kemal tahir

KARILAR KOĞUŞU

6. BASIM

Karılar Koğuşu Orhan Kemal Tahir (1910-1973)

Kemal Tahir İstanbul'da doğdu. Gazihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray

Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yarıda bıraktı. Avukat katipliği, ambar

muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmetle birlikte yargılandığı

Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı,

Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyannca

geri kalan cezası bağışlandı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla

edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle

de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

Kemal Tahir Karılar Koğuşu

Yayma Hazırlayan: Sevengül Sönmez

Ithaki Yayınlan - 358 Edebiyat - 283

Kemal Tahir Bütün Yapıdan - 4 ISBN 975-273-130-9

2. Baskı, Nisan 2007, istanbul

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş Sanat Yönetmeni: Murat Özgül Kapak Tasanmı: Ömer Ülkenciler

Ithaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Kapak, iç Baskı: idil Matbaacılık Emintaş Kazım Dinçol Sanayi Sitesi No:

81/19 Topkapı-istanbul Tel: (0212) 674 66 78 (Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay.

Paz. Tic. Ltd. Şti.)

Ithaki Yayınları

Kapı yavaş yavaş, ihtiyatla açıldı. Biraz aralık durdu. Sonra çıplak ayakların hafif şıpır tısı işitildi. istanbullu yeni uyanmıştı. Yattığı yerden içeri gireni göremiyordu. Ama kim olduğunu biliyordu. Mahsustan büyük sesiyle sordu:.

Kim o?

Cevap veren olmadı.

Kim o?

Aduş...

Aduş...

Hey...

Kız "Hey" ne demek? Aduş?

Efendim.

Sabah şerifler hayır olsun Aduş Hanım...

Olsun efendim.

Gel bakalım...

İstanbullu, yanında duran iskemlenin üzerine akşamdan bıraktığı bir tek çay şekerini eline aldı:

Buyrun Aduş Hanım... Aduş, şekeri derhal ağzına attı.

S

öiemal Mıhir

Kız, "Teşekkür ederim," hani?

Teşekkür ederim.

Olmazdı. "Teşekkür ederim efendim," diyecektiniz.

Ederim efendim.

Annen iyi mi?

İyi. Dün gece ağladı.

Ağlama deseydin.

Ağlama dedim. Murat ağabeyime söylerim, dedim.

Ne dedi?

Ben fenalık yapmıyorum, ağlıyorum, dedi.

Türkçe mi söyledi, Kürtçe mi?

Kürtçe söyledi.

Ayşe Ana iyileşti mi? lah....

O da nasıl söz? "Hayır efendim," diyecektin ya...

Hayır efendim.

Dün bir abla daha getirdilerdi. Adı neymiş?

Bilmem. İşte o ağladı da, anam da beraber ağladı. Nerde Mahpus?

Yok, gezmeye gitti...

Aduş, kediyi karyolanın altında, dolabın arkasında aradı.

Aduş.

Efendim. Hanım ne yapıyor?

Hanım da ağladı. Bizim evde herkes ağlıyor.

Sen.. ?

Ben de ağladım.

Baban?

Babam ağlamaz. Babam erkek...

Maho? -Mahmut dokuz yaşındaydı- Maho ağlamıyor mu?

IKarûar Dioğuşu

Ağlıyor. Ayakları üşüyor da... Maho erkek değil ki!.. Çocuk...

istanbullu, kış gelmeden evvel Aduş'a kundura ve entari temin etmeye karar vermişti. Çocuğun çıplak ayaklarına bakarak sordu:

Nerde senin takunyaların?

Aduş takunyayı bilmiyordu. İstanbullu sözü değiştirdi:

Nalınların nerde?

Koptu.

Kopmuş... Hele rezil... Yere basma bakalım... Çık şu sıranın üzerine...

Betona basılır mı? Hasta olursun. Çık şuraya.

Ben hasta olmam... Aduş, "Ohh..." diye hafif bir ses çıkararak minnacık ellerini yanağına götürdü. Anası olan çocuk hastalanmaz. Anası karnını doyuruverir.

Aç mısın?

Hacı Abdullah dayın nerde?

Görmedim.

Bu esnada Aduş'a seslendiler. Kız gülerek dolabın arkasına kaçtı, başını uzatıp fısıldadı: Ayşe Ana gelmiş...

Neden saklanıyorsun?

Beni içeri kapatır...

Korkma ben söylerim kapatmaz.

Sana "kapatmam" diyor, ama aşağı götürünce kapatıyor. İstanbullu, Aduş'un saçlarını kestirmek için anasıyla tam bir ay mücadele etmişti. Saçı kestirdiler ama boynundaki katır boncuklarını, sarı ve nikel kuruşlardan yapılma gerdanlığı çıkartamadılar. Aduş deliler gibi ağladı, kendini yerlere çaldı. Küçücük -dört yaşında- esmer, zayıf bir kızdı. İstanbullu buraya ilk geldiği zaman gözlüklerinden korkmuş, aylarca kucağına çıkama-7

[Kemal uıhir

mıştı. Sonra sonra, birbirlerine işte böyle alıştılar. Aduş Türkçe-yi ve çiftetelli oynamasını pek kolay öğrendi. Dost oldukları gün, on dört ay evvel, İstanbullu onu duvarın önünde durdur-tup ölçmüştü. Aduş, şimdilik her sene üç parmak büyüyordu. Hem boyu, hem aklı bu kadar büyüyor. Para veren mahpuslara teşekkür eder ve Alman ordusu gelse, parasını elinden 4

alamaz. Parayı mutlaka anasına verecektir. Karılar koğuşunun kapısına gider, yere yüzükoyun yatar. Bazen "Like" bazen "Ana" diye seslenir. İçerden başka birisi anasının yerine cevap verse Aduş bir ihtiyar kocakarı gibi yattığı yerden "Hayır... Hayır..." manasına başını sallar. Anasının sesini alınca paraları peşi peşine kapının altından içeri sürer. Şimdilik, hamal olan babasına da, bir kavga esnasında komşu karısının kaba etini ısırıp ölümüne sebep olduğundan iki seneye mahkum anasına da, babasıyla beraber dı-şarda kalan altı, yedi, dokuz yaşındaki üç kardeşine de Aduş yardım etmektedir.

Aduş... Kız, dert yapışasıca... Kız... Ayşe Ana soluyarak odaya girdi.

Beyim kız burada yok mu?

Kızı bırak... Sen neredesin Müslüman? Hastalığın nasıl oldu?

Sorma... Halime bak...

Karı gardiyanı Ayşe Ana, çok uzun boylu, çok şişman bir kadındı. Gençliğinde dünya güzeli olduğunu, "Rum diyarı"nda Ayşe'den beyaz karı bulunmadığını eskiler söylüyordu. Günahı vebali boyununa biraz da oynak olduğunu, yüreğinin merhametinden yalvaranları boş çevirmeye kıyamadığı anlaşılıyordu. Bu yüzden kocası Davulcu Mehmet dayı sopa koymaz sırtında pa-ralarmış... "Lakin bazı karıya haramla sopa tevatür yarar. Bu Ayşe rezili, hovarda yeniledikçe güzelleşirdi bey, sopa yedikçe parlardı. O zamanın devrinde oğlu olanlar bunu tanırdı."

Son zamanlarda, iki seneden beri, sağ elmacık kemiğinin üzerinde bir Halep çıbanı çıkarmış, gittikçe azarak nihayet alt gözkapağmı aşağıya doğru çekip yüzüne biraz korkunç ve çok çok hazin bir hal vermişti. Bu yarayı iyi etmek için -daha doğrusu böylece azdırabilmek için- Ayşe Ana suratına sürmedik çalmadık boya, su, çamur, ilaç, toz bırakmamıştı. On günden beri hasta yatıyordu. Müdürden bir hafta izin aldığı halde, evde ancak dört gün kalmış tekrar vazifesi başına dönmüştü.

Istanbullu'ya, görüşemedikleri birkaç gün içinde büsbütün çökmüş gibi geldi. Yüzündeki çıban el ayası kadar açılmış, gözünü aşağı doğru -inmeli bir aza gibi- çekmişti.

Yarayı gene azdırmışsın Ayşe Ana. Galiba ekşi yedin.

Yedim.

Bir de utanmadan yedim diyor. Sana kaç kere söyledim. Ekşi yersen yaran çalışır.

Ne yapalım? içerlerim yanıyor benim evlâdım... Benim içerlerim yanıyor...

Kız, iç yanarsa hemen ekşi mi yenecek? Biraz sabretmez misin?

Adam sen de Murat Bey'im... Acından ötmüş demesinler de çok yemiş de çatlamış desinler...

Hastasın. Evde niye oturmadm? .

Evde... Benim evim mi var? Yoluna boz duman çökesice benim oğlum...

Alnının çatından vurulasıca benim oğlum... Bu benim oğlum, inşallah, ekmeği ekmekçide, parayı sarrafta göre...

Gene sana ne yaptı?

Ne yapacak? Gecenin bir vaktinde sarhoş olmuş, başucu-ma canavar gibi dikildi. Para istiyor benden...

Veriverseydin...

Hani para?.. Sen ne söylüyorsun yavrum... Metelik divan sinisi... "Üç lira başgardiyana borcum vardı verdim," dedim. "İki lira Hanım'a borcum vardı.

Verdim," dedim. "İki lira bir de seksen kuruş İstanbullu Murat Bey'e borcum vardı, verdim," dedim.

Kız, bana borcun mu vardı ki bunu böyle söyledin?

Hasta halimde aklıma sen geldin... Sen benim oğlumu bilir misin? Benim oğlum, encamında dilenir... Ancak bir tarlası olup satmalı ki derdine deva bula... "Demek paran yok mu cadı?" dedi. "Yok," dedim. "Sen de kendim kan mı sayıyorsun. Ulan sen bir süpürge süpürmeyi bilmezsin. Bu yüzden babam senin kolunu kırmadı mı? Bacağını kırmadı mı? Başında üç kurşun yarası yok

5 mu senin..." diye bağırdı. "Gördün mü oğlum... Kötü can olsa, babanın gününde çıkar giderdi. Demek ananın cani iyi canmış," diye gülüverdim. Gülmeyi canım istemiyor ya... Belayı defedeyim diyerek... Vay bir öfkelendi. "Bir bacağını da ben kırmazsam..." diye şart etti. Sopayı çekti Ayşe Ana, oğlu kapıda duruyormuş gibi o tarafa döndü. Sen benim kafama neden vuruyorsun, kurşuna gidesice... Sen benim, tavuklar gibi, kafama neden vuruyorsun? On ağaç söğüdüm vardı. Eriklerim vardı. Söğüt ağaçlarımı, erik ağaçlarımı kesti, yaktı. Dış kapıyı da kırdı kırdı yaktı. Dış kapılar kırılır mı şahım?

Bak Mehmet dayıyı beğenmiyorsun ama, sağ olsaydı seni oğlana dövdürmezdi.

Sağ olsaydı... Sağ olmalıydı. Herif beni döverdi, bana söverdi. Ama beni it ayağına bırakmazdı. Eller benim derdimden dağlarda gezerdi. Su başlarında gezerdi, balıkları suda temizler getirirdi. Kuşları fırında pişirtir, ekmeklerin arasına sarar getirirdi. Bir vilâyetin bir davulcusu idi. Şimdi oğlan da davul çalar ama nerde babasının tokmağı, nerde bu türemeyesicenin tokmaıo utanlar ZKoğuştı

ğı... Herif ölürken ben buradaydım, yetişemedim, "Avrat geleydi de, bana zehir yedireydi," demiş koca herif. On gün oluyor rüyada gördüm. Bana cennet kuşları avlamış. İlle yiyeceksin diye boğazıma sarıldı. Sabahleyin korktum. Koştum, mezarına gittim, "Aman koca... Beni yanma alma... Ben biraz daha yaşasam iyi olur," diye yalvardım. Hani yağmur yağmıştı. Rüzgâr agu gibi esiyordu, ıslandım, mezarın başında çamura battım. İşte

benim hastalığım, o günün soğuğu... Yağmur yağar, eteğimi başıma çeviririm. Hastalandım. Evim diyerek gittim. Eli kınlasıca. Sen beni neden döversin. Bu benim oğlum, eski avradı da böyle döverdi, sarhoş oldu kamaladı. Kavga etti hançerledi. Karının bacısı haber almış, bir dubara ile alıp götürdü. Şimdi yanına avrat gelmiyor. Ona ettiğini çekecek. Karı Bitlisli idi.

Arslan gibi karıydı. Bu benim oğlum hapiste yattı da karı Reji'de çalıştı. Rezile saat aldı, gömlek aldı. Hepsini sattı. Karakola gideceğim... Ben kendisim şekva etsem, bre vurur döverler.

Acıyor musun?

Acımıyorum. Şu kaba etlerime vurdu sopayı, vurdu sopayı... Oralarım hem gümgüdük oldu. Söylenmez ki şahım, komiser kısmına söylenmez ki... Her yerim ağrıyor denir de oralarım ağrıyor denmez...

İş anlaşılıyor. Oğlun söyleyemeyeceğini bildiğinden sağrına vurmuş.

Bilmez mi? O ne domuzdur. Lakin Allah o paşaların tuttuğunu altın ede.

Hangi paşaların kız?

İsmet Paşaların.

Neden?

Karıları çalıştırma âdetini çıkarmasaydı, bizi bu kapıya kim uğratırdı?

Ben de çalışmasam, oğlan beni döve döve öldün ÖCemal uıhir

rürdü. Vay benim oğlum, leğen aldım leğenimi sattı. Tencereler aldım, tencerelerimi sattı. Tam beş tane şöyle şöyle tencere aldım. Kuzu gibi tencereler... Bakırı altın gibi tencereler... Ermeni malı gibi... Buraya girmeden de ben boş durmazdım ki... Ben hasır örerim... Hasır örgüm türkülerde söylenir. Şuraya on, on beş tane hasır koyardım. Sonunda İbiş'e sattırdım. Şimdi hükümet bize bakıyor. Hükümetin birini, Allah bin ede... Allah hükümetten razı ola... Bize bir sürü şeker verdi. Oğlandan gizli

sattım. Şu kadar para kazandım. Şimdi beni sancı tutuyor. Usul usul hamama gitsem, sıcak su benim derdimi alır.

Sen şimdi hamama mı gideceksin?

Yok. Müdür gelsin. İzin isteyeceğim! Simdi ben çarşıya gidiyorum. Çarşıda bir hacetin var mı?

Teşekkür ederim.

Ayşe Ana, konuşmaya dalınca Aduş meydana çıkmıştı. Çarşıya gitmek lafını duyar duymaz koşup Ayşe Ana'nın eteğini yakaladı.

Ana beni de götür.

6

Hele şuna bak... Sen nereye gidermişsin...

Beni de götür.

Sus... Bir de senin derdini mi çekeceğiz. Aduş ağlamaya başlayınca Ayşe Ana yumuşadı. Sus... Hemen zırlama... Sus dedim... Sus kız... Hay anan öle rezil...

Seni götürmesem buraya neden çıktım... IstanbuUu'ya döndü: Anası yalvardı biraz gezsin sevaptır.

Eksik olma... Gene senin kümese bir tavuk geldi Ayşe Hanım, neden gelmiş?

Tezkeresiz iş yapmaktan mı gelmiş?

İyi bildin. Tezkeresiz iş yapmışlar. Boşanmadan bu herife kaçmış. Köyün muhtarı da öfkelenmiş. Burada ham kâğıtla alışveriş ediliyor diyerek hükümete müzevvirlemiş.

Dedim ki "Burada herkesi eşiyle beraber yatırırlar. Sen de bir istida versene..." dedim.

IKarûar[Koğuşu İyi demişsin. Ne dedi?

Ne diyecek? "Aman anacığım... Aman usulü ne ise yapalım. Ben yalnız yatamam. Bizi bir araya koysunlar sevaptır. Uuy anacığını," diyerek şuraya dikildi.

Ee...

E'si... Güldük bir vakit... Karı zamane karısı. "Yiğitim yanımda olsun da tek durağımız mahpushane olsun," dediği bir... Bir de köylü karısı usul, erkân bilmez derler. Kurdun adı çıkmış, çakallar baş kesiyor hesabı...

Ayşe Hanım, bu işte köylü şehirli olur mu? Güzel mi bari?

Fena değil... Karının güzelliği ne demek? "Her karının adı birdir karanlıkta tadı birdir," demişler

Kocasını demek ki sevmiyormuş.

Sever mi? ihtiyarmış. Meşhur bir mesel var: Gece ayaz gündüz bulut, evde kışı zayi eder. Sıcak yemek soğuk su, o da dişi zayi eder, genç avrat koca kişi o da iş zayi eder.

Sende laf çoktur... Ee, istida meselesi hâlâ duruyor mu? Ayşe'nin cevap vermesine meydan kalmadan Topal Sefer içeri girdi. Ayşe'yi görünce şaşırdı:

Vay Ana, sen daha burada mısın?

Gidiyorum oğlum...

Gidiyormuş. Yahu, biz tütünsüz ölüyoruz.

Gidiyorum, gidiyorum.

Dur nereye gidiyorsun. İçerde laf çok. Hakkında istida veriyorlar.

Aman... Benim hakkımda mı? Aman o da ne demek? Biçare, istidadan, kendisini işten çıkaracaklarından pek korktuğu için herkes onunla böyle eğlenirdi. Şimdi bir Sefer'e, bir Istanbullu'ya yalvararak bakıyordu. Sefer, Istanbullu'ya ciddi ciddi anlattı: i? öiemal Tahir

Buna para vermişler bey... "Şunu, şunu alacaksın," demişler.

Deme, sakın para eksik mi çıkmış?

Ayşe Hanım bir dişi hayvan gibi kavgaya hazırlandı:

Ben kuyruğa yakın et yemem! diye bağırdı, dinini, imanını karalayan varsa eksik paralan boynumun borcudur. Şuna bak hele... Sen Kürtlüğünle biliyorsun da ben bilmez miyim? Ben hiç kalabalıkta saymadan götürür müyüm? Onlar tilki ise ben kuyruğuyum. Bana tahsildar "Et al," dedi. Bir kayme verdi. Urfalı, boncuk ısmarladı. Hepsini bir tamam teslim ettim. Ortada gâvur yağması mı var? Ayşe her taşa yıkılmaz.

Dur bakalım Ayşe Ana... Bakalım Sefer doğru mu söylüyor?

Bilmem... İster doğru söylesin, ister eğri... Benim özüm doğrudur. Birisi benim hakkımı yerse ben mahşerde alırım. Bu hükümetin devrinde karı kısmını bir vakit ayaklayamazlar. Allah hükümete zeval vermesin. Reyi karılara verdi. Bir karının sözü, bir erkeğin sözünden ileri geçiyor. Siz burada ne bileceksiniz. Mahpussunuz. Dışarda millet keyfediyor, yaşıyor. Ben hep sizi düşünüyorum. Hükümetimize Allah bir merhamet vermeli. O merhametle bir af çıkarmalı. Mahpusluk zordur. Herifi kışın mahpusa koymuşlar. Bir gün sonra

7 anası gelmiş, Anasına sormuş: "Dutlar oldu mu ki ana?" demiş. Buranın bir günü bir senedir. Hükümette oturanlar hiç mahpus olmuşlar mıdır Murat Bey?

Olmamışlardır.

Öyleyse nafile... Kurt kuzunun ah ettiğini bilmez.

Gördün mü? Hep hükümeti methedersin. Şimdi bu af vermemek doğru bir iş mi?

Bir Allah'ın, bir de hükümetin işine akıl ermez oğlum. Ne yaparlarsa yapsınlar. Vebali boyunlarına... iyi yaparlarsa iyisinde otururuz, kötü yaparlarsa kötüsünde...

U

üiardar

Vebali boynuna, dedin mi hazır ol, kötüsünde oturacağız.

Kötüsünde elbet. Suç hükümette mi? Bak dünya bozulmuş şahım, karı nikâhlı kocasını bırakmış da şuradakine kaçı-yormuş.

Ne halt etsin ihtiyara vermişler.

İhtiyara verdiklerinden mi? Onun huyu öyle.

Demek yarın da başkasına mı kaçar?

Hiç şüphen olmasın. Dükkan bir adam için açılmaz.

Aduş'u çekiştirerek Sefer'in arkasından dışarı çıktı. İstanbullu yataktan kalkacaktı ki tekrar geri döndü. Sesini alçaltarak korku ile fısıldadı:

Hubuş sana bir mektup yazdıracak. Kanlılar gibi yalvardı. "Pencereye gelsin," dedi.

Olur kız niye fısıldıyorsun? Bu da mı yasak?

Ben başımdan korkarım... Söz ederler de...

Hubuş ne mektubu yazdıracakmış? Hekim'in oğluna sevda mektubu mu?

Yok yavrum... Ankara'ya bir mektup... Yalvardı, ağladı. Sevaptır.

. - Pekâlâ öğleden sonra gelir yazarım.

*

Cezaevinin sol tarafındaki ait kat koğuşlarının pencereleri karılar koğuşunun avlusuna bakıyordu.

İstanbullu, öğleden sonra, Büyücü Hoca'mn yatağına misafir gitti. Büyücü Hoca, senenin altı ayını dışarda altı ayını içerde geçiriyordu.

Üfürükçülüğün cezası üç ay olduğu için buna son birkaç senedir, üç ay içerde, üç ay dışarda yaşıyor denilebilir. Büyücü Hoca'ya bu adı İstanbullu takmıştı. Asıl adı Nazmi Topçu JS

OCemal Tahir

Bey'di. Yüzünü her zaman muntazaman tıraş eder, ağzının üzerinde küçük bir leke halinde "memur bıyığı" bırakırdı. Kıyafeti de asla büyücülüğünü hatırlatmazdı. Gençlere mahsus geniş körüklü bir İngiliz külotu ve avcı biçimi bir ceket giyer, kravat bağlar, ayağına son moda iskoç çorapları ve kısa konçlu botlarını çekerdi. Bu kıyafetle bir fötr şapka, bir baston, bir de el çantası ilâve edilirse, Büyücü Hoca'nın Malatya'da meşhur ve asla değişmez kılığı anlatılmış olur. Yedi göbek sülâlesi Malatya'da doğup büyümüş olduğu halde, yüzünün esmerliğinden istifade ederek herkese, hatta Malatyalılara karşı bile kavm-i necib-i Arap'a mensubiyet iddiasından çekinmez, bazen "pederi merhum", bazen yuvarlak hesap "cedd-i ebcedimiz" diye başlayarak Mekke'den nasıl geldiklerine dair, çöllerde, kervanlarda, vahalarda geçmiş bir uzun seyahat hikâyesi anlatır.

Muallimlik, Nahiye müdürlüğü, ihtiyat zabitliği etmiştir. Muskacılıktan, üfürükçülükten, bir de -en fazla ürktüğü macerası olan- hükümete sövmek suçlarından mahkum olup, sabıkayı mükerrere eshabmdan sayılmaya başlayıncaya kadar da Halk Partisi'nin müntehibi sanilik vazifesini muntazaman ifa etmiştir. Mahpusanede bulunmadığı zamanlar akşamcılığı asla bırakmazdı. Zaten bir gece fazla kaçırmış, kahvede kahveciye para vermek için cebinden bir gümüş lira çıkarınca beraber oturanlardan birisi "Ver bakayım, Atatürk lirası mı İsmet İnönü lirası mı?" demiş, bakmışlar ki İsmet lirası, işte o anda hocanın ağzından edepsiz bir kelime kurtuluvermiş. Sözün burasında hoca etrafına bakar:

Hazret, diye sesini alçaltır, ben sövmez bir adam değilim. Lakin kitap çarpsın ki! o anda sövmeye niyetim yoktu. 8

İşte böylece bir "niyetsiz sövme" yüzünden hayatı perişan olmuştur. Polis dairesinde, kendisi için bir siyasî fiş doldurmuşlar, resmini ve parmak izini almışlar. Buna bir türlü akıl erdiremedi-16

öiariar öioğaşu

ginden hoca korkuyor. Ne zaman İstanbullu ile yalnız bulunsa, etrafına bakarak, alçak sesle bu fiş meselesini sorar. Keyifli bir gününde İstanbullu, kendisine bir nasihat vermiştir. Bir büyük şiir yazıp İsmet Paşa'ya yollamak, bu suretle fişi yırttırmak.

Hoca aynı zamanda şairdir. Bir oturuşta dört beş gazel; beş on hicviye kaleme alır. Son defa, uygunsuz kadınlardan birisine muska yazarken cürmü meşhut halinde yakalanıp iki buçuk aya mahkum edilmiştir. Her gelişinde, kadın koğuşundakilerden istifade etmek için alt sol koğuşun birinci penceresi önüne, yüksek bir kerevete yatağını serer, buradan kadınların mektuplarını, istidalarını ve muskalarını yazarak alâ-külli hâl geçinir. Bir aydan beri İstanbullu'nun nasihatini tutarak İsmet Paşa'ya, siyasi fişin yırtılmasını temin edecek büyük kasideyi yazmakla meşguldür. İstanbullu koğuşa girdiği zaman, Büyücü Hoca, dizinin birini yukarı dikip masa yerine kullanarak cayır cayır bir şeyler yazıyordu. İstanbullu yüksek sedirin yanında durunca başını kaldırdı. Bir an, hiçbir şey görmeyen küçük, kara gözleriyle baktı. Sonra telaşlı telaşlı davrandı:

Vay beyim... Hele buyur... Ulan eşekler. Koğuş arkadaşlarına her zaman böyle kaba hitap eder, sözünü de mutlaka geçirirdi. Ulan Kürtler... Misafir geldi demezsiniz.

İstanbullu bir sıçrayışta sedire çıktı:

Rahatsız olma hocam... Gene şiir mi yazılıyor?

Yazdım da... Dur olmaz... Şöyle buyuracaksınız. Şöyle...

İyi sen işine bak... Yastık istemez,

Ne demek? Yatağı da sereceğim... Yatağı...

Giderim. Bir daha da gelmem... Yastık elverir. Hoca, yastığı pencerenin içine koydu. Istanbullu'nun altına bir de minder verdi. Küçük bir Kürt çocuğuna ateş yakmasını emretti. Cigara paketini ortaya bıraktı:

Hele bir tane yakın. Zaten bizi özleyip gelmezsiniz ki...

Her zaman özlüyorum, yazılarım bu sıra pek sıkıştırdı. Hubuş Hanım rica etmiş. Gelmesek ayıp...

Hubuş Hanım... İyi vallaha... Karı kendinden geçmiş, hâlâ körpe delikanlı meraklısı... Hocam...

Bir şiir de bu hususta yazacağım... Malatya ne bir acayip memleket. Her bokluğa bir şiir yazsa, insanın ömrü vefa eylemez... Hubuş Hanım... Meseleden haberim var...

Neymiş?

Bizim dert. Malûm ya Hubuş Hanım benimle suç ortağıdır. Biz de Millî Şefe sept etmişiz, o hatun da septeylemiş. Biz kaside yazıyoruz. O da mektup yollayacak. Kaç kere aklıma geldi de, sormayı unuttum. Şimdi bu Hubuş'a da siyasî fiş dolduracaklar mı?

Zannetmem.

Neden? Pekâlâ... Fakire neden doldurdular. Allah aşkına Murat Bey şu meseleyi anlat...

Bu fiş meselesi...

Canım hocam... Kaç kere söyledim. Fiş demek eski tabirle sicillemek demek.

Bizi şimdi sicillediler mi?

Sicillediler zahir.

iyi ama ben bu sicilden hiç hazzetmiyorum, bu sicili kazımanın kolayı...

Kolayı, sadakat...

Neye sadakat? Alay mı ediyorsunuz hazret? Biz kime sadakatsizlik ettik.

Sarhoş bir adam kahvede bir terbiyesizlik etmiş. Lahavle...

Bak ne güzel biliyorsunuz. Mesele basit, basit olduğu için de üzülmeye değmez. Ben on beş senedir fişliyim, hiçbir zararını görmedim.

Daha ne zarar göreceksiniz. İşte on beş seneye mahkum edilmişsiniz.

Hem de suçsuz ve delilsiz...

Bir de gülüyorsunuz... Deli olmak işten değil... Bize de mi aynı akıbet mukadder? Zannetmem. Kaside yanık olursa... Paşanın yüreğine dokunursa...

Tabiî yanık olacak, tabiî yüreğine dokunacak... Lakin bir korkum var.

Eline geçmezse... Orada it sürüsü kadar katip var. Daha beterini söyleyeyim. Okur da "Ben yazdım efendimiz", diye kendi namına takdim ederse...

Eee, bu kadarı da artık fazla... Siz beni deli edeceksiniz... En iyisi, çıkınca bizzat götürür,

kendi elinizle takdim edersiniz.

Hay bin yaşa hazret. Allah sizden razı olsun... Giderim.

İşte bu da halledildi. Şimdi haydi okuyun bakalım... Kasideye mi çalışıyordunuz?

Hayır...

Öyleyse okuyun bakalım.

Baş üstüne...

Büyücü Hoca, gözlüğünü düzeltti. Kâğıdı kaldırıp Kuran ahengine benzeyen hazin bir sesle okumaya başladı: "Asri zamanda hepsi ganî var mı güdadan Gördüklerin süs, sade kuru ehli riyadan Tenhaları melce ederek kaçsa da insan Kurtulmaya imkan var mıdır asrı beladan Gece dersinden bir şahadetname alanlar Her iki âlemi kendisi" vüzeradan Kalıp kıyafet var ise eğer tamahın Hacı Abdullah dahil meclisi ümeradan" *) El yazısı müsveddede, buradaki kelime okımamamıştır.

\Kexnai lahir

Gene Hacı Abdullah'ı karıştırmışsınız üstat...

Karıştırmadan yapamıyorum. Günü azaldıkça aklı da azalıyor.

Devam edelim:

"Yok ise eğer şeklini halleden alem Şeyh Yusuf dahi hurda kitapsız ulemadan Dahil olursan cemiyyeti riyakârlara Almış olursun sen de mühürü Süleyman'dan İbret değil mi bizdeki ahlâkın sükutu Tabasbus ehli bu zamanda muteberandan Tak koluna bir dilberi düş çarşı, pazara Onu Huri, seni addeder büyük gulemandan Tut bir riyakâr eteğinden kendine bend ol Sen de olursun şöhretli eshabı kiramdan Sadakat, metanet gösterip kendini övme Mahrum kalırsın sonra bütün asri zamandan"

Nasıl beyim? Doğru değil mi Allah aşkına?

Pek doğru...

Bak daha neler yazdım. Dün gece bir efkar geldi. "Yahu... Ben bu it ahırında ne arıyorum?" dedim. Kaleme çöktüm. Dinle:

"Ahlâksızlık tayîb olamaz fakir olmazsan Beyhude olmasın gümanın din ve Kuran'dan Bir ekmek ye de haksızı hak gör neme lâzım, Zalime belayı bekleme asla Mevlâ'ndan Gör kıptînin halin mertliğinin akıbeti bu Zindan köşesinde nefes kalmaz elamandan Bir sövmeye fiş doldurur olmuşlar unutma, Senin ne farkın kaldı hey millet bir hayvandan Doğrulara Hak'kın yardımın görmedim Nazmı Parasız olan, zalim elinden düştü dermandan... "

20

Diariar ötoğuşu

Nasıl beyim? Doğru değil mi?

Doğru ama bir görseler, iki fış daha doldururlar. Bu sefer kaside bile kâr etmez...

Rica ederim. Bunlar şakadan ibaret... Şuara kısmı, malûm ya, şakayı sever, "Aldanma ki şair sözü elbette yalandır" demişler.

İyi ama bunlar pek yalana benzemiyor ki...

Elbette benzemeyecek. Şair yalan yazar da yalana benzetmez.

Ben de şaka ettim. Şimdi böyle şiirler mecmualarda bile yazılıyor.

Karikatürde Çamdeviren'in eşarını size okumuştum.

Aklımda... Sahi...

0

Kahveleri gülüşerek içtiler. Sonra Nazmi Bey, pencere demirlerine yüzünü yapıştırıp bahçeye seslendi:

Hey bana bakınız, kim var orada?...

Buyur hoca efendi.

Kız Hanım, sen misin?

Benim efendim.

Hubuş bacı nerde?

Burada efendim.

Baksın bakalım... Murat Bey geldi.

Pencereden çekilip lstanbullu'ya yer verdi. Murat pervazın içine oturdu. Karılar koğuşunun avlusu sararmış otlarla kaplanmıştı. Bir tek küçük fidan, orta yerde miskin ve hasta duruyor, bu ümitsiz avlunun biçareliğini birkaç misli arttınyordu. Hub, namı diğer Hubuş bacı, 55-60 yaşında şişman kısa boylu bir kadındı. Artık ihtiyarladığından olmalı, yüzünü namahreme göstermemek için fena halde sanlır, fakat bir türlü kocamayan göndü, hâlâ kız oğlan kız sesine benzeyen ince, baygın, işveli kelimelerinde dalgalanır dururdu.

Ömründe dört kerecik evlenmişti. İlk üç kocası üçü kız, üçü 21

erkek altı çocuk bırakıp muntazaman onar senede ölmüşlerdi. Üçüncü kocasının vefatından sonra kızları, oğlanları evermek Hubuş Hanım'm epey zamanını almış olacak ki, kocaman evin içinde tek başına kalınca dördüncü defa evlenme vakti geçiver-mişti. Hubuş Hanım, bu felaketi mücadelesiz kabul etmek istemedi. Damatlarının ve oğullarının ısrarına karşı direndi. Belki o kadar ısrar etmeseydiler, o da bu kadar inat etmezdi.

Velhasıl iki inat bir murat oldu. Hubuş Hanım, Malatya'yı yerinden oynatan bir iş yaptı. Tefçi Zühre'nin dostu Mehmet'le evleniverdi. Mehmet, Malatya'nın en güzel erkeği sayılıyordu. Henüz otuz yaşında ancak vardı. İşi gücü biraz yaşlı kadınlardan para yemekti. Hubuş'u da üç kocadan kalan miras için nikahlamıştı. Reisicumhura ve hükümete hakaretten 14 aya

mahkum oldu olalı, her ziyarete gelişte harçlık almaktan başka, ticaret yapmak bahanesiyle bir de dükkân sattırmıştı. Bilhassa bu dükkân satışı meselesinden sonra kızları da, damatları da, oğulları da Hubuş'tan büsbütün yüz çevirdiler. Bu inat da gene aksi tesir yaptı. Öyle ki genç koca işi anlayacak kadar akıllı olsa Hubuş'un bütün malını sat-tırabilirdi. Bereket versin, Mehmet üç dört aylık hasrete dayanamayarak, yeniden evlenmeye kalkmıştı. Hubuş'un arada sırada bayılması, herhalde, bu havadisi duymuş olduğuna delâletti ve mutlaka çıkmak için bir çare arıyordu.

Hubuş bacı pencerenin önüne çömeldi. Yüzünü göstermemek için başını kaldırmadığından omuzlarını oynatarak sordu:

Murat Bey orada mısınız?

Buradayım. Nasılsın Hubuş bacı?

Nasıl olayım şahım? İşte buradayım... Dört aydır yatıyorum. Sebep olanlar sebepsiz kalsın... Evleri yurtları yıkıla...

Merak etme, yıkılır...

Elbet yıkılacak. Ben bu cürmün faili değilim. Şahitlik ettiler.

,.-./-.

öiarüar ö'Coğuşu.

Hem evimde kiracılık ediyorlar, hem şahitlik yapıyorlar. Bu gariplerin umumu namussuz. Garip mi, evine uğratma... Bir an sustu. Sen üstüne alınma... Sen mahpussun. Ve de sen iyi adamsın.

Yok canım... Devam et...

Şahitlik ettiler. Birisi alt kattakilerin mektepli oğlu. Yalvardım. "Etme yavrum. O kadar ekmeğimi, dutumu, meyvemi yedin" dedim. Bana söz verdi. Mahkemede inkâr edecekti. Mahkemeye geldi. Orada da öyle söyledi. "Sen erkek değil misin?" dedim de gülüverdi. Bana ceza verdiler. Ceza emri Ankara'dan gelirmiş. Sana şöyle şöyle bir söven oldu ne yapalım, diye. Paşa hazretlerine danışırlarmış. O da demek ki "14 ay ceza elverir"

buyurmuş. Hakkı var. Yiğidi kılıç kesmez, bir kötü söz öldürür. Orası haklı. Lakin bakalım biz sövdük mü? Ben paşamıza nasıl söverim? Hem padişah olup, halife postunda oturup, hem de bizim Malatyalımız... Haşa...

Şimdi oraları bırak Hubuş bacı? Ne yazdıracaksın?

Yazdıracağım şu... Paşa'mn amcası kızı var. Sabiha Hanım. Ona bir mektup yazıver. Acıklı bir mektup.

Dur, kağıdı çıkarayım... Sen söyle, sonra ben düzeltirim.

Olur.

İstanbullu, kağıdı kalemi çıkardı.

Haydi bakalım.

Yaz, dersin ki... Benim hemşirem, benim gözüm Sabiha Hanım. Aşağı kattaki şikayet etti, yukardaki şahitlik yaptı. Yani bunlar hep garip insanlar. Bizim evde kiracı oturan namussuzlar. Diyeceksin ki "Sen evini gariplere neden kiraya verdin? Varsın boş dursundu" diyeceksin. İşte bir kere yanıldım. Bir kere şaşırdım. Şaşmayan bir Allah, diye yazarsın.

Anladık. Daha?

Dahası... Onların akrabalarından bir kadın ev istedi, ver-22 'OfLatuâ Tahir

medim. Ona kızdılar. "Vay sen ne demek?... Evi bize neden vermezsin?" diyerek... işte

oraları sen doğrultursun Murat Bey.

Baş üstüne... Daha?

Dahası... "Sabiha Hanım'a da, Fatma Hanım'a da, Kâniye Hanım'a da siz ettiğiniz vaadi unuttunuz mu?" dersin. "Ben bu cezaevinde gece gündüz, her gün ağlıyorum," dersin. "Ben sizi, Allah'tan aşağı büyük bilirim. Hem de komşuyuz. Hem de Malatyalıyız. Duydum ki Valide Sultan istanbul'a gitmiş, İsmet Paşa Efendi'miz seyahata çıkmış. Bu dört ay ben neler çektim.

Hem vallaha hem billaha yalandır. Gözü yaşlı, bağrı taşlı, gönlü yıkık Kâniye Hanım yemin etti. Sabiha Hanım ben senin eteklerini öperim. Dört aydır cezamı çektim.

Kaderimde varmış, damlan da gördüm. Komşuluk, akrabalık hakkıyla rica ederim, beni şuradan kurtarın. Üç aylar girdi. İkisini burada geçirdim. Mübarek Ramazanda sizden himmet isterim. Evimde orucumu tutayım. Valide Sultan'm, ismet Paşa'nın ayaklarını öperim. Arnavutlar bana hakaret ettiler. Biz Türk'üz. Bu garipler hep Arnavut... Biz İslâm'ız... Bunlar hep gâvur. Gâvur olmasalar başları açık sokağa çıkarlar mı? Biz hem de Malatyalıyız. Medet... Allah aşkına..." İşte Murat Bey sen artık istediğin gibi yazarsın. imza ne atacağız?

- i Hub, namı diğer Hubuş cariyeniz. Tapu senetlerinde böyle yazılıdır.

Pekala. Adres?

Adres kolay... Cebeci. İsmet Paşa'nın amcası kızı Sabiha Hanım. No: 5 Ankara... Mükemmel... Başka bir diyeceğin yok ya?...

Hayır. Aman acıklı yazasın. Pek acıklı yazıver. Okuyanlar bütün ağlasınlar.

Merak etme...

Ne dersin Murat Bey, mektubun bir faydası olur mu?

Belki olur.

Olmalı elbette... Bana yazık değil mi? Vay başıma!.. Vay başıma!..

Deminden beri Hubuş'un arkasında ayakta duran ve Is-tanbullu'ya güzel kara gözleriyle çapkın çapkın gülümseyen Hanım yüzüne sardığı pembe başörtüsünün altından, "Dilim arkama giydirir kilim..." diye fıkırdadı.

Hubuş telaşlandı:

Şuna bak... Herkese bir alay lazım. Ben bir şey demedim ki bu lafı böyle söyledin... Sen kulak asma Murat Bey. Sen mektubumu yaz. Elin uğurludur. Allah ömrünü uzun ede... Göğsünde ak tüyler bite... Ah, vah çekmeyesin...

Peki, peki... Ben yazarım.

Artık sen yaz. Mektubum sana emanet... Vebali boynuna oğlun gibi ever, kızın gibi gelin et... Dur, bak benim aklım başımda değil ki... Ben zarf aldırdım, kağıt aldırdım...

2

İstemez. Bende var. Ben yazarım.

Hiç olur mu? Dur savuşma Murat Bey. Getireyim. Hubuş, şişman vücuduyla adeta yuvarlanarak gitti. İstanbullu, Hanım'a sordu:

Sizin iş nasıl?

Bilmem.

Müddeiumumi iddianamesini söylemedi mi?

Bu sefer söyleyecek.

Hâlâ inat ediyor musun?

Deminden beri gülümseyen Hanım, birdenbire ciddileşti:

Ben yapmadım.

Kız, yapmadın biliyoruz. Lakin şahitler "Yaptı" diyor. Karakolda, müstantikte, müddeimumilikte ikrarınız var.

Biz zorla ikrar ettik. Hüsnü polis bana düşman, Cemal polis bana düşman...

Anladık rezil... Ne inatçı şey yarabbi...

Hanım, dargın dargın baktı. Sonra mücadeleyi kazanmış gibi gülüverdi. Dostuyla bir olup kocasını zehirlemekten yatıyordu. Adıyamanlı idi. Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'ne idam maddesiyle sevk edilmişti.

İstanbullu sözü değiştirmek için sordu:

Aduş nerde?

Uyuyor.

Dün size bir arkadaş gelmiş, onu göremedim.

İçerde... Nafia'yla dertleşiyorlar. Hanım, başını çevirerek güldü.

İkisinin derdi de bir...

Bari birer muska yazdırsaydm. Hoca işte hazır...

Onlar muskalarını dışarda yazdırmışlar ağabey...

Sahi...

Sıdıka seninle görüşecekti... Hanım, koğuşa doğru bağırdı: Sıdıka...

Efendim.

Gelsene... Murat ağabeyim burada...

Sıdıka, zayıf esmer ve pek sinirli bir kadındı. Kocası askere gittikten sonra öteki oğulları huysuz analarını getirip biçarenin başına atmışlardı. Bir gün gelin-kaynana kavgası esnasında Sıdıka kocakarıya bir sopa sallamış, başına rastgelen darbeyle kadın üç gün sonra ölmüştü. Şimdi Sıdıka asılmaktan korkuyordu.

Pencerenin karşısına, kıstırılmış korkak bir hayvanın oynak gözleriyle Murat'a baktı:

Ne olacak benim işim ağabey?

Korkma, dedim ya... Sana en çok beş sene ceza verirler.

On beş seneye razıyım. Asmasalar... Asılmaktan da korkmam. Lakin ayıptır.

Lakin adam mundar gidermiş.

Kız, sana kanunu okumadım mı? Beş sene verecekler. Belki daha az verirler.

On beş seneye razıyım. Asmasalar...

Hâlâ o lâkırdı... Vallaha billaha beş seneden fazla olmaz. Sen Müslüman değil misin. Yemine inanmaz mısın?

On beş seneye razıyım... On beş seneye...

Bırak şimdi saçmalıyorsun. Kocandan mektup aldm mı?

Aldım. İzinli gelecek. Senin yazdığın mektup gitmiş. Ellerine sağlık.

Bir şey değil... İşte gördün mü? Mektup nasıl gittiyse... Öylece... Ben sana söylüyorum... Sakın korkma...

Bu esnada Aduş kucağında olduğu halde, Fatı geldi. Türkçe-yi hiç konuşamayan bir Kürt karısıydı. Bütün fukara köylü kadınları gibi fena halde yıpranmıştı. Kasabalılara benzemiyor, omuzlarını cilveli cilveli sallayıp sırıtmıyordu. İnsana dümdüz kardeş kardeş bakan siyah gözleri vardı. Çıplak ayakları kocamandı. İstanbullu onu görünce namahremlikten kurtulmuş gibi rahatladı. Sıdıka'ya,

3

İşte bak, dedi, Fatı'ya iki sene verdiler. Astılar mı?

Fatı başka... O ısırmış.

Sen de sopayla vurmuşsun.

Gördün mü? Sopayla vurmuşum... Beni asarlar. Ah on beş sene verseler...

E, sen artık çok oluyorsun. Küserim ha...

İnce bir gölge gelip duvarın dibine durdu. İstanbullu, görmediği halde, bunun zinadan üç aya mahkum edilen Nafia olduğunu anladı.

Hanım'a göz kırparak mahsustan sordu:

Nafia Hanım nerde? Hasta mı?

Hayır... Gölge "Söyleme" diye işaret ettiği için Hanım kekeledi: Hasta değil... İçerde... Ne yapacaktın?

Pantolonumu iyi ütülemiş teşekkür edecektim.

Bir şey değil. Ben söylerim.

Söyle... De ki, "Eğer böyle iyi ütülerse her zaman onu zahmete koşarım," dedi dersin. Söylerim. Olur.

Bir de gömleklerimin yakaları büzülmüş. Nasıl etsek?.. Nafia "göndersin" diye fısıldadı, istanbullu doğrudan doğruya teşekkür etti. Hubuş bacı, zarfla kağıdı koşturdu.

İşte zarf... İşte kağıt, diye uzattı, geç kaldım. Sebebi, üç ih-lâs bir fatiha okudum. Pul da ister ya...

Ben yapıştırırım.

Her ne masrafı olursa...

Şimdi ayıp ettin Hubuş bacı...

Hiç mümkün mü? Pula para vereceksin.

Nafia Hanım da ütünün kömürüne para veriyor. Şimdi gömleklerimi tamir edecek. İplik ister...

Nafia bir adımda ortaya çıktı:

Ne münasebet... dedi, bizim Malatya'da bir söz vardır. Alacakla borç ödenmez, derler. Yani, biz Hubuş bacıyla hesabımızı görelim, sonra da sizin borcu mu ödeyelim.

Elbette...

iyi ama ben muska yazmıyorum ki... Mektup yazıyorum. Nafia, çekik elâ gözleriyle Istanbullu'ya ağır ve ciddi baktı.

Orta boylu, ince fakat çok mütenasip vücutluydu. O kadar güzeldi ve öyle mağrur bir hali verdi ki insan, onun zinadan mahkum 28

ZKarûar ZKoğuşu.

olduğuna, hem de Rıza denilen o soytarı oğlanla yatmasına... İstanbullu, sözü uzatmak için sordu:

Canınız sıkılıyor mu?

Hayır.

Akşamları Aduş sizi eğlendirmeli.

Eğlendiriyor. Siz gömleklerinizi yollayın.

Olur... Hanım'a başını salladı. Gülersin. Mahkemeye gidince Müddeiumuminin sözlerine kulak ver.

Ben anlamam ki ağabey... Sen anlarsın.

Kız, ben orada mıyım?

Orada olmasan da anlarsın.

Ne faydası var. Sözümü tutmuyorsun.

Ben öldürmedim.

Böyle bir kelimeyi söylerken bile işveli olmaktan vazgeçemiyor du. Her zaman yaptığı gibi burnunun yarısına kadar sardığı başörtüsünü düzeltmek bahanesiyle yüzünü açtı. İki çocuk anası olduğu halde son derece gergin mat bir derisi vardı. Bir oğlan çocuğuna benziyordu. Bununla beraber kolay unutulmaz, güzellerdendi. Gülümsedikçe yanakları çukurlaşıyor, biraz kalın olan alt dudağı şımarık şımarık bükülüyordu. Ağzı o kadar kırmızıydı ki mat 4 yüzünde insanı şaşırtıyordu. Belki vücudu böyle sağlam ve tıkız olduğundan insan ona hiç acıyamıyordu.

Başka bir sözünüz var mı bayanlar?

Yok ağabey.

Bir derdiniz olursa derhal çağırın. Nafia.

Efendim...

Rıza'ya selam söyleyeyim mi?

Hep böyle söylüyorsunuz. Size küstüm.

Bunda küsecek ne var. Demek ki gömleklerimi tamir etmemek için bahane arıyordunuz.

iyi vallaha... Gömleklerinizin yüzünden size artık küse-meyecegiz de bi...

Elbette... Zaten Müslüman Müslüman'a üç günden fazla dargın duramaz.

Günahtır. Kitap böyle yazıyor. İsterseniz Hanım'a sorun. Değil mi Hanım? Hanım'm dostu da mahpustu. Arada sırada çekişirler, birkaç gün dargın kalıp sonra hemen barışırlardı. Bugün de yeni barışmışlardı. Hanım'm bu sebepten keyfi vardı. Omuzlarını oynattı: Günahtır ya...

İşte gördünüz mü?

Tamam, şahidi de bulduk. Zaten bu Hanım size laf söyletmiyor ki...

Aferin... Benim vekilimdir. Aman aleyhimde söyleyen olursa, Hanım, sen işini bilirsin. Kimin haddine... Sen gömleklerini yolla... Yarın da gel, öbür gün çamaşır yıkanacak. Soyunursun.

Sağol bacım... Sen de olmasan halim harap... Allahaısmarladık.

Anasının kucağında uyku sersemliğini yeni dağıtmış olan Aduş elini başına götürerek onların yerine cevap verdi:

Allahaısmarladık efendim... Güle güle efendim.

Aduş'a kadınlar da, deminden beri konuşmayı dinleyen erkekler de, yüksek sesle güldüler.

Yalnız Aduş ciddi ciddi temanna etmeye devam ediyordu.

30

2

Duydun mu bey? Hanım'ı idama mahkum ettiler.

Ne diyorsun?

İstanbullu kurşunkalemi masanın üzerine bıraktı. Yuvarlanan kalemi tam düşeceği sırada tuttu.

Belli bir şeydi Hacı, başka çare yoktu.

Başka çare olmaz olur mu? Pekala... Şimdi karı asılacak mı?

Temyiz imdada yetişmezse...

Kanunda karı asmak yok diye duyduk.

Yanlış duymuşsunuz. Kanunda kadın erkek farkı yoktur. Kanun karşısında Başvekil Refik Saydamla, Adıyamanlı Hanım Kuzu'nun hiçbir farkı olamaz.

Yazık karıya bey... Yazık fukaraya...

Anlamış mı bari?

Hakimin okuduğundan tabi bir şey anlamamış. Mahkemeden çıkarken Mübaşir Ali omuzundan itmiş de, "Oh olsun kaltak... İşte seni asacaklar..." demiş.

Aferin...

O zaman geri dönmüş, hakime yalvarmış, "Bana otuz sene verin!" diye kendini yere atmış.

ZKemal Takir Temyiz et demişlerdir.

Evet... Başka çare yok. Şuradan bir cigara ver. Hayır, hayır istemez.

Sizin tütünler beni öksürtüyor... Defterin yanında duran köylü paketinden bir cigara aldı. Kibriti şiddetle vurup yaktı. Şimdi ağlıyor mu?

Hayır, ağlamıyor. Sersemlemiş. Gardiyan Vahap, bereket versin. "Merak etme, Murat Bey çare bulur", demiş de biraz ferahlamış. Şuna git de bir şeyler söyle, sevaptır.

5

Ben sevap işlemekten usandım Hacı, biraz da günah işlemek istiyorum.

Şaşma. İçimde öyle bir istek var ki günah işlemeye... Şu anda... Oğlan ne diyor?

Ali mi? Ali fena ağlıyor. Karıyı asarlarsa bu oğlan yaşamaz, görürsün.

Ona da otuz sene vermişler. İdam verilecekmiş ama yaştan istifade ediyor.

O kadar söyledim. "Ali üstüne alsın," dedim. Hele kaltak... "Olmaz Ali'mi asarlar." İşte şimdi ne yapacağız?.. Ali'siy-miş... Ali'si... Karı gibi karı olsa şu Ali'ye gönül verir mi? Ali, kendisini kurtarmaktan aciz. Ulan rezil... Senin komşu karısını ayartmak neyine... Namussuz... Zamparalığı kolay sanıyorlar. Bir de kocasından korkar. Haydi bir çare... Gelsin pusu yapmak, gelsin zehirlemek... Akıllarına bir şey gelir... Kurnazlık edecekler. Herifi zehirleyecekler de...

Ben acıdım, ama, asıl suç Hanım'da...

Ben "Hanım suçsuz mu?" diyorum. İki çocuk anası, Adıyaman kasabasının içinde komşu oğlunu sevecek de kimse farkına varmayacak. Aklı görüyor musun? Bir de mahkemede inkar ediyor. O kadar yalvardım, "Gel şuna bir çare bulalım." dedim. Bana karşı inat edeceğine, budala, karakolda, müstantikte, müddeiumumilikte inat etseydin ya. Orada bülbül gibi söylerler, buraya gelince... Sanki ben mi mahkum edeceğim?

.?2

öiardar IKoğuşu

Ne halt etsinler. Jandarma karakolunda "İkinizin de ırzına geçeriz," demişler. Bölük kumandanı yemin etmiş ki, doğru söylerlerse bırakacak. Nikahlarım kıyacak. Yahu nasıl düşünmüyorlar. Bir kadın, yirmi beş yaşında, iki çocuk doğurmuş. Mutlaka on üç yaşında evermişlerdir. Çocuklarının babasını keyif için zehirler mi?

Keyif için değil. Herif askere gitmiş. Bunlar muinsiz kalmışlar. Ali ekin götürüvermiş.

Zaten bey, bu Adıyamanlıların çoğu erkekleri oğlancıdır. Hanım'm kocası bekçi imiş. Mahalle bekçisi...

Tamam. Ali olacak rezil, tabancasından korkmuştur.

Zannetmem. Bu Ali'yi, diğer güzel çocukları hep eve top-larmış da saz çaldırır, âlem yaparmış. Kulanpara pezevenk. Hanım söylemiyor ama Ali yemin ediyor. Hanım'a rakı dagıttırır-mış.

Fena değil... Bütün bu kat kat facianın suçlusu, sonra Hanım. Fena değil...

Paraları olsaydı bunlar kurtulurdu bey... Bir avukat tutamadılar. Karı çamaşır yıkıyor, çorap, kazak örüyor. Oğlanı besliyor. Ben Elaziz cezaevinde gördüm. Elaziz'in askeri hastane sertabibi, koca doktor albay ırzına geçtiği beslemesini, gebe olduğu halde, kansıyla beraber suya atıp boğdu. Esbabı muhaffe-fe gördüler, otuz sene verdiler. Üç bin beş yüz liraya Ankara'dan Hamit Şevket Bey'i avukat tuttular beyim. Hamit Şevket Bey ipten adam alır.

İpten adam alan Hamit Şevket Bey değil, 3500 lira... Zaman zaman on paradan üç bin beş yüz liraya kadar değişen paraya mahkumuz... Bir de ben deminden beri Hanım'a kabahat buluyorum, Ali'ye kabahat buluyorum, Hanım'm oğlancı koca-' sına kabahat buluyorum. Sen de itiraz etmeden dinliyorsun.

B

öiemal Ttıhir

Sen söylüyorsun ben de dinliyorum bey... Ne halt edeyim? Karı kısmına idam cezası ağır bela...

Ben söylüyorum. Sen kuvvetsizliği bilir misin? Hepimiz kocakanlara dönmüşüz. Elimizden bir gevezelik geliyor, neye benzer bilir misin?

Neye benzer?

Karıların ağlamasına... Hiç farkı yok Hacı Abdullah... Burnunu karıştırma...

Daldım gitti... Pekala... şimdi hiçbir çare kalmadı mı?

Bakacağız... Çalışacağız... Ya ne olacaktı? Kadını göz göre göre astıracak değiliz ya...

Allah Allah...

Niye güldün bey?

Aklıma bir şey geldi.

Ne geldi Allasen? Sakın çare yok mu?

6

Çare olmasa da uğraşacağız. Evvela Ali'yi görelim.

Ali ne olacak?

Evvela Ali'yi görmeli. Sana acayip bir şey söyleyeyim mi? Ben Ali ile bir kere bile görüşmedim. O yumuşak oğlan ilk günden beri sinirime dokunuyor. Sanki bütün bu olup biten işlerin kabahati onunmuş gibi... Galiba kadınlı meselelerde ister istemez erkek suçludur. Ama erkek nerede, diyeceksin... Doğru!. Hani erkek... En babayiğitlerimiz sen ve ben. Namuslu bir insan bizim halimize düşse kafasını taşa çarpar da geberir. Hem de temiz taş aramaya lüzum görmeden... Herifi severim. Gene de şimdi kızıyorum. Kafasını patlatacak bir temiz taş bulamadığına üzülmüş.

Kim bu herif?

Aldırma... Ali laf anlar mı?

Anlar.

Haydi gidelim. Beni Ali Aga'ya takdim et bakalım...

Hanım'ın Ali -mahpusane ona böyle diyordu- çocuk koğuşunda yatıyordu. Çocuk koğuşu, İstanbullu'nun oturduğu odanın tam altında ve karılar koğuşunun tam karşısındaydı. Yukarı kata çıkan merdivenin sahanlığında bahçesine bakan bir pencere var ki çocuklar bu pencereye tırmanıp demirlere kollarını geçirerek otururlar, sabahtan akşama kadar türkü söyleye söyleye caddeyi seyrederlerdi. Bu suretle yeni türküleri muntazaman öğrendiği için gürültüleri Istanbullu'yu rahatsız etmiyordu. Çocuklar ziyaretçileriyle de bu pencerenin önünde konuşurlardı. istanbullu ile Hacı Abdullah merdiveni indikleri zaman, sarı benizli sıska bir oğlan, babasıyla görüşmekteydi. Baba kıvırcık kırçıl sakallı, son derece uzun boylu, iriyarı bir adamdı. Getirdiği öteberiyi ayağının dibine bırakmış oğlanın yüzüne bakmadan, ezberlenmiş şeyleri tekrarlıyor gibi konuşuyordu:

Bir adam vurup buraya gelseydin, seni beslerdim. Düşmanlarımızdan birisini vursaydm ya... Namusa dolaşmış, hele şuna bakın Dut Memet... Şunun gibi it olur mu? Yat... Oh olsun... Aman mahkeme... Aman müstantik... Bu benim oğlumu salıvermeyin. Senin

yatağın mı yoktu? Senin buğdayın mı yoktu? Sen anana "Beni everin" deseydin, ben sana hangi yerin kızını almazdım. Senin gazyagm mı yoktu? Bir tenekesini 70 liraya aldım. Orada duruyor. El karanlıktan malına bakamaz, bizim damlar, Malatya çarşısı gibi aydınlık... Eşek seni... Bir yük odun üç lira... Benden yüz lira isteseydin, vermez miydim? Öküzleri satar verirdim. Aman mahkeme... Aman müstantik şuna bir yıl ceza verin yatsın... Istanbullu'ya döndü: Haksız mıyım beyim?..

Olan olmuş... Ver de elini öpsün... Öp ulan babanın elini... Ûp diyorum rezil... Ne yaptı, kız mı kaçırmış?

Kız... Bir de kız olsa... Anası "Ben öyle gelin getirmem" diye ağlıyor.

Düşmanımızı vursaydı... Düşmanımız...

Bırak şu lafı ihtiyar... Koca sakalından ayıp. Senin düşmanın kim? Adam komşusuna

düşman olur da, oğlunu cinayete teşvik eder mi?

iyi ama beyim... Namusa dolaşmış bu benim oğlum...

Ayıp etmiş. Azarlayacağına daha beter işler teklif ediyorsun.

Ciğerim yanıyor efendi... Biz böyle bir iş görmedik... İstanbullu artık dinlemedi. Oğlana sordu:

Adıyamanlı Ali'yi sesle...

Yok... Anası geldi. Dışarda konuşuyor.

Aşağı indiler. Karıların konuşma yeri olarak kullanılan merdiven altında kimse yoktu. Nöbetçi Gardiyan Vahap başgardiyanın odasını gösterdi. Odanın sokağa bakan penceresinin önünde konuşuyorlardı. Ali gelenleri görünce terbiyeli terbiyeli yer verdi.

Orta boylu, beyaz, çok güzel bir delikanlıydı. Bugün şaşırmış bir hali vardı.

İstanbullu, her zaman oturduğu koltuğa yerleşti. Dargın dargın kaşlarını çatarak: Konuşun... Konuşun... dedi. Ali, anan mı gelmiş?

Anam bey.

Bu da baban mı?

Babam.

Baba, yarı dönük, insanı mahvedici bir ciddiyetle eşeğin yularını tutuyordu. Ufak tefek, beyaz sakallı bir ihtiyardı. Sakalının ucu, kıvrılmıştı. İnsana Hacivat'ı hatırlatıyordu. Ana bitkin bir ihtiyar kadındı. Ağlar gibi söyleniyordu:

Ali, Ali... Anan ölsün Ali... Seni görmeden ölürüm diye diye korktum.

Ağladım da beni öyle getirdi... Koynundan iki tane armut çıkardı: Buyur yersiniz.

Ali armutları aldı. Bir tanesini Istanbullu'ya uzattı, istanbullu göz kırparak reddetti.

iki tane getirmişler yavrum.. Birisi sana, birisi geline... Ana, gözlerini zorla kırpıştırdı. "Gelin" kelimesinden sanki korkmuştu. Başparmağını kıvırıp gözlerini derin derin sildi. Gözleri trahomdan harap olmuş, ufalmıştı. Alt dudağının tam ortasında incecik bir yeşil dövme vardı.

Kitaba baktırdık, diye ağladı, sana az ceza verilecek dediler. 30 yıl ceza olur mu? Sen anlayabilir misin? Üç yıl demişler. Doğru bir söz. Sen otuz yıl yatamazsın. Kimse yatamaz. Ben otuz yıl yaşar mıyım ki... Cezanı mutlaka indirmeli... Uğraşmalı... Kâ-at yaz. Dersin ki bak, "Ben yapmadım, karı yaptı," dersin. Para lazımsa iki panganot vereyim.

İstemez, benim param var. Ağlama kız, kafamı kızdırma...

Karı aguladı dersin.

Senin aklın mı erer. Karıya idam verdiler. Yazıktır.

Yazıkmış. Bana yazık değil mi? Sana neler söyleyecektim. Sana söz söyleyecektim. Seni görünce hepsini unuttum. Aklımda çok söz vardı. Dur bakalım... Karı demedi mi? "Bu yapmadı, ben yaptım" deseydi.

Demez mi, dedi. Kulak asmadılar. Ağlama gayrı... Ağlama... Başlarım ha...

Baba şuna bir laf söyle...

Ne diyeyim? Evde ağlıyor... Yolda ağladı. Buraya şartla getirdim.

Ağlamayacaktı, işte ağlıyor. Bıktım hepinizden...

İstanbullu, anaya merhametli merhametli çıkıştı:

Kız, neden ağlıyorsun? Buradan iyi yer yok. Baksana etrafımızı zaptiyeler çevirmiş. Hayırsız girer korkusu çekmiyoruz. Tayın da geliyor. Kız, sus. Ben ne halt edeyim? Memlekete şu kadar uzakta, anam yok, babam yok... Kimsem yok... Fazladan karı da yok. Senin oğlan, hiç değilse, karıyla beraber. Sevineceksin. Çamaşırı yıkanıyor, yemeği pişiyor. Gülecek yerde, bir de utanmadan ağlıyorsun.

Ağlarım. Otuz sene vermişler. Şuncacık oğlan otuz seneyi yatar mı?

Bunların hiç mi oğlanları yok... Elini göğsüne sokup bir yeşil ağızlık çıkardı. Buyur. Ağan sana hediye gönderdi. "Cigara içerse beni ansın," dedi. Başka bir şey getiremedik. Zaman ölmüş. Güz olsa pestil, üzüm getirirdim. Baban sana tezgah getirdi. Oturur, bez dokursun. Kumar oynama... Babaya hışımla seslendi. Oğlana bir cigara ver. Takıma taksın da içi versin. Babası oğluna bir cigara verdi. Ateş uzattı. Ali yakmadı, iç yavrum iç... Derdin azalır...

İstemez. Sonra içerim. Bahçeyi icara verdiniz mi?

Verdik. On beş lira aldık. Sana saldık, aldın mı?

Aldım.

Almazsın, vermezler diye ağladım. Sana küçük mekiği getirdim. Naziktir, elin acımaz. iyi... Pekala... Artık ağlama dedim.

Ağlarım... Ben ölseydim, seni nerde görürdüm. Bu da gelir, geçer.

Ölseydim, seni nerde görürdüm. Bu da gelir, geçer. Ölseydim Ali'yi mezarda göremezdim ki... İnşallah bir af olacak... Bizim oralarda "Af var" diyorlar. Af iyiymiş. "Af geliverse oğlun çıkar," dediler.

Hayvanlar nasıl?

Dört tane merkebimiz var.

Nasıl besliyorsunuz? Saman pahalı mı?

Hepsi aç... Tarlalarda toprak yalıyorlar.

Gözüne baktır. Doktora git, ilaç versinler.

İlaç faydasız... Yedi senedir akıyor ne ola... işte iyi... Seni gördüm ya, elverir... Artık ben ölürüm...

Şu lafı bırak dedim. Kız sen ölürsen ben de burada ölürüm..

Sus... Allah göstermesin. Merak etme... Ölmem. Şu ötebe-38 öiarûar Oioğuşıı riyi al... Bulgur getirdik, yağ getirdik. Tarhana getirdik. Biraz da pekmez getirdik. İstanbullu yumuşak bir sesle araya girdi:

Anacığım, erzakları Hanım'a teslim edin...

Kime? Karıya mı?

Evet. Zaten oğlanın yemeğini o pişiriyor. Bak bugün idama mahkum ettiler.

Kolay değil. Fukaranın gönlünü alırsın, sevaptır.

Ben o karıya laf söylemem... Ne mümkün...

İyi ama... Suç senin oğlunda yok mu? ikisi beraber olmuşlar, bu haltı etmişler... Ananın yüzü birdenbire hainleşti. İstanbullu yanlış bir yol tuttuğunu anlayarak lafı değiştirdi. Yani demem şu ki... Bak, Ali'ye ceza verdiler diye sen kızıyorsun. Bir hata olmuş, insan affeder. Karı da bir kabahat işlemiş. Seni onu affetmezsen, senin oğlunu da başkalan affetmez. Ali'nin yüzünden kocasından oldu, canından oldu. İki çocuğundan oldu. Siz, Ali'nin yanma geliyorsunuz. Eksik olmayın. Onun yanma gelen yok ki...

Olmasın... Ben bunlara söyledim. "Kızım bu iş iyi getirmez," dedim.

Boynuma sarıldı da gülü verdi.

Cahillik anacağım... Sen cahili bilir misin? Aklı erse yapar mıydı? Bak sonra kanşmam, bunlann kağıdını ben yazacağım. Sen Hanım'a hainlik edersen, ben el adamıyım, Ali'ye hainlik ederim.

Aman evladım hiç olur mu? Şunlara bir kağıt yaz. Bir iyi kağıt...

Yazacağım.. Lakin sen de benim sözümü dinlersin... Oğlun da sevinir.

Haydi kaynanalık yapma... Oğlan anası gelinini sevmez ama... Şuna bak...

Güler... Kız, damadın olsaydı şimdi boynuna sarılırdın...

Bizi içeri bırakmazlar ki...

O tarafa karışma... Haydi kapıya dolaşın.

 Ali'nin cezası iner mi?

Ali'nin cezası iner, affolur. Kavuşursunuz. Meraklanma...

Allah senden razı olsun... Kağıdı zorlu yazacaksın. Kağıdı Ali'ye mahsus yaz. "Suç karıda," dersin.

Sen meraklanma dedim ya... Öyle derim. Suç karıda... Bunu bilmeyecek ne var...

Ziyaret günü olmadığından, bir de Hanım idama mahkum edildiği için, müdürden müsaade almak icap etti. Heybeyi, küçük toprak kapları, pek dikkatle muayeneden geçirdiler. Hanım, uykuda geziyormuş gibi dışarı çıktı. Istanbullu'yu görünce bir şey söylemek istedi. Fakat kaynanası olacakla karşılaşır karşılaşmaz vazgeçti. Bir an, üzerindeki dalgınlık kayboldu. Telaşlandı. Gözleri korkuyla açıldı.

Karı gardiyanı Ayşe, Ali'nin anasını mıncık mıncık aradıktan sonra iki kadını merdiven altına oturttu. istanbullu ve Hacı Abdullah, Ali ile beraber çocuk koğuşuna girdiler.

Burası zemin katta, dört köşe bir odaydı. Alt kat duvarları daha kalın olduğu için Istanbullu'nun odasından daha küçüktü: Şimdilik mevcudu 11 çocuktan ibaretti. Zaman olur, yirmi, yirmi beşe çıkar; yataklar dar ve karanlık aralığa, aptesanenin önüne serilirdi. "Yüklü" sıralarda kapısı açılıp kapandıkça insanın yüzüne ter ve ayak kokusuyla daha ağırlaşmış çürük bir hava çarpardı. Bereket versin ayrı bahçesi vardı ve kapı sabahleyin erkenden açılıyordu.

9

Ali, bahçeye bir örtü serdi. Üstüne minderler attı. Çocuklar Istanbullu'yu her zaman dikkatle dinlerler, dinlemeye duyamazlardı.

Akçadaglı Gaffar -ilk mektebi okumuş olduğu için- kitap bile okuyordu. Istanbullu'nun dostlanndandı. Elleri göğsünde yaklaştı:

Safa geldin bey... dedi.

Safa bulduk Gaffar. Nasılsın?

Duacıyız bey... Sen nasılsın Hacı dayı?

İyiyim... Gelen, giden oldu mu?

Bekliyorum. Mektup yazdım. Gelecekler...

Yoğurt yazsaydın.

Yazdım.

Ceviz yazsaydın.

Yazdım.

İyi öyleyse...

İstanbullu, Ali'nin telaşını fark etti:

Ali, gel hele... Otur şuraya...

Geliyorum bey...

Kahve istemez... Bak, küserim...

Hiç olur mu?

Ali kapıdan kayboldu. İstanbullu, Gaffar'a sordu:

Ali ne dedi 30 seneye?

Ne desin... Biraz ağladı.

Ayıp demedin mi?

Karıya ağladı beyim... İnsan ölümü görünce, hastalığa razı olur. Lakin bu da Allah'ın emri... insan metin olacak değil mi beyim?

İstanbullu, bir cigara yaktı:

Ah sizi köylüler, diye gülümsedi, Allah insanı topraktan yarattığını söyler. Yalandır. İnsanlar asıl, Allah'ı topraktan yarattılar. Köylü "Bana rızkımı öküzle eşek veriyor," demeye utanmış olmalı. "Allah veriyor," diye bir büyük yalan uydurmuş. Mırıl mırıl tövbe ediyorsun. Korkma, yavrum, günahın boynuma... Yalnız senin değil, bütün dünyadaki emsalinin günahı boynuma... Gavur, Müslüman, Çingene, putperest ne kadar fukara varsa cümlesinin günahı boynuma...

Ali kahveleri getirdi. Bir paket de cigara almıştı. Her zaman pek ağır, adeta hantal bir çocuk olduğu halde, deminden beri kımıldıyordu. Kendisiyle,

Istanbullu'nun meşgul olmasından belli ki memnundu.

İstanbullu, kahvenin yarısında birdenbire sordu:

Ne yapacağız Ali?

Sen bilirsin bey...

Benim bildiğim bu iş, kötüye vardı.

Kötüye vardı bey.

Kabahat Hamm'ın. Bir türlü derdimi anlatamadım. Her yerde ikrar ettikten sonra mahkemede inkar edilmeyecekti. Kabahati senin üstüne atmalıydı. Nasıl olsa yaşın küçük olduğundan seni asamazlardı. Şimdi ne oldu? Hem sana otuz sene verdiler. Hem de ona ağır ceza verdiler.

Öyle bey... Bize otuz sene verdiler. Lakin kıymeti yok. Tek o kurtulsun, ben razıyım. Mahkemede reis de kaç kere yalvardı, kaç kere hırslanıp bağırdı. "Kız seni bir öğreten oldu mu? Seni bir kandıran olmuştur. Gel doğru söyle," dedi. Razı edemedik.

Gördün mü? Reis de acımıştır. Sizinki düpedüz cehalet. Alıp kaçsan üç ay cezanız vardı.

Üç ay cezayı idama, otuz seneye çıkarmak akıllı işi mi?

Öyle beyim...

Şimdi... Reis de ne güzel söylemiş. Aferin Reise... Öyle yapacağız. Sen iğfal etmiş olacaksın... istanbullu hiçbir esaslı teklifi olmadan söz başlamıştı. Birdenbire biricik kurtuluş çaresini keşfetti. Doğru... Ancak bir yol kalıyor. Sen karıyı kandırdın. Zehri uyku ilacı diye verdin. Yani, kocasını uyutacak da tehlikesiz buluşacaksınız. Nasıl bu?

Sen bilirsin beyim.

Benim bileceğim bu böyle... Hele bir de Hacı Abdullah 42

[Kardar[Xoğuşu

Ağa'ya danışalım. Ne dersin Hacı?

Aklım yatıyor. Başka çare yok.

Pekala... Sana sorarlarsa?..

Ben de öyle derim. Lakin razı olmaz ki... Ben biliyorum. Razı olmaz.

Ne demek? Razı olmamak kalmış mı? Ben onu razı ederim. İnadın yeri değil... Temyiz layihasını böyle yazarız. Sonra Ankara'da bir avukat arkadaşım var. Büyük bir avukat.

Ona mektup yollayacaım. Temyizi mürafaalı isteriz. Parasız girer.

Sağol beyim... Ali yaşaran gözlerini sakladı. Sağol... İstanbullu, hiç sevmediği bu güzel çocuğa karşı birdenbire büyük bir acıma ve büyük bir sevgi duydu. Bu hislerde bir miktar da merhamet vardı. Bu işi, muhakkak ki bu kadar kolay san-mamıştı. Gençliğin, en cahil, en hain, en alçak vaziyette bile hudutsuz bir feragati, insanın yüreğine dokunan bir itimadı vardı. Ali, kendisine, yani ilk defa o gün konuştuğu adama, hiçbir şey hesaplamadan, ölçüp biçmeden, teslim oluvermişti. Hanım'ı çok mu seviyordu? Bu oğlan sevmekten ne anlar? Öyle ya, seven herif, sevdiği kadına, kocasını öldürmesi için zehir verebilir mi? Zehirlenmiş bir adamın yatağına girebilmek... Onun mirasma konmak. Mukabilinde hiçbir şeyi tehlikeye düşürmeden en ucuz bir pazarlık... Harpten evvel Malatya'da, para ile alıp satılmayan dut bile bu kadar ucuz değildi. Çıkıp başına sallamak lazımdı. Öyleyse ne oluyor? Bir çeşit körpe hayvanlık... Bunların hepsinin aklı var fikri yok... Adamı zehirlemişler. Burada zerre kadar hicap duymadan alabildiğine sevişiyorlar. Küçük dargınlıkları, küçük ihtimamları, gözyaşları ve kıskançlıklarıyla en meşru bir sevgiyle. Pekala... Hani vicdan azabı... "Saçmalama birader. Krup mal satmak için Hitler'den Hindistan'ı istiyor. İngiliz lodru, malını satmak için Churchill'den Hindistan'ı istiyor.

Değil, Adıyaman'ın kulampara bekçisi, milyonlar ölüyor. Hintliler de beraber... Hani vicdan azabı, demiyorsun. Aynı mesele: Hindistan = Hanım, Ali = Hitler, Bekçi = Churchill... Burada da herkes vazifesini yapmış. Sen de oğlum vazifeni yapıyorsun. Ölenle ölünmez diyerek dirilerin tarafındasm. Rezillik bu dünyanın şimdiki hali..."

Ne düşündün'bey?

Düşündüm ki Hacı. Hiçbir şey düşünmedim. En zor mesele, Hanım'ı razı etmek. Bir insan kendini kurtarmak istemezse... Nasıl iflah olur... Ali'de gelsin. Hep birden çullanırız. Bir kadın inat etti mi, her kuvvet çaresizdir ama, sonuna kadar denemek lazım, insanlar her zaman kurtulmaktan nefret ediyorlar. Şikayetlerine kulak asma...

Tenhada, rahat rahat konuşabilmek için bu sefer koğuşa girmediler. Sol alt kısmın nihayetindeki mutfak penceresi daha münasipti. Bacaları asla nefes almadığından ilk hafta mutfakların hepsi isten simsiyah olmuş, dumandan göz gözü görmediği için mahpuslar yemeklerini buralarda pişirmekten vazgeçmişlerdi. Kumarbazlar bazı bazı yerleşmezlerse, her zaman boş duruyorlardı.

Pencerelerin içleri pek pis olduğu halde, istanbullu bir tanesinin içine yerleşti. Ötekine de Hacı Abdullah'la Ali çıktı. Buraya gelmeden evvel karılar koğuşunun kapısını vurup Hanım'ı sesledikleri için beklemeye başladılar.

istanbullu cigarasını yaktı. Üst üste içti. Bitirdi. Demek ki beş dakika olmuştu. "Süsleniyor galiba..." diye düşündü. "Kadının oynağı daima süslenir. Süslendikçe de oynaklaşır. Başına gelen

belalar belki de bu huyundan. Kocasını asmaya götürüyorlar-mış. Yukardan 'Bana sakız getir' diye seslenmiş... Kendisini asmaya götürürlerken de

'Durun saçımı tarayayım' mı derdi?"

Hakikaten Hanım, kaşla göz arasında üstünü değiştirmişti. Ali'nin anasıyla konuşmaya çıktığı zaman arkasında bu beyazlı entari yoktu.

Istanbullu'ya gülümsedi. Bu gülümsemeyi tamamlamaya vakit bulamadan öteki pencerede Ali'yi gördü. Yüzü birdenbire değişti. Sanki ensesine baltayla vurmuşlar gibi sallandı. Duvara tutunmak istedi. İstanbullu, taşlara sürünen tırnakların feci sesini iyice duydu. Kocaman ve kuvvetli kadın yere, adeta ayaklarının altına çöküverdi. Pencere demirleri müsaade etmediğinden ancak bir omuzuyla bir kolunu görebiliyordu. Tombul parmakları toprağı tırmalıyor, omuzu, vücuduna yapışık değilmiş gibi titriyordu. İki kere,

Korkuyorum... Korkuyorum... diye inledi.

Hanım çocukluk etme... Ne var? Kalk bakalım...

Yalan söyledin ağabey. Yedi sene verirler dedin...

Kız delirdin mi? Elbet yedi sene verecekler... Hele beni dinle.. Biz Ali ile konuştuk. Beni dinle... Ankara'da sana avukat tutacağız... Vallaha, yedi seneye inecek cezanız...

Billaha... İstanbullu bu anda yeminleri pek sevdi. Bak sana yemin... Vallaha billaha diyorum. Kız sen gavur musun? Hani namaz kılıyordun. Oruç tutuyordun. Hâkim demiş ki.. Bak, hâkim ne demiş. Koca reis... Koca reis demiş ki, "Yanlış yaptı da sözümü dinlemedi de o sebepten kızgınlıkla ceza verdim," demiş. Bana haber geldi. Hapishane müdürü haber getirdi. Koca reis sana öfkelenmiş.

Neden? Ben reise ne yaptım?..

Kalk da anlatacağım... Kalk hele... Canımı sıkıyorsun. Vallaha bırakır giderim. Ayıp yahu...

Bana da otuz sene verselerdi. Biz yatardık... Beni asacaklar...

Kalkamıyorum ki... Ayaklarım tutmuyor. Karı kısmı asılır mı? Hubuş bacı bayıldı. Ayşe Ana ağlıyor. Nafia olacak orospu, Cinli Sıdıka'ya söylerken ben işitmedim mi? "Ben bu karıdan korkuyorum." dedi Nafia... Benden niçin korkuyor? Asacaklar diye... Beni asacaklar... Sen yalan söyledin... Sen erkek değil misin? Sen söylediğin sözü neden yiyorsun? Benim istidamı güzel yazmadın. Hani yedi sene vereceklerdi?

Bereket ağlamıyor, şımarık bir çocuk gibi -daha doğrusu sayıklar gibikonuşuyordu. Bu hal, İstanbullu'yu daha az şaşırtıyordu. Mahpushane pencerelerindeki demirlerin ne insafsız şeyler olduğunu hiçbir zaman o andaki kadar şiddetle anlamamıştı. Bu "çocuğu" içeri almak da, yanına gitmek de kabil değildi. Hay Allah kahretsin... Birisiyle omzuna dokunarak konuşmak ne kadar kolaymış... Aralarında bir adımlıktan daha az mesafe olduğu halde, sesi oraya asla yetişemiyorrriuş gibi yorgunluk ve ümitsizlik duyuyordu. Ama böyle ağzı kurşunîyle boyanmış demirler tarafından tutulmuş da olsa konuşmaya mecburdu. Adeta yalvardı:

Hanım... Davran kardeşim... Hele kalk... Bak ne diyeceğim. Bak Ali çağırıyor kız... Bak dedim... Vallaha billaha... "Kafasını şimdi duvara vurmaya başlarsa..." diye düşünerek telaşlandı: Kalk dedim. Bak Hacı Abdullah da burada... Ceza vermişler diye korkar mı adam? Necdeli Ali'yi görmedin mi? Altı sene idam altında yattı. Hani ne oldu?

Ali dayım erkek... Kaçtı, kurtuldu. Ben kaçamam ki... Ayaklarım tutmuyor...

Mahkemeden buraya kadar nasıl geldin?

Bilmem...

Güzelce geldin. Onbaşı, "Ben bu kadar yiğit kadın görme-46 Obanlar öioğaşu. dim. Allah cesaret verdi. Görürsünüz mutlak kurtulur." dedi. Şimdi çocuk gibi işler yapıyorsun. Haydi kalk... Haydi bacım... Seninle konuşacağız da temyiz lâyihası yazacağız. Sıçrayıp dehşetle sordu:

Ne yazacaksınız?

Temyiz lâyihası yazılacak, Ankara'ya gidecek, idamı bozd-ruracak...

Siyah gözlerini kocaman kocaman açmış, dimdik, kirpiklerini hiç oynatmadan Ali'ye bakıyordu. Bu bakışlarda korku da dahil olduğu halde, şuurla alakalı hiçbir his kalmamıştı, istanbullu ürperdi. "Şuna bir tokat atmalı... Kadın gidiyor." diye çaresizlikle demirleri tuttu.

Ali, ilk defa konuştu. Sesi sakin ve ölçülü idi. Ne yalvarıyor, ne de kızıyordu. İşte bu sükunet imdada yetişmişti. Gözlerin beyazları yavaş yavaş azaldı. Yüz akıllandı. Bir insanda seyredilen en büyük dehşet, yani delilik, geçti. Hanım alt dudağını ısırarak hemen şakalaşmaya başlayacakmış gibi sevgiyle ve hürmetle dinlemeye başladı. Belli ki Ali'yi tahammül edilmez bir derecede seviyordu. İstanbullu, erkek olarak, böyle bir vaziyette bu kadar sevilmekten korktu. Bereket versin, Ali işin bu tarafını, bu kadını kurtaramazlarsa, duyulması lazım gelen ve ölünceye kadar sürmesi icap eden azabı asla hissetmeyecekti.

"Murat Bey avukat tutacak. İstida yazacak. Meraklanma..." dedikten sonra hemen anasına geçmiş, kendisinden hiç umulmayan bir ustalıkla anasının gelinini görmek istediğini, babasının ona pekmez getirdiğini anlatmaya başlamıştı. İstanbullu, bu basit sözlerin kendi üzerinde yaptığı tesirden ne kadar yerinde ve ferahlandırıcı olduklarını anlıyordu. Sevmek, en değersiz şeyleri, en feci sıralarda, en kıymetli şeyler haline getirdiği için mutlaka lazımdı. Sevmek, işte belli bir şey, teselliden ibaretti. Her şey on-47

dan evvel ve ondan sonra diye ikiye bölünüyordu. Gözleri trahomdan cılk yara olmuş bir kocakan ile küçük bir toprak kaseye koyulmuş birkaç kaşık pekmez, o gün idama mahkum edilmiş bir insan için, ancak Ali anlatıyor diye bu kadar mühim olabilirdi. Yoksa bu sözlerin şuurla, mantıkla, akılla ne alakaları vardı. Hanım neredeyse gülümseyecekti. İstanbullu, bu biçare insana karşı şu anda demin toprağı tırmalarken ve kalkamıyorum diye inlerken duyduğunun on misli büyük bir acıma hissetti. Aşk onu, işte gözlerinin önünde, birkaç manasız kelimeyle korkunç hakikatten koparıp götürüyordu. Bu öyle feci bir aldatmaydı ki katı lüzumuna rağmen alçaklığı

fark etmemek de imkansızdı. "Şimdi burada olsalar... O jandarma çavuşları, müstantik, müddeiumumi, hâkimler ve nihayet 'asılsın' diyen efendiler... Şimdi burada olsalar, kanunu, gene bu zavallının üstüne salarlar mı acaba?

Ali'nin onu nasıl kandırdığını benim gibi görseler... "

Ali yaşayan bir insanda, ancak bir dereceye kadar dehşetli olabilen ölüm korkusunu kolay yenmişti. Fakat üçü birden bir saata yakın yalvardıklar halde, Hanım'ı inkardan caydıramadılar.

Temyiz layihasına, mahkemenin kulak asmadığı, kulak asılmasına kanunen imkan olmayan ümitsiz şeyleri yazmaktan başka çare kalmıyordu. Koca bir dosya dolusu delile, hadiseye tıpa tıp uyan ikrarlara, doktor raporlarına karşı Hanım'm ikrarı... İşte hepsi bu kadar...

"Evrak mutlaka tasdik edilir." Hanım'a kocasını zehirleten güzel delikanlı, bu dört kelimeyi o gün ona kabul ettiremedi.

İstanbullu'nun odasına dönüp karşı karşıya oturdukları zaman Hacı Abdullah öfkeyle,

Kaltak, dayağı hak etti beyim... dedi.

Evet... inat ediyor.

Ali yola getirecek sanmıştım. "Öl" dese ölecek. Katır gibi...

Ben de yola getirecek sanmıştım. Poker bilmiyorsun değil mi? Bir kaidesi vardır. Öyle oynanırsa hiçbir kağıt mutlaka kazanmaz. Mesela, en büyük kağıt Floş Ruvayyaldir ama onu da dört yedili, tabii, dört yelidiyi de dört sekizli geçer... Aşk da öyle... Ölüm korkusunu yendi. Dönüp manasız bir inada yenildi. Bu dünyada hiçbir şey mutlak değil... Orasını bilmem beyim... Benim bildiğim inatçı bir karı.

İyi ama inatçı olsaydı... Söylememeye inat etseydi... Karakolda niye söyledi. Müstantikte

niye söyledi?.. 23

Korkmuştur.

Hiçbir korku ölüm korkusundan beter değil. Şimdi neden korkmuyor?

İdam galiba şaka geliyor karıya...

Bak bu doğru... Emin ol, kocasını zehirletmek de böyle şaka gelmiştir.

Ali'yi sevmek de...

Hacı Abdullah, hiçbir şey anlamadığını belli eden bir hareketle başını salladı ve kederli kederli burnunu karıştırmaya başladı.

49 3

Sıcaklar birdenbire çökmüştü.

Uzaklarda, harp oluyor, İstanbullu için, sıcaklar harbin dehşetini, harbin dehşeti de sanki sıcakları arttırıp tahammül edilmez hale getiriyordu. Bu harp karşısında bitaraf değildi. Hayatında bazı şehirlerin ne mühim yeri oluverdiğini birkaç seneden beri anlamıştı.

Mesela Moskova, mesela Stalingrat, mesela Paris, mesela Vichy... Kiminde dostları, kiminde düşmanları oturuyordu. Nasıl bitaraf olmalı. Hem bitaraflık ne demek? Bu bir çeşit alçaklık...

Duvardaki haritalara baktı, italya lsallanıyor. Kızıl ordu Romanya sınırlarını aştı aşacak. İnsan hem bu kadar bahtiyar, hem de bu kadar üzüntülü olabilir mi? "Ne halt eder bu hal... Biz galiba hep küçük meselelerde bahtiyar olmaya alışmışız. Öyleyse... Üzüntülerimiz de küçük işlerden... Büyük saadetleri, taşımaya gücümüz mü yetmiyor? Saadete karşı bu derece mi yabancılaş-tık. Ama bu birkaç neslin kabahati, nankörlüğü değil... Ayak parmaklarımızın ufalması, vücudumuzun kılsız kalması, kör bağırsağın

vazifesini kaybetmesi gibi, veraset kanunlarına tesir eden, anadan doğma saadet acemisi olmuşuz.. Büyük saadet acemisi..."

Canı sıkılıyordu. Bugün Ankara'dan, avukattan fena bir mektup almıştı. Hanım'm cezasını temyiz tasdik etmiş. Başmüdde-imumi, 6 noktadan kararı umumi heyete götürecekmiş ama, bunlar hep usule ait şeylermiş. Derhal bir istida ile tashihi karar istemeliymiş. Portatif karyolasında, ellerini başının altına koymuş sırtüstü yatıyor, aklından bir şiir parçasını aralıksız geçiriyordu.

"Bir öyle şaşılası dünya ki burası Balıklar kahve içerken Çocuklar süt bulamıyor, insanları sözle besliyorlar, Domuzları patatesle..." Gözü İtalya haritasına ilişti. Alınmamış şehirleri de beri tarafta - dostların elinde- bırakarak mevhum bir cephe hattı çizmişti. Neden realiteyi geride bırakmadan yaşanmıyor? O şehirler de elbet yakında düşecekler. Yakında bütün Avrupa düşecek... Şu halde neden acele etmiş. İçi içine sığmadığından... Haritada

her milimetrenin neler ifade ettiğini biliyor. Irzına geçilmek istenen dünyanın alın lekesini siliyorlar. "Musolini çok konuşuyor.

Çok korktuğu için çok konuşuyor."

O zamanlar, Taranta Babu'ya mektuplar yazıldığı zaman.. 1935'te... -Ne tuhaf... İtalya'da bir Habeş delikanlısı adına müsaade etmemişlerdi. Çünkü Mussolini herkesi korkutuyordu.-İyi ama hakikaten korkuyormuş. Meselenin içyüzü bu... Yani haritada alınacak şehirleri alınmış gibi göstermenin sebebi...

"Olmadı. Ali İhsan Sabis, Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet Paşalarla Peyami Safa ve Mümtaz Faik Fenik Beyler de Alman ordusuna bol bol şehir teslim ettilerdi. Zafer bagışladılardı. Demek ki gönlümüzün dilediğini olmuş sayabilmek için bir şart lazım: İsteklerimiz, realitelere uygun ve haklı olacak... "

Duvarda resim, "İmaj" mecmuasının kapağından kesilmiş bir fotoğraf, bir süvari kadın. Hatta kadın da değil bir genç kız... Tatar'a benziyor; başında kısa bir kalpak, belinde onlu tabanca. Yerde kar. Ve uslu uslu objektife bakan kadanası...

Sonra kederli ve yorgun sesiyle bir türkü tutturdu:

24

Yürü güzel yürü yolundan kalma Her yüze güleni dost olur sanma Ölümden korkup da sen geri durma Yiğidin alnına yazılan gelir Tayına Sefer, sessiz adımlarla içeri girdi.

Sabahleyin gelen mektupta neler yazılı olduğunu biliyordu. Evde ölü varmış gibi somurtkan ve ürkekti. Hanım idama mahkum edildi edileli kadını ne zaman görse üzerine bu can sıkıntısı, bu ürkeklik çökü-yordu.

Yazdın mı bey? diye sordu.

Daha yazmadım.

Oldu mu ya... Bir de şarkı söylersin... Karıya yazık ettiler beyim...

Haydi kalk... Yazıver... Pekala... Temyizde bizim evrakları yoklayan bulunmaz mı? "Etmeyin ayıptır," diyen yok mu?

Yok besbelli.

Yok elbette. Biri erkek olsa... "Karı bir vakit asılmaz. Bizeayıp," derdi. Şuraya imzayı atmayıverirdi. Hanım şimdi beni çağırdı. Mektubu sordu. Âlemin işi yok. Ulan Ali... Ulan rezil...

Obanlar [Koğuşu

Mektubu şuna, buna söylemiş. Karıyı korkutmuşlar. "Bir şey yok," dedim. "Meraklanma," dedim. "Bizim bey seni mutlaka ipten kurtaracak," dedim. İyi demiş miyim?

İyi demişsin.

Öyleyse... Haydi yazıver. Boyayı getireyim mi? İstersen yazı makinesini getireyim. Müdür bey gitti. Boş duruyor.

Makine kolay... Yazmak içimden gelmiyor. Kanuna baktım. Boşuna uğraşıyoruz. Anladın mı Kürt oğlu.

Kanun ne yazıyor? Mutlak aşılmalı diye mi yazıyor?

Öyle yazıyor. Bir de yazacağımız istidayı Hanım imzalamaz ki... Eşek gibi inatçı...

Size ona bakmayın. Sen bildiğin gibi yaz. Söylemeyiverir-sin. Parmağım bastırırsın. Basmıyor ki... Geçen defa yazdığımı müdüre okutmuş... Müdüre yemin ettirmiş. O da belki kurtulurum diye korkuyor besbelli.

Ne bilsin beyim... Hayvan gibi bir karı. Ben erkekliğimle bir şey bilmiyorum. Karının ne haddine... Demin ağladı... Senin haberin yok. Beni tenhada bulursa, yemin verdirip soruyor.

Ne soruyor?

"Murat Bey ne diyor? Beni asarlar mı imiş?" diye soruyor.

Sen ne cevap veriyorsun?

Yemin ediyorum. "Kurtaracak," diyorum.

Paramız yok evladım... Para insana çok lazımmış. İstanbul'da bir vukuat oldu. Zengin bir ailenin oğlu, karı yüzünden para çalmaya kalktı. Meymenet Hanı'na gece vakti girdi. Kasayı kırdı. Meğer umduğu parayı o gün bankaya vermişler. Az para buldu. Derken hanın bekçisi üzerine geldi. Herif bekçiyi

keserle öldürdü. Kafasını paralayarak... Anladın mı? Sonunda yakaladılar. Söylettiler. Yaşı müsait olduğundan çaresiz asılacak. Sutaşı \Kemal Uihir lesi parayı döktü. Yaşını nüfustan değiştirdiler. Meğerse elindeki nüfus kağıdı kendisinden evvel ölen agabeysine aitmiş. İki şahit dinlediler. Carrrt... Nüfus kaydına bir çizgi... Ne olacak koca defter... Alt tarafına yeniden yazdılar: Cezası 24 seneye indi. Mesele epey oluyor. Sonra Zonguldak'a yolladılar. Geçenlerde duydum. 6 ay cezası kalmış. Çıkınca evlenecekmiş...

Hanım'a da bir istida yaz. Nüfus dairesine...

Olmaz ki... Haydi git sor bakalım, Ali'yi göndermiştim. Razı etmiş mi?

Sefer gidince, İstanbullu doğruldu. Terlemişti. Ağzının içi ci-gara içmekten zehir gibi olmuştu.

Demirli pencerelerden içeri giren güneş, beton döşemede dört köşe dört köşe duruyordu. Demin oradaydı, bir müddet sonra şuraya geçecekti. Belli bir şey, köpoğlu dünya dönüyordu.

25

Süvari kıza gülümsedi. Bu kız, sahiden sergardiyanm kızma benziyordu. Küçük Hidayet ilk görüşte, "Ablamın resmi..." diye şaşmıştı. Toparlak yüzü, kocaman siyah gözleri... Ne.garip tesadüf...

Sefer kaşları daha çatık, alt dudağı sarkık içeri girdi:

Sen de bir adam gibi Ali'yi göndermişsin.-. Karı Ali'yi saymıyor ki seviyor. Biz köylüyüz bey... Oynaş kısmı, bizde, herifi eşek yerine kor... Ali... Bir de utanıyor. "Ben Murat Ağamdan sıkılıyorum. Karı 'Olmaz' diyor.

Aman gelsin..." diye yalvardı. Haydi bey git şuna bir laf anlat...

Malatya'da karı asmışlar diyerek "Köroglu" yazar. Günahtır.

Ulan bundan Malatya'ya ne?

Bir Malatya'nın lafı mı olur, beyim, bütün erkek milletine ayıp... Tuu.

İstanbullu, korkunç görünmek için gözlüğünü taktı. Eline Ceza Kanunu'nu, bir de Hanım'm dosyasını aldı. Kaşlarından birini kaldırıp kavgaya hazırlanarak yürüdü.

Hanım, kollarını göğsünde çaprazlamış pencerenin önünde metanetle duruyordu. Boynu, omuzlan, bilekleri, kalçaları ve baldırları o kadar dolgun ve tıkızdı ki istanbullu'ya ilk bakışta, elbise giydirilmiş bir Ispartalı kadın muharip heykelini hatırlattı.

Sol eli, sağ koltuk altında uslu uslu durduğu halde, sağ eliyle -bu hareketi yaparken dirseğini göğsünden ayırmamıştı- başörtüsünü burnuna kadar kaldırdı. Aylardan beri idam cezasına da alışmıştı. Gözlerinin içi, nazlı ve kurnaz gülümsüyordu.

Merhaba bacı... Nasılsın bakalım? Ali ne anlatıyor?

Avukattan mektup almışsın. Beni bu hafta asacaklarmış.

Saçmalama... Bak, kitapları topladım getirdim. Mektubu şimdi sana okuyacağım. İyi dinle...

Mektubunu, kelimeleri değiştirerek okudu. Hanım yere bakarak ciddiyetle, fakat başını "Olmaz, olmaz," der gibi sallaya sallaya dinliyordu. Sanki kendisine bir tuzak kurulduğunu sezmişti de şimdi durduğu emniyetli yerden bir adım ileri atmak istemiyordu. Her şeyi -Mahpusta dehşetli dindar olmuştu- "Allah bir" sözünü bile reddetmeye peşinen hazırdı.

İşte bu hayvanca fikri basit Istanbullu'yu daha ilk anında çileden çıkarıyor, bu kadının yerinde, daha iyi olmamak ve rezaletten kurtulmamak için dünyanın bir ucundan bir ucuna kadar aynı çılgın fikri sabitle inat eden bütün mustarip insanlığın bir cehalet cephesi halinde böyle kollarını kavuşturup başım salladığını görmüş gibi kudu-ruyordu. Mektubun sonunda öksürdü:

Anladın mı?

Anladım.

Ne anladın bakalım?

Murat Bey diyor. Yani sana yazmış. Senin yazdığın mektubu müddeiye göstermiş. 6 yerden karan...

\Xemal Mıhir Eee...

İşte anladım. Beni asacaklar. Ben zaten rüyasını görmüştüm. Ali'ye sor da bak...

Ah, yanında olsam da, suratına tokatı yapıştırsam... Ben mektup yazmıştım. Dinle beni... Ali'nin suratına sonra gülersin. Ben yazdığım mektupta dedim ki... "Hanım'm suçu yok, onu Ali kandırdı. Zehri uyku ilacı diye verdi. Ben işi biliyorum," dedim. Avukat benim mektubumu temyizin başmüddeiumumisine göstermiş. "Murat Bey yalan söylemez. Bir adli hataya meydan vermeyelim," demiş. Müddeiumumi de demiş ki, "Avukat ismail Hakkı Bey, arkadaşı Murat Bey'den bir mektup aldı. Bu mektupta şöyle şöyle yazıyor. Bu Murat Bey hiç yalan söylemez bir adamdır. Bu kadının cezasını indirelim denir mi?" demiş. Şimdi bir istida yazacağız. Tabii senin ağzından diyeceğiz ki... "Efendim ben kocamı bilerek zehirlemedim. Bu Ali beni baştan çıkardı. Bir gün geldi. 'Seninle iki çift söz konuşacağım. Al şu uyku ilacını kocanın yemeğine dök. İki gün uyanmadan uyur.' dedi. Ben de 26 zehir olduğunu bilmeden yemeğine serpip yedirdim. İşte böyle oldu. Bunu mahkemede söyleyecektim. Ali beni korkuttu. 'Seni asarlar. Sonra ben seni almam. Sana içerde bakmam. Acından ölürsün' dedi. Ben de korkumdan söyleyemedim. Şimdiyse benim bu işe dair şahitlerim var." diyeceğiz.

Hani şahitler?

Sen razı ol, şahit kolay.

Şahitler kim?

Kız neyine lazım. Birisi Hacı Abdullah, birisi ben, birisi başgardiyan...

Siz Adıyaman'daki işe nasıl şahitlik edeceksiniz?

Biz Adıyaman'daki işin şahidi değiliz. Şuna bak, avukat kesildi başımıza... Biz burada Ali'nin ikrarına şahidiz. Yani Ali S6

öiarûar ZKoğuşu.

bizimle konuşurken "Karıyı nahak yere idama mahkum ettiler. Fukaranın bir şeyden haberi yok. Suç bende. Ben sıçanotunu uyku ilacı diye verdim," demiş oluyor. Anladın mı? Anladım ama olmaz.

Neden olmaz?

Olmaz işte... Beni o zaman asarlar.

Kız şimdi asmazlar mı?

Omuzlarını sarstı. Bir Ali'ye, bir Istanbullu'ya bakıyor, "Ce-ee..." diye şakalaşacak, bırakıp kaçacak, velhasıl eğlenecek gibi sallanıyordu. Örtüsü burnundan düşmüş, kıpkırmızı ve etli dudakları meydana çıkmıştı. İki sene evvel -iki sene daha gençken-ve üç aydan beri her gece, "Sabahleyin asılacağım," diye ödü patlarken, Adıyaman'da, kuyruklu bir koyun gibi sallanarak suya giderken bunu görmeliydi. İki çocuk anası olduğu, geniş ve gergin karnından başka hiçbir yerinden belli değildi. Karnından üst tarafı da, alt tarafı da bir genç kıza, yahut doğurmamış bir taze geline benziyordu. İstanbullu, kendi kendine öfkelenerek dudaklarını yalayıp yutkundu. Bu biçarenin karşısında şehevi bir şeyler hissetmek ne büyük alçaklıktı. Dostoyevski idama mahkum olmayı ümitsizlikten gelen facialarm en büyüğü sayıyordu. Acaba ölümle şehvet arasında, o zamana kadar tahmin etmediği bir yakınlık mı vardı. Asabiyetle kağıtları karıştırdı. Kararı ayırdı.

Başka çaremiz yok, diye homurdandı. Şimdi dinle, karan okuyacağım.

Hanım'm icabı şöylece düşünülmüştü: "Türk milleti namına icrayı muhakemeye ve itaya hükme mezun mahkeme falan tarihte, Adıyaman'ın

Kapıcami mahallesinde, bila numaralı hanede mukim, Bekçi Kazım Kuzu'nun karısı Hanım Kuzu ve Ali Yıldız taraflarından zehirlenerek taammüden öldürüldüğünü tespit ediyordu. Dinlenen şahitler, hükümet doktorunun ve İstanbul DCemal Tahir

Tıbbı Adlisi'nin otopsi raporları, maznunların açık ikrarları ve bu ikrarların zat hadiseye uygunluğu cürmü sabit kılıyordu. Hanım Kuzu, kocasına yumurta pişirmiş, yumurtaya, halk arasında köpek zehiri veya sıçanotu denilen arsenik serpmiş, babasının kucağına oturup yumurtadan yemek isteyen ve bir lokma da yiyen büyük kızı 7 yaşındaki Ayşe'yi, 'Babanı rahatsız etme' diyerek hemen mutfağa götürüp yoğurt içirmek suretiyle muhakkak bir ölümden kurtarmıştı. Maznun Hanım Kuzu, her ne kadar mahkemede kocasını zehirlemediğini, Ali ile hiçbir münasebeti olmadığını, kocasının vakadan bir gece evvel polislerle sabaha kadar rakı içtiğini, sabahleyin de kendisini bilmez bir halde iken bir dükkanda iki kiloya yakın tel kadayıfı

yiyerek eve polislerin kollarında ve sızmış olarak getirildiğini, öldüyse bu içkiden, yahut yediği tatlıdan öldüğünü, eskiden beri kendisine nameşru surette gözleri olan polislerin iftirasına uğradığını, gerek karakolda, gerek müstantiklikte ve gerekse müddeiumumilikteki ikrarları sorulduktа, cebri maneviye maruz bırakıldıklarını, hayatını ve namusunu kurtarmak için istenilen şekilde ifade verdiğini, polislerin garazına ve iftirasına kurban edilmekte olduğunu söylemiş ve diğer maznun Ali de aynı ifadede bulunmuş ise de, her iki maznunun, maktul Kazım Kuzu askerde iken gayrı meşru münasebete başladıkları ve bu münasebeti rahatça devam ettirebilmek için 27

Kazım'm vücudunu ortadan kaldırmayı tasmim ve tasavvur ederek neticede tasavvurlarını kuvveden fiile çıkardıkları şahitlerin ifadelerinden anlaşılmış olmakla Türk Ceza Kanunu'nun 450. maddesinin falanca bendi mucibince Hanım Kuzu'nun ölüm cezasına çarptırılmasına ve diğer maznun Ali'nin ise 18 yaşını bitirip 21 yaşını ikmal etmediğinden Türk Ceza Kanunu'nun (...) maddesi mucibince suçuna uyan ölüm cezasının 30 sene ağır hapse indirilmesine temyizi kabil

[Karılar doğuşu

olmak üzere müttefikan ve maznunların yüzlerine karşı karar verildi," denilmekteydi. İstanbullu, bu kararı her okuyuşta hissettiği ümitsizliği ve hicabı, şimdi tekrar duyuyordu. Bunu böylece, Büyük Millet Meclisi'nde müdafaa etmenin imkanı olur mu? Cehalet... Fukaralık... Anlaşıldı ama, her cahil ve fukara kadın, komşunun oğluna tutulunca çocuklarının babasını sıçanotu ile zehirlerse... Lakin biz de beraat ettirsinler demiyoruz. Otuz sene versinler... Al-bert Londre, kürekte yaptığı büyük röportajda, "Giyotin'den kurtarmaya çalıştığımız bir sürü insanın ölümden kurtulmasına sevinmeyelim. Uzun ceza, idamdan beter..." demiyor mu? Yüz binlerce kadın şu anda komşu oğlanları sevmektedir. Neden hiçbirisi kocasını zehirlemiyor? Böyle düşünülürse Hanım'm işindeki esbabı muhaffete kendiliğinden meydana çıkar. Malatya Ağır Ceza Reisi, 25 senelik hakimmiş. Yirmi beş senelik tecrübe bir insanın, ne kadar kolay şaşırıp, kendisini ne kadar zor müdafaa ettiğini öğretmez mi?

İşte okudum. Bak, sanki berabermişsiniz gibi yazıyorlar. Beraber olmağa da hacet yok ya... İkiniz de söylemişsiniz.

Korktuk biz... Söyledik. Lakin zehirlemedik... Polisler içirmiş...

Baklava yedirmiş... Cemal polis eskiden beri benim arkamda dolaşıyordu...

Hanım, şimdi bunları bırak... Mahkemede söyledin dinlemediler. Temyize yazdık dinlemediler. Ben inanıyorum. Elbette öyle olmuştur. Ama başka çare kalmadı.

Olmaz. Ben zehirledim diyemem.

Kız zaten söylemişsiniz. Şimdi bana inat edeceğine evvelden, karakolda inat etseydin ya...

Karakolda korktum. "Doğru söylemezsen Ali'yi asarlar," dediler. "Doğru söylemezsen, sizi hapse koyarlar. Bize doğruyu

söyle. Olan olmuş. Biz işi kapatırız. Siz de evlenirsiniz," dediler. Sonra "Ali söyledi, sen de inkar etme," dediler. Ali de öteki pencereden ilk defa söze karıştı:

Bana da "Hanım söyledi, haydi sen de söyle," dediler.

Anlıyorum. Söylemişsiniz. Doğruyu söylemişsiniz. Ali ze-hiri hangi dükkandan aldığını bile söylemiş, dükkancı şahitlik ediyor. Bunlar olmasa bile rakıdan çatlamış adamla, zehir yemiş adamı doktor bilir. Duymadın mı herifin ciğerini İstanbul'a göndermişler.

İstanbul'un büyük doktorları "Tamam, sıçanotu yemiş," diye rapor veriyor.

Yalandır Murat ağabey. Sen o polisleri bilir misin?

Artık uzatma. Benim işim var. Kafamı kızdırıyorsun. Sözümü dinlemedin işte idam verdiler. Ben senden bıktım. Gülme karşımda terbiyesiz... Hani aklına geliyor mu? Vekalet vermek için notere gitmek istemedindi. "Beni asmaya götürüyorlar," diye ağladın da bizi rüsva ettin. Nasıl seni notere götürmediler mi?"

Götürdüler.

Ben notere götürecekler demedim miydi?

Dedindi.

Ben yalan söyler miyim?

Söylemezsin.

Senin kötülüğünü de istemem.

İstemezsin elbet. Noter parasını verdin, araba parasını verdin, Allah razı olsun... 28 Bırak şimdi bu lafları. Beni kızdırıyorsun. Bu sefer sözümü dinlemezsen, şart olsun, küserim, bir daha yüzünüze bakmam. Yazacağım istidayı imzalayacaksın.

Ben imza bilmem ki...

Alay mı ediyorsun rezil. Parmak basarsın. Bak Hanım... Sana açık açık söylüyorum. Temyiz evrakı tasdik etti. Avukat is-60

[Karılar ÎAojpşu

tidayı acele istiyor. Eğer dediğim gibi yapmazsan seni vallaha billaha asacaklar.

Vay başıma... Elini yanağına yapıştırdı. Ölüm hükmü verildiği gün gözlerine dolan büyük korkuya tekrar kapılmıştı. Ürkek ürkek Ali'ye bakıyor, yutkunuyordu. Vay başıma, vay başıma!

Haydi razı mısın?

Hiç olur mu? Polisler diye yazıver. Cemal polis beni seviyordu. Herifi eve sarhoş getirirdi. Kapı aralığında etimi sıkardı. Böyle yazıver. •- Hâlâ o söz... Yahu sen Türkçe bilmez misin? Bunlara aldıran yok. "Razı oluverseydin" derler... Artık canımı sıkıyorsun. Senin niyetin bir gece, sabaha karşı, hükümet meydanında asılmak. Pekala... İşte ben gidiyorum. Vallaha, billaha...

Dur ağabey... Dur ayağını öpeyim...

Durmam... Razı mısın? Ulan, sana yalancı şahitliği edeceğiz. Kaç aydır kanlı gibi yalvanyoruz. Haydi ben yabancı bir adamım, ya Ali? Ali bütün suçu üstüne alıyor.

Ali'yi asmazlar mı?

Asmazlar:..

Asarlarsa...

Uzattın artık... Ne halt ederseniz edin. Ben gidiyorum. Allah Allah! El deliye, biz akıllıya hasret kaldık yahu... Bak Ali, bir daha beni çağırmayın. İşte günah benden gitti. Avukata şimdi mektup yazacağım. İşinizi takip etmesin... Bu kan resmen asılmak istiyor.

İnecek gibi kımıldadı. Hanım gözlerini kırpıştırarak Ali'den yardım istiyordu. Ümidi kesilmiş olmalı ki:

Sen bilirsin, diye adeta inledi, günahı, vebali boynuna... Kanım sana helal olsun Murat ağabey.

Hah şöyle... Ulan evi yapılasıca... Tuuu... Diş çeker gibi... Ağlama...

Şimdi bir de bu eksik. Ağlama kız...

Beni asarlar... Vay başıma... Vay başıma...

Sus ayıptır, eşek... Nereye asıyorlar. Biz burada neciyiz? Daha dur bakalım. Ali ile beraber çıkacaksınız. Adıyaman'a gideceksiniz. Ben de sizi görmeye geleceğim. Bana ne ikram edeceksin?

Beni asarlar, artık... Ben biliyorum....

Ne de çok şey biliyorsun... Şimdi istidayı yazarız. Korkma... Ben yaptım demeyeceksin. "Ali yaptı," diyeceksin.

Ali yabancı mı? Ona da yazık... Elin körpe oğlanı...

Körpe olup olmadığını bilmem... Tadına kim baktıysa o bilir. Seni utanmaz seni... Birazdan müdürün yanma çağırtacağım. Orada yeniden başlarsan şart olsun şamarı vururum. Yeter artık... illallah...

Pencereden ineceği zaman, Hanım dur diye işaret etti:

Bak Sıdıka konuşacak... dedi.

Demin Ali'nin körpeliği bahsinde kenarda kişneyen demek Sıdıka'ydı. Sıska yüzünü örtmeye lüzum görmeden meydana çıktı. Bütün ömrü akılsızlıkla dalgınlık arasında geçmiş gibiydi. Biraz etli olsa tavuğa benzeyecekti. Şimdi hiçbir şeye benzemiyordu, idamdan korkarken üç sene mahkum

oluşuna hayret içinde kalmış, Hanım'm cezasından sonra bütün kadınları asacaklar zannederek gece gündüz ağlayıp durmuştu. Murat'ın ve müdür beyin tavsiyeleri üzerine temyiz bile etmedi. Günden güne rahatlaşıyor, evinde nasılsa öyle hareket ediyordu.

29

Sen söyle bakalım, başımın belası... Yahu biz bu mutfak penceresine hiç mi çıkmayacağız?

Murat ağabey... Benim bir müşkülüm var. Bizimki askerden geldi.

Kız gözün aydın... Ben de tevekkeli, beni neden, arada sırada kapıya çağırmıyor, mektup okutmuyor, mektup yazdırmı-62

jiarûar öioğuşu.

yor diyordum. Meğer artık keçesini sudan çıkarmış Sıdıka Hanım... Eee...

Alay etme... Sıdıka bir parmağıyla ovuşturur gibi tek gözünü kapattı.

Utanmıştı. Şimdi benim herif geldi. Anasını öldürdüğümden bana küser bellemiştim. Küsmedi.

Aferin... Sana neden küsecekmiş hem.... Üç erkek kardeşi, iki bacısı var.

Onlara küssün. Bir analarına bakamadılar da gelinin başını belaya soktular diye.

Benim herif de böyle söyledi. Her hafta yanıma geliyor. Öteberi getiriyor. Evlenir diye korktum. Hubuş bacının Mehmet evlendi ya... Benimki de evlenir diye ödüm patladı. Lakin yemin ediyor.

Kız yoksa, Büyücü Hoca'ya çıkmadan muska mı yaptır-dmdı rezil?

Vallaha, yaptırmadım. Sor, bak... Söylesene Hanım bacı... Söyle...

Bırak. Hanım'm şahitliği makbul değil... beni kızdırdı. Çabuk derdini anlat, gideceğim. Şimdi benim herif... Benim herifin büyük dükkanı var.

Askerlikte çok masarif etmiş... "Sermaye lazım," diyor. Benim altınlarımı rehine koyacak. Altınlarımı vereyim mi?

Dur bakalım... Mesele çatallaştı. Resmi nikahınız var mı bir kere...

Yok. On senedir evliyiz. Mahalle nikahı...

Olmadı. Duyduğuma göre kayınpederlerin de tüccarlık ediyorlarmış.

Onlardan borç alsa ya...

Onlar bize küsmüşler "Gelin, bizim anamızı öldürdü," diyerek.

Bunu kocan mı söylüyor? - O söyledi. Çamaşırını bile yıkamıyorlar da, ben yıkıyorum.

Pekala... Senin altınlara gelelim, say bakalım bana...

Bir beşibirlik altınım var. Küpem var. İki tane menteşem var. İki tane yüzüğüm var. istanbullu, gökyüzüne ve karşı bahçedeki büyük ceviz ağacına bakarak zihninden hesapladı.

Aşağı yukarı bin lira... Eee?

E'si... Vereyim mi, vermeyeyim mi?

Senin aklın ne diyor?

Bir vereyim, diyorum; bir de vermek istemiyorum.

Yanında mı altınlar?

Halamın evinde sakladım.

Halan ne fikirde?

"Sakın verme" diyor.

Halan haklı... Ben bu işi hiç beğenmedim Sıdıka... Altınları vermemek lazım. Evet... Sen burada, kapalı yerdesin. Kimsen de yok. insanoğlu çig süt emmiş. Bak Hubuş bacının başına gelene. Hekimin oğlu, on dört ay beklemedi evleniverdi. Senin cezan üç sene... Bugün niyeti fena değildir, yarın bozulur.

Ben de öyle diyorum.

Aferin... Dersin ki... Halam altınlarımı vermiyor dersin. Sıdıka'nm tereddüdünden şüphelendi. Biraz düşündü.

Yahut çok yalvarırsa... Peşini bırakmazsa noterden bir senet alırız. Sen altınlarını ona satmış olursun. O da bedelini sana borçlanır.

Bu daha iyi... Evet... Böyle yapmalı. Çok yalvarıyor fakat... Ona da yazık. Askerlik herifi batırdı. Senet alırız. Senedi sen yazı verirsin.

Benim yazmam olmaz. Ben yalnız Noter Hasan Bey'e bir mektup yollarım.

Senin işini sağlam yapar.

Eksik olma...

30

Bir şey değil... Yalnız... Bak Sıdıka... şaşırırsın, kanarsın, herifin yüzüne duramazsın. Altınlarını senetsiz teslim edersin. Kocan da sonra seni bırakır. Vallaha billaha istida filan yazmam. Ben deli güllabicisi değilim. Siz artık çok oluyorsunuz.

Ben de öyle söyledim şahım... "Bana bak da ibret al" dedim.

Vay Hubuş bacı... Sen de mi buradasın? Geçen ziyarette kumanı gördüm.

Elini öpmeye mi geldiydi?

Hubuş ağlar gibi konuştu:

Eli kırılsın. Elimi öpmeye gelmiş. Ben çocuklarımın ahma uğradım.

Mahpusluğum da aldığım ah yüzünden... Bana o Mehmet olacak, ne diller döktü. Sonra başıma bu işi de getirdi... Birisi duymasın gibi etrafına bakıp sesini alçaktı. Bana bir istida yazacaksın şahım. Bir zina davası açalım. Nafia kaltağı gibi, karıyı da, herifi de içeri atsınlar.

Ne faydası var. Karı burada yüzüne karşı dolaşacak. Şu pencerenin önünde Mehmet'le konuşacaklar. Olmaz desen söz geçiremezsin. Bırak git. Buradan bir yere gidilmez. Sen büsbütün dertli olursun, Hubuş bacı iyisi mi, sabret. Sabreden derviş muradına ermiş derler. Sabrın sonu selamettir. Sen çıkarsan, benim bildiğim Hubuş bacı bu hıncı onlardan alır.

Bir çıkam... Bir çıksammm... Evimde oturuyorlar. Yatağımda yatıyorlar.

Mehmet serserisini ben adam ettim. Lakin it kursağı yağ götürmez demişler... İyilikten adam anlar. Benim kocam eşek... Ama ben biliyorum. Bana bu oyunu hekimin oğlu oynadı. Bana bu oyunu Tefçi Zühre olacak orospu oynadı.

- i Neden? Aranız pek iyi idi. Duyduğuma göre Mehmet ev-'elce Tefçi Zühre'nin dostu imiş, sana kendi eliyle nikahlamış.

Kendi eliyle... Elleri kırılsın. O zaman ahbaplarım, komşularım, kızlarım, damatlarım söyledilerdi. "Ana sen Tefçi Züh-re gibi karılarla neden düşüp kalkıyorsun?" dedilerdi. Hitamm-

da Mehmet'le evlenecek oldum. Herkes beni ayıpladı. "Tefçi Zühre'nin dostu adama yâr olur mu?" dediler. Ya şahımızın amcası kızı mektubuma neden cevap vermedi. Mehmet'i aldım diyerek, bana kimseler Mehmet'i

yaraştırmadı. Fikir Tefçi karının fikri, Mehmet'i bana verip beni soymak imiş. Paraların ucunu keser kesmez herifi evlendirdi.

Bir dükkan satmışsın.

Yarı hisseliydi. Onu sattım. Sonunda, "Evi de satalım. Yenisini yaparız," demeye başladı. Benim herif kumar oynar. Dışarıdayken harçlığını hesaplı verirdim. Evi satacak. Bunca senelik baba yurdunu... Saray gibi evimi... Bir de onlardan yana oluyorsun... Haydi istidayı yazıver. Nafia kaltağı gibi buraya gelsin.

İyi hatırladın, Nafia sizi görmeye gelmedi mi?

iki defa geldi. Onun da başı belada. Oğlan bu sefer küçük bacısını kaçırmış.

Kimin küçük bacısını?

Nafia'nın.

Rıza mı?

Rıza. Duymadın mı?

Duymadım. E, şimdi ne olacak? Daha neler duyacağız... Oğlan o sülaleyi sıradan geçirmeye yemin etmiş besbelli...

Dünya bozulmuş şahım. Dünya bir dolap olmuş... Biz eskiden böyle şeyler görmedikti.

Sen şimdi benim istidamı yazmayacak mısın?

Yazamam. Ben istidaları içerdekiler dışarı çıkabilir mi ki evvela, diye yazıyorum, dışarıdakileri içeri getirmek için yazamam. Sonra sana dargınım. Mektup için bir lira gönderdiğin aklında mı?

Ben onu mektup için yollamadım. Pul parası diye yolladım. Arsız Aduş kıza vermişsin. Duydum da.. Sana gücendim.

Başıma vursaydm daha iyiydi. O sıra etimi kesseler kanım ak-mazdı. Şimdi para vermeyeceğim. Pulunu da kendin yapıştır. Bir dokunaklı istida yazıver...

Olmaz dedim ya... Demek ki Nazmi Bey'in muskaları kar etmedi. Hani Mehmet'in elini, ayağını, gözünü, dilini bağlayacaktı.

Hay gözleri kör olsun o herifin. Beş kaymemi aldı. Bir de kara tavuk yedi.

İşte gördün mü? Böyle işlerde yazının bir faydası olsa muskalar tutardı.

Tefçi Zühre ile hekimin oğluna bir vakit yazı fayda vermez. Sen kesenin ağzını sıkı tut Hubuş bacı... Haydi allahaısmarladık.

Bu sırada hırsızlıktan 22 güne mahkum genç Çingene karısının kocası duvarın deliğine gelmiş.

İnci... Kız inci... diye yayvan yayvan, yalvarır gibi sesleniyordu.

Ufak tefek, fakat pek mütenasip bir kadın olan İnci, salma salma duvarın yarık yerine yaklaştı. Yere çöktü. Herif, bir haftadan beri, mahpushanenin etrafında aç bir köpek gibi dolaşıyordu. İlk iki gün gardiyanlardan küfür, jandarmalardan tokat yemiş, fakat üçüncü gün kendisini birdenbire herkese sevdirmişti. Artık sabahleyin erkenden gelip yatsıya kadar kapının, bilhassa duvar yarığının yanından ayrılmıyordu. Esmer, sevimli bir delikanlıydı. Bakkal Abo'ya yardım ediyor, karakolun avlusunu süpürüp, efradın bulaşıklarını yıkıyordu. Mahpuslar da artık alışmışlardı. Yevmiye belki elli defa çarşı pazara koşturuyorlardı. Her gelişinde karısına mutlaka bir şeyler getiriyordu. İnci bütün bu ihtimamlara layıktı. Kocası seslenmedikçe avluya bile çıkmıyordu.

Bunları düşünerek mutfağın içine atlayan İstanbullu, "Bir de inci ile Memo'ya Çingene diye hakaret ederiz. ElhamdüUillah Çingenelik bizde birader..." diye gülümsedi.

Millet, böylece, pencereden atlar gibi, aşağı doğru bir yerlere gidiyordu. Karısı bir havada, erkeği bir havada... Nafia Hanım'm zamparası, hapisten çıkalı on beş gün olmadan yallah, baldızını salla sırt etmiş... Sıdıka'nm kocası, karısının altınlarını çekmek davasına düşmüş...

Uzun koridoru geçerken iki mahpus çekinerek havadis sordu:

Ne var ne yok beyim? Gazeteler ne yazıyor?

İyilik sağlık...

Aftan bir haber?

Daha önce bir şey yazmıyorlar. Bildiğiniz gibi... Harp meselesi...

İyi öyleyse... Bir kere şu harp bitseydi... Ondan sonrası kolay... Allah büyüktür.

Allah büyüktür ama, Vakkas Efendi, kayık hem küçük, hem de çürük...

Hacı Abdullah tıraştan geldiği zaman istanbullu istidayı yazıp bitirmişti.

Hacı merakla sordu:

Razı oldu mu beyim?

Oldu. İş işten geçtikten sonra... Malum ya Türk'ün aklı arkadan gelirmiş.

Seni de şahit yazdım.

Şahit mi? Bu şahit kelimesi karşısında herkesin kapıldığı korkuya Hacı Abdullah da tutulmuştu. Ne şahidi?

Hemen korkma... Sen on iki senedir hapis yatıyorsun. Ayıptır.

Korkmam... Neden korkacakmışım. Lakin yemin verdirirler.

Bir kere mahkuma yemin yok. Sonra isterlerse verdirsin-68 ZKarûar ütoğuşu ler Sen hiç yalan yere yemin etmedin mi? Küçük Bedriye'yi kandırmak için...

Kerhanede...

Ettim. Lakin mahkeme başka...

Saçmalıyorsun. "Vallaha billaha yeminini, kitaba el basmayı kaldırdılar.

Yeminin de bir değeri kalmadı," dersiniz. Bir de Ha-nım'a acırsın...

Sipsivri acımak olur mu? Şahitsin. Ben de şahidim.

Sen de şahitsen baş üstüne... Neye şahitlik edeceğiz?

32

Ali'nin üzerine. Ali demiş ki, "Hanım'm bir suçu yok. Ben ona zehri uyku ilacı diye verdim," demiş.

Yutarlar mı?

Bunu da onlar düşünsün... Sen şimdi dinle... İstanbullu, istidayı okudu.

Hacı Abdullah keyifli keyifli gülmeye başlamıştı:

Başgardiyanı da yazmışsın.

Ne halt edeyim. Ali'yi yanma götüreceğim. Böyle söyleteceğim. Allah'tan korkmazsa inkar etsin...

Kurnazsın bey.

Ağzını topla...

Neden? Bizim Malatya'da kurnazlık çok makbul sayılır. Birini meth ederlerken, "Kurnaz herif derler.

Bizim İstanbul'da da böyledir bu... Hükümet için de ne diyorlar:

"Kurnazlık ediyor; İngiliz'den parayı, silahı, malı çekiyor, Alman'a satıyor," demiyorlar mı? Kötü mü?

Bilmem... Sonuna bakar.

Nafia'nm başına gelenleri duydun mu?

Duydum biraz önce, şaşırdım. Rıza bu sefer de bacısını kaçırmış. Bacısı da güzel miydi bari?

Yanma geldi. Görmedin mi? -- Görmedim.

Dünya güzeli. Hem de Nafia gibi örtü örtünmez... İstanbul kızı gibi giyinir. Bunlar cinsten güzel bey...

Hem de cinsten oynak... Allah beterinden saklasın... Rı-za'ya bir de aptal dersin.

Doğru... Oğlan kurnazmış.

Anlaşılan, Nafia'yla bacısı daha kurnaz. Ama ne halt etsin. Bakmış ki ablası oğlanın pantolonunu ütülüyor. "Bir de ben ütü-leyeyim ne olacaksa" demiştir.

Hacı Abdullah, yeşil gözlerini küçülterek başını salladı. Na-fia'nın kocası polislerle beraber baskın yaptığı zaman Rıza'yı karısının yatak odasında pantolonsuz yakalamış, karı ifadesinde, "terzilik ettiğini, komşunun oğlu pantolonunu ütülemesi için yal-vardığmdan..." diye ifade vermişti. Kendisinin gömlekle oluşunun sebebi de... Tabii, havalann sıcağı, ütünün

sıcağı, bir de yüreğine Allah tarafından musallat edilmiş bir ateş... falan filandı!

Hacı Abdullah,

Şeyh Osman Efendi gene köpürmüştür, dedi, Allah herkese bir bela verir, ona da bu Rıza'yı vermiş.

Muska yazsaydı... Nefes etseydi... Kendi kızlarına tesiri olmuyor galiba...

Bilmem ki... Vaktiyle muskacılıktan üç ay kadar mahpus yattıydı. O zaman, şimdi Rıza'nm kaçırdığı kız, küçüktü. Babasına yemek getirirdi. "Bana varır mısın?" diye takılırdım da, "Ah... senin gözlerin gök... Ben kara gözlü herife varacağım," derdi. Kö-poglusu nihayet sözünü tuttu. Rıza kopuktur ama gözleri karadır. Neme lazım bey... Şeyh Osman soytarının biridir, dolandırıcıdır; lakin cinsi Arap olduğundan bir Kuran okur. Süleyman Bey'in babası Hamdi Bey de o sıralarda mahpustu. Dinlerken dinlerken, "Şu rezilin kafasını kesip almalı bu Kuran'ı okurken... Leşini yılanlara yedirmeli!" derdi. Soytarıydı canım... Konuşurken

konuşurken durur, gözlerini kapatır, vücudunu bir titreme alır, kendi kendine, "Olmaz... Haşa... Emrin başımla beraber," diye söylenirdi. Cebrail gelirmiş de Rabbimden haber getirirmiş...

Ulan bu iş, şeyhlikten çıktı, peygamberlik oldu.

Artık bilmem. Alacadağ tarafı hep Şeyh Osman'a tapar. Elaziz, lzollu tarafı nasıl Şeyh Kazım'a taparlarsa...

Kanların göbeğine de yazı yazıyor mu?

Yazarmış. Günahı boynuna... Bir, iki kere kanlar feryat ettiler. Kimi, "domuz, namussuz," dedi. Kimi, "Hükümet isteme-dignden memur

öğretmesi... İftira" dedi.

Neyse... Rıza da onun kızlarının göbeğine ayeti kerime yazıyor. Hem parayla, hem de sırayla... Eskiden yalnız sırayla olurmuş. Ne halt edelim Hacı, zamparalık bize Peygamberimizden miras. Mübarek de kan dedin mi şuraya yatar da ölürmüş.

Töbe de beyim, günah...

Ölürmüş. On üç karısı varmış. Hazreti Ayşe Ana'mızı, kendisine yemek getirdiği sırada kucağına çekmiş de öpüvermiş. O sıra Ayşe kaç yaşında bakalım, yedi yaşında...

Töbe de... Vallaha dinden çıkıyorsun.

Merak etme, çıkmam... Yapan çıkmamış da, ben mi çıkacağım? Demek Ayşe Ana'mızın o sıralar ya aklı ermiyordu, Arabistan'da yedi yaşındaki kızlar rüya görür diye bir laf var ama... Belki ihtiyar herifi beğenmemiştir. Karı milleti Peygamber, em-biya tanımaz... Gönlüne göre iş görür. Ayşe Ana'mız ağlayarak babasına şikayete gitmiş. Ebubekir Hazretleri de, "Vardır bir hikmeti... Sus hele... Senin akim ermez." demiş.

Sus beyim... Töbe Yarabbi... Sus günahtır.

Korkma, sözü buraya getireceğim. Nafia'nm babası da Arap olduğu için demek ki kızları 7 yaşında her işe akıl erdiri-yorlar. Erken başlayan da Hacı, erbabına makbul.

Bırak rezilleri... Ayşe karı bir şey söyledi. Ben utandım.

Ne söyledi?

Bir gece karılar konuşuyorlarmış. Hubuş olacak rezil, "Bu kadar erkek, dişisiz ne yapar biçareler... Bunlar hep ölür," demiş de Nafia, "Bacım sen

bana bak. Onlarınki hiç olmazsa ele gelir. Bizimki için için yanar tutuşur ya..." demesin mi?

Bunu sana Ayşe Ana mı anlattı?

Ayşe Ana... Gidi rezil kahpe... Çıkarsam, şart olsun bir görüneceğim.

Edepsiz orospu..

Aduş önde, çığlık çığlığa koşarak, karı gardiyanı Ayşe Ana arkada, soluyarak içeri girdiler. Aduş kendisini Istanbullu'nun kucağına attı:

Ben geldim efendim... dedi, beni Ayşe Ana'ya verme...

Seni ne yapacak?

Kapatacak.

Neden? . .

Yerlere su döktüm. Bir daha dökmem...

Bak Ayşe Ana, bir daha dökmeyecekmiş, Aduş Hanım'ı bu seferlik affet.

Hacı Abdullah geçenlerde Aduş'u kucağına almış, içerde para toplamıştı.

Mahpuslar tam onyedi lira bağışladılar. Bununla kızı süslemek kabil oldu. Rugan pabuçlar, kırmızı bir basma entari, iki parmak kalınlığında "bir arşın" mavi kurdela alındı, istanbullu kendisine "hanım" demesi artık yeni kıyafetine yaraşıyor.

Ayşe Ana başını öfkeli öfkeli sallıyordu:

Sen görürsün. Ben sana gösteririm... Bak beyim, ben ölürüm görmem ama, sen yaşar görürsün, bu kız orospu olur, kerhanelere düşer...

Nerden belli?

Cilvesinden... Oyunundan... Geceleri Hubuş oynatıyor.

Bakarken bakarken şeytan olmuş sanıyorum. Yüreğime korku düşüyor. Sen Hanım'a gene ne yaptın, ağlıyor?

Kız, ben Hanım'a ne yaparım. Hanım'a ne yapmışsa Ali yapmış... Allah beterinden saklasın.

Ali'nin yaptığına razı besbelli. Yazacağın kağıttan korkuyor. İçerde bir figan var ki sorma... Cinli Sıdıka da ağlıyor, Hu-buş karı da ağlıyor.

Hacı Abdullah elini kaldırdı:

34

Ağlamaya razı ol... Gene kızların bu yakınlar terbiyeli, ya Sultan Habeş gelse...

Aman, yeniden mi geliyormuş... Vay başıma... O gelirse ben giderim. Bir gün durmam... Doğru söyle oğlum... Gördün mü evim yıkıldı..

İstanbullu meraklandı:

Kim bu Sultan? diye sordu.

Sultan... Bizim gardiyan Abdullah yok mu? Onun ağabeyi Paso var.

Paşo'yu tanıyorum. Eski mübaşir, Şeyh Kâzım Efendi'nin başmüridi imiş. işte Paşo'nun kızı.

Ee?

Zinadan üç ay yadıydı. O zaman daha bu hapishaneye ta-şmmamıştık. Bir camide oturuyorduk. Karılar cezaevi... Dur, sen gördün. Hani hastaneye giderken, araba su yoluna saptı da, viraneliğin ortasında bir kerpiç dam göründü. Hani sen sordun da, ben eski cephanelik dedim. Aklında mı? İstanbullu hatırladı. Burası, bir katlı, üç tarafı penceresiz kalın duvarlı bir

kulübeden ibaretti. Etrafına duvar da çekmemişler, taşları sadece üst üste yığımışlardı. Üstü de topraktı.

Bildim... dedi.

İşte karılar hapishanesi de oradaydı. Sultan bu, üç ay boş oturmaya dayanabilir mi? Bak beyim, sana bir şey söyleyeceğim. Sen şimdi gene inanmazsın. Lakin bu sözüm doğru... Anası kaçmış kızdan hayır çıkmaz.

Yani nereye kaçmış?

Bir kızın anasını, babası kaçırıp almışsa, iş işten geçti say. Paso, Sultan'm anasını kaçırdıydı.

Kız ondan mı orospu oldu?

Vallaha ondan...

Pekala... Şaroğlu'nun kızma bir sözün var mı? İşte Malatya'nın en handan ailesi...

Binde bir... Sen ona bakma... Bir kız sütübozuk çıkmış.

Neyse. Anlat Sultan'ı...

Ayşe Ana söylesin....

Nesini söyleyeyim şahım... Bir gece.... O zaman da karılar kalabalık...

Dört tane Çingene karısı var. Ayşe var. Öteki Ayşe var. Öteki Ayşe on beş senelik. Fatma var. Kürt karıları var. Üst üste yatıyoruz. Sultan orospusuna da babasının hatırı için pencerenin önünde, sedirde yatak sermişim, kızım gibi bakıyorum. Gece yarısı beni sesledi. "Aman Ayşe Ana... Aman Ayşe Ana... Beni sıtma tuttu. Bana bir su getir de ölmeden içeyim," dedi. Titriyor zangır zangır. Acıdım. Benim yüreğim merhametlidir. Des-tiye koştum.

"Destinin suyu ısınmıştır; ne olur çeşmeden getir," dedi. Çeşme uzak değil. Buradan cadde kadar. Tas aldım. Çeşmeye gittim. Getirdim, suyu verdim. İçti. Kapıyı örttüm. Böyle elektrik n'ararsm. Lamba veriyorlar.

Yatsıdan sonra kararıyor. Suyu içti. "Oh anacığım. Ölmüşlerinin canına gitsin. Benim ciğerlerim yanıyor," dedi. Ben yattım. Sultan bir eyyam inledi. Altındaki sedir ırgalanıyor. Derken başladı söylenmeye: "Oh Ayşe Ana... Oh Ayşe Ana... Kurbanın olam Ayşe Ana... Öldüm Ayşe 74

utanlar OCoğuşu

Ana... Yandım Ayşe Ana... Uuuyy... Yandım Ayşe Ana..." Sordum: "Kız çok mu hastasın?" Sesi kesildi. Sesi kesildi ama fırtına gibi soluyor. Neden sonra, "Ana!" dedi. "Haa..." dedim. "Aman ana beni ter bastı. Ben yanıyorum. Ben bu suya doymadım. Alla-hı seversin bir sovuk su daha ver," dedi. Ah bu benim merhametli yüreğim. Biz eski karılar

mal gibiyiz. Kalktım. Tas aldım. Çeşmeye yürüdüm. Yarı yola varmadan arkada bir ayak

sesi, bir de ne göreyim alacakaranlıkta birisi duvarı "pırrr" diye aşmadı mı? "Eyvah...

Ayşe kaçtı... Benim evim yıkıldı..." diye ellerimi dizime vurdum. Tas yere düşmüş. Bana bir kuvvet geldi Allah tarafından.... Koştum. Damın üzerindeki nöbetçi durup duruyor. "Aman oğlum biri atladı. Aman ayağını öpeyim bir silah at..." dedim. "Sen rüya görmüşsün valde. Kimse atlamadı. Biz burada neciyiz," dedi. İçeri girdim. Ayşe'ye baktım. Yatıyor.

Karıları saydım. Telaşla kaç tane olduklarını unutmuşum. Bir, iki, beş... Bir, iki, beş...

Vay başıma... "Biriniz kaçtınız. Hanginiz kaçtınız. Benim kanıma ekmek doğradımz," diyorum. Derken Ayşe gülüver-di. Ben öfkelendim. İşte o zaman Sultan kahpesi, "Ana su

hani..." demez mi? Meğer bütün karılar uyanıkmış. Hepsinin işten haberi varmış. Bir gülme tutturdular. Şaşırdım. Kaltak ne yapmış? Yatsı zamanından örtüsünü pencereden onbaşıya vermiş. Zampara, Sivaslı Mustafa onbaşı. O sebepten nöbetçi silah atmadı. Hep müşavereli dövüş. Sultan'm saçını yolacak oldum. "Anacığım, bana yazıktır. İçim yanıyor benim. Beni sıtma tuttu. Bak terlere battım. Bir kova su getir de şurada sevabına döküneyim," demez mi? Karılar güler. Yukardan jandarma bir türkü tutturdu:

Sarı kavun diteyim, Aç koynunu gireyim, Uyu uyan sar beni Yâr olduğun bileyim.

Dışarı çıktım. "Yarı müddeiye gideceğim. Jandarma kumandanına gideceğim, namusuma geldiler," diyeceğim. "Şekva edeceğim," diye estim, gürledim ama... Oğlan korkuyor mu? "Anacığım, bana neden kızıyorsun. Ben burada türkü söylüyorum ki... Uykum gelmesin diye. Tavuklarını bekliyorum. Gene mi yaranamadık?" diye beni alaya aldı. Ertesi gün namus ettim, kimselere söyleyemedim. Lakin karıdan karıya laf dağıldı. Bunlar şimdi benimle eğlenirler. "Ana içim yanıyor. Beni sıtma tuttu. Bir su ver," derler de ben kızarım. Çok şükür şimdiki kızlarımdan ben razıyım. Allah da razı olsun. Nafia da iyi idi. Hubuş da iyi, Sıdıka da, Hanım da iyi... Hanım, pencerede Ali ile az konuşsa daha iyi ya... Ağır cezalı diyerek seslenmiyorum.

Eksik olma Ayşe Hanım...

Lakin her zaman ağlıyor da beni de dertli ediyor. Zaten hastayım. Ben de ağlıyorum.

Söyle ağlamasın. Ağlayacak ne var? İşte istidayı yazdım. Hacı Abdullah da şahit, ben de şahidim. Kurtaracağız. "Ağladığını duyarsa Murat Ağa'n kızar," dersin. Bak yün aldım.

Bana kazak örecekti. Ağlarsa vallaha ona ördürmem. Sonra keyfine...

Yünü ham mı aldın, ip mi aldın?

Ham, Aduş'un anası yıkar, tarar, büker. Kalınlığı Hanım göstersin. Bir kilodan bir kazak çıkar dediler.

Eğer okkadan çalmazlarsa çıkar. Bir emniyetli adama mı aldırdın?

Evet. Sergardiyanm kızı getirecek. Nebahat Hanım.... istanbullu, bunu söyledikten sonra duvardaki süvari resmine bakıp gizlice gülümsedi.

76 4

Aşağıdan gene saz sesi geliyordu. İstanbullu, kalemi bırakıp dinledi. "Ali Şeydi çalıyor galiba... Yok, hayır... Bu Hacı Abdullah'ın vuruşu..." Aylardan beri sazı eline almayan Hacı'ya üç gecedir bir hal olmuştu. "Ha, Tözey geldi de... Vay Hacı Vay..."

Tekrar mektubuna devam etti: "Şimdi, sana bu satırları yazarken vakit gece.

Saat 9. Radyodan haber geldi. Limberg Kızıl Ordu tarafından zaptedilmiş. Artık ben zafere de kanıksadım. Mahpushane berbat yer. İnsanın senelerce bir şeyi fikri sabit haline getirmesi nejenaymış. Yavaş yavaş kendimi nasıl kaptırmışım. Bilmem ki sen de öyle misin? Sanki buradan çıkarsam hiçbir kederim kalmayacak. Ne dersin, bizim dışarda kederli günlerimiz, kederli haftalarımız yok muydu? Bir taraftan da memnun oluyorum. Demek insan oğlunun rezilliğe alışmasının da bir derecesi var. Asırlardan beri devam eden hürriyetsizlik bizi zannettiğim kadar yıkmamış olacak ki, "Allah beterinden saklasın," diyerek boyun bükemiyoruz. Şimdi aşağıda Hacı Abdullah saz çalıyor. Tam kırk gün cezası kaldı. Yani on bir sene on ay yirmi gün yatmış. 615 hafta, 4335 gün... Dile kolay... On iki sene...

Hitler namussuzunun Alman milletini alda-hp iktidarı ele almasına, sözde zaferler kazanmasına, dünyayı vdveleye verip, her memleketteki hergeleleri ümide düşürdükten son-

77 36

ÖCemal uıhir

ra gebermesine bol bol yetecek kadar müthiş bir zaman... Hacı Abdullah'ı neden böyle uzun müddet yatırmışlar? Maksat ıslah etmekse, ıslah olup olmadığını kim tespit edecek? Ya, bir sene sonra ıslah olduysa.... Sonra Hacı Abdullah'ın yatması neyi hallediyor? İki üç aydır, kendisini tetkik ediyorum. Bu üç ayın manevi faciası, bütün cezalardan müthiş.

Artık uyuyamıyor. Uyuşa da vücudu dinlenemiyor. İstikası kesildi. O kadar rica ettim, saz

çalmaya bile tahammül edemiyordu. Bereket versin, üç günden beri Malatya genel birleşme evinden Tözey Hanım geldi. Hacı Abdullah'ı biraz avutuyor. Üç gecedir galiba onun şerefine saz çalmaya başladı. Şimdi aşağıda gene muhabbet var. Tözey'i henüz görmedim. Daha doğrusu mahpushanenin önünden geçerken mutlaka görmüşümdür ama hatırlayamıyorum. Hacı, mahpusa girmeden evvel kerhanede olduğuna göre, epey yaşlı ve yıpranmış olmalı... Şimdi ne güzel bir mani söylediler. Sana yazacağım:

Gözümün bebeği yâr Elimin emeği yâr Mihnet ile kazandım Soframın ekmeği yâr Sen bir mektubunda, 'Bizim halk şiirinin bazı tarafları var. Onlara artık yetişmek imkansız' demiştin. Zaman zaman, böyle küçük dörder satırda senin sözünü hatırlarım..."

Sefer içeri girdi:

Bitti mi bey?

Daha bitmedi.

Arkadaşlara benden selam yazdın mı? Bir taraftan da duvardaki resme hayran bakıyordu. Ellerini öperim.

Haydi aşağıda seni bekliyorlar.

Tözey Hanım kahve pişirecek, fala bakacak.

Eksik olmasın. Kız daha misafir. Biz ona kahve pişireceğiz. Bir de kahvesini mi içelim? Onun kahvesi çok beyim. Hem de öyle bildiğin karılardan değil. Bana daha şimdiden iki lira verdi.

Ne parası?

Bahşiş.

Müjde mi götürdün?

Mektup götürdüm.

Güzel mi Sefer?

Güzel olmaz mı? Sefer sesini alçaktı. Yiğit karı... Ha-nım'dan şişman.

Hem de yüzü güleç...

Edepsiz diyorlar. Edepsiz olmasa şoförlere cadde ortasında sövüp sayar mı?

Kabahat bakalım kimde? İyi karı bey... Ağa karı... Haydi gidelim. Bak Hacı bağırıyor. İstanbullu'nun, canı birdenbire kahve istedi. Kaç zamandır kahvesi yoktu.

Düşüncesini Sefer anlamış gibi utandı.

Haydi... Falımız ne çıkacak? Af var mı öğreniriz...

Aşağıda sıraları ve iskemleleri karılar koğuşunun kapısı önüne taşımışlardı. Başgardiyan Mahmut, Gardiyan Vahap, Ali Şeydi, Ayşe Ana, küçük Aduş, bir de Hacı Abdullah hep oradaydılar. İstanbullu gelince başgardiyan yer verdi. İlle oraya oturtmakta ısrar etti. i - Hep yazıyorsun Murat Efendi... Biraz dinlen... dedi, yaza okuya gözlerin bozulmuş, elverir...

Mektup yazıyordum. Sazı niye kestiniz?

Kahve pişiyor. Fala bakacağız.

'DCemal Tahir iyi öyleyse... Aduş...

Efendim.

Yanıma gel bakayım... Aduş'u kucağına oturttu. E, şimdi anlat... Yeni ablayı beğendin mi? Kimi?

37

Tözey ablayı...

- Beğendim.
- Belli bir şey... Zenginler adam gibi sevmezler. De
- Bir cigara yaktı. Karyolasında Tözey'in demincek o
- Bizim Gardiyan Abdullah yok mu? Derviş Abdullah...
- Dostoyevski'nin bedbaht insanlarına karşı duyduğu

Beğendim.

Sana para verdi mi?

Verdi.

Aferin... Hacı Abdullah,

Dahası var bey, dedi; buna bir oyun öğretmiş... Deminden beri bizi gülmekten bitirdi bu orospu...

Yok canım...

Kapı kapalı olduğu halde, erkekle bu kapalı kapının hemen arkasında

karıların bulunduğunu bildikleri için pek ciddi bir hal almışlardı. Biraz sonra, gevrek, biraz kaim ve pek keyifli bir ses, içerden,

Ana, al şunları... diye bağırdı.

Ayşe bir iple kuşağına asılı anahtara davrandı. İçeriyi dışarıya dışarıyı içeriye göstermemek gayretiyle koca vücudunu siper ederek kapıyı ancak tepsi sığacak kadar araladı. İstanbullu bu fırsattan istifade ederek karıların kapı önündeki taşlığı dayayıp döşediklerini, hepsinin orada olduğunu fark etti. Tepsiyi veren Tözey olacaktı. Biraz şişmanca, kalın bacaklı... Çorapsız... Bir kahkaha duyuldu. Ayşe Ana'ya fısıltı halinde bir emir verildi. Gardiyan karı kahveleri tuttu.

İstanbullu, öte tarafa duyurmak için yüksek sesle konuştu:

Fala bakılacaksa... Fincanların kime ait olduğunu söylemeyelim.

öiarûar üioğuşu İyi olur.

Sahi... Dur bakalım...

Hacı Abdullah doğrudan doğruya seslendi:

Duydun mu Tözey...

Efendim... Duymadım.

Fincanların kimin olduğunu söylemeyeceğiz.

Başüstüne efendim.

Evvela Başgardiyan içti. Fincanı kapattı. Sonra ötekiler de onun gibi yaptılar.

Hacı Abdullah sazı eline aldı.

İyi çalıyordu. Eskiden daha iyi çaldığını, senelerden beri hevesi kalmadığından parmakları durduğunu söylüyorlardı. Hapse girmeden evvel, Malatya'nın meşhur sazcılarındanmış. Gardiyan Ali Şeydi yanık sesiyle Alevi ağzı bir türküye başladı. Ali Şeydi de eski kopuklardandı. Hacı Abdullah onun için "esrar içe içe böyle ahmak oldu" derdi. Babası zengin bir ağaymış. Hem de dükkancılık edermiş. Bu biricik oğlu, herifi batırmış. Daha babasının sağlığında tarlaları satıp satıp kerhane kızlarına yedirmiş. Gardiyan Vahap da senelerce külhanbeylik etmişti. Bu sebeple iki yakasının bir araya gelmediğini söylüyordu. Zaten itfaiye çavuşluğundan ayyaşlığı yüzünden çıkarılmıştı. Başgardiyana gelince, Mahmut Efendi boyuyla beraber kızı olduğu halde, gözünü haramdan alamıyor, gizliden gizliye kerhaneye devam ediyordu. Hükümetin verdiği şekerde, zeytinyağında, diğer yardımlarda, Malatya kerhanesinin meşhur kızlarından eplemeli Ayşe'nin daima hissesi vardı. Oraya giderken lstanbullu'ya belli etmemeye son derece itina eder; fakat dönüşte, "Gene edepsizlik ettik bey," diyerek hepsini anlatırdı.

Aduş'u rica minnet oyuna kaldırdılar. İstanbullu evvela buna ehemmiyet vermedi. Fakat biraz sonra, meselenin tahmin ettiği öiemal TaJıir

kadar basit olmadığını anladı. Ayşe Ana, "Bakarken şeytan olmuş diye adam korkar," derken haklı söylemişti. Henüz dört yaşında olan bu Kürt kızı şu haliyle hangi tiyatronun sahnesine bırakılsa ortalık alkıştan yıkılırdı.

Son derece ağır ve ciddi, ellerini ve ayaklarını tempoya akıllı akıllı -hatta hissederek- uyudurup oynuyordu. Arada bir başının cilveli bir hareketiyle saçlarını arkaya bir atması vardı ki bunu bu yaşta ancak istidadıyla öğrenebilirdi. Gözlerini d,e fevkalade kullanıyor, kimsenin yüzüne bakmıyordu. Birisi,

Kız, sen ölmeyesin e mi? diye bağırdı.

38

İçerden el vurarak tempo tutuyorlardı. Sefer de buna iştirak edince Aduş durdu. "Olmaz" manasına başını salladı. Sonra Se-fer'in aldırmadığını görünce,

Sen vurma... dedi, sen vuramıyorsun.

E, bu güzel doğrusu...

Hacı Abdullah "Köprüden geçti gelin" türküsüne geçince Aduş da oyunu değiştirdi. Ayşe Ana arada sırada:

Kız titre bakalım....

Aduş dön haydi...

Topuk vursana rezil, diyor; bu marifette kendi hissesi de varmış gibi seviniyordu.

Erkekler nihayet o kadar güldüler ki Hacı Abdullah sazı kesti. Aduş koşarak îstanbullu'nun kucağına atıldı.

Jandarma onbaşısı deminden beri dış kapıyı tekmeliyor,

Hele açın, açın şunu yahu!... diye bağırıyordu.

İçeri girip kapatılmış kahve fincanlarını görünce kapıya doğru seslendi:

Tözey abla...

Kim o?

Benim... Aziz Onbaşı... Abla...

Ablan sana kurban olsun, buyur.

Hani benim kahvem?..

Vay, bir de utanmadan kahve istiyor.

Kız, bak... Bugün mektup getirdim. Sonra karışmam...

Yürü... Türeyip türemeyesice...

Kahvemi isterim.

Yarın akşam. Hani benzin getirecektin?

Şoför Faik vermedi.

Şoför Faik, Tözey'i hakaretten mahkemeye verip bir aya mahkum ettiren adamdı. Tözey içerden coştu:

Sen benzini o rezilden mi istedin? Yarın Muhsin Bey'e haber yolluyacağım.

Seni hapsettireceğim...

Aman töbe... Şaka ettim. Benzin yarın hazır...

Pekala siz orada sazı neden kestiniz? Aduş kahpe... Oynaşana haydi.

İstanbullu cevap verdi:

Ablam fala baksın da sonra diyor.

Kim o konuşan? Sefer, sen misin?

Hayır. Murat Bey.

Baş üstüne efendim. Ayşe Ana ver şu fincanları... Ayşe Ana, kapıyı mecburen aralık bıraktı.

Şimdi efendim... Bu büyük fincanın sahibi dinlesin... Vay vay vay...

Nasıl anlatmalı... Hay ölmeyesin herif. Senin yüreğin pek fesat... Şişman bir kız var.

Güzel bir kız. Şimdi seni bekliyor. Ah, gelse de saçını başını yolsam diyerek.... Başgardiyan itiraz etti:

Ayşe karı halt etti. Fincanın benim olduğunu söyledi.

Ne münasebet efendim. Fala bakıyoruz. O kadarını bil-ttıezsek ayıp...

İşte şuradan belli, senin yüreğin yanıyor başefen-di. Sen hapı yutmuşsun.

Şimdi gelelim kırmızı fincana... Bunun 8j

sahibi merak etmesin... Yakmda dardan kurtulacak. İlerisi pek ferah... Dur ana... Durun bayanlar... Gülmesene Hanım... Bunun sahibini bir kalabalık bekliyor. İşte gelin görüyorum. Önünüzde düğün var. Gelin hanımı gördün mü Ayşe Ana... Tamam... Duvağı başında bir gelin.

Hacı Abdullah'ın fincanında gelin görününce Ayşe karının oyunbozanlık ettiği anlaşılmıştı. Tözey, İstanbullu için de pek münasip şeyler söyledi.

Bu bey dedi, pek yalnız... Hem de mektup bekliyor. Kendisine yol var.

Birisi kendisini daima düşünüyor. Uzun boylu bir hanım.

Olmadı Tözey Hanım... İşte orası yanlış... Beni hiçbir hanım düşünmüyor.

Ne biliyorsunuz?

Canım bilinmez mi? Ben biliyorum.

İstediğiniz kadar inkar edin. Kahve falı yalan söylemez. İşte duruyor.

Eli başında... Kalbiniz de biraz dolu.

Yani fesat mı?

Orasını bilmem... Yoksa siz fala inanmaz mısınız?

İnanmaz olur muyum? İnanıyorum. Şimdi beni düşünen bir uzun boylu hanım yok ama, belki ilerde olur. On iki sene sonra... Tabii ölmeden çıkarsam...

İnşallah çıkarsınız... Falınız iyi... Ben beğendim.

Eksik olmayın.

Fal Aziz Onbaşıyı büsbütün heveslendirmişti. İlle kahve istedi.

Ayşe Ana, ikinci kahveleri dağıtmıştı ki kapıyı vurdular. Aralıkta biraz fısıldaşıldı. Gardiyan karı bu sefer, anahtarı kilitten çıkardı ve deliği örten pirinç kapağı yukarı kaldırarak açık bıraktı. Bu suretle içerden dışarısını gözetlemek istedikleri anlaşıldı ve İstanbullu, kendisini şimdi bulunduğu yere oturtmak için neodunlar LAoğuşu

den ısrar ettiklerini anladı. Kadınlar kendisinden o kadar bahsetmiş olacaklar ki Tözey herhalde meraklanmıştı. Rahatsız rahatsız kımıldadı. İnsan, her zanaatta olduğu gibi, zamparalıkta da demek hamlıyordu. Ciddileşti. Elini bıyığına götürdü. Pek manasız bir his olduğu halde, hiçbir insanın mukavemet edemediği beğenilmek arzusuna kapılmıştı. Gardiyan Ali Şeydi hem saz çalıyor, hem de güzel ve kederli sesiyle türkü söylüyordu: Yiğdin sevdiği güzel olursa Salını salını naz ilen gelir Birden sazı ve şarkıyı kesti:

Haydi, dedi, sıra şarkısı okunacak, hep bizden gelmez...

Ötekiler de ısrar ettiler. Evvela sergardiyan aldı. Sıra yavaş yavaş Murat'a geliyordu. Arada sırada, arkadaşlar pek yalvarır-larsa, sevdiği şarkılardan birisini söylerdi. Bunu daha ziyade, kendisi ötekilerden daima saz çalmalarını, türkü söylemelerini istediğinden adeta yük altında kalmamak için yapıyordu. (Bütün şarkıları pek iyi bilen ve iki kalemle bir su bardağına vurarak fevkalade tempo tutan başgardiyan o kadar üzerine düştü ki söylememek kabil olmayacaktı.) Sırası gelince yere bakarak, kendisine mahsus, biraz ince fakat insanın doğruca yüreğine dokunan emniyetli sesiyle başladı:

Hani ayrılmam derdin, aldattın beni bu yaz Acı duydu bu gönül hasrete katlanamaz Şarkı bitince Tözey içerden alkışladı. Ve Hanım'm, j- Ayıp bacım... dediği duyuldu.

Neden ayıp oluyor. Ben bu şarkıyı beğendim. İstanbullu hafifçe terlemiş ve yorulmuştu. İşte gönlünüz oldu, diyerek ayağa kalktı, ben mektubu yarım bıraktım. Siz muhabbetinize bakın. Tözey Hanım yeniden fal açarsa benim falımı, gelir söylersiniz...

Birdenbire canı sıklımştı. Nalınları tıkırdatarak merdivenleri çıktı. Odası daha aydınlık -yüz mumluk lamba yanıyordu- daha sıcaktı. Sanki ağzına kadar arsız -bu kelime fazla aydınlıktan geldi- ve dayanılmaz bir yalnızlık ve can sıkıntısı ile doluydu. Büyük bir yorgunlukla karyolasına uzandı. İçinde epey zamandır uyuşmuş olan bir şey, durmuş bir diş ağrısı gibi, yeniden başlamıştı. Kadın görmek, mahpushane için makbul değildi. (Hoş, kadın görmüş de sayılmazdı ya...) Unuttuğunu sandığı şekilde hareket etmek, şu halde, mahpusluğun feci yoksulluğunu şahlandırmaya elveriyordu. Nâzım'm bir şiirini şimdi daha iyi anladı. Orada şair kâinattan bile daha ehemmiyetli ve hayret verici hadisenin,

"Yolunda durulan, Zincire vurulan însan..."

olduğunu söylemişti. Duvardaki portreye kederle baktı. "Mahpuslar bir çeşit akraba oluyorlar. Burası sanki Ay'dır. Biz başka cins mahlûklarız. Belki de bunun için arkadaşlar dışarı çıkınca derhal yabancılaşıyorlar..." Jandarmalar nöbet yerinde düdük çalıyorlardı.

Bir otomobil, şişkin lastiklerinin gürültüsünü mahpushanenin beton cephesine çarparak geçti.

Mahpus (kedi) yattığı yerden doğruldu. Ön ayaklarını uzatıp

karnını yere sürerek gerindi, esnedi ve birdenbire çevikliğini sanki sırtına alıp uyku sersemliğinden kurtuldu.

Mahpus...

Kediyle sahibi bakıştılar.

Gel bakalım... Gel diyorum.

Kedi karyolanın kenarına vurulan ele baktı. Hazırlandı ve sıçrayıp geldi. Tüyleri yumuşaktı, sevildiğini biliyor, adeta şıma-rıyordu. Bütün ehli hayvanların doymuş hallerindeki uysallığı, üzerindeydi. Istanbullu'nun karnına yattı. Alışık'olduğu üzere boğazını parmaklarına sürmeye başladı.

Nasılsın yavrum? Kaşınmak mı istiyorsun?

Kendisini topladı. Böyle konuşmak ihtiyacı, kedinin canlı oluşundan geliyordu. Canlı ve anlayışlı oluşundan... Mahpushanelerde hayvan beslemek merakı, sevmek ihtiyacından ibaretti. Sevmek ihtiyacını kedi, güvercin, keklik, kanarya beslemek sefil bir surette, tabii yüzde mini mini bir mikyasla tatmin ediyor olmalıydı.

Velhasıl insanları hangi sebeple olursa olsun hapse koymak namussuzluktu.

"Demin mektubunu yarım bırakarak aşağı indim. Tözey bize kahve pişirdi.

Falımıza baktı. Beni uzun boylu bir kadın düşünüyor-muş. Küçük Aduş bir oyun öğrenmiş, şaştım kaldım. Bizim millet de, bütün öteki milletler gibi istidatlı ve insan. Fakat çamurdan bir türlü kurtulamamış. Tözey'in gelişine sevindim. Hiç olmazsa kadınlar koğuşunda biraz neşe vardı. Hanım'ı herhalde avutur. Sana yazdım wıı bilmem? Belki kötü haber diye, yazmamıştım. Mahkeme, istida-ları, tabii, reddetti. Delililer davayı yeniden gördürecek kadar kuvvetli değillermiş. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu mucibince derhal Elâziz Ağır Ceza Mahkemesinde bu karara itiraz ettim. Beni en çok üzen şey, Millet Meclisi'ne gidince bu kadar pis davayı müdajaa et-87

melerini oradaki ahbaplardan nasıl isteyeceğim düşünesidir. Hangi sebeple olursa olsun, bir kadının, iki çocuk doğurduktan sonra kocasını zehirlemesi merhamet celbetmeyen, bilhassa uzakta olanların, birdenbire kinini ayaklandıran bir hal... Canım sıkılıyor.

Başka ne yazayım? Piraye'ye hürmet ve sevgilerimi yaz. Ordaki arkadaşlara selâm ederim. Seni de hasretle kucaklar, gözlerini öperim. Sevgili Nâzım Hikmet, Türklerin en vatanperver şairi."

İmzaladı. Tekrar okumaya üşendiği için, açıkta durursa kendisini buna cebredecekmiş gibi zarfın üstünü yazıp içine koydu. Bunu ıslatıp yapıştırmaya hakkı yoktu. Yarın müdür bey kontrol edecek... Şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Hayret... Beş senedir demek ki, buna da alışamamıştı. Bu mektup kontrolüne bile...

"Bizim, karılarımıza, arkadaşlanmıza ve sevgililerimize yazdığımız mektupları, beş sene mütemadiyen, vurguncuların daha kolay vurgun yapması için dikkatle tetkik ettiler..." diye düşündü.

Ertesi gün Tözey, Hacı Abdullah'la Istanbullu'ya çiğköfte yapıp yolladı. Daha ertesi gün, İstanbullu 'yu, bir mektup okutmak için karıların avlusuna bakan pencereye çağırdılar. Haberi Sefer getirmiş, kimin çağırdığım anlayamamıştı, istanbullu, Hubuş bacının aylardan beri Ankara'dan beklediği cevabın nihayet geldiğini zannederek Sabiha Hanım'm neler

yazdığını hakikaten merak etti. "Valide Sultan," acaba hemşerisine yardım vaat etmiş miydi?

Pencerenin içine oturdu. Her ihtimale karşı Hubuş bacıya te-IKarJar üioğuşu 41

selli sözleri hazırlıyordu ki Tözey ayağında, atkıları kırmızı pon-ponlu takunyalar, başında kenarları pullu beyaz başörtüsüyle karşısına dikildi.

Kusura bakmayın, diye güldü, gelmezseniz diye Sefer'e söylemedim.

Rahatsız oldunuz.

Çirkin olduğu halde, çirkinliğini asla göstermeyen bahtiyar kadınlardandı. Burnu hem büyüktü, hem de biraz çarpıktı. Buna karşılık gözleri siyah ve parlak, biraz kalınca dudaklan kırmızıydı. Üzerinde bir temizlik vardı ki insana ferahlık veriyordu. Evinde orospuluk eden evli kadınların kırk yaşlarına girseler beceremeyecekleri, ancak vesikalı cinsin iyisinde rastlanan, emniyet verici bir ciddiyeti vardı. Okutacağı mektuplar, küçük, safi tenteden yapılmış gibi incecik, süs önlüğünün cebinde duruyordu.

Sizi tabii rahatsız ettim... diye tekrarladı.

Hayır. Verin bakalım mektuplarınızı...

Sahici bir hicapla uzattı. Elleri güzeldi. Bilekleri tombul tombul ve beyazdı. İki tane mektup almıştı. Birisi uzun öteki kısa... Uzun mektupta, izin almak için askerlik şubesine bir istida verilmesi icap ettiği bildiriliyor, annesinin hastalığından bahseden müsvedde ilave olunduktan sonra, "Seni çok göresim geldi. Aklım başımda yok... Gece gündüz hayalin gözlerimden gitmiyor. Bu ayrılgın bu kadar beter olduğunu bilmezdim.

Halbuki ben burada, gurbet yerde, şaşkın şaşkın dolaşırken, sen orada benim düşmanlarımla keyfediyormuşsun. Hepsinden haberim var. Lakin sayılı günün ömrü az olur. Ah benim, biricik sevgilim Edibe... Bana sık sık mektup yazmıyorsun. Yazdıracak adam bulamadım diyorsun. Arkadaşlarım seni yoklamıyorlar mı? Bu mektubu yazarken ben sarhoşum... Kendimi

öldürecek kadar içiyorum. Bu mektubu alır almaz cevap yaz... Haydi benim mektubum, uğurlar olsun, seni Edibe'me vermeyenin iki gözleri kör 89

[Kemal Tahir

olsun... Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi git. Selâmımı Edibe'me götür. Onun selamını da al getir." Altına bir mani yazılmıştı. Yani bu çeşit aşk mektuplarının bütün teferruatı tamamdı. Çünkü kırmızı mürekkeple bir de çiçek resmi, sahifenin en altında, çırılçıplak -yapraksızduruyordu. Küçük mektup, Zafer Bayramı'nın tebrik kartıydı. Son derece lükstü. Kat kat ve çapraz açılıyor, bazı sonradan görmelerin düğün davetiyelerine benziyordu. Postalarımızın milli müdafaa vergisine mahsus pulları gibi orta yerinde takımını hücuma kaldıran onbaşı heykelinin gölgeden resmi vardı. Bunun altına yaldızla "Dayan başarırsmz" ibaresi yazılmıştı ki, kartın mukaddes ciddiyetine rağmen Istanbullu'ya Refik Halit'in parola gibi konuşmamızdan şikayet eden bir yazısını hatırlatmıştı.

İstanbullu, mektupları demirlerin arasından iade etti ve çekinerek sordu:

Cevap mı yazacağız?

Neye? Bunlara mı? Rica ederim. Değmez... Değer mi?

Bilmem... Siz bilirsiniz... Yazmamak merhametsizlik olmaz mı? Sizi seviyor bu arkadaş... Bırakın... Ben onun yüzünden mahpus oldum. Mektuptanım Şoför Faik isminde birine yollamış. Bu Vahap ne aptaldır. Herkesi kendisine dost zanneder. Mektubumu doğruca bana gönde-resene... Birisi geldi. "Senin Faik'te mektubun var," dedi. İki gün aradım, bulamadım. Üçüncü gün rastladım. Yanında yokmuş. Açtım ağzımı, yumdum gözümü... İkisi şahit oldu. Bana bir ay ceza verdiler. 50 lira da para isteyeceklermiş. Parayı alabilirler mi?

Mahkeme karar verdiyse, sizin de paranız varsa... Alırlar...

Elhamdülillah o kadar param var. Baş üstüne alsınlar... Şimdi siz de cevap yazalım diyorsunuz.

Hayır... Ben öyle bir şey demedim. Arzu ederseniz... go

öiariar IKoğtıştı Arzu etmiyorum.

Siz bilirsiniz... Başka bir emriniz var mı?

Hemen gidecek misiniz? Sizi rahatsız ettim.

Yok canım...

42

Bir şey söyleyeceğim.

Buyrun.

Yün almışsınız. Kürt karısı egirmiş. Gördünüz mü?

Hayır. Görsem de aklım ermez ki... Herhalde iyi egirmiştir.

Hiç de iyi eğirmemiş. Bir kere kaim... Sonra sert... Zaten yünü alırken fena yünden almışlar. O kazak olmaz. Ben ondan size çorap yaptıracağım.

Alâkanıza teşekkür ederim ama, ben kazak istiyorum. Sebep şu: İki tane yün fanilem vardı. Uzun kollu fanileler... Birisini geçen kış sonunda kaybettik.

Burada çalmışlardır.

Herhalde... Şimdi önümüz de kış. Değiştirmek lazım geldikçe yardımı olur diye düşündüm. Bir kolsuz kazağım var. Anladınız mı?

Anladım. Lakin kazak yaptırmak istemiyorum... Kaşlarını çatmış, yüzüne pek inatçı ve biraz da şımarık, kendisini haklı görmekten gelen bir kibir manası vermişti. Kazak dursun... Çorap daha iyi...

Elbette çorap iyidir. Lakin...

Yün için ben dört lira verdim... İki buçuk lira da örmesine gider altı buçuk. Bir buçuk da yıkanıp eğirmesi, sekiz lira... Şu sırada, affedersiniz, sekiz lirayı yalnız yün çoraplara veremem. Bir çift alsam, eskilerle beraber kışı

çıkarırım sanıyorum. Ben kışm, yün çorabın üzerine ince deriden yemeni ve onun üzerine de takunya giyiyorum. Bir lirayla kapatılacak bir masrafa sekiz lira vermek, sonra tekrar sekiz lira harcamak zor mese-9i

üiemal Tahir le...

Siz ne kadar hesap biliyorsunuz. Aklımı karmakarışık ettiniz. Ben yani bu iş kadın işidir. Bizim daha çok aklımız erer. Siz karışmayın.

Olmadı... Dünkü köfte için teşekkür edecektim. Elinize sağlık pek güzel yapmışsınız. Tamam, işte yemek meselesi olsa "Şunu koyun, bunu katın" diye karışmam, fakat masraf işine bizim kitapta erkekler karışır.

Hayır diyorum. Ben çorap yaptıracağım. Size o pis yünden çorap örsünler.

O da layık değil ya... Mademki bir kere para vermişsiniz. Hem dört liraya bir kilo yün olur muymuş... Sizi aldatmışlar. Besbelli...

Zannetmem...

işte böyle... Çorap yapsınlar değil mi?

Hayır. Kazak yapacaklar...

Ama ben küserim.

Siz akıllı bir kızsınız. Böyle saçma şeylere küsmezsiniz. O zaman aklıma ne gelir bilir misiniz?

Ne gelir bakalım?.. İstanbullu, kederle gülümsedi:

Benimle arkadaşlık etmekten hemen caydınız da bahane arıyorsunuz derim.
j- Mutlaka kazak mı yapılacak?

Mutlaka...

Demek ki yünü getiren bayanın hatırı için beni "reddediyorsunuz".

Kimsenin hatırı için kimseyi reddetmiyorum. Nebahat Hanım, Allah razı olsun, bana iyilik etmek istedi. Siz de, anlıyorum, bana iyilik etmek istiyorsunuz, ikiniz de sağ olun. Bugün eylülün yirmi biri. Yarın mahpusluğumun beşinci senesi tamam 02

utanlar [Koğuşu

olacak. Geriye tam on sene kalıyor. Cezanın üçte birini tamamlarken gerek sizin ve gerekse Nebahat Hanım'm gösterdiğiniz alakaya teşekkür ederim. Siz iyi bir insansınız. Yürekli ve mertsiniz. Beni minnet altında bırakmazsanız daha çok memnun etmiş olursunuz. Zaten utanıyorum. Siz bize misafir geldiniz. Halbuki kahvenizi içtik, yemeğinizi yedik.

Yemek lakırdısı edilir mi? Ayıp bir şey... Canınız ne isterse emredin.

Sizin burada hiç kimseniz yok.

Bakın bu olur. Evet... Canım bir yemek isterse, haber yollarım.

Çamaşırlarınızı da "eve" gönderip yıkatacağım...

Bu sefer de Hanım gücenir... Allah razı olsun, pekala yıkıyor.

43

Evet yıkıyormuş. Lakin ütü diye bir şeyin dünya yüzünde var olduğundan haberi bile yok... Gömleklerinizi ne yapıyorsunuz bakalım?..

Ütülemeden de pekala giyiyorum. Zahmete değer mi? Mahpushanede...

Mahpushanede olsun...

Hele bir kere cezanızı bitirip çıkın. Bayramlarda gömleğimi yollarım, ütülersiniz. Niye güldünüz?..

Falınıza güldüm. Hatırladım da... Dün akşam fincanınızda gene uzun boylu karının sizi düşündüğü görünüyordu. Yalan mı?

Yalan... Ne uzun boylu, ne de kısa boylu hiçbir kadın beni düşünmez.

Annem öleli çok oldu. Kız kardeşim de yok... Dünyada beni düşünen hiçbir kadın yok. Pardon... Hata ettim. Eksik olmayın siz varsınız.

Bir de, siz varsınız diyorsunuz, bir de kazak yaptırmakta mat ediyorsunuz.

Siz varsınız... Teşekkür ederim. Kazak da, bırakın, yapılsın... Başka bir şey de düşünüyorum. Hanım, kendisine büyük iyilikler yaptığımı zannediyor. İşime mutlaka yaramak istiyor. Şimdi kazaktan vazgeçtiğimi duyarsa üzülür. Halbuki... Sesini alçaktı, bu hal birdenbire aralarına bir hususiyet ve emniyet getirmiş gibi oldu. Ona acımak lazım. Bir de onun her arzusunu yerine getirmeliyiz. Cezası ne kadar ağır. Biz erkek iken, ölüm tehlikesine de maruz bulunmuyorken tahammül edemiyoruz. O kadmlığıyla, aferin iyi dayanıyor. Siz kadınlar dehşetli mahluklarsınız. Erkeklerden şüphesiz daha iyisiniz. Durakladı. Zaten, kendisini düşünen bir kadın olmadığını söylerken sesine verdiği lüzumsuz kederi beğenmemiş, gitgide yadırgamaya başlamıştı. Şimdi son sözünü duyar duymaz, bu konuşmaya vesile olan mektupların sahibine karşı gösterilen alakasızlığı hatırladı. Kadınlar, erkeklerden şüphesiz daha iyi değillerdi. Erkekler de, kadınlar da birbirlerini ve bizzat kendi kendilerini aldatırlarken iyi görünüyorlardı ve galiba bu zamanın ekseri aşkları bu aldatış ve aldanış hadisesinden ibaretti.

Şimdi, bu mahpushanenin isten simsiyah olmuş kullanılmaz mutfağının penceresinde tüneyip yüzünü rabıtalı olarak ilk defa gördüğü bu yıpranmış ve şüphesiz aptal kadın karşısında "Bin dereden su getirerek" böylece konuşmasından, hicap duydu. Burada alıp sattıkları neydi? "Saçmalıyorsun azizim..." askerdeki dostun mektubu, dan telâdan yapılmış kadar işlemeli ve ince önlüğün cebinde yemyeşil duruyordu. Mahpushanenin, bilhassa karılar koğuşunda kendi üzerine cereyan eden manasız konuşmaların tesiri... "Ah bu orospular... Yüksek tahsil de görseler böyle cahil de olsalar... Hepsi aynı matah... Bir yerden düşer gibi severler." iyi ama lütfen bu kepaze hale olsun, sevmek dememeliydi. Düşen ve düşerken muvazenesi bozulmuş bir insanın

insiyakı tutunmak hissine sevmek denir mi? Yere varır varmaz kıçının sızısını duyacak.... Onunla avunacak. Sonra tekrar bir düşme... Tekrar aynı adi sızı... Böylece beş on defa tekrarladı mı, ihtiyarlık ve ölüm. Karşı karşıya susmaları büsbütün komikti. İstanbullu kederle ve öfkeyle gülümsedi:

Sizi güneşte tuttum. Allasmarladık...

Güle güle...

Bana gücenmediniz ya?

Gücenmedim ama, kızdım.

Teşekkür ederim. Birisine kızmak arkadaşlık alametidir. Gülüştüler.

Dönerken İstanbullu kendi kendine tekrarlıyordu: "Bana gücenmediniz ya... Bana gücenmediniz ya... Bu söze ne lüzum vardı? Bu ne biçim bir kadın ihtiyacı, ne çeşit bir yoksulluk?.. Dilenciliğin bundan daha aşağılık cinsi olamaz. Şefkat mi bekliyor, aşk mı? Mahpushane, insanı demek ki farkına varmadan adileş-tiriyor. "Bizi buraya neden koyduklarını şimdi anlıyorum. Adi-leşelim diye... Kendi kendimize karşı bile güvenimiz kalmasın diye...

Aman dikkat arkadaş... Aman silâh başına..."

44

Odasına dönmeye, daha doğrusu yalnız kalıp hayal kurmaya cesaret edemedi. Bahçeye çıktı. Hava sıcak olduğundan burası pek tenhaydı. Atölyenin köşesinde Hacı Abdullah'la Ankaralı Gazi başlarına birer mendil örtmüşler, güneşin altında dalgın dalgın dama oynuyorlardı. Yanlarına gidip ayakta durdu.

Kırmızı taşlar (kiremit parçaları) kazanmak üzereydi. Gazi, beyaz taşları yenilmekten kurtarmak için alt dudağını çekiştirerek düşünüyordu.

İstanbullu,

Ne düşünüyorsun? Damada süren, tavlada vuran... dedi.

İyi ama bey, bu habis Malatyalı bizi bu.hale neden getirdi?.. Hep sürmemizden... Biz de öyle bilirdik. Damada süren, tavlada vuran kazanır derdik. Nah işte, ne oldu? Alman'a döndük.

Allah göstermesin. Alman'a dönmek nasıl söz... Düşman başına... Sen şimdi yenilsen taşları yeniden dizer, belki ikinci partiyi alırsın. Hitler için böyle bir ihtimal kalmadı. Zukof damaya çıktı mı, yani Berlin'e girdi mi, Hitler efendimiz kıyamete kadar mat oldu demektir.

Öyleyse Berlin daha uzakta...

Tayyare devrindeyiz Ankaralı... Şimdi uzak yok...

Orası da doğru... İşte oynadık bakalım Malatyalı... Buyur...

Tamam... Onu mu oynadm? Ben de o taşı bir oynatsa diyordum. Şu taşı al.

Aldım, ne olacak?

Şu iki taşı da al... Haydi al, düşünme...

Vay canına... Hepsini toplayacak.

Toplayacağım elbette... Hacı Abdullah, günleri azaldıkça üzerine çöken müthiş asabiyetin gayrı tabii kahkahasıyla güldü. Bu Polonya... Bu Norveç... Bu Danimarka... Bu Hollanda... Bu Belçika... İşte bu da Fransa. Taş kalmadı. Daha var mısın?

İstanbullu, Gazi'ye göz kırptı:

Neden somurttun Ankaralı... Hacı, hesapça Alman ordusunu temsil ediyor.

Siz Ankaralılar bunu evvelce pek beğeniyordunuz. Şimdi zararı dokununca mı fena oldu? Gülü seven dikenine katlanır demişler.

Bırak beyim... Şuna bir yıpratma harbi de ben açacağım... Taşlarım acele acele dizdi. Yıpratma harbi...

Anlıyorum, şimdi de İngiliz taraftarlığı...

Biz yenene taraftarız.

Herkes yenene taraftar ama, bakalım yenen size taraftar

96

Dumiar ZKoğaşa olacak mı?

Hacı Abdullah elini kaldırarak,

Olmam vallaha... dedi.

Sen olmazsın biliyorum. Lakin kazanacak sen değilsin de o sebepten ehemmiyeti yok.

*

Hacı Abdullah akşam yemeği zamanına kadar görünmedi. Yemekte iştahsızdı. Gene kanlar kapısının kapalı kapısını önünde saz çalındı. Kahve falına bakıldı. Aduş oynadı. Aduş oyunu günden güne değil, adeta saatten saate ilerletiyordu. Malatya genel birleşme evinin, en iyi oynayan kızı Tözey olduğu için, buna şaşmamak da kabildi.

Bu gece Hacı Abdullah tedarikli davranmış, iki büyük karpuz almıştı.

"Muhabbetin sonunda bunları kesti. Yarısını karılara yolladı. Saat on bire doğru başgardiyan yattı, onbaşı gitti, Hacı Abdullah lstanbullu'nun odasına çıktı. Sazı duvardaki çivilerden birisine astı.

Bir çay yapalım mı bey? diye sordu.

Fena olmaz. Benim uykum yok.

Gene sen iyi uyuyorsun. Ben sabaha kadar vıcır vıcır bakıyorum. Dön sağa, sola dön... Bereken Tözey geldi de biraz avundum.

Haberim var. Pencerede bol bol görüşüyormuşsunuz,

Eskilerden konuşuyoruz beyim... Hepsini unuttum sanıyordum. Meğer adam, yaşadığı günleri unutmazmış... Gaz ocağını yakmak için yere çömelmiş olan Hacı Abdullah, arkasının dönük olmasından istifade ederek derin derin içini çekti. Eski

zamanlar daha iyiymiş bey...

Eski zaman iyi olmaz Hacı... Eski zaman, yaşamaktan ümidini kesmiş ihtiyarlar için iyidir. Genç adama eski zaman berbattır, bugün kötüdür, ancak yarın iyidir.

Yok... Gün günden beter oluyor.

Uydurma... Gene duyduğunu söylüyorsun. Ben şu andaki çağı Sultan Süleyman'ın padişahlığına değişmem... Sultan Süleyman mum yakarmış... Bak, biz güneş gibi elektriğin altında oturuyoruz. Radyo, röntgen, tayyare... Zaman gittikçe iyi oluyor Hacı... iyi olsa da... Biz yandık beyim...

Demliği doldurup hırıldayarak yanan gazocagının üzerine koydu. Bardakları, şeker ve çay kavanozlarını çıkarıp masanın üzerine yerleştirdi. İskemleye, pek alışık bir hareketle bağdaş kurup cigara sarmaya başladı:

Karıyla konuşuyoruz bey... Rüyayı da insan böyle görür besbelli. O bana bir laf söylüyor, benim aklıma bir şey geliyor. Ben ona bir şey söylüyorum. Gene benim aklıma bir şey geliyor. Sanki Beydagı'na çıkmışım gibi içim yoruluyor. On iki sene geçmiş... On iki sene dile kolay... Hocalar, mahşerde tekrar dirilmek var diyorlar. Tekrar, kıyamet günü dirilsek, bu günleri, o zaman işte böyle hatırlayacağız.

Keski hatırlasak...

Gene başladın beyim... Eğer cennet de yoksa... Vallaha biz bütün yandık.

Adam umutlanıyor.

Kendini kandırmaktan ne çıkar Hacı...

Demek ahret falan yok mu?

Yok.

Cennet, cehennem?...

Yok...

Sus beyim, dinden çıkıyorsun.

Dinden çıkmak da yok Hacı....

Sahi mi söylüyorsun beyim?

Vallaha...

Öyleyse... Yahu sen adam vurmaktan korkmazsın... Adam dolandırmaktan korkmazsın... Fenalıktan korkmazsın... Neden fenalık etmiyorsun?

İşe yaramaz ki... Fenalık dediğimiz şey her ne ise yapana zarardır. Hani Nasrettin Hoca bindiği dalı kesermiş.... Fenalık işte ona benzer. Ben bir insanım. Dünyada iki milyar adam var. Eğer ben fenalık edersem, bu şu demektir: "Ey Hacı Abdullah, ey Sefer, ey başgardiyan, ey müdür, ey müddeiumumi, işte ben fenalık ediyorum. Fenalık etmek ayıptır, günah değildir. Siz de canınız isterse, kârlı bulursanız bol bol fenalık ediniz." Bu sözden sonra ne olur? Ben bir tek adam, hepinizin çeşit çeşit fenalıklarınıza karşı gelemem. Zarar ederim.

Şimdi de fenalık edenler var.

Var ama, onları ayıplıyoruz. Doğru yola getirmeye çalışıyoruz. O zaman kimse kimseyi ayıplamaz. Kimse kimseyi doğru yola getirmez. Zaten doğru yol kalmaz. Zaten marifet Allah'tan korkup yahut da "Cennete gideyim ne olacaksa!" deyip iyilik etmekte değil ki... Allah'a, cennete, cehenneme inanmadan iyi olmak marifet... Öteki türlüsü alışveriş oluyor. Pazarlık oluyor. Yani Allah bile, kullarına boş boşuna söz geçiremeyeceğini anlamış da, "Ey kullarım, iyi olursanız sizi cennete koyarım." demiş. Analarımız da bize böyle demezler miydi? "Uslu dur, sana şeker alırım, yaramazlık edersen babana söyler akşama seni dövdürürüm." İşte bundan da belli bir şey, Allah'ı adamlar uydurmuşlar. ^ da tıpatıp bize benziyor. Kanunları da bize benziyor, mükafa-üylemücazatıda...

46

99

[Kemal uÂir Töbe de beyim...

Doğru söze töbe olmaz. Korkma Hacı. Keski var olsa... Keski var olsa da gazap etse... Bana sıra iki milyon sene sonra gelirdi. En evvel Hitler'in... Daha doğrusu Hitler namussunuzu oynatanların hakkından gelirdi. Kurtulurduk. Sen de oniki sene yatmamış olurdun.

Hepsi Allah'tan beyim... Yeter mi bu kadar çay... Hepsi Allah'tan... Tuh elim yandı. Ölüsünü bellediğimin çaydanlığı...

Demliği havluya sardı. Bu sefer de başka bir çaydanlıkla ateşin üzerine su koydu. İstanbullu yavaşça sordu:

Tözey'in gençliği iyi miydi Hacı?

Çok iyiydi beyim. Yüzünü kerhanede kırdılar. Böyle çarpık kaldı. Bu asıl Akçadağlıdır. Gelin olduğu zaman onüç yaşında yokmuş. Fukara olduğundan bir ortakçıya vermişler. Oğlan babayiğit ama fakir... Ağası buna göz koymuş. Bir gün, böyle orak zamanı, hizmetkarlara yemek götürürken yolunu beklemiş, zorla üzerine çökmüş. Tözey -o zamanki ismi Edibe-

herifle boğuşmuş. Yüzünü, gözünü yaralamış. Teslim olmamış. Ağa buna öfkelenmiş. Devir, eşkıyalık devri. O gece kocasının koynundan dağa kaldırmışlar. İki ay dağda dolaştırdılar. Sonra kocası kabul etmedi. Pezevenge bak pezevenge... Ulan eşkıyalara karşı on üç yaşındaki karı ne bok yesin. Lakin bey, sen orospu dersin... Lakin Tözey'in yüreği değme erkekte yoktur. Başından o felaket geçti. Ağa demiş ki: "Gelsin evimde otursun." demiş. Razı olmadı. Herif o inatla bunu kerhaneye düşürttü. Bir sene sonra kerhanede Tözey'i tutuyor. "Bir defasında 25 madeni lira vereceğim." Diyor. Yüzüne tükürdü. Herifi tokatla def etti. İnatçıdır kaltak... Katır gibi mat eder.

Sen yattın mı Tözeyle...

Yatmadım beyim... O zaman benim kerhanede dostum vardı. Elâzizli Emine derlerdi. Karakol komiseri Osman Efendi, döve döve öldürdü. -j O nasıl iş?

Orospu değil mi beyim... Orospuyu herkes döver... Ben döverim, Hacı Aga'nm gücü yeterse Hacı Ağa döver, gücü yetmezse dostuna dövdürür. Polis döver, bekçi döver, komiser döver... Emine dedim aklıma geldi... Benim ilk gördüğüm karı Emine'dir. Yedi buçuk aya mahkum oldum. Daha şu kadar çocuğuz. Cezayı bitirdik çıktık. Bunun şerefine ibrahim bana bir takım kopuk elbisesi yaptırdı. Halep şalvarı, rengi siyah da ceplerinin ağzı, paçaları siyah ipek kaytanla işlemeli. Belimde Tosya kuşağı. Lacivert sako, bir Sivas kaması... Bir de nagant taklidi tabanca... Arkadaşım lzollu Mustafa diyorlar. Biz hapisteyken o kerhanede dost tutmuş. Deli Hatun isminde çirkin bir karı. Çirkin ama sesi güzel. Bir de beni çok sever. Ben ilk defa kerhaneye gidiyorum. Kızları hep karakola götürmüşler. Tahta sildirmeye, temizlik yaptırmaya... Vizite bir mecidiye... Kerhanede, Mustafa'nın dostu Deli Hatunla Emine'den başka kız kalmamış. Emine bize düştü. Deli Hatun'a Mustafa meseleyi anlattı. Deli Hatun Emine'yi çağırdı:

"Kız, dedi, bak buna Hacı Abdullah derler. İyi bağlama çalar. Yalnız karıyı ilk defa sende görecek. Bu yavrunun yüzünü gözünü açacaksın. Bir ayda usta edemezsen artık keyfine..." dedi. Karı önce inanmadı. Onaltı yaşında

arslan gibi erkek... Bir cigara sardı. Esrar cigarası... Bizi deneyecek. Ben gözümü kırpmadan ilk nefesi çektim. Öksürmedim bile... Emine, "Vay başıma! dedi, bu mu acemi? Esrar içmesine bakın." Fukara ne bilsin. Ben hapse girmeden bağ aralarında nefes çekerdim. O zaman Malatya kerhanesinde iki karı bir odada yatardı. Şurada bir yatak, burada bir yatak... Eğer müşteriler yabancı ise IOI

ortasına bir çarşaf geriverirlerdi. O gece, Deli Hatun, "Hacı bizden utanır," diyerek Mustafa'yı başka odaya götürdü. Ertesi gün sabahleyin hamama gittik. Hamamdan sonra yemek yedik. Kahvede oturuyoruz. "Haydi 47 Mustafa kerhaneye gidelim..." dedim. "Dur yahu... Daha öğle olmadı." dedi. "Ne demek... Güneşi görmüyor musun? Devrildi, devrilecek... Haydi." "Hacı, sen galiba Emine'ye yandın oğlum." "Pekala, yanarsak ne olur?" "Fena olur. Sen ona yanarsın. O seni sevmez... Verem illetinden ölürsün." "Çaresi?" "Aldırma, çaresi, kaçırırız kaltağı..." "Hele gidelim de bakalım. Tutkun muyuz, değil miyiz..." Kerhanenin kapısından girince, beyim, göğsümün şurasına bir kaynar şey boşandı. "Aman Mustafa, ben yanmışım eyvah..." "Sus ek yerimizi belli etme." "Ettim gitti, ben yandım öyle mi? Allah belanı versin!" "Bana neden öyle dedin?" "Sen beni buraya neden getirdin?" İşte beyim, ben bağalama çalmasını o aşkla ilerlettim. O zamanlar ben de çubuk gibi delikanlıyım. Mahallede gelinler "Buzo" diye ah çekiyorlar.

Karı da meğer bizim bağlama çalmamıza tutulmuş. Bir gün gene oturuyoruz. Dışarı çıktı. Yarım saat sonra içeri girdi. Baktım başındaki ipek örtüyü boynuna sarmış. "Aman dışarda birisiyle yattı da, boynunu mu çürüttürdü?" Sarhoşum, bir taraftan da içiyoruz. Beni efkar aldı beyim. "Çöz şunu boynundan," dedim. "Çözmem," dedi. "Çöz hele." "Çözmem, deliye bak..." "Çözzz..." Bıçağı çektim. Vuracağımı anladı. Çözdü. Gülüyor. "Çok şükür Allah'ıma...

Buzo beni seviyor-muş Deli Hatun," diyerek oynuyor.

Pekala, komiser onu neden döve döve öldürdü?

Sonunda bir meseleden biz Mustafa ile birbirimizi vurduk. İşte benim suratım o zamandan böyle oldu. On dört yara bende var, on iki yara Mustafa'da, komiser Osman Efendi, bizi o halde görünce, zaten Emine'ye düşmanlığı varmış, fukarayı kü-102

öiariar [Koğuşu

rek sapıyla ortaya almış. "İki delikanlı senin yüzünden birbirlerini yaralamışlar, kaltak..." demiş. Yer misin, yemez misin. Nihayet kızın apış arasından kan yürümüş. Doktorlar kana çare bulamamışlar. Hastanede öldü. Çocuk düşürdü diyerek bir rapor aldılar. Geçti, gitti. Osman Efendi, şimdi tekaüt oldu. Şurada oturuyor. Her zaman mahpushanenin önünden geçer. Namazında, orucunda... Müslüman bir adam... Beni gördü mü, "Ulan Hacı, sizin yüzünüzden Emine'yi öldürdük. Lakin Rabbim günah yazmaz, biliyorum." diye güler.

Ne iyi Rabbi varmış. Herhalde, o Rab da polislikten mütekait olmalı...

Sus beyim, vallaha günah...

Emine'yi öldürmek günah, değil mi?

Orospu... Orospu öldürmek temizliktir. O da kurtuluyor rezillikten.

Pekala Hacı... Öyle olsun bakalım... Demek ki Emine'nin hatırı için sen o zamanlar Tözey'le yatmadın?

Yatmadık. Bugün konuşurken bana darıldı. "Emine'nin hatırına bana dönüp bakmazdın," dedi.

Sen ne cevap verdin?

Yalan, dedim "Kız ben o zamandan sana vurgundum. Lakin mahpusluk belimi büktü," dedim.

İnanmıştır.

İnandı.

Çıkarsan gidersin.

Gitmem...

Gidersin.

-j Gitmem... Yağma yok...

Canım Hacı, nasıl olsa gideceksin. Hem de bahsi kaybedeceksin.

Bahsi ben değil, sen kaybedeceksin bey. Herkesten soruyorum. "Fabrikanın karısı, zorla erkek götürüyor." diyorlar.

Daha iyi ya... Bahsi ben kaybederim. Ziyafete konarsın. Ödeşiriz. Sen "Alman kazanacak" dedin, kaybettin. Ben de, fabrikadaki karılardan en kötüsünü üç ayda razı edersen kaybederim.

Dur bakalım... Alman daha kaybetmedi.

işte şimdi ayıp ettin Hacı... Alman çoktan yenildi. Geçen sene değil, evvelki sene Moskova'yı alamayınca hapı yuttu. Karı bahsine gelince, şaka

48 ediyorum Malatyalı... Onu da sen kaybedeceksin. Tözey'in gönlünü etmeye bak...

Bey, alay mı ediyorsun?

On liralık ziyafetin alayı mı olur? Yoksa, kaybedersen ziyafeti inkardan mı geleceksin? Haşa... Ben sözümdeyim.

Ben de sözümdeyim Hacı... Çalışan, para kazanan karı, adama kolay kolay aldanmaz. Mahallenizin asilzade kızlarına diyeceğim yok....

Görürüz. Herkes yalan mı söylüyor?

Tözey'in bileziklerine bir kere bak... Eğer sokakta o kadar karı olsa, bunun açlıktan ölmesi icap ederdi.

O başka...

Sen hele çayları koy... O mu başka, fabrikada çalışanlar mı başka, anlarsın.

Hacı Abdullah fincanları doldurdu. Sıcak yaz gecesi, iki arkadaşın karşı karşıya iyi demlenmiş çay içmeleri mahpushanede bile tadına doyulmaz bir şeydi.

Uzun müddet, saat tik takları kadar yeknesak ve muttarit hö-pürtülerden ve havası gevşetilmiş gazocağınm sesiyle kaynayan suyun ıslak inlemesinden başka gürültü işitilmedi.

104

5

Tözey'in mahpushanenin müdüriyet kısmına -bu kısımda kanlar ve çocuklar koguşuyla, gardiyanların yattığı revir, bir de Is-tanbullu'nun odası vardıgetirdiği eğlenceli değişiklik ancak ikinci haftanın ilk ziyaretinden meydana çıktı. Maupassant'm bir romanında iyice anlatıldığı gibi, taşra kasabalarının umumhanelerin-deki sermayeler, bütün ahlak kayıtlarına ve orta halli insanların tassubuna rağmen şehrin dinsiz ve şımank kızları sayılıyorlardı.

ilhassa Malatya hemen iki nesil delikanlısına iyi kötü hizmet etmiş orospulara -hele bunlann yerlilerine- tamamıyle alışmıştı. Oğlan analan, -oğullarını çoktan evlendirmiş bulunanlar- oğlan babalan, memurlar, manifaturacı, şoför, arabacı, hastane hademeler, meyve mevsiminde küçük sepetlerle hediyeler bile yollarlardı. Kızlar da, şehri ve âdetleri sayıyorlardı. Hamam gününde fukara kadınlara, asker ailelerine para verdirmezler, çok çocuklu yoksul ailelerin küçük oğlanlarını aylıkla yanlarına alır, üst baş yaparlar, evlerine yardım ederlerdi. Senelerden beri kerhanede cinayet işlenmemişti. Ehemmiyetsiz kavgalar, karakola düşsün, düşmesin hovardanın lehine "beraat'la neticeleniyor; davacı da, suçlu da barışıp evlerine gidiyorlardı. Bütün bu sebeplerle, orospular yadırganmıyor, polis

yasağına rağmen izinli günlerinde kıos öiemal TöJıir ra çıksalar, bağlara bahçelere buyur ediliyor, mevlitlere, düğünlere ekseriya davet olunuyorlardı.

Eski bir hovarda ve ayyaş olan mahpushane müdürüne danışmadan Tözey'i ziyarete gelmeyi münasip görmemiş olacaklar ki, arkadaşları ve tanıdıkları, ancak ikinci haftanın cumartesi günü sabahtan itibaren sökün ettiler. Evvela iki polis geldi. Bunlar boylu poslu, yakışıklı, çizmeleri parıl parıl iki delikanlıydı. Tözey nedense dışarı çıkmak istemedi. Ayşe Ana'nın aralık tuttuğu kapının önünde beş dakikacık görüştüler. Herhalde kendisini mahkum ettiren şoför mev-zubahs olmalı ki kız, biraz sertlendi, oğlan çocuk sesiyle hatta bir de küfretti. Polisler gülüşerek gittiler.

İkinci ziyaretçi, jandarma alay komutanının emirberiydi. Bir sepet dolusu hediye getirmişti. Bunun yanında Aziz Onbaşı da bulunuyor, sanki kumandan bey bizzat gelmiş gibi hürmetkar bir tavır alıyordu. Saat bir olup daireler paydos edince bir genç, -Maliyede memurmuş- ciddi ve utangaç, Tözey Hanım'ı görmek istediğini söyledi. Gardiyanların üstünü aramalarına öfkelendi; fakat sesini çıkarmadı. Tözey bunu derhal savdı ve arkasından "Yürü... Üreyip türeyesice..." diye elini salladı.

Öğle yemeği tatilinden istifade eden mensucat fabrikası usta-başısı muavinleri âdeta bir mümessil heyeti gibi -saçlarını acele taramış oldukları halde- ellerinde fabrika bahçesinden yaptırılmış buketlerle ve diğer hediyelerle geldiler. Tözey hepsine ayrı ayrı iltifat etti. Onlarla şakalaştı. Ve en sonra meslek arkadaşlarının ziyareti başladı. Kızların hemen hepsi son derece süslenmişlerdi. Fakat somurtuyorlar, Tözey'in mahpus oluşuna -sanki pek büyük bir şeymiş gibi- hüngür hüngür ağlıyorlardı.

Bunlar, üçer dörder kişilik gruplar halinde gelip, aralığı o kadar doldurdular ki başgardiyan asıl mahpushanenin demir parmaklıklı ka-I06

pısına birikenleri dağıtmaktan ümidi kesince Tözey'i ziyaretçile-riyle beraber kendi odasına götürmeye mecbur oldu.

Bu odada, bir portatif karyola, bir büyük masa ve bir de koltuk vardı. Tözey önde olmak üzere allı yeşilli kalabalık içeri girdiği zaman İstanbullu, masanın önüne oturmuş, bir jandarmaya izin istidası yazmakla meşguldü.

Tözey, büyük bir hırçınlıkla onun dışarı çıkmasına müsaade etmedi.

Gizli bir işimiz yok Murat Bey... Siz gidersiniz ben de giderim... diye kaşlarını çattı.

Aziz arkadaşlarını -ötekilere hiç ehemmiyet vermiyordu-başgardiyanm karyolasına "Amarf kırılır" demesine aldırmadan oturttu. Sonra hepsini birer birer lstanbullu'ya takdim etti: İşte buna Eplemeli Ayşe derler. Eskiden Hacı Abdullah'ın dostuydu. Bu da Münevver. Ben bu Münevver'i Ayşe'den fazla severim. Bunların ikisi de hünsadır. Lakin Münevver, ben hastalanırsam ağlar. Ayşe domuzun biri. Ağlayacağına, "Ben sana çıplak dolaşma... dedim" diyerek beni paylar da o sebepten Münevveri fazla severim. Buna Kıvırcık derler. Saçlarını gördünüz mü? İşte kıvır kıvır... Güzel olduğundan, bir de Hakkı Bey'in dostu olduğundan şımarıktır. Kibirlidir. Benim kızım sayılır. Nazmı çekeriz... İşte gök gözlü bir karı... Şaziye... Aferin sana kardeş... Ben, hatırım için o rezili zehirlersin diye bekledim.

-j Zehirleniyor mu? İki kilo rakı içirdim sarhoş bile olmadı. Lakin pişman... Canı sıkılıyor. Sus... Müdafaa etme... Sus diyorum... Şimdi saçlarını yolarım. Alacağı olsun... Alacağı... Vallaha senden korkuyor kardeş... "O çıkarsa ben buraya gelemem..." dedi.

Ben çıkarsam, Malatya'da da durmasın... Yallah... Defolun 107 jKemal Tahir

ikiniz de... Kafdagı'nm arkasına kaçın... Ben burada neler çekiyorum? Bu Murat Bey de

olmasa... Murat Bey'in bana çok iyiliği dokundu.

Murat, istidayı yanda bıraktı:

İnanmayın dedi, alay ediyor. Kendisine hiçbir şey yapamadığımızı yüzümüze vuruyor. Neden? Beni teselli ettiniz. Akşamları kapının önünde saz çaldırıyor da beni eğlendiriyor. Kahvenizi içiyoruz.

Rica ederim... Kahvenin değeri mi olur?

Kırk yıl hatırı varmış.

Eski laf... Ben Şoför Faik'e o kadar iyilik ettim. Kırk dakika hatırını saymadı. Sizin yaptığınızı unutur muyum? Arkadaşlarına ciddiyetle anlatmaya başladı. Bir derdimiz varsa Allah razı olsun, haber gönderiyoruz, derhal geliyor Murat Bey... Her derdimize yetişiyor. Sade benim değil... Herkesin... Hanım var ya... Hani idama mahkum bir karı... Kaltak kocasını zehirlemiş, işte ona bir avukat tutmuş bu Murat Bey... İstidalarını yazıvermiş. Sonra da çamaşırlarını yıkatıyor da, fazladan para veriyor.-Ben de öfkelendim. Bundan sonra Murat Bey'in çamaşırlarını eve yollayayım da, Ayşe, sen yıkayıver. Hem burada ütü yok...

Ayşe ile Münevver, arkadaşları söze ilk defa başladığı zaman Murat'a dostça gülümseyerek bakmışlardı. Lakırdı uzadıkça bakışlarındaki dostluk evvela 50 kayboldu, sonra yerini yavaş yavaş emniyetsizliğe hatta, ürkekliğe terk etti. Hele vaktiyle çok güzel olduğu hâlâ belli, -fakat şişmanladığı için Istanbullu'nun hiç hoşuna gitmeyen- Eplemeli Ayşe incecik kaşlarından birisini kaldırarak kavgaya bile hazırlanıyordu. Velhasıl, çamaşırların "evde" yıkanması haberini hiç beğenmediğini saklamaya lüzum bile görmedi. 108

Hasıl olan durgunluğu Tözey de fark etmiş ki getirilen ciga-ra paketlerinden birisini acele açıp İstanbullu'ya bir cigara verdi:

Bir tane yakın... Hem kuzum, o yazıyı da bırakın rica ederim.

Bitti işte tamam... Jandarmanın birisine izin istidası yazıyorum. Yeni evlenmiş. Köye gitmezse ölecek biçare... Kıvırcık Hanım'a rica etsek de Hakkı Bey'e söylese...

Unutur benim kızım. Dalgındır. Ben alay kumandanına haber gönderirim. Siz bana adını bir kağıda yazıverin.

Yazarım. Eksik olmayın. Ayıp ettik. Hanımlara cigarayı en verecektim.

Lakin köylü içmezler diye...

İçmezler... Köylü cigarası içilir mi? Siz neden Köylü içi-orsunuz bakayım?

Tabii, sevdiğimden değil... Gücüm ancak buna yetiyor.

Estağfurullah... Tözey fena halde bozuldu ve telaşlarını bilhassa Eplemeli Ayşe'yi temin etmek için saçını arkaya atarak hazırlandı. Şaka ediyor kız... Bizimle eğleniyor. İdamlık karıya Ankara'da avukat tuttu. Parasını verdi de vekaletname çıkarttı.

Avukatı parayla tutmadım. Ne haddime... Arkadaşımdır. Eksik olmasın beni kırmadı. Zahmete girdi. Tözey Hanım, bana acıyor da fukaralığımı sizden saklamak istiyor Ayşe Hanım... Halbuki dört senedir mahpus yatan bir adam nihayet fakir düşer...

Dört sene mi? Siz ne yaptınız? Birisini mi vurdunuz?

Kadın yüzünden efendim... Bir sevgilim vardı... Başka birisiyle...

j-Aa, a deli olacağım... Yalan söylüyor Ayşe... Murat Bey hükümetle uğraşırmış.

Hükümete bir iş yapmış. Türeyip türemeye-siceler hapse atmışlar.

Ayşe büsbütün telaşlanmıştı. Ancak bizim kadınlarımızda bu kadar canlı ve manalı olan siyah gözlerini kırpıştırarak sordu:

 Ne kadar cezanız kaldı?

Daha on bir sene var. Daha doğrusu on bir sene on ay...

Vah, vah... Geçmiş olsun... Pek üzüldüm. İnşallah kurtulursunuz... Af verecekler diyorlar... Çıkarsınız. Evli misiniz bari?

Hayır. Kısmet olmadı.

Asıl nerelisiniz?

İstanbulluyum.

Anneniz babanız sag mı?

Sag...

Anneniz üzülür.

Tabii... Hem daha beterini söyleyeyim, benden küçük kardeşim de mahpus...

O da burada mı?

Hayır. Sinop'ta...

Ona da mı böyle çok ceza verdiler?

Ona benden çok verdiler. Benimki on beş sene, onunki on sekiz sene... - Eyvah, sizin ocağınızı söndürmüşler...

Ayşe bu sözü nedense pek belli olan, bir neşeyle söylemişti. Halbuki Tözey harıl harıl sebep olanlara beddua ediyordu. O hiddetle pencereye gelip içeriye laf atan Aziz Onbaşıyı tersledi ve hemen kendisine karpuz almasını emretti.

Aziz Onbaşı kocaman karpuzu henüz kesmişti ki Hacı Abdullah da, yüzünde yeni tıraş olduğunu anlatan çiğ bir kırmızılıkla, daha kocaman bir karpuz getirdi. 12 sene evvel kerhanede dostu olan Eplemeli Ayşe'ye, aradan bu 51 kadar uzun bir zaman geçmemiş, sanki daha dün bebarer yatmışlar gibi dargın dargın ve asla yabancılık hissedilmeyen bir bakışla baktı:

İyi vallaha, dedi. Tözey gelmese uğrar mı şuna bak Murat bey... no

ZKarûar öioğuşu

Neden ugrayacakmışım. Sanki benim yüzümden mi Ali'yi öldürdün.

Senin yüzünden, bir de, olmayıversin... Biz eski dostuz. "Eski dost, yeni kardeşten iyidir," demişler. Hani bana ne'getirdin?

Ne getireceğim. Kendimi getirdim.

Seni ne yapayım, utanmaz?

Bana bakarsın, yüreğin açılır.

Kız... Hemen güler... Burası neresi? Burası mahpushane... Birisi buraya gelmiş.

Arkadaşını görecek. Elleri boş gelmiş. İçerdeki demiş ki, "Yerden bir taş alsaydın da, göğsüme vursaydm böyle boş geleceğine," demiş. Anladın mı?

Anladım. Gelecek hafta al gözünden taşı alnına yapıştırırım.

Ya, sonra... Biz çıkıyoruz. Elimizden nasıl kurtulacaksın?

Geçti o günler, Hacı Abdullah... Beni artık korkutamazsınız.

Nasıl geçti? Kız geçmek ne demek? Yiğitlik bir vakit ölmez.

Canı sıkılan ve galiba biraz korkan Ayşe, Murat'tan imdat istedi:

Şimdi külhanbeyliğin zamanı mı? Siz de söyleyin.

Haklısınız. Ama, ikiniz de haklısınız. Eski biçim külhanbeylik her yerde geçti. Lakin "yiğitlik bir vakit kaybolmaz" sözü de doğru. Yiğitlik kaybolmaz, şeklini, biçimini değiştirir. Mesela Hacı'nın gençliğinde yiğitlik bıçakla olurmuş. Bugün terbiyeyle, nezaketle, hatır yapmakla olur. Değil mi Tözey Hanım?

Çok doğru efendim... Haydi... Karpuza buyrun... A, unuttum hani Aduş...

Aduş da gelsin... Hacı Abdullah şunu bul... Sefere söyle... rn

'Jiemal ^Tahir

Aduş nedense bu kadın kalabalığını pek yadırgadı. Bir müddet odaya girmemek için huysuzluk etti. Nihayet bir koşu İstan-bullu'nun kucağına saklandı. Bir daha ne kadar para verdilerse, yalvardılarsa orasını terk etmedi. Karpuzu gönülsüz gönülsüz yiyor, Istanbullu'nun, "Ablalardan hangisini beğendin?" sualine cevap bile vermiyordu. Tözey, Aduş'un marifetlerini birer birer sayıp döktü. Misafirler pek alakadar oldular. Hacı Abdullah masaya vurarak kızın en sevdiği ve hiçbir zaman mukavemet edemediği oyun havalan söyledi. Faydasız... Elini kaldırmak değil, ortaya çıkmıyor, Tözey "Ben sana gösteririm orospu" diye tehdit ettikçe omuzunu sükerek gülümsüyordu.

Hele başgardiyanın dokuz yaşındaki kızı Selime içeri girince, "Ayşe Ana!" diye bağırarak dışarı kaçtı.

Başgardiyanın küçük kızı, insanı şaşırtacak kadar zeki ve sevimliydi. Bütün çocuklar gibi İstanbullu ağabeyi pek seviyordu kapı eşiğinde durarak kadınlara dikkatle baktı. İstanbullu:

Gel bakalım Selime Hanım... dedi.

Ben babamı arıyorum.

Ne yapacaksın?

İnsana babası elbette lazımdır.

Burada yok. Adliyeye gitti. Buyrun bekleyin...

Gelmezse... Annem beni döver...

Murat ağabeyim oturttu dersin.

Peki... Çekinerek yaklaştı, Istanbullu'nun kulağına ayaklarının ucuyla yükselerek fısıldadı. Bunlar benim babamın yatağına neden oturdular?

Bunlar misafir de... Hem iskemlemiz yok...

Ayakta dursunlar... Bunlar babamın yatağına oturmasın. Vallaha anneme söylerim.

Kız, bunların kim olduğunu sen biliyor musun?

112

ZKardiar /vXoğu$u Biliyorum.

52

Kim bakalım?

Bunlar kötü karılar...

Sus... Hay Allah... Neler de biliyor yumurcak.

Hubuş bacıya ve Sıdıka'ya dair arkadaşlarına bir şeyler anlatan Tözey başını çevirdi:

Ne oluyor Murat Bey?

Hiç.

Kim bu çocuk?

Başgardiyanın kızı...

Kaç tane kızı var başgardiyanın?

Üç tane. Üç küçüğü bu Selime Hanım'dır. Hem de bana sorarsanız en güzelleri de budur. Selime derhal itiraz etti:

Hiç değil... Bizim en güzelimiz ablamdır. Tözey ciddi ciddi sordu:

Hangi ablan?

Hangi ablam olacak. Benim kaç tane ablam var? Nebahat ablam. Hidayet de benden büyük ama, daha çocuk. Ben ona abla demem ki... Benim büyük ablam hem büyük, hem de akıllı, hem de güzel...

Neresi güzel?

Her tarafı güzel... Bir kere ahlâkı güzel... Anamın, baba-m sözünü dinler. Sonra çalışır. Dairede herkes onu sayar.

Akıllıdır. Çok gülmez. Sinemaya gitmez. Elin kızları gibi boya "ürmez...

Murat ağabeyime yün alıverdi. En iyisinden....

İşte burada yalan söyledin. En fenasından almış. Kaskatı... Selime hayretle Murat'a döndü:

Öyle mi? Yünü beğenmedin mi?

Beğenmez olur muyum? Tözey ablan seninle şakalaşıyor.

Otemal Tahir

Benimle şakalaşmasın... Ben onunla şakalaşıyor muyum? Ablama söylicem.

"Senin aldıgm yünü Murat ağabeyim, beyen-memiş," dicem.

Ben "Beğenmedim" demedim ki... Böyle söylersen yalan olur. Ben de yalancıları sevmem. Sana küserim.

Uuf... Babam da gelmedi... Benim babam hep böyledir işte... Bir yere gider, bir daha da gelmez...

Ne yapacaktın? Bana söyle...

Annem, beş lira istedi. Ev sahibimize lazımmış.

Şuna,bak... Babanı beklemeye ne lüzum var. Al işte beş lira... Götür.

Teşekkür ederim. Annem bana darılmasın...

Neden darılacak. Baban gelince alırım.

Gelince al...

Sen de parayı düşürme...

Selime babasının yatağında oturanlara nefretle bakarak, küçük bir kadın azametiyle çıktı gitti.

Tözey gözünün usta bir hareketiyle parayı sordu. Murat, bu hareketle aralarında birdenbire peyda olan hususiyete uygun düşecek bir baş sallamasıyla cevap verdi.

Tözey şımarık ve dargın başını çevirdi.

İstanbullu, umumi kadınların, adetlerini ve huylarını iyi biliyordu. Orospuluğa tahammül edebilmek için bunların hepsi aşağı yukarı aynı seviyede, aynı duygusuzlukta ve yahut aynı karmakarışık kötü hassasiyete (buna "isteri" denilebilir) malik olmaları lazımdı. Bu sebeple de İstanbul'un sınıfını, mevkiini aşağı doğru kaybetmiş bir orta halli ailenin sokağa düşmüş kızıyla, Malatya'nın köylü kızı arasında hiçbir ruh ve şuur farkı olmadığını bir daha anladı. İnsanın gördüğü iş, maddi ve manevi varlığı üzerinde, belki de, orospulukta olduğu kadar hiçbir zam \Kaxiax iKoğaşu naatta böyle derin çizgilerle tebarüz etmiyordu.

Tözey, belli bir şey, manasız bir akıntıya kapılmış üzerine doğru geliyordu. Kendisi için de, çarpacağı cisim için de, bir seyyar buzdağı gibi akılsız ve şuursuzdu... Üç günde, daha on i-ki sene cezası olan bir 53 adama karşı... Gülünecek bir hal... İstanbullu bu müsademeleri de iyi tanıyordu. Başka başka şartlar içerisinde de olsa, sürükleyici kuvvet hep aynı şuursuzluk, yarı uykuda yarı delilikte cereyan eden aynı biçarelikti. Bu biçareliğe ancak on sekiz yaşında aşk demek kabildir. istanbullu, içinin içinden yumruklarını sıkarak kavgaya hazırlandı. Yalnız müdafaadan ibaret ikisi için de pek talihsiz bir kavgaya... Ayşe de tehlikeyi anlamış olacak ki giderken bilhassa İstanbulluya işittirmek için yüksek sesle konuştu:

Şahap ağabeyime derhal mektup yaz. Hem nerdeyse gelecek. İzin çıkmış diyorlar. Murat Bey'e yalvaralım da cevabı yazı-versin...

Tözey telaşla başını salladı:

İstemiyorum... Neden mektup yollayacakmışım. Benim kerhanede olduğumdan utanıyor da, mektupları kendi adresime öndermiyor. Arkadaşı imiş. Nasıl arkadaş. Beni hapislerde çürütüyorlar. Biz orospuyuz... Bizi seven böyle sevsin... Koynuma girerken utanmıyor da... Eskişehir postacısından mı utanıyor. Yazmayacağım...

Atma... Şahap'ı görsen deli olursun. Hele izin çıksın. Seni yola getirir.

Murat'a güldü. On senelik dostu efendim. On senedir beraber yaşarlar. Şahap ağabeyim iyidir. Zengin yerin evladı. Tözey'i sever. Kıskanır. Bunun altınlarını giderken "Benden başkasına takmasın," diye çekmeceye kilitledi. Anahtarları aldı götürdü. Çekmecede oğlanın iki bin beşyüz lirası da var.

İşte böy-115

le... Sen mektup yaz, sonra pişman olursun.

Ben mi pişman olacağım... İstemiyorum... Geldiği daha iyi... Paralarını alsın, defolsun... Yanaklan biraz kızarmıştı. Murat'ın yüzüne yalvârarak bakıyordu. Murat rahatsız rahatsız gülümsedi:

Ayşe Hanım doğru söylüyor. Bir mektup yazalım. Ayrıla-caksanız da şimdi o gurbettedir. Böyle bir sırayı seçmek mert bir insana yaraşmaz.

Tözey hücuma uğramış gibi irkildi:

Siz benim işime ne karışıyorsunuz... Ben sizin kazağınıza karıştım im?

Yazmayacağım... Ben artık kimseyi sevmiyorum.

Daha kendi hesaplarıyla meşgul olan Münevver, vaziyetin gayrı tabiiliğini galiba ilk defa fark etmişti:

Sana ne oluyor? diye çıkıştı. Bir aylık cezadan yıldın mı?

Ben cezadan yılmadım. Ben hiçbir şeyden yılmam... Şahap'ı o kadar seviyorsanız Allah mübaret etsin... Biriniz dost tutun...

Aaa, üstüme iyilik, sağlık... Kız sen...

İşte o kadar. Pekala... Mektup mu yazmalı... Yazacağım... Ben ne yazacağımı biliyorum. Ne yazacaksın?

Diyeceğim ki... Hepsini yazacağım... Sevmiyorum zorla mı? Eskiden de sevmiyordum.

Ben onun parasını yiyordum... Hovarda gibi...

Yalana bak...

Vallaha billaha...

Vay bir de yemin ediyor. İki gün görmesen deli oluyordun?

Onlar hep numaraydı... Orospu numarası...

Eplemeli Ayşe, Murat'a kinle baktı. Gayet soğuk bir selamla ayrıldı.

İstanbullu, odada yalnız kalınca, evvela, erkekliğin -daha doğrusu cinsiyetin- en adi, en iptidai gururunu duydu. Sonra birdenbire Ayşe'nin kendisine karşı duyduğu şeylerin hangi hesaplardan geldiğini anladı. "Vay canına... Karı haklı kardeşim..." diye keyifle parmaklarım şıkırdattı. Şüphesiz, Tözey'in böyle birdenbire tutulma huyunu biliyordu.

Kriz sıralarında nasıl delirdiğini, kim bilir kaç kere görmüştü. "Öyle ya... Elin kanlı katil serserisi... On beş seneye mahkum herifi... Kızı bu hızla soyar," demiştir. Hakkı da var.

Ne öğretti-lerse onu yani orospuluğu bellemiş. Aferin Ayşe abla..."

Masadan kalktı. O da, kat kat esans ve kadın kokuyordu.

Akşam üzeri, kapı önü safasının başlamasından yarım saat evvel, Ayşe Ana, üçüncü defa odanın kapısından baktı. Bu sefer Istanbullu'yu yalnız bulmuş olacak ki, içeri girip kapıyı kapattı. Göğsünden birer birer beş paket Serkldoryan cigarası çıkarıp masanın üzerine koydu. Sağlam gözünü kurnaz kurnaz ve keyifli keyifli kırparak,

Buyur benim, dedi, afiyetle iç...

Nedir bunlar?

Tözey gönderdi.

Tözey mi gönderdi?

Evet... Sabahleyin arkadaşlarının yanında köylü içiyor-muşsun. Sana yakıştıramamış. "Bundan böyle hep kutu cigarası içecek," dedi.

Eksik olmasın Ayşe Ana... Sen de eksik olma...

Ye, keyfine bak... Orospu parası, hovardaya helal demişler. Zaten buna para mı veriyor. Öteki beriki getiriyor. Yalnız W

Hacı Abdullah duymayacak... Hacı Abdullah karıya vurgun, senin haberin yok. Birisi gelir, haydi şunları bir zarfa sokuver. Benim getirdiğimi de kimselere söyleme.

Söylemem. Yalnız... Bu iş olmadı Ayşe Hanım. Bir kere ben Köylü cigarasmdan başka cigara içemiyorum. Alışmışım, öksürtüyor. Sonra ben hovarda değilim. Hovarda olmadığım için Tözey Hanım'm parası bana helal değildir.

Bunlar nasıl söz? Karı sana sevdalanmış şahım. Sen mahpus bir adamsın.

Burada kimsen yok... Bir de gülüyor. Yalan mı lafım. Haydi şunları kaldır. Birisi görmesin... Hacı Abdullah görmesin... Beni işimden kovarlar. Tözey çok ağladı, elimi öptü de yüreğim dayanmadı. Al şunları...

Kız ben nazlanıyor muyum? Kendisine teşekkür ederim. Çok memnun olduğumu söylersin. Şimdi o bize misafir sayılır. Bizim ona hizmet etmemiz lazım. Cigaralarmı kendisi içsin.

Kendisi cigara kullanmıyor ki...

Daha iyi... Cigara yarar bir huy sayılmaz. Mutlaka içsin demiyorum.

Sagolsun.

Hakikaten almıyor musun?

Almıyorum.

Neden?

Anlattık ya... Ben Köylü cigarası içerim.

Bunların yerine Köylü cigarası mı yollasın?

Saçmalama, Ayşe Hanım... Ben cigara istemiyorum. Kendi cigaramı kendim içerim. iyi ama oğlum, ayıp olur. Kız ağlıyor. Geceleri uyumuyor. "Bana kağıt mı yaptırdı. Beni büyüledi mi?" diyerek kendisini yerden yere atıyor.

Rezil olduk desene... Haydi al bunları... Birisi görürse dedikodu yapar.

Seni vallaha işinden çıkarırlar. Bak, ben karışmam...

Ayşe Hanım, sol gözünü berbat eden Halep çıbanıyla kapıya baktı. "İşinden çıkarırlar" lafının şakası bile onu tepeden tırnağa dehşetlendirmeye yeterdi. Paketleri hemen koynuna sakladı.

Ben ne diyeyim şimdi? diye sordu, seni kabul etmedi mi demeli?... Öyle ya... Bu iş ona çıkar. Karıyı sevsen hediyesini alırdın.

Neler uyduruyorsun? Bu iş ona nasıl çıkarmış? "Senden pek memnun, teşekkür ediyor" diyeceksin. Kendisini son derece beğeniyorum.

Hem seviyorsun da hem de paketleri suratına çaıpıyor-sun.

Ayşe Ana, sen bugün bela mısın? Sevmek ne kelime?... Suratına çarpmak nasıl söz? Estağfurullah... Ben yalnız paketleri almıyorum. Böyle şeyleri sevmem.

Zarar edersin. Tözey kerhanenin en zengin karısı... Sana elbise yaptırır.

Artık sen halt ediyorsun. Def ol şuradan...

Neye kızıyorsun beyim? Polisler ayağına geliyor, jandarma kumandanı neferini yolluyor. Senin bir şeyden haberin yok. Hacı Abdullah beş günde, yalan olmasın, on bankanot harcadı.

Kime harcadı?

Tözey'e... Kime olacak?

Yok canım...

Vallaha... Ne masraflar ediyor. Karı, koğuş penceresinde Hacı Abdullah'la bir konuşmaya şu kadar masraf istiyor. Hacı, Tözey'e tutuldu.

Zannetmem. Öyleyse daha iyi söyledin. Hacı'nın tutulduğu karıya bizim kötü bakmamız uygunsuz düşer. Kendisine sakın bunları söyleme... Yalnız dersin ki, "Teşekkür ederim. Eksik olmasın. Allah ondan razı olsun. Pek sevindi. Lakin bir kere bu ng

cigaradan içmiyor. Sonra da böyle şeyler İstanbul adetine göre ayıp imiş. Biz buranın yerlisi, ev sahibi sayılırız dedi, dersin. Bir eksiği varsa bizim boynumuzun borcu. Zaten baksana kızın kahvesini içiyoruz. Fazladan, çok yaşasın, bizi eğlendiriyor. Geldi, geleli, mahpusluğumuzu unuttuk, dedi" dersin. Anladın mı?

Anladım. Lakin iyi etmedin. O fukaraya da yazık oğlum... Gönüldür bu. Bir kere yandı mı, iflah olmaz. Karının gönlü sana akmış...

Bu gönül işi değil Ayşe Hanım... Sen haydi benim söylediğim gibi söyle...

Ayşe Ana, başını sallayarak, "Şaştım doğrusu..." diyerek çıktı. istanbullu, duvardaki Nâzım Hikmet'e baktı: "Ne dersin üstat?" diye gülümsedi. Ve kendi kendine şaştı. Mahpusluk, demek ki, yavaş yavaş kendisini değiştirmişti. Dört sene evvelin uçarı zamparası yerine yorgun, üşenmiş, utangaç bir ihtiyar mı kaldı? istanbul'un en kirli sokaklarına, bol bol romantik aşklar (...) götüren oradaki zavallı kızları, hiç fark etmedikleri halde, az vakitte degiştiriveren -kurtaran değil- sadece degiştiriveren çapraz delikanlı nerde? Tözey bile, Beyoğlu'nun Murat'ına ve Doktor Hikmet'in Dartanyan'ına, dört sene sonra nasıl oluyor da, beş paket Serkldoryan cigarasıyla ilanı aşk edebiliyor? "iyi ama, biz bir bakışta kadını pazarlığa çağırdık. Ondan sonra kendisini müdafaaya veyahut naza çekmeye ancak vakit bulurdu."

Duvardaki küçük aynada yüzünü dikkatle tetkik etti. Şu halde, kendi yüzüne,

pek alıştığı için değişmenin farkına varmamıştı. En fenası, hâlâ da hiçbir başkalık göremiyordu. Gözlerinin kenarında ufacık buruşuklar... Tepesinde saçlar pek seyrek... Şakakları iyice kırçıl. Ama gözlerinin içi, bıyıklan, ağzı ve çenesi hâlâ eski zampara... Öyleyse?.. Sahi... Bir kitapta, vaktiyle bir şey okumuştu. "Mahpuslar, mahpushaneden çıktıktan

sonra dahi, uzun müddet insanların yüzüne dik dik bakamaz-lar." Buna yakın bir acayip fikir... Tözey'in gözlerine de şu halde, dikkatle, erkekçe bakamamış. "Bakamamış değil... Belli bir şey bakamadık." Bir cigara yaktı. Kendisim bundan men etmişler, bir daha vermeyeceklermiş gibi, şu anda Köylü cigarası pek lezzetli geliyordu. "Kızı şaşırttılar. Kızı mahpushanenin havası şaşırttı. Murat Bey aşağı, Murat Bey yukarı... Şeyhi şeyh eden mürididir. Evvela acımıştır. Çekingen bir adam. Hiç kimsesi yok. Yüzüne bile erkek gibi bakamıyor. Tözey gibi bir zavallı kadının şaşırması için bu kadar düşünce elverir..."

Biraz sonra Ayşe Ana'nm Hacı Abdullah hakkında söylediklerini hatırladı. "Buna ne mana vermeli? Benden sekiz sene fazla yatmış. Eskiden tanıdığı kadına para yedirecek kadar nasıl tutuluyor?"

Birdenbire içi ürperdi. Acaba hakikaten ruhu mu ihtiyarlıyordu? Bir akıllı ihtiyar "Gençliğimizdeki kusurlarımızı, yaşlandıkça biz akıllandığımız için bırakmayız. Maalesef onlar bizi yavaş yavaş terk eder," demiş. Kendisini yavaş yavaş terk eden hakikatsiz kusurlar mıdır? İyi ama onlar da olmayınca hayat işte böyle, Köylü cigarası kadar, tatsız ve sıkıntı verici oluyor. Kimseyi aldatmadığı, hiç kimseye fenalık etmediği ve beş paket Serkldoryan'ın bedelini her zaman ödeyebilecek kudrette olduğu halde, 56 kendisini, buraya kapatıp, en tabii, en beşeri haklardan, hürriyetlerden mahrum edenleri düşünerek, onlardan intikam almak için olsun -daha Tözey'in 25 günü var- yirmi beş gün eğlenmek imkanını Ayşe Ana'yı şaşırtacak şiddetle neden reddetti?

Kalkıp yürümeye başladı. Gafil avlanmış, kendisine pusu kurularak fenalık edilmiş gibi kızdırıcı şeyler duyuyordu. Çelme

takıp sendeletmişlerdi. "Yoksa... Bu mümkün mü birader?" Yabani olmuştu. "Daha on iki sene cezamız oludğunu bu kaltak biliyor. Bizde yedirecek para olmadığını da kestirecek kadar kurnazdır. Öyleyse... Efendim..." Hacı Abdullah'ın meselesine ehemmiyet vermek budalalıktı. Bir kere asla kerhaneye gitmeyeceğine dair kendisiyle bahse tutuşmuşlardı. Hacı,

"Fabrikada çalışan bütün kadınlar kötüdür," diyordu. Dışarı çıkar çıkmaz, bunlardan bir işarette yüz tanesini bulacağına kaniydi. Bir de şimdi, daha çıkmadan Tözey'le dost olmaya kalkıyor.

Kapı tekrar açıldı. En asık suratıyla Ayşe Ana göründü. Öyle öfkelenmişti ki artık ihtiyatlı olmayı, kapıyı kapatmayı bile düşünmedi:

Ben sizden bıktım, dedi, burada başka makam, aşağıda başka makam...

Yazıktır oğlum... Senin aklın yetmiyor. Eğer karıyı dişine uygun bulmadmsa, şimdi yalandan "Baş üstüne" de fukaranın kalbi mutmain olsun...

Hâlâ mı bu kepazelik?... Ayşe Hanım... Sen akıllı bir kansın. Sana meseleyi anlattık. Ben o haltı yapamam.

Neden? Çobanın gönlü olsa tekeden süt çıkarır. Bu da bir zor iş mi? Sana beş paket tütün yolladı. İçmezsen de al şuraya koy. Gönlü olsun. Aşağısını görme yavrum. Karılar şaştılar. Kendisini paralıyor. "Beni beğenmedi. Beni istemedi," diyerek kafasını duvarlara çarpıyor. İyi vallaha... Şimdi bir bu eksikti. "Daha on iki sene günü var. Sen delirdin mi?" deseydin. Dedik. Denilmez mi? "Bunlar hükümet düşmanı. Hepsine af verirler, bunlara af, merhamet arama... Sen çizgiyi yanlış çizdin. Sana da yazık... Ona da yazık. Sonunda seni severse birbirinize kavuşamazsamz elin garibi mahpushanede veremden 122

ölür." dedik. Hubuş az mı söyledi. Dinlemiyor. "On iki sene değil, yüz sene olsa dilenip ona bakacağım," diyor.

Benim bir şeye ihtiyacım yok. Sen bilmiyor musun? Neye bakacakmış?

Bakacakmış. Sana elbiseler yapacak. İpek gömlekler yapacak. Karyolanı sordu. Yatağını sordu. Buraya kesme karyola geliyor, yün şilteler geliyor.

Çattık belaya desene... İmkanı var mı Ayşe Hanım?.. Çok teşekkür ederim.

Allah razı olsun... Ben Tözey'in karyolasında yatabilir miyim?

Neden yatmayacakmışsm? Koca müddei bunun dostuydu. Kimin mahkemeye işi düşse Tözey'e yalvarırdı da, işini gör-dürüverirdi. Koca müddei bunun yatağında nasıl yattı?

O müddeiumumi muavini idi, yattı. Ben mahpusum, ya-tamam... Sonunda müddeiumumi muavinini bu mahpushanenin önünde bu Tözey Hanım bir güzel dövmüş. Ben o herife benziyor muyum?

Seni döver diye mi korkuyorsun? Öl dediğin yerde ölüyor. Yediklerini sordu. Seni şişmanlatacakmış. Yağla balla besleyip...

Ben şişmanlayamam. Dayaktan da korkarım... Ayşe Hanı-m'ın göğsünden bedbaht cigara kutularını tekrar çıkarmaya davrandığını görünce artık kaşlarını çattı. Olmaz dedim ya... Alay mı ediyoruz. Siz işi uzattınız. Tözey Hanım'a benden selam et. Ben de kendisini seviyorum. Görür görmez sevdim. Daha doğrusu buradan geçerken, daha mahpusa girmeden evvel ben ona tutkundum. İşte bu sebepten cigaraları almıyorum. Şimdi anladın mı?

Anladım.

Kendisine söyle. O anlar. Yahut da ben ona bir fırsatta anlatırım. Haydi selam ederim. Yalnız bu lafları Tözey'e gizliden 12?

Otemal Tahir 57

söyleyeceksin. Öteki karılar duyarsa, vallah billah karışmam... Bak, sonrasını artık sen düşün...

Şimdi, bunları geri mi götüreceğiz?

Götüreceksin.

Hay yavrum... Sizin İstanbul'un hovarda âdeti böyleyse, orospularınız hep zengin olur. Başıma gelenler. Görmediğim işleri gördüm. Şu Malatya'nın en zengin evladı, Fabrikacı Sıddık Efendi'nin oğludur. Bunları ona gönderse havadan kapar. Ben şaştım. Sen, sana gel.

Ben bana gelirim. Sen haydi git..

İhtiyar kadının arkasından, merdivenden kayboluncaya kadar hiçbir şey düşünmeden, fakat içinin içinden memnun ve mağrur baktı. Demek ki paketler, Ayşe Ana'nm göğsünde bir daha gelmemiş olsalardı kederlenecekti. Tözey, şu anda, elbette hakikaten seviyordu. Ah bu orospular... Bir gün baştan ayağa yürek kesilirler. Elli, ayaklı, çarpuk burunlu kocaman ve öfkelenmeye ve ağlamaya hazır siyah gözlü bir yürek... Bir gün baştan ayağa, nefret ve usanç olmuşlardır. Tombul bilekli, kocaman kalçaları, gergin ve geniş karnıyla insafsız bir nefret... Bu iki korkunç hissin arasında, kuzusunu kaybetmiş bir koyunun ilk duyduğu ölesiye hasretle, hemen sonunda içine düştüğü acıklı unutkanlık vardır. Romantikler ve küçük burjuva muharrirleri, belki de hislerinde bu kadar tek taraflı ve oynak oldukları için serserilerle orospuları kitaplarına bir numaralı kahraman almayı pek seviyorlar... Belki onları yazmak kolaydır. Ama görülüyor ki onlarla yaşamak, bir muayyen devirden sonra bazı insanlar için pek zor.

Elleri cebinde tekrar volta vurmaya girişti. Yedi adım boyu olan bu dört köşe odada böyle yürürken aklına hep aynı atasözü gelirdi: "Atın önünde yol duramaz." Sonra hep aynı hayal, bir 124

uzun şose... Bir güzel at. Üzerinde kendisi. Başında kalpak, sırtında yamçı, ayağında çizmeler. Filintası eğerin yanma asılı... Ovanın bir ucunda güneş. Ve üzerinden ince bir yağmur, arkasına doğru -geldiği istikametegeçip gitmektedir. Kızıl süvari kadına gülümsedi.

Tözey aşağıda ağlıyor mu hâlâ? Yere oturmuşsa yanaklarından tutup yavaşça kaldırmalı, gözlerinin içine sevgiyle, arzuyla bakarak dudaklarını öpmeli... "Kısrağa dost gibi bakacak, düşman gibi bineceksin..." Atalarımızın her hususta binici oldukları bu güzel ve zamparaca sözden de işte belli. Sevgili Shakespe-are... "Var olmak veya yok olmak?" diye pek mühim bir mesele yok efendim... Dört sene evvel, bir harp gemisinin sintinesinde ölmüş olsaydık, bugünü kendi kendimize yalancıktan öfkelenerek zevkle yaşayamayacaktık. Yok olmak.... Hatta "Var olmak veya yok olmak?" diye artık soramamaktadır. Ama var olmaya gelince... Var olmakta, bunun gibi, bundan daha manalı ve daha manasız bir sürü sualler buluruz. Cevaplarız. Sonra... Var olmak şu cihetten de pek iyidir ki azizim

Mister Shakespeare... Lim-berg'de çekilirken dövüşürsünüz, Dinyeper ve Petrovsk'ta barajı havaya uçururken gözleriniz yaşarır, Moskova'yı adam gibi müdafaa edip, Stalingrad'ı kurtardıktan sonra, daima, "Var olmaktan istifade ederek düşmanın sırtına biner, anavatan toprağını ileriye doğru geçersiniz. Dört yüz seneden beri keşke yaşamakta olaydınız... Zarar yok. Mahpushanede olarak...

Gel bakalım topal ağa... Nerdesin sabahtan beri?.. Tayına Sefer, merakla, hayretle yüzüne baktı:

Bey, sen ne yaptın?

Ne yapmışım? Hayrola... Töbe.. Yalandır.

Yalan olur mu? Yazık bizim Tözey'e...

Sizin Tözey mi?

Elbette bizim Tözey... Karıya yazık beyim... Biz seni yumuşak yürekli bilirdik... Sen gaddarmışsm.

Ayşe karı mı söyledi?

Ayşe karı bir şey söylemedi. Ne söyleyecek?

Hiç... Bilmem... Siz bugün dayak istiyorsunuz reziller...

Vallaha bey... Benim yüreğim parçalandı. Tözey ağlıyor.

Ne olmuş?

Ne olmuş? Sen ona kötü söylemişsin.

Ne demişim?

Bilmem. "Murat Bey bana fenalık etti," diyor. Ağlıyor beyim. Karılar öyle bakıyorlar. Yazıktır.

Ne yapayım?

Şuraya kadar adam inivermez mi? Bu mahpushanede en rezil herif çagırsa yataktan kalkar gidersin. Kaç kere soguklan-dın. Gene de, paltonu almadan demirlerin önüne koşarsın. Karı kısmına yazık beyim. Karı kısmı, kendisinden orospu olmaz. Orospuya da yazık.

Ulan Kürt... Kendi kendine söylenme. Olanlardan haberin var mı?

Biliyorum.

Ne biliyorsun bakalım?

Bu karı sana tutulmuş beyim.

Nereden anladın?

Bana kendisi söyledi.

Tamam... Bir de bu eksik. Ne dedi? "Ben Murat'ı seviyorum" mu dedi?

Önce öyle söylemedi. Biz, tenhâ kalınca onunla konuşuruz. Hep lafı döndürüp sana getiriyordu. "Bir zaman 'Hanımla araları iyi imiş. Benim haberim var. Hanım bana kendi söyledi," dedi. Ben "Yalan" dedim. "Öyleyse neden işiyle uğraşıyor? Avu*

kat tutmuş, vekâletname parasını vermiş," dedim. Sonra Sıdı-ka'yı tutturdu. "Yalan" dedim. Sonra başgardiyanın kızından laf açtı. Kız sana yün alıvermiş. Şüpheleniyor.

Bugün de küçük kıza beş lira vermişsin. Deli olmuş. Yazıktır.

Ben ne yapayım?

Şimdi, kapıda bekliyor. "Beş dakika gelsin de sonra hiç gelmesin," diye yalvarıyor.

Ne olacak?

Görüşürsünüz beyim. İki laf söylersin. Sana ben laf mı öğreteceğim? Sen dünyayı dinletiyorsun. Yazıktır. Yalandan olsa bir laf ediver.

Yalandan ne çıkar Sefer? Bu iş aptallık.

Aptallık elbet. Karı kısmında akıl n'arasm beyim... Akıllı bir bok olsa, benim karı, başka herife kaçar mı? Bunlar hep aptal...

Benim on iki sene cezam var... Herif devenin üzerinde leblebi unu yiyormuş. Birisi aşağıdan sormuş, "Ne yiyorsun birader?" Devedeki eliyle işaret etmiş. "Rüzgar böyle eserse: Hiç..." Bizim iş de böyle devam ederse Tözey'in emeği hiç demektir. Bu rüzgar da, kimbilir daha ne kadar zaman böyle esecek....

Essin beyim... Dünya bir rüzgar vesselam... Aldırma, haydi aşağı inelim.

Gönlünü al fukaranın... Seni seviyor, günah mı?

Bir de aklın erer gibi "seviyor" deme. Tokadı çarparım. Böyle sevmek mi olur?

Sevmek böyle olur beyim. Adam, adamı neden sevdiğini bilmez ki... Bilse dişini sıkar da sevmeyiverir... Adam, işte sever...

Bu sevmek değil yavrum, arsızlık...

i - Artık ben o kadarım bilmem. Günahtır. Şuna iki laf söyle... İstanbullu, parmaklarıyla saçlannı düzeltti. Deminden beri şımardığını, nazlandığını fark ederek utandı. Sefer'in omzuna yumuğunu yavaşça vurarak ağır, azametli adımlarla merdivenleri indi.

Kanlar koğuşunun kapısına yaklaştığı zaman, acayip bir rahatsızlık duydu. Asıl mahpushanenin demir parmaklıkları önünde, üç tane Kürt durmuş, şaşkın çocuk gözleriyle, tamamıyla başka şeyler düşünerek dışarıya bakıyorlardı.

İstanbullu, istida yazacakmış gibi görünmek için eline bir kağıt almadığına pişman oldu. Halbuki karılar koğuşu, bir sökük, bir düğme diktirmek, mendil 59

ve çamaşır yıkatmak, yumurta pişirtmek, su istemek, hele Hanım idama mahkum

edildi edileli kapıyı her aralık buluşta teselli etmek için hiç çekinmeden

uğradığı bir yerdi. Şimdi, kurşunî yağlıboya ile boyanmış kanat, zerre

kadar değişmediği halde, kendini suçlu gibi, gizli ve fena bir iş

yapacakmış gibi ürküyordu. Kapıyı bu histen gelen, palavracılıkla hızlı

hızlı vurdu. Arkasında insan olmadığı zannını veren silik ve lisanı

belirsiz bir ses, Aduş'un anasının sesi,

Kim o? diye sordu.

Açın şunu...

Ayşe Ana, kocaman pabuçlarını sürükleyerek geldi. Bir fısıltıdan sonra kapı açıldı. Gözünün birini Halep çıbanı mahvetmiş olan ihtiyar kadın, sağlam gözüyle, eski hovarda günlerini hatırlatan lezzetli bir işaret verdi. Karıların yattığı odanın aralık duran kapısını çekip tenhalığı temin etti.

Bahçe kapısından dışarıya:

Baksana... diye seslendi.

Tözey bir kırmızı ipek entari giymişti. Saçlarını, her günkünün aksine dikkatle taramıştı. Bütün büyük burunlu kadınlarda olduğu gibi, ağlamak ona hiç yaraşmıyor, kendisini büsbütün matruş bir delikanlıya benzetiyordu. İlk hareketi, alt dudağını ümitsizce ısırmak oldu ve alışık bir hareketle elini uzatarak,

Buyrun efendim... dedi.

Burada ne oluyor kuzum?

Burada mı? Ben sizin kadar insafsız adam görmedim. Siz beni öldürecek misiniz? Kabahat sizde... Bizi utandırıyorsunuz. Siz burada misafir sayılırsınız.

Bizim bir sürü kusurumuz oldu. Bir de fazladan ci-gara gönderiyorsunuz.

Cigaraları alacaksınız. Bundan sonra hep o cigaradan içeceksiniz. Ben hiçbir şey anlamıyorum ki... İstanbul'da ben büyük cezaya mahkum olsam, siz de bir aylığına mahpus gelseniz bana cigara yollarsanız kabul etmeyecek miyim? Dünya bu... Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.

O zaman başka... Tabii size yardım edeceğiz.

İşte gördünüz mü? Duvara omzunu dayamıştı. Kazandığına emindi ki mahsustan somurtuyordu. Size ne gönderirsem kabul edeceksiniz. Yoksa benim suratıma çarpmış olursunuz. Sizin yüzünüzden bir saattir ağlıyorum. Ayşe Ana, getir paketleri.

Ayşe Hanım'm uzattığı cigaraları adeta minnetle takdim etti. Belli ki sevgisinden maddi bir parça veriyordu. İstanbullu, çaresizlik içinde gülümsedi:

Allah razı olsun. Müsaade ederseniz ben de size kahve alacağım.

Hayır. Müsaade etmiyorum. Siz ne biçim adamsınız? Sesini alçaktı. Canınız rakı isterse onbaşı getirsin.

Teşekkür ederim. İçmiyorum.

Gelecek ziyaret günü sakın Köylü cigarasıyla görmeyeyim. Arkadaşlanmm yanında yerin dibine geçtim. Hem bu nasıl ceket... Kollan yamalı. Sonra tersyüz edilmiş. Başka elbiseniz yok mu?

Var.

Onu giymelisiniz. Herkes size "Murat Bey," diyor. Siz de kendinizi hırpaniliğe vurmuşsunuz.

Şu halde arkadaşlarınız beni beğenmediler mi?

Umurumda bile değil... Keşke sizi dünyada hiç kimse be-genmese...

Size galiba yalan söylediler. Benim daha on iki sene cezam var.

Orası umurumda değil. Evli imişsiniz?

Evet. Hem de bir evli sanmayın. İki evliyim.

İftira mı bu?

iftira olur mu? İltifat... Bana müsaade... Bir isteğiniz olursa Seferle haber yollayın. 60 Güle güle efendim. Size yarın çiğköfte yapacağım. Öğle yemeği hazırlamayın.

Beş dakika sonra Hacı Abdullah biraz yorgun fakat pek neşeli geldi. Tözey'le sabahtan beri (!) pencerede doyasıya konuşmuştu. Bu orospu milletinin hali, şaşılacak, akıl ermez bir haldi. Şurada ağlarken, şurada gülüveriyor, bir lafı bir lafını asla tutmuyordu. Hacı Abdullah acemi acemi yalan söylediği için konuşurken gözlerini Istanbullu'dan kaçırdı: "Kız,

Şahap'ı artık bıraktın mı?" diye sordum. "Bıraktım" dedi. "İyi öyleyse," dedim. Gülüverdi. On senelik dost mu olur? Adam usanır. Böyle dedimdi, Seferin gözleri yaşardı. Şahap'm mektuplarına cevap vermemiş. Orospu değil mi beyim, iki gün görmese unutur. Hayvandan beter... Köpek, halbuysa, kaç sene geçerse geçsin, sahibini tanır. Gelelim orospuya... Orospu utu-nuyor.

Ne halt etsin Hacı... Eğer yandığım aklında tutsa iş ırağa varır.

Doğru... Kahpelik bir kötü zanaat... Şahap'm bir durup iyiliğini anlattı, bir durup kötülüğünü anlattı. Gülünecek bir iş canım... "Hanimi asarlar mı evvela?" diye sorarken, lafı senin

üzerine getirdi. Seni ona evli söylemişler. Sana acıyor. Garip olduğundan, gurbette olduğunda... "Cezası da ne kadar çok," diyerek acıdı. "Meraklanma, dedim, onlar siyasi... Senin siyasi işlere aklın ermez, ortalık bir düzelse onlara gökten af gelir.", "Çocuğu var mı?" diye sordu. "Çocuk ne arıyor kız, herif daha evlenmemiş" dedim. Yemin verdirdi. Ceketinin yamasına dikkat etmiş. "Fukara mı bu?" dedi.

Pek fukara deseydin.

Hiç denilir mi? "Ne fakir, ne zengin; kimseye muhtaç değil... Başka ceketi de var. Lakin kılığa kıyafete kulak asmaz. Yazı yazar, gazete okur. O da işte öyle bir yol tutturmuş gidiyor" dedim. Nasıl iyi demiş miyim?

İyi demişsin..

Yürekli bir kızdır bu Tözey beyim... Kerhanede emsali yoktur. Eplemeli'ye bakma... Para canlısıdır orospu... Epleme-li'yi konuştuk. Karı bir büyük ev satın almış. Bir seneye varmaz evlenecekmiş... Evlensin. Benim elime düştüğü zaman bu Eple-meli güzel kızdı bey.

Anlıyorum. Belli.

Hem böyle şişman değildi. İncecik, fidan gibi... Bir bakan, bir daha bakardı. Ben bu karıyı evde bir ay oturttum. Az kalsın İbrahim'le birbirimizi vuracaktık. Sonunda ben birisini vurdum, firara düştüm. Yaz günü... Dağlarda, bağlarda sürttüm, ibrahim kızı bir yere oynatmaya götürmüş. Devriye basıp kerhaneye attı. Yaşı küçüktü de polis dairesi yaşını büyüttü. Ulan şu doktorlarda hiç insaf yoktur. On dört yaşındaki çocuğa sen yirmi iki raporunu nasıl verdin gavur herif?

O zaman Tözey kerhanede miydi?

Daha düşmemişti. Tözey Eplemeli'den küçüktür beyim...

Daha büyük gösteriyor.

Büyük gösterir. Eplemeli Ayşe yüreksizdir. Bu yürekli karı. Karıyı olsun, erkeği olsun, çok sevda çekmek göçertir. Sen sevda çekmeyi bilir misin?

Tözey çok mu sevda çekmiş?

Çok... Dedim ya, pek yürekli bir karı ve de kabadayı... "Dost yoluna post gitsin" diyenlerden. Karının böylesi pek makbuldür. Dur, unutmayayım. Yarın öğleye çigköfte ısmarladım. "Size bir çigköfte yapayım da yersiniz," dedi. Hatırlı karı. "Başımın üstüne," dedim. İki buçuk lira verdim. "Yeter mi? Yetmezse daha vereyim," dedim. "Yeter" dedi. Gözünün tok olduğu belli bir şey... Eplemeli domuzu "Yetmez" derdi. Niye güldün beyim? Yok bir şey... Öyle güldüm. Haydi aşağı inelim. Münevver geçecek mi bakalım.

Haydi.

İstanbullu hâlâ gülümsüyordu. Tözey'in kendisine yapacağı çiğköftenin parasını yemek arkadaşından alması doğrusu pek güzel bir işti. Bir 61 arabacının gitgide kendisini hiç zorlamadan, gelip geçen arabalara zanaatkar gözüyle bakması, onlardaki iyi ve kötü tarafları bir bakışta görmesi ne kadar tabii ise ve bu tabiilik, içtimai iş bölümünden geliyorsa,

on dört senedir orospuluk etmek de Tözey'de, demek ki, öyle tabii bir zanaatkarlık insiyakı vücuda getirmişti. Herkes bu dünyada "Gözlerini kapayıp vazifesini yapıyordu." Burada vazife diye anılan kuş da fevkalade mukaddesti.

6

Bey ceketi neden çıkarmadın?

Çıkarmak daha fena... Kışın nasıl adamın vücuduna elbiseden soğuk geçmezse, yazın da sıcak geçmez. Sizin orada karılar ekin biçerken sıkı giyinmezler mi?

Sıkı giyerler. Güneş yakmaz. Sıcak başka, güneş başka...

Güneş nedir?

Güneş Allah'ın kurallarına bir lütfü...

Ya sıcak...

Sıcak bir bela beyim... Ben sıcaktan hazzetmiyorum.

Gardiyan Vahap Çavuş'un üzerinde, bir don bir gömlek vardı. Kuvvetli elektrik ışığının altında göğsündeki kıllar terden gümüş gibi parlıyordu.

Hele otur Vahap Çavuş... Kış geldi mi soğuktan şikayet ederiz, insanoğlu böyledir. İlkbaharda hiç yanıp yakıldığımı Rabbim duymuş mu benim?

Sen Banazılısm çavuş. Banazı üzüm memleketi... Bu sıcak üzümleri yetiştirecek. Gerek ki sen şikayet etmeyesin...

Korkuyorum üzümden evvel Vahap'ı yitirmeye... Ben öleceğim... Sıcaktan korkuma eve de gitmiyorum beyim... Bu havaim Uiemal Tahir

da karıyla yatılmaz. Kan milleti zaten rezil...

Onun da canı var. Haftada bir uğruyorsun.

Ben haftada bir uğrarım. Bakalım biz, ne sebebe uğrarız. Bizim niyetimiz çamaşır değiştirmek. Koyun gibi suratıma bakar. Etimi büker. "Otur oturduğun yerde," diye suratımı asarım. "Ocağa su koyayım mı, hamam yapar mısın?" Şu karı milleti...

Eskiden böyle söylemezdin. "Aman tenhada yakalasam şunu..." derdin.

Eskiden başka oluyor sahi... Biz bunu kaçırdık bey. Bana-zılılar iyi bilir. Dünya güzeli idi. Babası bize vermez. Sebebi, Va-hap kopuktur. Çok içiyoruz. Nerde saz teli zmgırdasa, bağı bırakıp seğirtiyorum. Taşı havaya atıp başımı akma tuttuğum sıralar... Yanıyorum ben... "Bu da nasıl gâvur köyü I Beni yârdan ayırdılar..." diye nara vurduğum zaman Banazı, cami gibi inliyor. Gayrı biz bu kızı güdüyoruz. "Tavuk güdülmez" derler. Kulak verme... Erbabı tavuğu da güder. Kekliği de... Yirmi seneden fazla... Karı o zaman on iki yaşında var yok.. Kız kısmı şeytan olur beyim.. Hele erkek meselesine dokuz yaşında aklı erer.

İnanırım. Peygamberimiz, Ayşe Ana'mızı öptüğü zaman kız yedi yaşındaymış.

Vay canına... Desene ki bizde bu hovardalık mübarekten kalma... Tevekkeli diyorum, bu Türk milleti neden uçkur derdine müpteladır. Ben bunu her yerde böyle gördüm beyim... Ben çok gurbet gezdim, çok adam tanıdım. Senin gibi beylere, kaymakamlara hizmet ettim. Her tarafta uçkur peşrevi... Tevekkeli...

Sen ötekini anlat...

Öteki... Kızın arkasındayım... Gördüğüm yerde "Ulan eşek..." diye mahsustan çıkışıyorum. Korkuyor. Megersem, sonra öğrendim, o da bize eşek cilvesi yaparmış. Koşmak iyi değil beyim, adam hitamında yorulur. Bu takibin sonundaki yorgunm odurlar öioğuşu

luk da tutulmak. Bir gün baktım ki el kadar çocuğa tutulmuşuz. Bir çare... Yavrum bir çare. Bizim Banazı cenabet bir yerdir. Bu Malatya'da Kürt olsun, Türk olsun, Alevi olsun, karıyı bizim köyden başka yerde hiç çalıştırmazlar. O sebeple bizim köye hariç köyler kız vermez. Suyu, havası, üzümü sağlam olduğundan bizim köylüler de durmadan karılara oğlan 62

doğurturlar. Al sana bir bela... Hiç böyle memleket görülmüş mü, karısı kıt bir memleket... Falancanın karısı doğuracak... Aman kız dogursa da oğluma alıversem diyenler kıyamet gibi... Anla artık, bizde dul ka-n bulamazsın. Karının gözü kurumadan, birisine varıverir... Hem de dul karı ergen delikanlıya düşer de keyifle yaşar.

Fena değil...

Fena değil... Fena olur mu? O sebepten bizim karılar hiç kocamaz. Ümidi var besbelli... Hani herif ölür de inşallah bir körpe oğlana düşerim diyerek... İstersen gül beyim... Doğrusu bu... derken biz yavrunun arkasındayız... Sağa büküldüm, sola büküldüm, başka çare yok. Kardeşi kansma yalvaracağız. Tabii akrabası... Gelin uzaktan bize de akraba sayılıyor. Her vakit evlerine gidiyor. Ev itine hoş hoş olmaz. Eline iki mecidiye sıkıştırdım. Gitti ağzını aradı. Koca lafını açınca saçından sakalından başlıyormuş. Hiç imanı yok... Bir kere tenhada yolunu çevirdim. "Kardeşim" diyerek bize kurt kıraati okumaya girişti. Hiç niyetli görünmüyor. "Kız, çıkar şu kardeş lafını aradan... Töbeler töbe-si... Ben senin neden kardeşin olurmuşum? Seni anam mı doğurdu?" dedimse de faydasız.

Uzatmayalım, biz ekmekten, aştan kesildik. Karı kısmı, mal gibi bir şey... Peşinde çok dolaştın mı, sonunda razı olur. Ben bunu böyle gördüm. Artık Allahsız yerlerde insansız yerlerde konuşuyoruz. Yavaş yavaş adama alıştı... "Benimle evlenir misin?" derdim de başını şu yana çevirip gülüverirdi.

Bir seferinde "Allah'ın yazdığına ne diyelim. İki aydır ne

gecem gece, ne gündüzüm gündüz. Kulağım çmlasa 'Hacı Vahap beni konuşuyor' desem çınlama kesiliyor," demez mi? Vay senin dillerine Hacı Vahap kurban ola... Ben de artık başladım. Atıp üfürüyorum. "Kız, ben sana eller gibi çıkrık mı eğirtecegim... Ben sana hizmet mi gördürürüm. Seni karşıma erkek gibi oturtacağım da seyrine bakacağım rezil..." işte böyle beyim, bizim kunduramıza kum tanesi girdi, it gibi evinin etrafını geziyorum. Nihayet anamı yolladım. "El bir verirse ben on vereceğim. Hem de kızı başkası almaya kalkarsa şart olsun öldürürüm," dedim. Babası, kuru

lafa kulak asar bir herif değil... Seferberlik artığı, harp görmüş, eşkıyalık etmiş. Arkasını da bir parça Emir'e dayamış. Hacı Emir bizim köyün padişahıdır beyim. Kağıtları ufak ufak kesse de üstüne mührünü bassa, "Para" diyerek Banazılı harcar gezer, tarla alıp satar. İşte bu kadar hükümlü bir herif... Bizim peder de Balkan Harbi'nde ölmüş. Kabilemiz çok ama tutkunluk yok. Kıza yalvarmaktan başka çare kalmadı. "Kağıt yaptır, yedireyim de gönülleriyle versinler," dedi. Otuz, kırk mecidiye saydık. Şeyh Osman'a bir kağıt yaptırdık. Dünyayı bize getiren Şeyh Osman bizim kaynata olacağı mümkünü yok, yola yatıramadı. Kız, bir tencereye yoğurt kurdu, içine iki topak yağ attı, kağıdı da koydu. Babasına anasına yedirdi. Ayran çalkadı içirdi. Anamı bir daha yolladım. Metelik etmez. Faydasız. Gerdek gecesi dilekler kabul olur diye evlenenlere yalvardık. Ben erkeğe, kız karıya... Dua ettiler. Allah kulak asmadı. O sıra, Hacı Emir Ağa bir katil meselesinden hapse girmez mi? Tamam... Banazı horozsuz kümese döndü. Herkes oldu bir Hacı Emir Ağa... O kıyamette kızı yallah sırtladım. Bir gecede Malatya'ya getirdim. Babası esti,

gürledi. Lakin tozdan dumandan Vahap ferman dinliyor mu? Çaresiz bir bağ verdik. O zaman para pahalı sekiz yüz mecidiye, bir saat, iki inek verdik. Karının tümseğini üstümüze yıktılar.

Akim başına gelmiştir Vahap Çavuş...

Hem de iki taraflı geldi beyim... Bir ay sonra, "Vay eyvah. Sen ne halt ettin oğlum.." demeye başladık. "Ulan bir karıya kan değerindeki bağ verilir mi? Canın cehenneme gide Şeyh Osman. Yahu sen kağıdı bana mı yaptın, kızın babasına mı yaptın? Bu ne iş?"

Beyim, karı milleti bahtsız bir millet... Bizim yanıklığımız o çeşit devam etse, erkek kısmı, evden, yataktan çıkmaz. Bir ayda verem olur, geberir. Demek ki Hak Teâlâ, her illete bir derman halk etmiş. Sevdanın dermanı da bıkkınlık... Bir iki ay sonra biz tok eşeğe döndük. Gayrı yüreğim oynamaz oldu. Bereket askersin

63 dediler. Pusula çıkmış emsalimize... Bizi jandarmaya ayırmışlar. Jandarmahk iyidir beyim. Adamı adam eder. Ben eskiden eşek gibiydim. Jandarmalıkta okuma belledik, kanun belledik. Bizi Zile'ye verdiler. Zile kaymakamı beni emirber aldı. Açıkgöz diyerek... Kaymakam da senin gibi İstanbullu... Siz istanbullular adamcıl olursunuz. Diliniz tatlıdır. Kaymakam bey... Belki tanırsın beyim. Tam on sekiz sene evvel Zile Kaymakamı Mahmut Bey. O zaman böyle soyadı falan yoktu.

Tanımıyorum. Ben o zaman mektepteydim.

Öyledir, tanımazsın. O da benim sesime vurgundu. Sizin İstanbullular Anadolu havalarına müptela olurlar beyim... Hiç unutmam, bir gün kaymakam beyin misafirleri geldi. İstanbul'dan, dört beş tane hanım. Akrabaları imişler. Yemekten sonra beyler içiyor, ben hizmet ediyorum. Böyle sıcak bir gece... Tere batmışım. "Şuraya otur da, dinlen," dediler. Oturdum. Konuşup gülüşüyorlar, içiyorlar. Derken Kaymakam beni methetmeye başladı. Şöyle arslandır, şöyle kurttur. Namusludur, hırsızlık bilmez. Hele bir marifeti var. Hele bir marifeti... Baktım türkü söylememizi methedecek. Sonunda da "Haydi, al bakalım sizin havalardan Vahap..." diyecek. Kaymakam bey söylemeden, term [Kemal Tahtr biye iktizası, biz başlayalım dedik. Elimi kulağıma yerleştirdim. "Yeşil kurbağalar" diye var kuvvetimle çıktım. Tabii arkalarında oturuyorum. Sesimin kuvvetine bir kere "Allah" diyerek sıçradılar. Ben kesmedim. Bağırıyorum. Karıları bir gülme tuttu. Karınlan yırtılacak. Sizin İstanbul karıları beyim, haşa huzurundan, çok güler. Neden bilmem.

Zahir oynaktırlar da gülü gülüverirler.

Evet... Umum İstanbul karısı oynaktır. O gece onları güldürdüm. İkinci türküden sonra kaymakam, "Artık sen git yat oğlum," dedi.

İyi demiş...

Hatırlı adam... Ben usulü erkânı onun yanında öğrendim bey. Sonunda tezkereyi alınca Banazı bana dar geldi. Şehre alışmışım. Ulan, boğulacağım. Bağ depemiyorum. Üzüm kıramıyorum. Kütükleri budayamıyorum. Karı da bir çocuk doğurmuş, öteki de karnında... Baktım olmayacak. Evi Malatya'ya taşıdım, itfaiyeye girdim. Belediye memuru olduk. Derken muhasebecinin

gözüne girmeyelim mi? Köpoğlu bir kaynı var, sarhoş ve de şoför. Yangın otomobilini sürüyor. Biz vurduk onunla kopukluğa... Artık eniştesine mi söyledi ne halt etti, iki sene sonra bizi itfaiye çavuşu yaptılar. Karı, bir Malatya'nın ateşim söndüren herifin karısı oldum diyerek başladı kurulmaya. Şehirde bir ev tuttuk. Oldu şehirli karısı... Şimdi köye bir türlü alışamıyor. Alış-masa da artık gönlümüz geçmiş...

Bunlar ne demek? Yoksa niyeti bozdun mu çavuş?

Ahir ömrümüzde bey... Malum ya, biz şehir kaldırımı çiğnemişiz. Cilveli karıyı bir kere tattın mı...

Ne olacak?

Bir bağ var. Sapa yerde... "Şunu satayım da karı sen beni elinle ever" diyorum, sırtımı yumrukluyor. Dur bakalım o ne?

128

[Kanlar ZKapşı Aşağıda bir iş oldu?

Kulak kabarttılar. Başgardiyan dik dik bağırıyordu. Vahap Çavuş vazifesini hatırlamış olacak ki, zayıf vücudunu gerdi, doğruldu. "Geldim, koyuverme..." diye bağırarak kapıya atıldı.

İstanbullu bugünkü şartlar içinde, kadınların erkeklerden iki kere bedbaht olduğunu düşüne düşüne, bir cigara yaktı. Va-hap'ın kaymakam beye peşinen yeşil kurbağalar şarkısını var kuvvetiyle okuyuşu gözünün önüne geldiğinde kesik kesik gülüyordu. Beş tane çocuğu vardı. Kızını geçen sene evlendirmiş. Şimdi bağı satıp kendisi de evlenecek. Alacağı kıza da, evdeki yıpranmış karıya da yazık... Bu zavallıyı bir de evinde görmeli... Hele itfaiye çavuşu üniformasıyla... Millettin neden yügm, korkak, kurnaz ve haysiyetsiz olduğu anlaşılıyor. "Eşşeoğlu eşek" sözüne ve tokata neden kızmadığı... Vahap Çavuş'un oğlu -fabrikada çalışan, çok güzel ve çok aptal 64 bir çocuk- kendisini müdafaa edecek kabiliyeti bu kadınla bu erkek arasında nasıl bulsun? Bir mucize ister... Hem de parmağından su akıtmak, ayı ikiye bölmek elvermez. Ölüyü diriltecek kudrette bir mucize...

Başgardiyan Mahmut Efendi, pek uzun boyuyla, hastalıklı gözleri asabiyetle büsbütün küçülmüş, bir lüks lambasını sallayarak odaya girdi:

Murat Bey, yak şunu... Rica ederim...

Hayrola. Eve hırsız mı girdi?

Nerden biliyorsun? Yoksa haberin var mı?

Haberim var elbette... Sana söylemedim mi?

Üstüme iyilik sağlık... Yahu siz benim ekmeğimle mi oynuyorsunuz. Kimdi Allasen?

Evvela ne oluğunu söyle... Ben boş attım dolu tuttum.

Karılar koğuşunun avlusuna bir erkek girmiş.

Ne diyorsun?

W

ZKemal iakir

Bir erkek girmiş. Aptesane penceresine tırmanmış. İnci yok mu? Çingene karısı inci. O bağırdı. Yetişemedik. Ayşe kaltağı anahtarı bulamadı. Bahçeye çıktım. Ben jandarmalık etmiş adamım. Karanlıkta ümit bulamadım. Durun dedim, izleri arayacağız. Jandarma ise bellidir. Jandarmaların postallarında nalça, kabara çivisi vardır.

Kime gelmiş dersin. Tözey'e mi?

Zannetmem. Tözey on beş gün sonra çıkıyor. Pezevenk çatladı mı? Başka bir karıya gelmiştir.

Başka kim var?

Beş, altı karı var. Jandarma ise mutlak eski mahpuslardan birisine gelmiştir. Bilirler ama söylemezler. istanbullu kendi kendine azap vermek için.

Mutlaka Tözey'in hovardalarından birisidir... dedi. Bir taraftan da, lambanın içine kıvrık imbikli tenekeden ispirto akıtmış, pamuğa ıslatıp tutuşturmuştu.

Başgardiyan dert yanıyordu:

Biz nereye düştük? İt ahırına düştük. Muavin işe bakmaz, müdür işe bakmaz. Onbaşı dersen bütün serseri... Ben yarın müddeiumumi beye gider söylerim. Ayşe karı bir hastalık tutturmuş. Nöbetçileri sabaha kadar kontrol ediyorum. Umumu uyuyor. Kulübelere uzanıp uyuyorlar... Tüfeklerine alsalar haberleri olmayacak. Hele ikisi, üçü tam serseri... Silahı bırakmışlar da mahalleye zamparalığa gitmişler. Müzekkere vereceğim... Yarın bölük kumandanına gideceğim...

Başefendi, sen gerek ki zamparalığa kızmayasın... Sen yarın çocukları şikayet edersen, ben de yengeye bir mektup yazarım. Kırdığın cevizleri bir bir anlatırım. Eplemeli Ayşe serenca-mını, şekerlerin yarısını, zeytinyağlarının yarısını, sabun kalıplarını aşağıya götürdüğünü söylerim.

Aman beyim.. Şaka mı bu? Aman ev duymasın...Zaten dahiliye nazırı ile aramız yok... Ana-kız bir olurlar... Beni öldürürler.

Gördün mü kılıbık?..

İyi ama, biz vazife esnasında yan çizmiyoruz ki... Biz, izinli günümüzde şöyle dolaşıyoruz. Vazife esnasında yan çizmiyor musun? Senin vazifen izinli günü eve gitmektir.

Canım, Tözey yalvarıyor. Git şunu, şunu söyle diyor. Hatır saymayalım mı?

Kızcağız mahpus olmakla... Geçen akşam gittim beyim. O Eplemeli olacak rezil!.. Vay bana bir iltifat bir ilifat...

İki kişi gelmişti. Derhal kovaladı. Beni odaya aldı. Kahve oşturdu. Öteki kızlar da etrafı çevirdiler. Bana radyo, gramofon alıverdiler. Rakı çıkardılar. Parayla yapılsa tamam on

liralık bir luhabbet... On ikide kalktım. İstersen burada kal başefendi dierek Eplemeli ceketime sarıldı...

Evden korkanm diyeydin.

65

Öyle denmez! "Cezaevinde işim var. Ben gitmesem olmaz, imdi elektrikler sönse, ambann anahtarı üzerimde... Koğuşlara amba vermek lazım. Gazyağı kilitli," dedim. Kan değil mi, inandı.

Aziz Onbaşı heyecanla içeri girdi:

Ne olmuş Mahmut Efendi?

Başgardiyan gülmesini birdenbire keserek çıkıştı:

Bir de "Ne olmuş" dersin. Yahu, duvardan aşıp karı koğuşunu basmışlar.

Kim söyledi?

İnci söyledi.

Şu çingene karısı mı? Bir Çingene karısının lafıyla... Aşk olsun Mahmut Efendi. Bir de jandarmalık etmişsin. Meslekten sayılırsın. Jandarma mesleğine leke sürüyorsun. Bir çingene karısı... Toka ti basamadın mı?

141

Benim tokatla bir işim yok. Benim işim kanunla... Tokat okuma yazma bilmeyenlerin, bizim muavin gibi eşeklerin harcı... Yazarım müzekkereyi, kanun cezasını verir. Tabii iftira ediyorsa...

Elbette iftira ediyor. İftiradır. Yemin ederim. Şerefli askerliğim üzerine yemin ederim. Karı dalgasını bilmez misin? Birisine kalbi egrilmiştir, böyle bir yalan attı. Duyar duymaz, nöbet mahalline koştum. Dördüncü kulübede Burdurlu İhsan nöbet tutuyor. îhsan'ı bilirsin. Ramazanda oruç yemez. Cuma namazlarına gider. "Hayır buradan kimse inip çıkmadı," diyerek yemin etti. Gördün mü? istanbullu ağır hareketlerle lambayı pompalıyordu.

Fanilaya birdenbire gaz yürüdü. Kül haline gelmiş olan kafes evvela esmerleşti, sonra renkten renge girerek yukarısından beyazlanmaya başladı. Bir taraftan pompayı basarken bir taraftan, kendi kendine, "Tözey'in dostu gelmiştir. İzin aldıysa..." diye düşünüyor, adeta hiç hazır olmadığı öfkelendirici bir kıskançlık duyuyordu.

Lamba tamamıyla yanınca eline aldı.

Haydi bakalım... dedi.

Üçü birden, karılar koğuşuna girdiler. Ayşe Hanım, odanın ikinci kapısını sımsıkı tutmuş inim inim inliyordu.

Karılara zampara geldi zampara! diye hırıldadı, helanın penceresine asılmış... İnci bağırınca...

Başgardiyan lafını ağzında bıraktı:

Yeter... İfadeni birazdan alacağım... Uyursunuz, idamlık karı var. Bir kaçsa... Hepimizi bu sefer asarlar...

Hanım kaçmaz Mahmut Efendi... Hanım bizi sayar.

Kes sesini... Aklı eriyor mu şuna bakın?...

Avluda, duvarın köşesiyle helanın penceresine kadar pençeleri kabaralı, topuğu nalçalı bir çift kundura gelip gitmişti. Zam-

paranın jandarma olduğundan şüphe etmenin artık imkanı kalmadığı halde, onbaşı hâlâ itiraz ediyordu:

Jandarma olsa, çivileri düşünürde çorapla iner... Bu mahsustan suçu jandarmaya yükletmek isteyen bir meslek düşmanıdır. Bir sivildir.

Sivilmiş... Ben zabıt tutayım da siz de kendinizi kurtarın.

Sen zabıt tut. Ben de müzekkere yazarım.

Senin müzekkeren sökmez, bu namus meselesi...

Senin de zabıt varakan sökmez. Şahit nerede? istanbullu, feneri taşımasından istifade ederek dönüşte izleri ayaklarıyla silip kaybetti. Bir jandarmanın, belki de bizzat Aziz Onbaşı'nm, karılar koğuşu avlusunu, erkeklerin avlusundan ayıran duvarın binaya bitiştiği yere kadar gelerek, orada mutfağın penceresinden faydalanarak aşağı indiği, meydandaydı. Gelen her kimse helanın penceresinde sevgilisiyle konuşuyordu. Herhalde uzaktan Inci'yi ötekine benzetmiş, çingene karısı, pencereden erkek sesini hiç beklemediği bir anda duyunca bağırmış olacaktı. Bilseydi bağırmazdı. Çingeneler pişkin 66 insanlardır, müsamahakârdırlar. Boş bulunup korkmuştur fakat... Ve şimdi mutlaka pişmandır.

Müdür odasının elektriğini yaktılar.

İstanbullu, daktiloya bir kağıt koydu. Başgardiyanla onbaşı birer iskemle çektiler. 10-12 nöbetçisi gardiyan Derviş Abdullah, kısacık boyu, zayıf vücudu ile her uygunsuzluk karşısında sinsi sinsi keyiflendiğini biteviye ıslattığı dudaklarıyla anlatarak, cinsi münkariz olmuş bir köpek gibi başgardiyandan emir bekliyordu.

istanbullu, kendisi de dahil olduğu halde, bu dört kişiyi Muhtelif üniformalardan müteşekkil komik bir divanı harbe benzetti. Komikliğine rağmen bu divanı harp Tözey'den başka Hl

öiemal uûûr

diğer bütün kadınları ürkütür, hele, zaten günlerden beri hasta olan karı gardiyanı Ayşe Ana'yı korkudan bayıltabilirdi.

Başgardiyan, elindeki sarı zinciri, uzun, güzel parmaklarında çevirerek,

Yaz beyim, dedi, yaz başına... Zabıt varakasıdır. Onbaşı bir ona, bir de daktilo makinesine bakarak yavaşça,

Vazgeç Mahmut Efendi, diye yalvardı, icap etmez. Hep arkadaşız...

Başgardiyan elini kaldırarak sükut işareti verdi:

Yazdınız mı Murat Bey? Biraz aşağı alınız... Tamam... Çok değil... Zira ifadeler uzar belki... Yaz bakalım... "14 Teşrinievvel 1943 tarihli Salı günü gecesi saat 11 raddelerinde... "

İstanbullu, Aziz Onbaşı'yı bir göz işaretiyle tatmin ettiği için sahnenin sonuna kadar başgardiyanın keyfini kaçıracak bir müdahale vuku bulmadı.

"Saat 11 radlerinde cezaevinin karılar koğuşunda hırsızlıktan mevkuf, İnci nammdaki kadın defi hacet maksadıyla dışarı çıktığı sırada, helanın penceresinden bir erkek sesi işitmekle feryat etmiş, derhal cezaevi başgardiyanı sese koşarak koğuşun dış kapısını vurarak açtırmış, fakat bahçe kapısı anahtarı üzerinde olmadığından kaybedilen vakitten bü'istifade gece vakti cezaevi karılar koğuşu avlusuna girip helanın penceresine tırmanan şahsı meçhul firara fırsat bulmuştur. Yapılan sıkı araştırma neticesinde işbu avlu dahilinde altında kabara çivileri ve nalçalar bulunan bir çift beylik asker postalı izine rastlanmıştır. Her ne kadar dördüncü kulübe nöbetçisi 1332 tevellüdü ihtiyat erattan Burdurlu İhsan kimsenin inip çıktığını görmediğini ifade etmiş ise de, maddi delâil karşısında tahkikata girişilmiş, ifadeler berveçhi âti tespit edilmiştir." Cezaevi kadın gardiyanı Ayşe Av-cı'nın ifadesi. İki nokta koy beyim. Satır başına in. öiarâar Oioğuşu Başgardiyan azametle gardiyan Abdullah'a emir verdi:

Getir şu Ayşe'yi...

Ayşe Ana, iki kat ettiği bir yatak çarşafına, imdat ister gibi sımsıkı sarılmış olarak inleye inleye geldi. Son hastalık ihtiyar kadını büsbütün tüketmişti. Yüzündeki Halep çıbanının kızıllığı, kuvvetli elektrik ışığı altında derisinin ölüm sarılığını büsbütün korkunç bir hale getiriyordu. Körük gibi hırıldayan nefesi, İstanbullu'nun içini sıktı. Ayşe Ana hiçbir şey görmemiş ve hiçbir şey duymamıştı. Oğluna, kızına, Allah'ına, ölmüşlerine ve torunlarına boyuna yemin ediyordu. İfadesi pek kısa sürdü. Arkadan Hanım'ı çağırdılar. O da asılmaya götürüleceğinden korkmuştu. Istanbullu'ya yalvaran gözlerle kocaman kocaman bakıyordu. Meseleyi anlatınca öfkelendi. İşin farkında bile olmadığını, Murat Bey'in kazağını örmekte bulunduğu için daldığını söyledi. Lakin asılmaya götürülmeyeceğini anladığı zaman yüzünden geçiveren hafif bir gülümseme, bir şeyler bildiğini Istanbul-lu'ya

sezdirmişti. Cezasının ağırlığına hürmeten kendisini fazla sıkmadılar. Hubuş bacı da namazda olduğunu ileri sürerek çok kolay kurtuldu. Aduş'un anası Gevre'yle kaynanasını öldüren Sı-dıka çoktan uyumuşlar, gürültüye uyanmışlardı. Tözey odaya girince lstanbullu'ya beyaz dişlerini göstererek keyifsiz keyifsiz güldü. Onun da verilecek bir ifadesi yoktu. Böyle şeylere aklı eriniyordu. Helanın penceresinde bir herifin 67 eline ne geçebilirmiş? Ongene karısı bakalım hayal mi gördü? Kedi mi sıçramıştır bakalım.

Öyle değil mi Murat Bey?

Herhalde öyledir Tözey Hanım...

- i Öyledir elbette... Başefendi, sen bu işi neden kurcalıyorsun gece vakti?

Kurcalamadan olmaz. Sonunda mesuliyet var.

US

DCanal İMhir

Ne mesuliyeti? Biz buraya camiden gelmedik. Kimimiz hırsız, kimimiz katil... Kimimiz orospuyuz. Böyle malların penceresine de çıkarlar, camlarını da taşlarlar. Ayıp değildir. Haydi benim hatırım için şu kâadı yırtıver.

Olmaz. Senin akim mı erer? Haydi, Abdullah getir Çingene karısını...

İfadesini verdikten sonra duvar dibine çekilmiş olan kadınları fısıldaştıklan için tersledi. Susun bakalım... Burada karagöz oynatmıyoruz. Resmi muamele yapılıyor. Sen de, Ayşe karı, kes inlemeni... Karşımda inlersin. Yarın bakalım, müddeiumumi ne diyecek... Yapamazsan istifa et... Burası cezaevi... Otuz lirayı adama ay be ay verirler ama sonunda mahpusluk var, dayak var. Bu dayak kelimesi üzerine şiddetle bastı. Çünkü iki ay evvel idamlık Tecdeli Ali ile arkadaşlarının firarında kendisine bir temiz sopa çekmişlerdi. Dayak var... Anladın mı?

Vay başıma... Vay başıma... Evim yıkıldı, ocağım söndü... Ben penceresine hovarda gelecek karı mıyım? Vay başıma..

Sus... Burası makam... Sus dedim... Başgardiyan birdenbire yakalandığı müthiş bir amirlik öfkesiyle o esnada içeri giren Çingene karısına çullanıverdi. Dur orada... Doğru söyle... Doğru söylemezsen perişan olduğun gündür. Doğru söyleyeceksin. Bak, bunlar doğruyu söylediler. Biz her şeyi biliyoruz. Pencereye gelen jandarma kimin adını çağırdı? inci, hayret ve korkuyla Tözey'in yüzüne baktı. Başefendi, jandarmalıktan gelen bir alışkanlıkla sesini korkunçlaştırdı:

Bu tarafa bak... inkar nafile... Seni şimdi mahzene atacağım. Bir ay zindanda yatacaksın. Bir ay mahkemeye gitmek yok. Kocanı da görmeyeceksin. Biz her şeyi biliyoruz. Herif de söyledi. Herif içerdeki odada mahpus... Tözey de İstanbullu gibi Çingene karısının hakikati söylemeyeceğini anlamıştı. Bir adım ilerledi:

Ben doğrusunu söyledim inci, dedi, saklama kardeş, zampara bana geldiydi.

Söyle... inci, susuyordu. Tözey saçlarını arkaya atarak başgardiyana kinle baktı. Neye kuruluyorsun Mahmut Efendi? Karıyı ürkütme. Onun ne suçu var ki zindana atacaksın. Yağma yok. Vallaha şimdi narayı vurur, Malatya'yı buraya toplarım. Ne olmuş? Ben kötü bir kadınım. Bana herkes elini uzatır. Ayıp mı?

Haşa, ayıp değil... Lakin burası resmi bir makam...

Haydi, haydi. Bizim kerhane de resmi makam. Hem buradan daha resmi bir makam. Şu Ayşe karı kaç gündür hasta yatıyor, doktor getirtemedin. Bizim eve doktor haftada bir mutlaka gelir.

Bize de gelir. Müzekkere yazarız. Müzekkere yazılınca...

Bırak müzekkereyi... Müzekkere yazarmış. Eplemeli'ye yalvarırken de müzekkere mi yazıyorsun? "Ulan karı... Sen yağ parçası mısın? Sen şeker misin?" diyormuşsun.

Onbaşı bu lafa o kadar güldü ki divanıharbin de itirafı cür-mün de ciddiyeti birdenbire kayboldu. Sıdıka ile Hubuş bacı yüzlerini utanarak duvara dönmüşlerdi. Onbaşının gülüşleri kesildiği halde, açık pencerenin dışarısında durup deminden beri manzarayı seyreden Aydınlı Jandarma Yusuf bir türlü susamı-yordu.

Başgardiyan ona hışımla döndü:

Bir de gülersiniz. Öef ol pencereden...

Gülmek yasak mı başefendi. Ben sana gülmedim. Resmi makam lafına güldüm.

Bir de Tözey ablanın sözüne güldüm.

68

Sözüne gülmüş... Başgardiyanın belli bir şey eski şiddeti gittikçe azalıyordu. Eplemeli Ayşe'nin hatırı için demek ki Tö-zey'i darıltmak istemiyordu. Gardiyan Abdullah'a: Şunları götür. Tözey Hanım kalsın... dedi.

147ZKemal Tahir

Oda boşalınca sesini yumuşattı:

Hanım - İyi ya işte... Meseleyi artık anladınız. Haydi nereyi imzalayacağız? Benim uykum var.

Gelen adam kimdi?

Sen işi uzattın Mahmut Efendi... Ben gelenlerin hepsini adıyla tanır mıyım? Birisi gelmiş "Tözey" diye seslenmiş. Adını öğrenirsen ne olacak?

Bir şey yapmayacağım... Yalnız düşmanımızı öğrenelim.

Adını bilmiyorum.

Sivil mi, asker mi?

Ne bileyim, ben görmedim ki...

Tabii bilirsiniz.

Şekerim sen çok uzatıyorsun. Değil mi Bay Murat? Murat kederle gülümsedi:

Haklısınız. İşi kapatmak daha iyi... Basit bir mesele. Kedi zıplamış da, İnci korkusundan adam zannetmiş galiba.. Ne dersin başefendi?

Tözey Hanım'ın, bir de senin hatrın için... Hem de meslektaş sayılırız.

Gelen mutlaka jandarma idi. Pekala, kağıdı çıkarınız, yırtalım. Müdür bey duyarsa...

Murat Bey sen artık işi kapatırsın.

Tözey, Murat'ın yüzüne birdenbire baktı. Alt dudağını ısırmıştı. Deminden beri hiç hatırlamadığı müthiş bir şeyi şimdi akıl ettiği belliydi. Gülmeye çalıştı. Murat, dargın dargın başını 148

üdmlar öioğuşu

çevirdi. Kendisini ayıplıyor, fakat bir türlü kederlenmekten ve daha beteri kederini Tözey'e sezdirmekten kendisini kurtaramı-yordu.

Olur, dedi. Müdürü idare etmek kolay. Sen yalnız Gardiyan Abdullah'ın çenesini tut. Bilirsin ya gevezedir. Dini bütün Müslüman olduğundan dedikoduya bayılır. Hem Müslüman, hem derviş...

Tözey yavaşça,

Size kahve pişireyim mi? diye sordu.

Teşekkür ederim. Ben uyuyacağım. İsterseniz arkadaşlara pişirin.

Her zaman geç yatıyormuşsunuz.

Bu akşam, görmüyor musunuz, uykum var. "Görmüyor musunuz" sözünü ilave ettiği için kendisine büsbütün öfkelendi.

Başgardiyanla onbaşı, Tözey'i koğuşa kapatmaya gittiler, istanbullu, ıslık çalarak daktilonun muşamba örtüsünü geçirdi. Gerindi, esnedi. Ve deri derin içini çekti. "Kıskanmak..." falan diye bir şeyler düşünmeye başlamıştı ki, hâlâ pencerede duran Jandarma Yusuf,

Ne olmuş beyim? diye sesini alçaltarak sordu.

Hiçbir şey olmadı yavrum. Az kalsın evimize hırsız girecekmiş. Bereket versin, İnci Hanım feryat etti de soyulmaktan kurtulduk.

Ne çalacaktı acaba?

Tavuk.

Şuna, tilki gelmiş desene...

iyi bildin, tilki. Ayaklannda kabara ve nalça olan bir tilki...

Başefendi o sebepten hırlıyor. Şimdi anladım. Pek cins ama bu akşam yalımı az vermişler... Sesini biraz daha kıstı. Tö-U9

öiemal Tahir

zey ablayı gördün mü beyim?.. Değme erkekten daha babayiğit...

Nerden anladın?

Yalan söyledi. Hovarda ona gelmemişti.

Kime gelmişti?

Onbaşıyla başgardiyan içeri girdiler.

İstanbullu, masanın üzerine bıraktığı zabıt varakasını dört parça edip sepete attı. Jandarma Yusufun sözüne hemen inanmış, yüreği ferahla-mıştı.

Başgardiyanın omzuna vurup onbaşıya göz kırptı:

Yamansın Mahmut Efendi... Hovarda adamsın. Seni yumuşatmak için gecenin saat on birinde böyle mutlaka bir güzel hanım kız mı lazım?

Ne yaparsın beyim, bizim işte idare şart.

Aziz Onbaşı o kadar söyledi neden idare etmedin?

Sen de beyim, şu Aziz Onbaşı denilen herifle Tözey'i sen bir mi tutuyorsun?

Hangisi değerli?

Böyle Azizlerin on tanesi... Onbaşı elini kaldırdı:

Kes yeter... Çarparım ha... Sen jandarma dayağını bilirsin.

Allah belanızı versin. O sizin başçavuş bir kere mahpusa düşmeli...

İnşallah düşer. Görürsünüz. Benim bedduam adamı cin gibi çarpar. Çünkü ben kalbi saf bir adamım.

İstanbullu, elini elektrik düğmesine koydu.

Haydi, söndürüyorum. Bu gece bu kadar yeter. Yarın müdürle kavga edeceğiz.

Neden?

Derviş Abdullah'ı sen unutkan bir adam mı belledin? Sabaha kadar nasıl sabredeceğim düşünüyorum da herife acıyorum.

Ben söyledim. Yemin etti.

Eyvah... Daha beter ya... Yemin ettiyse büsbütün çatlar. Keski zabıt varakasını yırtmasaydım...

Onbaşı nihayet asıl faydalı şeyi teklif etti:

Durun. Bari bir dolapla gidip izleri silelim. İstanbullu, ellerini kaldırıp dua eder gibi yaptı. Sonra:

İşte Allah'a yalvardım, dedi. İzler, Rabbimin hikmeti bütün silindi.

Silindi mi? Aziz Onbaşı gözlerini kırpıştırarak İstanbullu'ya bir an baktı. Sonra keyifle güldü. Yaşa Murat Bey. Ailah seni mahkum edenlerin belasını versin.. Anladın mı başefendi...

Versin elbette... İstanbullu elektriği söndürdü.

i Yukarda odasının aydınlığına girince şaşırarak durdu. Bu şaşkınlık yalnız kafasında değil, aynı zamanda yüreğindeydi de... Bütün vücuduyla insanı dinlendirip gençleştiren bir saadet hissediyordu. Nâzım'm resmine muhabbetle baktı: "Ne dersin üstat?"

Şu anda, cigara paketlerini kabul ettiğinden beri ilk defa Tö-zey'i sımsıkı kucaklamak, ağzının bir kenarını yavaşça öpmek arzularını duyuyordu.

Aferin benim eşek kızım... diyerek sağ yumruğunu sol avucunun içine vurdu.

"İyi ama... Öyleyse..." Jandarma kime hovardalığa geldi acaba? "Hubuş'u geç, Hanım'ı da geç... Neden?" Hanım'm Ali'den başkasına bu kadar işi ilerletecek kadar bakacağını aklı bir türlü kabul etmiyordu. Aduş'un anası... İmkansız. Tuuu... Ahmak... Bu herif mutlaka Sıdıka'ya gelmiştir. Tamam."

Birdenbire, o zamana kadar ehemmiyet vermediği bir sürü teferruatı

hatırladı. Kocası altınların bir kısmını aldıktan sonra

ISJ

UKanal Tabir

hemen evlenmeye kalkmıştı. İstida için kendisim pencereye çağırdıkları sırada, zaten sinirli bir kadın olan Sıdıka'nm o kadar mütevekkil ve sakin oluşuna hayret etmişti. "Tevekkeli değil. Vay Sıdıka vay... Kadın olsun, erkek olsun, bir başkasını peylemeden eskisini bırakmaz." İstanbullu aynada yüzüne bakıyor, sevimli sevimli gülümsü-yordu. "Aferin Tözey... Aferin yavrum... Zavallıyı rezaletten kurtardın. Oğlan Inci'yi Sıdıka'ya benzetmiştir uzaktan... Sahiden de benzerler. 'Sıdıka' diye seslendi mutlaka... Sonunda hepsi bir olup Inci'ye inkar ettirdiler. O da pişman olmuştur. Aferin Tözey..."

Sıdıka, cevazevi müdürünün pek uzaktan akrabası da oluyordu. İşi böylece örtmeleri münasipti.

İstanbullu bıyıklarını tuttu. "Kıskanmak ne biçim marifet?" İnsan denilen makineden daha hassas bir şey yok. Bu laf.bir küçük laf, elektrik gibi vücudu dolaşıyor. Kafada, yürekte, midede, hatta pazıda... Maddi ve manevi bir kıyamet... Kıskanmak şuursuzluk hali olduğu için adam önüne çıkamıyor. Şiirden sonraki hayvanlık sahası... Babadan, büyük babadan

ilk kanlı kıskançlık vakasından sonra otsuz, çimensiz, çiçeksiz ve susuz kalmış çöl...

Mantık ve şuur, manevi varlığın, materyalizmi... O bir adım ilerlese öteki bir adım geriliyor. "Öyleyse bir devir gelecek insanlar, kıskançlığı bilmeyecekler. Onlara gıpta etmek elverecek. Tıpkı bir gün gelecek şairler, muharrirler, sıcaklık ve amansızlık karşılığı olarak cehennem kelimesini değil 'El'alemeyn, adını kullanacaklar... O günlerde yaşamak da ne zevklidir... "

Duvarda, Cumhuriyet gazetesinden kesilmiş haritalar, pek tanıdık çizgilerle mana ile dopdolu duruyorlardı. Geçen sene, bir tarihte Harkofa, bizzat kendisi sanki tek başına vuruşarak girmiş, ilkbaharda tekrar gelmek üzere gene tek başına kendisi sit-tir edilmiştir. Daha evvelki sene Kerç'te ve Rostofta tersi oldu. öiarttar [Koğuşu Biz girdik. Bir mevsim sonra bıraktık. Dört ay geçti, geçmedi tekrar döndük.

Ama, İstanbullu, her şeye rağmen yaşadığı dünyadan memnundu. Volga'ya ait şarkılardan birisini hafif bir ıslıkla çalmaya başladı.

Sonra Nâzım'm resmine baktı, bir gözünü kurnaz kurnaz kırptı. "Yakında arslamm... Bir şiirin daha hakikat olacak. Unter der Linden'de nöbet beklenecek..."

İçi içine sığmıyordu. "Yolculuk Var" türküsünün, kendisine göre değiştirdiği bir kıtasını adeta yüksek sesle söyledi:

Yolcu bel eğlemez Gönlünü el eğlemez Berlin'e uçan kuşu Kasırga yel eğlemez Jandarma Yusuf, meseleyi bir iki kelimeyle çıtlatmasaydı, daha doğrusu kendisi YusuPa birdenbire inanmasaydı, şimdi bu düşündüklerini tepeden tırnağa tersine çevirecek, Varşova'nın hâlâ düşmemesine, Romanya'nın henüz teslim olmayışına, sekizinci ordunun Italya'daki duraklamasına ve hele ikinci cephenin açılmayışma var kuvvetiyle kızacaktı.

"Sanki ben bu Tözey'i sahiden seviyor muyum? Daha doğrusu Tözey beni seviyor mu?" Sevmek bu dereceye elbette düşemezdi. Fukaralar daima ciddi yaşıyorlardı ve bir sürü küçük bedbahtlıkları bu ciddiyetten geliyordu. "Pekala... Zenginler adam gibi sevmiyorlar mı? Seviyorlar, yani sevenleri de çok." Bu gece asla bitaraf olamayacağını anladı. Karyolasının üstünde uyumakta olan kedisini uyandırmama-ya çalışarak masanın üzerine taşıdı. Dirseklerini dayayarak hay-IS

OCemal Tahir

vanm uyanmamasını dikkatle seyretti. "Mahpus" çocuk gibi evvela bir gözünü açtı. Pembe dilini ve minnacık azı dişlerini göstererek esnedi.

Belli bir şey... Zenginler adam gibi sevmezler. Değil mi Mahpus Hanım?

Onlarınki alışveriş... Onlarınki alışveriş ama, işte bizimki de pek komik... Mutabık mıyız efendim? Mahpus hanım, tabii hiç sesini çıkarmayınca, istanbullu onun yumuşak gerdanını öptü. Anladım arkadaş... Sükût ikrardan gelir...

Sefer, Istanbullu'ya Tözey'in kendisini pencerenin önünde beklediğini söylediği zaman saat ona bile gelmemişti. Murat, gidip bakalım, diye davrandı. Ne yapacakmış?

Bilmem beyim. Çok yalvardı. "Beş dakika gelsin, dedi. Gelsin de isterse gene gitsin." Mühim bir laf edecekmiş.

Haydi...

Tözey de Sefer gibi dün geceki vakadan sonra Istanbullu'nun darılacağım tahmin etmiş olmalı ki pencerede görür görmez sevinçle güldü. Omuzlarıyla sanki koşmaya hazırlandı. Sonra geceki üzüntüsünü hatırlayarak fena halde somurttu:

Sizi rahatsız ettim... dedi.

Estağfurullah...

71

Ben sabaha kadar uyumadım.

Niçin?

Çok utandım. Kahve pişireyim dedim de istemez dedin. Burası nasıl bir yer... İnsan, birisiyle iki lakırdı edemiyor. Allah belanı versin... Birdenbire öfkelenerek yumruklarını kavga edecekmiş gibi beline dayadı.

Duvarın dibine sindiği için Istanbul-lu'nun göremediği birisine çıkıştı.

Haydi... Çık meydana... Çık 154

ödtriar Dioğuşu da doğruyu söyle...

Saklanarak -herhalde Sıdıka'ydı- "Bacım utanırım... Murat Ağa'mdan ben utanırım," diye yalvarıyordu. Tözey büsbütün köpürdü:

Utanırmış... Elin herifini kenefin penceresine çağırmaya utanmazsın!

Apteshane penceresinde öpüşmeye utanmazsın. Kurtuluş yok. Doğrusunu söyleyeceksin. Haydi.

İstanbullu mani olmak için şiddetle elini salladı.

Ben anladım. İstemez. Bir şey söylemek lazım değil...

Nasıl lazım değilmiş? Ben sabaha kadar uyumadım. Hepsini kendisi söyleyecek... Bir de ağlar... Şuna bakın... Utanmaz... Bu karılar orospuluğu bile hak edemiyorlar. Orospuluğu bile... Kalk diyorum. Saçını başını yolarım!

Tözey... Bırak Sıdıka'yı... Sıdıka haydi sen git... Bu kızmış...

Kızarım. Şu kadar herifin ortasında. "Jandarma Yusuf, pencereden beri öpmeye geldi," dedim. Olmaz. Söyleyecek. Sen karışma...

İstemez... Vallaha giderim.

Bir yere gidemezsin. Dinleyeceksin.

Tözey dün gece Sıdıka'yı müdafaa etmişti. Şimdi kendisini -aşkını (!)- müdafaa etmeye çalışıyor, dün geceki kötü kadına hiç benzemiyordu. Sanki ateş saçan telaşlı bakışlarından üzerine bir asalet yayılmaktaydı. İstanbullu "Karılar hakikaten dövüşürken kahraman oluveriyorlar."

Sıdıka ayağa kalkmıştı. Istanbullu'nun oturduğu yerden başının üstü görünüyordu. Güneşten sararmış yeşil bir örtünün altında bu baş,

İstanbullu'ya biraz sivri gibi geldi. "Sivri akıllı sözü buradan çıkmış galiba" dedi ve gülmemeye çalıştı. Kadın ağlamaya bile utanıyor, omuzlarını titreterek içini çekiyordu. NirSS [Kemal Tahir

hayet Tözey omzunu hafifçe yumrukladı.

Söyle...

Ağabey... Tözey bacımın suçu yok... Ben... Dedim ki... Müdür bey...

Sus kız... Hâlâ söylüyor. Haydi sen içeri git. Ben bu deli ile konuşurum.

Müdür beyden utandım. Bir de istida verdin... Hani altınlar?...

Dünyadaki bütün altınlar kahrolsun... Sen gidecek misin? Biliyorum dedim ya... Ben eskiden biliyordum alçak...

Eskiden mi? Mutlaka Sefer söylemiştir. Vay topal bacağına... O kadar yalvardım. "Herkes duysun tek Murat Ağa'm duymasın" dedim. Yemin etti.

Sefer'in günahını alma... Bana Sefer söylemedi.

Ya kim söyledi? Sıdıka örtüsünün altından tek gözüyle pencereye baktı. O mu söyledi?

O da söylemedi. Ben budala mıyım? O saat fark ettim... Şundan fark ettim ki... Bir taraftan acele acele düşünüyordu. Yu-sufmuş... Vay köpoglusu... Ulan dur... Çamaşır meselesi... Ök-sürdü. Bir iki kere çamaşır yıkatmaya geldi. Ondan şüphelendim. Sonra, kız sen âlemi ahmak mı belledin. Oğlan sabaha kadar bu duvarın üzerinde türkü çağırıyor... "Köprüden geçti gelin," diyerek...

O kadar yalvardım. "Türkü çağırma!" dedim. "Avluya inme!" dedim. Erkek kısmı düşüncesiz oluyor...

Doğru... Biz hepimiz düşüncesiz oluruz. Haydi sen git... Merak etme...

Kağıdı yırttık. Müdür duyarsa ben konuşacağım. Sen yalnız inkâr edersin.

Allah razı olsun... Allah seni sevdiğine kavuştursun...

Def ol... Durmuş hâlâ konuşuyor...

156

[Karılar ^Koyaşu

Yalnız kaldıkları zaman, Tözey başını salladı.

Mademki biliyordun, gece bana neden öyle baktın?

Öyle mi baktım? Nasıl bakmışım?

İşte öyle... Senin bir bakışın var. İnsanın yüreğini sızlatıyor.

Yalvarır gibi mi bakıyorum?

Ne yalvarması... Bilmem ki.. Ben sabaha kadar uyumadım. Merhametsiz seni... Bana niçin gülmedin? Neden kahve istemedin?

Doğrusunu söyleyeyim mi Tözey. Önce sana kızdım. Küstüm.

Hah, şimdi aklım erdi. Sefer söylemiştir. Aferin bizim Sefer... Aferin topal...

Sefer de söylemedi. Ben düşüne düşüne kendim buldum.

Demek, "Tözey'e gelmemiş midir?" dedin.

"Tözey'e gelmemiştir" dedim.

Neden bana gelmemiş?

Sen utanmaz bir kadın değilsin. Sonra mertsin, cesursun. Helanın penceresine hovarda çağırmaya tenezzül etmezsin. Tözey, elini titreyen dudaklarına kapattı. Yere bakarak, Eksik olma... dedi. Sonra birdenbire kolunu duvara ve başını da koluna dayayıp ağlamaya başladı.

157 7

İyi karıydı Ayşe Ana...

İyiydi, doğru...

İyiydi ama korkaktı. Hakkında istida vereceğim desen uyuz köpek gibi titredi.

Şimdi korkmayan kim? Erkeğe dönmüş fukara öyleyse...

Erkeğe dönmüş. Bu devirde rey karılarda olduğundan erkek kısmı korkar ne için?

Allah rahmet eylesin... Bir hacetin olsa koşar gelirdi...

Karılar hep ağlamışlar...

Ağlamazlar mı, anaları öldü.

Bu sefer, bir güzel gardiyan getirmeli. Müdür bu işle uğraşsın, ne olacaksa...

İyi bildin. "Ana, ana" demekten usandım. Biraz da "bacı, bacı" diyelim.

Bir dünya güzeli talip olmuş. Müddeiumumi, "Olmaz kadın... Ben mahpushanemi velveleye veremem... Yallah..." demiş.

Aklı gördün mü? Halbuysa velvele iyidir...

Susun ulan... Günah...

Alt katın karılar avlusuna bakan koğuşunu mevlit için itina ile döşemişler, aynı yükseklikte olan kerevetleri yan yana getire-

rek, mahpusa girdiği zaman Fevzi Tüfekçi Hoca'nın oturduğu köşeye, pek geniş bir sayvan yapmışlardı. Ayrıca beton döşeme, beyaz Kürt keçeleri, Darende kilimleriyle örtülüydü. İstanbullu, geçip başsedire, avluya bakan pencerenin önüne oturunca hazırlığı beğendi. Koşuğun yarısı, mevlit okunacağını bildiği için olmalı, kendisine fukara bir köy mescidini

hatırlatmıştı. Kapıya yakın bir masanın üzerinde şerbet bardakları duruyordu. Istanbullu'yu ta kısım kapısından karşılayıp, koltuklayarak sedire çıkmasına yardım eden, Çullunun Hacı, koğuşun yerlilerinden ve hatırlılarından olduğu için ev sahibi edasıyla yanına oturdu. İnsanların ölüm karşısında duydukları, şahsını kurtarmaktan gelen muzaffer ve kurnaz vakar, Çullunun Hacı'ya pek yaraşıyordu. Gür, siyah kaşlarının altında gözleri biraz dalgındı. -Bu gözlerin etrafını kırışıklar öyle çevirmişti ki incelikleri ve çoklukları insanı şaşırtıyor, onun için mahsus yapılmışlar da, bir ovuşturmada silinip kaybolacaklarmış gibi iğreti geliyordu.- Çullunun Hacı, saçları tamamıyla döküldüğünden, başındaki siyah 73 yün takkesini ve onun üzerine sardığı, kenarları oyalı siyah poşusunu hiç çıkarmazdı. Bıyıklarını, kaşlarını ve şakaklarını siyah boya ile sık sık boyadığından ilk bakışta otuz, otuz beş yaşında zannedilir, sonra, insanın karşısında süratle ihtiyarlayıp çöküyormuş gibi konuştuğu adamın yüreğini ürpertirdi, istanbullu, kaç kere, "Dur Hacı... Elden gidiyorsun Müslüman," diye onu sarsıp ayıltmak, felaketten bu suretle kurtarmak arzuları duymuştu.

Malatya Cezaevi'ne geldiği zaman, -iki sene evvel- kendisinin ük ahbabı işte bu Çullunun Hacı'ydı. Bir küçük odada, beş gün beraber yatmışlardı. Beş gün sonra mahkeme herifi gayrı mevkuf bıraktıydı. Şimdi, gene aynı işin tasdik edilmiş cezasını yatıyordu. Yaralamaktan 15 ay hapis cezası... Gavur kızı Kıy-met'i yaralamaktan...

Çullunun Hacı, yere bakarak dalgın dalgın tespih çekiyordu. Böyle yan duruşu, Bellini'nin tablosundaki Fatih Sultan Mehmet resmini hatırlatırdı. Kıyafeti, eğer Malatya elbiseleri için bir müze açılmak istense yakın tarihin bura külhanbeylerine ayrılan kşöesine şu üzerindekilerle -ne bir şey ilave etmek ister, ne bir şey çıkarmak- tamamıyla doldurabilirdi. 180-200 katır 50 beşli ile Halep'ten kervan kervan kaçak kumaş getirildiği devirde moda en ağır, siyah çuhadan şalvarı vardı. Yelek lacivert kumaştan yapılmıştı. Bunun üzerine pardösüye benzeyen uzun bir sako giyiyordu. Bütün bu parlak siyah şeyler, sanki asla güneş görmemişlerdi, üzerlerine bir tanecik bile toz konmamıştı. Çullunun Hacı'nm bütün mintanları suni ipektendi. Belinde kuşağı, hakiki Buhara şalıydı. Güneşte parladığı zaman bakmamak

imkansızdı. Elindeki tespih ve ağızlığı sahiden siyah kehribardı. Tespihin kamçısı, ağızlığın -Malatyalılar buna emzik derler- işlemeleri Dağıstan gümüşü ile yapılmıştı. Tabakası da Van işi savatlı gümüştü. Ayağında altı kağıt kadar ince Fransız köselesi ve üzeri sanki eldiven güderisinden yapılmış bir çift yemeni vardı ki, çorap gibi hafif, yumuşak ve ayakların nasıl görmemiş küçük tenasüplerini çorap gibi meydana koyuyor, insana, bunları giyerse artık yürüyemezmiş de daima koşmaya mecbur olurmuş gibi bir yorulmazlık hissi veriyordu.

Malatya'nın meşhur simalarmdandı. Evvela mirasyedilik etmiş, babasının servetini, bir tek ev kalıncaya kadar satıp karılara yedirmişti. Para tükendiği zaman Çullunun Hacı'nm yanında iki orospu vardı. Babasının milyonluk (!) varidatını birkaç senede kaybeden Hacı, demek ki tecrübelerden istifade etmeyi nihayet öğrenmiş olacak, bu iki orospuyu asla kaybetmedi. Meyhanecinin borca bir gaz tenekesi rakı göndermek istemediği gece -Elini beline atmış para yok. Elini keseye atmış para yok. Elini 160

çekmeye atmış para yok- yanındaki karılardan birisi Azzet'ti. (Malatya'da bu isim Azet diye telaffuz edilir) O gün bugündür -tam kırk beş sene- her zaman ikinci kahpe değişir, lakin Azzet o eski Azzet'tir. Hacı'yı, böyle temiz giydiren, ona sırası geldikçe iş tutturan, evi çekip çeviren Azzet... O felaket gecesi... Yani Çullunun Hacı'nın kendi tabiriyle "Uşakların anasını ağlatıp pabucunu koltuğuna verdikleri gece..." yani "Eşekten düşmüşe döndüğü saat..." yani "O günden itibaren akçayı sarrafta görme devri geldi. Hürriyet devri misali" olduğu gece, Çullunun Hacı, iki kahpesini arkasına takarak kendisini tepesi üstü hovardalığa vermiştir. Senenin üç ay yaz mevsimlerinde, çarşıda kebapçı fırını açıp kağıt kebabı, patlıcanlı tava yaptığı zamanlar çıkarılırsa kırk beş seneden beri, Hacı, "Kızarık" eder. Hovarda meclislerine orospu götürür ve oynatır, hovardaları evine toplar da muhabbet yapıverir. Türkçesi "pezevenklik." Bu yüzden başı çok derde girmiş, elinden üç tane katil çıkmıştır. Lakin talihi yaver olduğundan bu üç katil fiilinden topu topu yedi ay yatmıştır. Kimine af gelmiş, kimine tecil yetişmiş. Birisinde herif doğruca kimvurduya gitmiş... "Devrin, eski devir olduğu işte bundan belli..." Bu üç katil, sicile geçmiş vukuat... Hırsızlık sırası vurulan ev sahipleri de katılırsa iş ırağa 74 varır. "Hasılı bizim

elimizden şerbeti şahadeti nuş edenler sur çalsa da ayağa kalksalar yirmi beş kişilik bir müfreze olur bey." istanbullu bunları düşünerek herkese, her zaman sorduğu suali, Çullunun Hacı'ya tekrarladı:

Ne kaldı Hacı?

Bizimki mi? Daha çok bey... Daha on bir ay var.

Çok demeye utanmaz mısın? Benim seneleri hep ay yapsalar, gene senden bir ay sonra çıkacağım.

Öyle... Orası da doğru... Lakin ben mahpusluğu hiç sev-161 'JiemcA. Takvr miyorum beyim. Ben karı milletine alışmışım. Hem bir karıya değil... İki tane olacak. İki yanıma yatacaklar. Kımıldadıkça vücudum onlara değmeli. Uykumun arasında: "Ooh..

Biz yaşıyoruz, hey Allah'ım..." diyerek sevinçten parmağımı şıkırdattığım çoktur.

Fena değil... Lakin sürgit dememişler, gör geç demişler. İşte karı yüzünden âhir vakitte buralara düştük.

Biz buralara düşmezdik bey... Azzet'in lafına gitmedik. Erkek kısmı, halbuysa yılda bir kan sözü dinleyecek... Olmaya ki başı dertten halas ola. Azzet dedi: "Bu gavur kızı sana uğur getirmiyor," dedi. Hakikat... Biz bu namerdin yüzünden dağ gibi bir babayiğit yedik. O zaman Rum kızı on üç yaşında var yoktu bey. Benim elime geçtiğinde on bir yaşındaydı. Tuuuh... Sabi sübyan düşmanı...

Düşmanı olur mu, dostu diyeceksin... Âşık ne demiş? "On birinde bir yâr sevdim / Yeni açmış güle benzer," demiş. Doğru söylemiş. Mücerrep bir iş güle benzer beyim...

Koklamazsm ki solmaya... İpeğe sarıp kuşağına sokasm gelir. Biz, bunu besleyip büyüttük. Rum sürgününden elime geçirmiştim. Azzet'in lafı bir kulaktan giriyor, bir kulaktan çıkıyor. "Karı kıskandı" diyorum. Bir Malatya arkamıza düştü. Hak bereket... İki sene gül gibi geçindik. Nerede bir büyük davet olsa bize adam geliyor. Azzet de kızı terbiyesine aldı. Lakin

kıskandığımdan oyuna çıkarmıyorum. Rakı dolduruyor. Yanımda oturuyor. Arada bir türkü çağırıyor. Bir gün Çörtikli Mehmet yüz sarı lirayı şalvarıma saydı. "Şu kalksın bir dönsün..." dedi. "Olmaz" dedim. Oynatır mıyım? Memelerini pörsümesin diye öpmüyorum. Çullunun Hacı, ağzındaki tadı, dilinin iki alışık hareketiyle sanki yüreğine gönderdi.

Bizim ihtiyarlığımıza mı rastladı nedir bey?... Ben bu ka-162 öiariar Diaijuşu. rının tadına doyamadım. Bizden kaçtı. Genç oğlanlarla Ada-na'da, Mersin'de süründü. Takati kesilince döndü bize geldi. Besbelli tay gibi oynak gitti, her defasında, kıtlık senesine uğramış ihtiyar katır gibi öldü ölecek geldi. Azzet onu hamama götürür, besler. Zebunluğu uzun sürse ya... On beş gün, yirmi gün... Ocagm önünde miskin miskin otururken bırakır kahveye giderim. Bir saat sonra eve geldim mi, vay namussuz... Gene ateş parçası olmuş dönüyor. Lastik top... İşte bundan iki sene evvel, Adana ya kaçtıydı. Tam kırk yedi gün sonra döndü. Bitmiş. Ne de olsa o da yaşlandı. Artık dayanamaz mı olmuş nedir? Besledik. Yirmi gün sonra komşu oğlanlarla oynaşmaya başlamış. Can tepeme sıçradı. Bir temiz sopaladım. Kafakola gitti. Beni de götürdüler. Bıçak çekti, beni vurdu, diyerek şekva etmiş. Meğer sopadan kurtulayım derken kolunu bir yere çarpmış, çiviye kestirmiş. Şimdi geçti gitti beyim, işte cezasını yatıyoruz. Vallah billah bıçak çekmedim. Bıçağı çekseydim mutlaka vururdum. Komşular bıçak çekti dediler. O da ifadeyi değiştirmedi. Komiser de eskiden düşman... Bize bu hakareti ettiler. Karakolda bağırdım: "Kız sen Allah'ından korkmaz mısın? Kız bana yazık değil mi? Kız asıl sana yazık. Bu mahalle karılarına darat yürütüyorsun. Sonra arkadan ıslık çalarlar," dedim. Aklı mı yok?... Evet aklı yok... Bize bu günü verince ağladı.

Gene iyi karıymış. Her zaman yanma geliyor. Son günlerde hasta mı, göremedim? Azzet de yok? 75

İkindi namazını kılan davetliler, öteki koğuştan gelip birdenbire içeri girince etrafların kalabalık olduğu için Çullunun Hacı gözüyle, "Sonra konuşuruz," işareti vererek daha hatırlı misafirlere yer vermek için kalktı.

Şimdi, içeri giren 350 küsur mevcutlu mahpushanenin sofu aKimı idi.

Ekseriyetini köy ağaları ve kasabanın esnafları teşkil 162

ediyordu. Aralarında birkaç tane de, kendisini namaza, tespihe kaptırmış şaşkın fukara vardı. Bunlar tespihlerini birer zincirle palaskalarına bağlamışlardı. Her biri ağasının arkasında, mübalağalı bir hürmetle onların hareketine uyup bir geri, bir ileri sıçrayarak mütemadiyen yer değiştirerek duruyorlardı. İhtikardan mevkuf iki tüccar, aynı zamanda meşhur bir oğlanın oğlu olan muhtelis bir tahsildar, Erzurum muhacirlerinden Necip Ağa, Banazı'dan Hacı Emir Ağa, eski Malatya'dan Ahmet Ağa, Şehirhan-lı Mistik dayı, başta geliyorlardı. Tüccarlar Istanbullu'nun yanına oturdular. Mevlidi, inhisar memuru iken, İskilip taraflarında sürgün tutulan Şeyh Saidi Kürdi nammdaki şeyhle mektuplaşmak ve onun.el yazısıyle teksir edilmiş risalelerini taşımak cürümleriyle tevkif edilen Rıza Bey okuyacaktı.

Rıza Bey, ince san yüzüyle ve laf arasında sık sık "Cancazım" demesiyle Rumeli ahalisine benziyordu. Kastamonu'da inhisar dairesinde çalışırken Anadolucu faşistlerden birisi tarafından bir temiz dövüldüğü için şimdi Rumelili olduğunu saklamakta menfaat umuyor, nereli olduğunu soranlara "Aydınlıyım" diyordu. Bu hazin ihtiyata şimdi bir de "Biz mezhebi lâyikadanız. Lakin ne yaparsınız?" sözü eklenmişti. Kendisini gizlice siyasi işlere kanşmış hayal ettiğinden bu lafı boynunu bükerek yalnız diliyle ikrar ederken -kalbiyle tasdik eylemediği meydandaydı-"Kapı yoldaşı" saydığı Istanbullu'ya her şeyi itiraf eden akıllı fakat çaresiz bir bakışla bakıverirdi. İlk günlerde, koğuşta dinden diyanetten, ahretten şeriattan bahis açmaya bile cesaret edememiş, hazine bulmuşçasma sevinen bazı dini bütün Müslümanları ümitsizliğe gark eylemişti. Lakin bir gece misafir gelen Istan-bullu'nun, biperva esip gürlediğini görünce, bir sıkıntı halinde üstüne çöken korkuyu bir kenara koyup iki diz üstüne geldi.

Hak Teâlâ'nm günlerden bir gün dört melaikeyi huzuruna çağırıp şu "Asumanları" kaldırma emrini verdiğini, melaikeyi Ki-ram'ın dini bir uğruna hamle ettiklerini, lakin "Asuman'm" kıpırdamadığını, bunun üzerine Rabbilalemin'in "Süphaneke" okuyun diye irade eylediğini, melaikelerin Süphaneke'ye başlamasıyla bihikmetü Hûda Asumanların, kuştüyü misali

kalktıklarını hikâye etti. Diğer namaz farzlarının kaffeten dört rekat olup ve sünneti şerifiden evvel kılınıp, "Şaz olarak" akşam namazı farzının neden üç rekat idigünü ve ne gibi "Sebebi hafiye" ile sünnetten önce eda olunduğunu soran Şeyh Yusufa maşallah, bülbül gibi cevap verdiği, hatta küçük bavulundan eski yazıyla üstünlü esreli bir sahici mızraklı ilmihal çıkarıp kenarındaki şerhinde cevabın yerini gösterdiği bir anda mahpushaneyi sarıp dolaşmıştı. Ne yazık ki Şeyh Saidi Kürdi Hazretleri'yle, Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraber muhakeme olmak için sevk edilecekti. Yol parası bekliyordu. Şu anda, fısıl fısıl konuşan sofu taifesini işte bu "iftirak" harap ediyordu. İlim deryasını elden kaçıracaklardı. Hem de bir gün bile şu İstanbullu Murat Beyle imtihan ettirmeden... Istanbullu'nun duyduğuna göre, Hoca zan altında bulunduğu cihetle ve kendisini daima casuslarla çevrilmiş farz ettiğinden, vazife irşadı yapacak vaziyette değilmiş. Buna da fevkalade üzülüyormuş. Üstü başı pek temiz, yüzü daima gülümser, mahcup bir adamdı. Şu anda bir kabahat işliyormuş gibi mevlit kitabını karıştırıyordu. Birisi:

Artık başlayalım mı? diye sordu. Berber Kadir:

Dur bakalım, herkes hazır mı? diyerek pencereden karılar avlusuna baktı.

Karılar, duvarın dibine serdikleri kilimin üstüne oturmuşlardı. Istanbullu'nun bulunduğu yerden yalnız Tözey görünüyordu. Başına bir beyaz yemeni bağlamıştı. Istanbullu'ya bakmamaya çalıştığı belliydi. Hubuş bacı, Berber Kadir'e çıkışır gibi, "Biz hazırız" deyince, Rıza Bey kitabı küçük çekmecenin üzerine bıraktı. Gözlerini hafifçe yumarak, tatlı, hazin bir sesle başladı.

Mevlidi, kan gardiyanı Ayşe Ana'nın ruhuna, Malatya genel birleşme evi sermayelerinden Tözey, namı diğer Edibe Oynak okutuyordu. İstanbullu için, asırlardan beri birtakım insanları bugünkü gibi bir araya toplayan, hemen hemen aynı ümitsizlik içinde böyle yere baktıran Süleyman Çelebi şakaya gelmez bir şairdi. Bilhassa, kitabın "Merhaba" diye başlayıp "Merhaba" diye biten kısacık parçasını pek seviyordu. Fakat hikâye edilen

şeylere, uzun ömürlü şair Süleyman Çelebi'ye, sevdiği Merhaba kısmına hemen Sinekli Bakkal'm kız mevlitçisine rağmen tahammül edilir gibi değildi. "Evvela inanıp sonra iman edeceksin," sözünün sebebini, böyle mistik inanmaların düşünmekle hiçbir alakası olmadığını her mevlit dinleyişinde bir daha anlıyordu. Okumuş adamlar, mesela Şeyh Kazım Efendi, bu Rıza Bey kendi kendileriyle etrafındakilerle alay etmiyorlar da bunlar hakikaten inanıyorlarsa düşünmeden ölesiye korkacak kadar zihni tembelliğe uğramış -daha doğrusu bir çeşit erken bunamaya tutulmuş- biçarelerdi. Yoksa Peygamber'in doğum parçasında, hava üzre bir döşek döşendiğini, bu döşeği döşeyen Melek'in adının da Sün-düs olduğunu söyleyen kısma, Süleyman Çelebi'nin hatırı için dahi eyvallah etmek imkansızdı.

"Mucizat" bahsinde ileri sürülenler de kolay inanılır şeyler değildi.

"Evvela ol mübarek cisminin (yani resminin) gölgesi yere

düşmezdi," dedikten sonra filhakika Süleyman Çelebi merhum bunu şöylece, "Nur idi baştan ayağa gövdesi I Nur ayandır nurun olmaz gölgesi" diyerek fennen izah ediyorsa da gene de "Amenna" demek zordu. Hele Peygamber anası olmanın ne müşkül bir marifet olduğu meydandaydı. Kadın o hengamede canıyla uğraşırken bir acayip Nur doğuruyor ki güneş pervanesi dense sezadır. Ortalığa üç âlem dikiliyor. İkisi mağrip ve meşrikte, biri Kabe'nin damında... Duvar yarılıyor, üç huri içeri giriyor, başlıyor doğacak yavruyu methü senaya... Bereket versin, bu kargaşalıkta pek ziyade susayan hamileye soğuk ve tatlı bir şerbet veriyorlar ve nihayet bir ak kuş kanadıyla arkasını sıvıyor, doğum vaki oluyor.

Amine Hatun'un bu sırada aklı başından gitmiştir. Neden sonra bir etrafına bakıyor ki doğurduğu çocuk meydanda yok. "Aman huriler mi götürdü?" demeye kalmadan, daha beter bir manzarayla karşılaşıyor. Yeni doğmuş ciğer paresi Kabe'ye karşı secdeye varmış, ümmeti için niyaz ediyor.

Süleyman Çelebi sözün burasında hazırunu salavata çağırdığı için beton koğuş inim inim inledi. İstanbullu, elini arka cebindeki cigara paketine götürüp derhal geri çekti.

Rıza Bey nazlı nazlı maceraya devam ediyordu. Amine Hatun'un evinde olup bitenlerden besbeteri Kabe'de vuku bulmuştur. Bir kere Kabe heyetiyle heybetle secdeye kapanmış sonra bir taş zayi olmadan kalkıp doğrulmuştu. Pekala, bütün bu inanılması oldukça müşkül hadiselerin rahmetli Ayşe karıyla uzaktan yakından ne alakası olabilirdi?

Ölüm anma kadar gaddar bir inatla durmadan işleyen Halep çıbanıyla gerilmiş, akı yumruk gibi dışan uğramış sol gözüyle Ayşe Ana, şimdi şu pencereden bakıverse, muhakkak şaşar kalırdı.

"Katırımı çaldı gidiyor," diyerek devletin postacısını vurup öldüren şu ihtiyar Pötürgeli -bir kelime Türkçe bilmeyen Sülo-

adaşı Süleyman Çelebi'nin neyi ne maksatla söylediğini elbette anlamıyordu. Lakin suratı, ötekilerden farksızdı. Ötekiler de bazı tanıdık kelimeler duydukları için memnun ve mutlaka sevaba girdiklerine emin hiçbir şeyin farkında olmadan, en beteri farkında olmak lüzumunu da asla hissetmeden 77 hocanın "Salavat" diyeceği yerde, salavat getirmeye hazır dinliyorlardı. Ara yere sa-lavatlar serpiştirdiği ve secde icap ettirdiğinden, topluluk ruhunu Süleyman Çelebi'nin değme sosyologlardan ve psikologlardan iyi kavradığı belliydi.

Arada sırada içlerini çekenler oluyor, bunlar Istanbullu'ya, Benerci Kendini Niçin Öldürdü kitabındaki bir sözü, "Kocakarı bir uçurum gibi içini çekti," sözünü hatırlatıyordu.

Tözey gözlerini yerden kaldırmıyordu ama bu cemiyetin sahibi olduğunu ispat eden kibirli bir hali de yok değildi. Yüzü sanki biraz daha uzamış, biraz daha çarpılmıştı. İstanbullu yukardan baktığı için burnunun iki yanındaki çizgiler daha derin görünüyorlar, kırmızı ağzını esrarengiz, iştiha

veren, şehevi bir gölgeyle güzelleştiriyorlardı. "Mistik olan her ses, her hareket, her his Allah'tan ziyade şehvete yakın yahu..." istanbullu böyle düşünerek ve bu anda böyle düşündüğü için garip bir korku duyarak -bu korkusundan daima utanırdı- Hacı Emir Aga'nın yüzüne baktı. Emir Ağa, sıfır numaraya vurulmuş beyaz sakalıyla, küçük, şakacı bir çocuğa benziyordu. Mevlit'in karşısında serçe yuvası görmüş bir çocuk gibi haindi, istanbullu, kendisini korkuya düşüren ve sofu bir aile çocuğu olmaktan ileri gelen budalalığı derhal üzerinden attı.

Şu anda herkes, Mevlit'i okuyandan başkaları, muhakkak ki bu manzum hikâyeden, Ayşe Ana'dan, ölümden ve Allah'tan başka şeyler düşünüyorlardı.

Herkes şu anda kendisiyle tek başına kalmaktan son derece memnun ve inanılmaz derecede ha-

yasız birtakım maddi hesaplarla meşguldüler. Biricik müşterek tarafları buydu.

İstanbullu, güzel sesin anlattıklarına kulak verdi. Demek ki kesik baş kıssasına gelmişti. Hazreti Ali, elli kulaçlık kemendini bitirmiş, ya Allah deyip kendisini tepe aşağı kuyuya bırakmıştı. Teker meker iniyor, namaz vakitlerinde "Göz ucuyla" borcunu eda ediyordu.

Bu seyahat böylece, tamam sekiz gün sürecektir. Sonra dev nara kuvvetiyle uykudan uyarıp merdane bir kavgada helak ederek kesik başın, zevcesini ve beş yüz Sünni Müslüma-nı kurtaracaktır. "İnsan siyasi hayvandır" sözü doğru. İşte Süleyman Çelebi üstatımız da Alevi-Sünni kavgasına karışmış...

Istanbullu'nun gülmesi tuttu. Avcunun içine öksürdü. Artık canı sıkılmaya başlamıştı ki birdenbire bir saatten beri telaşsız devam eden acıklı ses değişti. Hoca, kalabalık Arapça sözlerden sonra ilk "Eyleye"de durdu. Herkes "Amin" diye bağırdı. Eller beton tavana açılmıştı. "Eyleye" sözü ne kadar tek başına ve soğukkanlı ise, "Aminler" o kadar kalabalık, adeta

başıboş, dörtnal giden bir sürü yabani aygır gibi gürültücü ve karışıktı. Nihayet sıra, Mevlit'i okutan, yani toplantının sermayedarına -daha doğrusu onun sevap hissesine- gelmişti. Rıza Bey, pencereden dışarıya işittirmek için tatlı sadasını bir misli

yükselterek "Ve alelhu-sus bu cemiyetimize bais ve badi zatı şerifin sünnisi meşkur, mağfur ve amelini makbul eyleye," dedi. Herkes yeniden "Amin" diye çığrıştı.

İstanbullu, bir şey söylemek istiyormuş gibi elini kaldırdı. Sonra kendisini zorla zaptetti. Bu anonim dua, imzasız mektup gibi herzevekilikten ibaretti. Cemiyete sebep olana zatı şerif: Tö-2ey... Meşkur olacak sa'yi ve makbul olacak ameli: Orospuluk... Bir de utanmadan bu sarı herif okuyor, ötekiler de "Amin"i bastırıyorlar... "İyi vallaha... Bereket versin Allah yok. Yandığımızın

resmiydi. Bizi öfkesinden, hak ile yeksan ederdi de, sevgili cumhuriyet hükümetimizin iki yüz bin liralık beton zindanına yazık olurdu." Tözey, çok şükür, zanaatinin Allah'a karşı bu Müslümanlar tarafından Süleyman Çelebi vasıtasıyle şefaat edildiğinin farkında değildi. Oturuşunu hiç bozmamıştı. Şimdi güneş kolundaki kaim altın bileziğe vuruyor, işlemeli madeni, içinde ateş yanan sarı bir cam gibi parlatıyordu.

İstanbullu, bir çay fincanı dolusu şerbet içti. Ötekiler, şerbeti yuvarladıktan sonra bıyıklarını sıvazlarken, "Rahmetlinin canına değsin." "Okutandan Allah razı olsun," dediler. "Rahmetli" on beş, yirmi gün evvel odasına gelip, "Orospu parası hovardaya helaldir," demişti. "Bunu, şunlar bir anlasa... Namaz da, oruç da, mevlit de hapı yutar."

Berber Kadir, kendi tabiriyle, "Herkesi suladıktan sonra" bardakları pencerenin içine dizdi. Doldurup karılara birer birer uzattı. Evvela Aduş'la anası Gevre içti. Sonra Sıdıka ve Hubuş aldılar ve evvelce kararlaştırılmış

olduğu pek belli bir aceleyle ve yüksek sesle "Allah seni Murat'ına kavuştur
sun," dediler.

Tözey yüzü pembeleşerek başını kaldırdı. Murat'a bakarak alt dudağını ısırdı.

İstanbullu, deminden beri yanıldığını anlamıştı. Mevlit, manasız ve faydasız bir şey değildi. Hâlâ sosyal fonksiyonu vardı. Murat'ı bir saatcik olsun, Tözey'in karşısında oturtmaya yaramıştı.

Ankara'nın Hacı Bayram Camii'nde, on gün gazetelerde ilan edildikten sonra okutulanlar da dahil olduğu halde, bütün gelmiş, gelecek mevlitlerin hiçbiri, okuyana verilen ücret ve dinleyenlere dağıtılan şerbet bir tarafa bırakılırsa bugünkü kadar, sahiden sevap kazananı ve işe yarayanı olmamıştı.

istanbullu büyük bir neşe duyarak, kalabalıkla beraber avluya çıktı.

Yanında yürüyen Çullunun Hacı'ya,

Sevaba girdin Hacı., dedi.

Sevap olmaz mı beyim... Hem büyük bir sevap... Sen bana böyle bakma beyim. Ben hanedan evladıyım... Benim babam hacca gitmiş hacı idi. Bize Hacı adını o sebepten koymuş. Babamın evi mübarek bir evdi. O eve giden mutlaka posta oturacak. Hovardalık, sarhoşluk istemeyen bir ev... Merhum anam, "Burada ziyaret var. Ben gelin gördüm," derdi. Benim büyükanam, divan efendisinin bacısı... Yani Müftüzade... Bana "Baba ocağını sattı bu kopuk." derler. Yahu satmayıp da ne halt edelim. Bizi hovardalıkla kabul etmez ki... Bir gece çatlatsınlar.. Al başına belayı...

Sattığın iyi olmuş Hacı...

Ben işimi bilirim... Sattığım elbette iyi oldu. Ben hepsini sattım da Azzet olacak orospuya yedirdim. Azzet iyi karıdır. Bu Tözey gibi yürekli bir karı.

Değme erkekten yiğittir beyim... "Ben öyle bir karıyım ki beni her kedi boğamaz," der. Hakikat, her bıyıklıya uçkur çözen bir cins değil... "Benim iki noktada sana minnetim olmaz Hacı der: Teneşire çıkmadan rızkımı kesemezsin, bir de ölürsem topraktan çıkaramazsın," der. Vaktiyle pek güzeldi beyim. İlk elime düştüğü sıralarda bana bir hal oldu. O kadar seviyorum ki avradı, sokakta bir güzel karı görsem, başımı çeviriyorum da "Medet" diyerek camiye seğirtiyorum. Gençlik aklı... Hani yüreğim Azzet'ten geçer mi evvela hesabı.. Bir kız değil on kız kurban olsun... Lakin fukaranın düşmanı Çok beyim. Bir kere benim akrabalarım hep düşman. "Hitamında evi bunun üstüne geçirir. Nikah eder de," diyorlar.

Sen de nikah etmelisin Hacı... ikiniz de yaşınızı aldınız. Rum kızı, gavur kızı sana gerekmez. Azzet pekala kadın. Bak

günde iki kere uğruyor. Hatırını soruyor. Seni kimseye muhtaç etmiyor.

Etmez... O tarafları iyidir. Yok, Rum kızma da seslenmiyor. Biz onunla bacı-kardeş olmuşuz. Demek nikahlasak münasip mi?

Pek münasip.

Allah senden razı olsun beyim... Sen iyi bir adamsın... Hacı gözlerini kuruladı. Etrafına ürkek ürkek baktı. Öyleyse, bizim sana işimiz düşecek beyim.

Baş üstüne... Elimden gelirse yaparım.

Elinden gelir. Gelmez mi hiç... Cebinden bir kağıt çıkarıp uzattı. Hele şunu bir oku... Benim başımda ateş kaynıyor beyim. 79

Bu, tütün paketinin kalın sarı kağıdına kurşunkalemle yazılmış bir mektuptu. İstanbullu bir solukta okudu:

"Bay Hacı ağa, izin istedim, yanma geleyim, bırakmadılar. Burada ben de aç kaldım. Ben sana ne göndereyim. Eğer beni hükümet marifetiyle nikah

kıyarak karı yapacaksan, yap... Yoksa ki artık bizden bir şey bekleme. Çünkü ben de burada Kıymet'in eline bakıyorum. Acele cevap beklerim.

Abdi kızı Azzet"

Nerden yazıyor bunu?

Kerhaneden beyim... Gördün mü başıma geleni?

Yok canım.. Hele anlat Hacı...

Nesini anlatayım beyim... Bunlar, Rum kızıyla beraber bir ahbabın yanma gidiyorlar. Bir polis var. Bize düşman. Orada bizim karıları basıyor. Yani kötülükte imişler gibi...

Tabii iftira etmiştir.

Hay babana rahmet... İftira elbette. Lakin biz içerdeyiz. Sahipleri yok.

Kerhaneye atmışlar. Dört gün oluyor. Ben iki gün-

dür kahvesiz kaldım. Ben kahve içmezsem aklım şaşırır. "Yahu... Bu Azzet kaltağı nerede? Taş yağsa gelir yetiştirdi. Dünya batsa, beni kahvesiz bırakmazdı," diyorum. Meğer, polis dairesine kapatmışlar. Şimdi kerhaneye atmışlar. Rum kızı, "Ben yerimi buldum. Bağlarda baskın korkusuna gezmektense işte burada namusumla iş yaparım," diyormuş.

Haklı...

Ben de hak verdim. O kalsın zarar vermez. Gel gelelim, Azzet evde olmazsa benim eşyamı akrabalarım taşır. Sonra bana bakan bulunmaz. Ben burada rezillik çekerim. Ele güne karşı... "Hacı sürünüyor," derler. Dost var, düşman var.

Tabii. Sen ne düşünüyorsun?

Ben karıyı nikahlayalım diyorum. Kıyalım bir nikah... Ne dersin?.. Nikah iyidir. Nikahlı karıyı posta etmek kanunda yok.

Yoktur. İyi...

Sen bize bir istida yazıver beyim. Bir de Tözey Hanım seni sayar. Şuna söyle de...

Ne yapsın?

Oraya haber yollasın. Azzet'e yardım etsinler. Münevver'e, Eplemeli'ye, Kıvırcık'a hizmet ederse benim kahve parasını aralıkta çıkarır.

Fena fikir değil... Hem de kötülük etmemiş olur da...

Tözey Hanım'a yalvar. Bir de istida yaz. Valiye, dokunaklı bir istida...

"Şu kadar senedir karı koca hayatı sürüp ve de bir arada yaşayıp, şimdi iftira üzerine" dersin.

Kolay, yazanm. Sen merak etme.

Sağol beyim...

İstanbullu kalemini ve cebindeki mektuplardan birisinin zarfını çıkardı:

Söyle bakalım adresini...

Malatya'nın llyas mahallesinde Yağlıcıogullarmdan Mehmet oğlu Hasan Çullu Yağlıcı. Şu kadar senedir bir arada yaşıyoruz dersin. Bana bakar dersin.

Pekala...

Lakin bir sen bileceksin. Bir de Allah bilecek. Namusum senin elinde...

Yoook... Şimdi olmadı Hacı... Biz istidayı müdüre göstereceğiz.. O gardiyanla vilayete yollayacak. Vilayet polise havale edecek, iş uzun. Herkes duyar. Sonunda "Sen gevezelik ettin" dersen bozuşuruz.

Estağfurullah beyim.. Mahpuslar duymasın da, ilersinin zararı yok.

İyi öyleyse... Yarın istida hazır. Tözey'e de söylerim. Hacı,

Istanbullu'nun eline davrandı. Murat, kendisini pis bir şeyden çeviklikle kurtarır gibi geri çekildi. Deminki neşesi kalmamıştı.

Dünya bazen o kadar yaşanmaz bir hale geliyordu ki... Hakikat... İşte bu herifin silahıyla üç kişi ölmüştü. Üç kişi... Bir genel sayımda, mesela kendisinden ve İsmet Paşa'dan farksız birer rakam...

"Dünya limanlarında bugün ölmek kolay Yusuf, Yaşamak zor." Hızlı hızlı avludan çıktı. Ölmenin kolaylığını, yaşamanın zorluğunu yani bu iki ters hadiseyi tek başına Çullunun Hacı ispat ediyordu.

Tözey'in mahpushanede Murat isminde "Bir herife tutulduğu kerhanede o hafta yeni duyulmuş olmalı ki bütün kızlar alay olup gelmişlerdi. Bunları başgardiyan gene odasına buyur etti. "Kahpeleri resmi dairesine dolduruyor," diye dedikodu yapacaklarından korktuğu için -bu dedikodu zaten başlamıştı bile- ziyaret günleri her rastladığına dert yanıyor, "Bunlar oynak millet... Aralıkta durdu-rulsa mahpuslar laf atar, bunlar da karşılığına söver, bir kargaşalık çıkar," diye kurnazca uydurduğu mazereti ileri sürüyordu. İstanbullu, adamcağızı daha müşkül bir vaziyette bırakmak istemediğinden artık ziyaret günleri aşağıya mecbur olmadıkça inmemekteydi. Gene, manasız bulduğu bir can sıkıntısıyla yalnız başına oturuyordu ki Tayına Sefer, kapıdan başını uzattı:

Gel hele bey...

Hayrola?

Gel, ziyaretçi geldi.

Kim?

Bilmem. Başgardiyan söyledi.

Karılar gitti mi?

Gitmedi.

Müdür aşağıda mı?

Yok.

istanbullu, takunyalarını bırakıp terliklerini giydi. Nalınların merdivenlerde tıkırdayarak kıyametler koparması Tözey'in sinirine dokunuyordu. Kadıncağız hiç olmazsa çıkıncaya kadar bunları kullanmamasını rica etmişti.

Dış kapıda kimseyi göremeyince nöbetçi gardiyanı Abdul-kh'a sordu:

Beni kim aramış Abdullah?

Bilmem... Belki pencerede birisi vardır.

Belli belirsiz bir dargınlıkla sıska yüzünü asıp çenesiyle başgardiyanın odasına işaret etti. Arkadaşlar, işleri acele olduğu zamanlarda, başgardiyan dairesinin penceresinde dururlar, birkaç kelimeyle söyleyeceklerini söylerler, bir şey ısmarlanmışsa getirdiklerini demirlerin arasından verirlerdi.

İstanbullu kapıyı açtı.

Oda ağzına kadar kerhane kızlarıyla dolmuştu. Tözey masanın başında pijamalı bir tiyatro müdürü gibi ciddiyetle oturuyordu. Murat'ı görünce derhal ayağa kalktı:

Buyrun efendim... dedi.

Rahatsız olmayın. Birisine bakacaktım... Refik pencereye dayanmış içeriyi seyrediyordu. Ona doğru yürüdü. Neden içeri girmedin?

Dükkanda kimse yok Murat Bey. Zeytinyağı bulamadım. Yani bulamadım dersem, akşama bir kilo getireceğim. Memurlar gizli satıyorlarmış...

Pekala...

Başka bir şey lazım mı?

Kopya kağıtları demiştim Hiç olmazsa bir paket... Bir pakette 500 tane varmış.

Beş yüz tane. Araştırıyorum. Beyaz kağıt olmuyor değil mi?

Olmaz.

Ben gidiyorum.

Güle güle... Validene selam ederim.

Baş üstüne. Allahaısmarladık bayanlar. İstanbullu, pencereden döndü:

Safa geldiniz hanımlar...

Safa bulduk.

Sizi rahatsız ettim. Konuşuyordunuz.

Eplemeli Ayşe, tombul yüzünü rahat bir gülümseme ile daha güzel bir hale getirdi. Bu herifin, tutkunluğundan istifade ederek Tözey'i soymayacağına artık kanaat getirdiği için düşmanlığı kalmamıştı. Şimdi pek rahat bir dostlukla birbirlerine böyle gülümsüyorlardı. Münevver de aynı emniyeti daha evvel duymuştu.

Otursana enişte bey... dedi.

Oturmayayım. İşim var.

Bırakın işi canı. Tözey anlatıyor da beni hafakanlar boğuyor. Gece yazı, günlük yazı...

Gece okumak, gündüz okumak... Gözleriniz harap olur. İstanbullu, hâlâ ayakta duran Tözey'in boş bıraktığı koltuğa oturdu. On tanesini hiç tanımadığı bu on üç aşüfte kadın karşısında, kendi evinde bulunduğu için hiçbir sıkılganlık hissetmiyordu.

Tözey'e,

Siz de oturun, dedi, nasılsınız? Arkadaşlarınıza bizden şikayet etmiyordunuz ya... Estağfurullah...

Tözey, Münevverle Ayşe'nin arasına sıkıştı. Şimdi başgardiyanın portatif karyolası üzerinde ikisi şişman, ikisi tombul tam beş tane kadın sıralanmıştı. Biçare -yahut Tayıncı Sefer'in kanaatiyle köpoğlu karyolaher kımıldanışta inceli kalmlı gıcırtılarla insafsızlığa uğradığını ilan ediyordu.

İstanbullu, nazik bir tebesümle kızları baştan sona kadar selamladı.

Orospuluk zanaatında, iktisadi üstünlüğü temin eden biricik Şart güzellikte. Bu sebeple cemiyeti tabakalaştıran varlık burada güzelliğe göre sıralanmıştı. Ayşe, Tözey, Münevver ve Kıvırcık,

bu allı yeşilli ve on üç başlı ejderhanın kafasını teşkil ediyorlardı. Kuyrukta, birisi ihtiyar, birisi tek gözlü, birisi son derece sıska, şaşı ve elbiseleri perişan, kunduraları çoktan mahvolmuş çirkinler -tabii fukaralar- yer almışlardı. Malatya genel birleşme evi sermayesinin üçte biri, şu anda başı hâlâ güzel, hâlâ renkli ve hâlâ kibirli, vücudu ve kuyruğu fena halde yıpranmış, iğrenç ve acıklı bir illetle harap olmuş bir acayip canavara benziyordu. Bunları her hafta muayene ettikten sonra, hükümet tabipliğini kartvizitine yazdırarak dolaşmak resmi mekteplerde on yedi sene okumuş bir erkek için kolay olmasa gerekti. Tabii çarşamba akşamları da -muayene çarşamba günleridir- diğer akşamlarda da şehir kulübüne gidip vatandan, milletten, Türk ırkının üstünlüğünden, yakın ve uzak mazinin kahramanlık ve zafer hikâyelerinden bahsetmek de o kadar zordu. Bazı şeyler, asla alışılmamak, tabii görülmemek lazım gelirken demek bu kadar "normal" oluvermişlerdi. "Allah birdir" sözü gibi "Neden yetmiş iki buçuk değil?" demeye lüzum hissetmeden, birçok korkunç, rezil ve namussuz işlerle ünsiyet peyda ediliyordu. İstanbullu, hükümet tabibi beye karşı duyduğu öfkeyi ve iğrenmeyi besbeteriyle kendisine karşı çevirdi.

Kadınlar, aynı merakla yüzüne bakıyorlardı. İhtiyar hizmetçi, tek gözlü orospu, şaşı kız, sonra sırasıyla pek esmer, pek sıska mahluk ve ötekiler şu anda, "Tözey Hanım, bunun neresine tutulmuş?" diye düşünmekteydiler. İstanbullu, bu sualin cevabını bulmak arzusuyla Tözey'e baktı. Bir eli, Ayşe'nin dizinde, sakin sakin oturuyordu. Kendisiyle iftihar ettiği belliydi. Oğluyla övünen bir genç ve cahil anayı hatırlatıyordu.

Murat, masanın üzerindeki cetveli eline aldı. Bunu, bir yere şiddetle

vurmamak için kendisini zorladı. Cetvelin üzerinde bir ay yıldızla Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti yazısı vardı. Mürek-

kep lekeleriyle kirlenmiş bir cetvel tahtası ona şimdi büyük bir muahedenin imzalı nüshasını taşıyan kabuk kadar sert ve eskimez bir vesika gibi, resmi ve ciddi gelmişti. Kötü bir tenekeye yerleştirilmiş iki cam hokkanın arasında aynı işaret ve aynı yazı görünüyordu. "Hükümet" nizamı temin

eden kuvvet demekti. O nizamın bir ucunda bu kızlar da kayıtlı bulunuyorlar, vazifelerini böylece, nefes almak kadar tabii icra ediyorlardı. Murat, düşüncesinin burasında Çullunun Hacı ile Azzet'i ve Rum kızı Kıymet'i hatırladı. Mattan kurtulmuş bir satranççı sevinciyle bu işe sarıldı:

Baksanıza Tözey Hanım... Çullunun Hacı diye bir adam var. Biliyor musunuz?

Biliyorum.

Onun yanında iki kadın bulunuyormuş. Galiba bu hafta sizin eve götürmüşler.

Evet. Siz gelmeden Ayşe anlatıyordu. Karıları kerhaneye atmışlar.

Ayşe lakırdıyı arkadaşından alıverdi. Bir eliyle yanağmdaki beni sanki silmek istiyor, pervasız, rahat bir sesle konuşuyordu:

Karıları polisler gece vakti getirdi, enişte bey... Altlarında yatak yok.

Yirmidört saat karakolda, polis dairesinde kalmışlar... Güldü ve keyiflendi. Açlıktan öleceklermiş. Bag arasında orospuluk kolay değil...

Adam gideceği yeri şaşırır. Kerhanede koynuna almak şöyle dursun, cigarana ateş istemeyeceğin serserilere bir lokma ekmek için razı olursun. Evsiz orospuluk ölümle bir. Mart ayında sokaklarda kedi yavruları olur ya... Ben onlara acırım, evi yavru kedilerle doldururum. Gözlerini kaydırarak arkadaşlarını gösterdi. Bunlar bana kızarlar. Ben kedi yavrularına acımam... Evsiz karıları düşünürüm. Ana yok, baba yok... Sürt Allah im sürt... Yaprak oynasa "Aman basıldık" dersin. Insanoğ-

lu neden korkar? Akılsızlığından... O da kahpelik, kerhanedeki de kahpelik. Bunu gel de, serseri karıya anlat... Rezilliği çeker... İlle kerhaneye düşmeyecek. Laf arasında da "Ben kerhane karısı değilim," diye bir övünür.

Ben Hacı Abdullah'ın eline düşmeden üç ay bağ aralarında gezdim. O zaman on üç yaşındaydım...

Sözün burasında, kulağı çınlamış gibi Hacı Abdullah içeri girdi. Kırmızı yüzü gülüyordu.

Vay safa geldiniz!., diye bağırdı, içerde lafa dalmışım. Kız Ayşe bana ne getirdin namussuz?

Hacı Abdullah'ın "namussuz" lafı, Eplemeli Ayşe'nin zanaatında artık tamamıyla ustalaşmış siyah gözlerine, beyaz ve kibirli tombuluğuna ve göğsündeki beşibirlikle kollarındaki bileziklerde ışıldayan zenginliğine tokat gibi çarpmıştı. Tözey'in mahpusluğundan beri gidip gelen orospulara, Hacı Abdullah, böyle kaba sözlerle iltifat ediyor, eski ahbaplıkları bu suretle etrafındakilere ispat etmeye çalışıyordu.

Cevap alamayınca Istanbullu'ya döndü:

Bu Eplemeli hasis olmuş beyim, dedi, bu eskiden cömertti. Her ne istersen veriverirdi. Öyle değil mi kız?

Delinin zoruna bak. Sen hep eskilerden açıyorsun ama, eski çamlar bardak oldu.

Kenarda, köşede olmayan kalmıştır.

Çık da görürsün.

Çıkacağız inşallah... Haberin olsun, ben paçalı pantolon yaptırıyorum.

Ya, ne yaptıracaktın?

Ben "şalvar" dedim. Murat Bey "olmaz" dedi. İbrahim "olmaz" dedi. Ben de "baş üstüne" dedim. Bakalım başımızı derde sokuyoruz. Ben ömrümde hiç pantolon giymedim. Gördün mü? Dışarıdayken züppelerle "arkadan cepli" diye alay ederdik...

Akim olmadığından edermişsin. Akim olmadığından...

Orospuya bak... Sen eskiden "aman Buzo senin için ölüyorum," diye ağlardın. Unuttun mu?

İşte gördün mü? Benim de aklım yokmuş. İstanbullu, Ayşe'yi pek üzen bu konuşmayı değiştirmek üzere Tözey'e döndü.

Size bir şey rica edecektim, dedi. Araya laf girdi.

Buyrun.

Bir iltimas. Tabii siz buradasınız. Asıl Ayşe Hanım'a rica edeceğiz.

Buranın işlerini daima umursamayan ve bunu da hiç saklamayan Ayşe, Hacı Abdullah'ın laflarından kurtulmak için pek alakadar oldu:

Baş üstüne... Emredin.

Estağfurullah... Çullunun Hacı...

Anladım. Kıymeti bana mı ısmarlıyor?

Hayır. Rum kızı için değil. Azzet için söyledi.

Doğru etmiş. Çünkü Rum kızı kerhaneye alışıktır. "Kerhane" kelimesi Eplemeli'nin ağzında, Hacı Abdullah'ın

"orospu" sözüne hiç benzemiyordu. Fevkalade tabii, mesela taban astarından bahseden bir kunduracı gibi zanaatkarcaydı. İstanbullu rahatça sözüne devam etti:

İşte biliyorsunuz. Bu sefer ikisini de götürmüşler. Hacı burada perişan olmuş. Kahvesiz ölecek. Hem de hayırlı bir iş teklif ediyor. Azzet'i nikah kıyıp çıkaracakmış. Galiba başka çare de yokmuş.

Kerhane usullerini, belediye nizamlarını mahsustan bilmiyormuş gibi davranıyor, vaktiyle, gençlik senelerinde uzun müddet içinde dolaştığı bu her yerde biraz aşağı, biraz yukarı aynı olan uydurma muhiti hiç tanımamış olmakla bu biçare ka-181

ö'Umal iühir

dınlara karşı gizlice övünüyordu. Kendisini şu anda hiç beğenmeyerek öksürdü.

Azzet'i resmen alacak.

Münevver ilk defa söze karıştı. Sanki geldi geleli Azzet-Hacı meselesini düşünmüş, nihayet kararını vermişti.

İyi ama, Hacı perişansa... Kahvesiz ölecekse... Allah Allah... Azzet'in bizde oturması daha iyi değil mi? Dışarıda para mı kesiyormuş bu karı?

Orasını bilmiyorum. Yalnız Hacı'nm kanaatma göre "Az-zet dışarıda olsa beni beslerdi," diyor.

Yanlış efendim. Azzet beslerdi, evet, lakin yanında Rum kızı Kıymet olacak. Kıymet'i işletip besleyecek. Kocakarı ne halt etsin canım?

Hayır. Kıymet'ten Hacı'nm galiba Sıtkı sıyrılmış. Bana öyle geldi.

Kıymet de aynı fikirde. "Sürünmekten kurtuldum," diye seviniyor. Ama kocakarı öyle değil.

Ayşe omuzlarını salladı:

Geleli dört gün var, daha bir müşteri çekemedi. Bir ümidi Bayram'da kalmış. Eğer, boşta kalan sarhoş bir herif olursa... Ben de olsam ağlarım.

Tözey hazin hazin sordu:

Kıymet nasıl?

Kıymet, ne de olsa, bacım, daha genç. Vücudu gösterişli. O karıya ben şaşıyorum. Göğüsleri lastikten mi? Hiç pörsümemiş...

Hacı Abdullah, cigarasmı sarmayı bitirmişti. Acele acele söze karıştı:

Sittiret.. O da mı karı? Biz onun gençliğini biliriz. Mavzeri karnına daya, şuraya çıkıp iki dönemez. Oyunsuz kahpe makbul değildir. Kıymet'in şakiliği de metelik etmez. Ayı gibi bir şey.

Nezaketi yok. Kadehi döndürür ama, işte öylesine... Lakin temiz karıdır. Malatya'nın bir babayigiti bunun yüzünden vuruldu. Kaltak bu Çullu rezilinden usanmış besbelli. Oğlana "Gel beni götür," demiş. Bir kere gitmişler, Çullu evdeymiş. "Rakı içmeye geldik," demişler, beraber oturmuşlar. Bir daha gitmişler gene Çullu evdeymiş. Gene "Biz rakı içmeye geldik," demişler. Artık bilmem, birinci muhabbette mi, ikinci muhabbette mi, bu

Çullu meseleyi çakmış. Ölen oğlan biraz kabadayı idi. Gözünü 84 budaktan sakınmazdı. Demek ki Çullu'yu adam yerine koymamış. Sarhoşluk arasında karıya laf mı dokundurdu, ters mi baktı, işaret mi verdi, velhasıl Çullu şüphelenmiş, Çullu kaçın kurası beyim.. Sen onun şimdi ölü zamanım gördün. Başlamış kollamaya, bir gece oğlan iki arkadaşla bu Kıymet'i almaya gelmiş. Evin avlusunda birbirlerine kavuşmuşlar. Çullu biçareyi su arkına devirdi. Beş yerinden vurup öldürdü. Beş gün mezar gezdi. Şahitleri, karıyı korkuttu. Zaten kapı karının üzerinden kilidiymiş. Oğlanlar omuzlayıp kırmışlar. Hitamında ölenin arkadaşları bizi de mahpus ederler diye korkup Çullu'ya şahit oldular. Karı da beni cebri götürüyordu, dedi. Çullu'nun hanesi basılmış oldu. Bir seneyle kurtuldu. İşte Kıymet o domuzdur. Lakin Allah da ona belasını vermiş. Ağzı kokar. Sinsin yutmazsa, nane şekeri yemezse hovardası yanma yaklaşamaz. Olmaya ki baskın sarhoşluğuna rastlaya...

Mahalle komiseri ile arası iyi diyorlardı. Şimdi dostu komiser mi?

Komiseri görmedik. Kendi sözü, komiser dadanmış. Ölüyormuş komiser. O zaten pis bir komiserdir. Bir ihbarat olup beraber basılmamak için yolun iki başına bekçi koyup geliyormuş, gece vakti...

Vay canına... Memurun zamparası da demek şimdi böyle...

Böyle elbel. Bekar mahalle oğlanları karıyı gizlice zedeleı8j

\Karud Takir meşinler, fazla kullanmasınlar, vura vura hasır gibi eskitmesinler diyerek... Ulan Ayşe laf yaparsın kaltak... Pekala, komiserin dostu kerhaneye nasıl düştü?

Mahalleli bir rakı meclisi icat etmiş. Karıları bağlara çekmişler. El atından polis dairesine haber vermişler. Tözey sordu:.

Kıymet hangi odada oturuyor?

Eski odasında... Vaktiyle orada otururmuş. Aliye bir gün evvel boşaltmıştı.

Tahta bitli odada mı?

Evet.

O karıda frengi mi vardır nedir? Tahta bitleri onu yemez. Şaşırıp siner, o saat ölür... Bir şey hatırlayarak kahkahayla güldü. Aklına geldi mi kız... Sana söylüyorum Münevver? Neymiş?

Haydi, kuzum şu gözlüklüyü anlat... Anlat da Murat Bey gülsün...

Bütün karılar daha şimdiden gülmeye başlamışlardı. Münevver ciddiyetini bozmadan konuştu:

Bizim evde bir tahtakurulu oda var. Tahta biti dünyadan çekilse, zemherinin ortasında, oranın bitleri vıcır vıcır dolaşır. Gene bu Çullunun Hacı'nm Kıymet'iydi. Böyle bir daha kerhaneye düşmüştü. Yaz günü karıya bir müşteri geldi. Şişman, gözlüklü, bastonlu bir herif... Paralı bir adam... İçtiler, eğlendiler, yattılar. Gece vakti bir gürültü, bir kıyamet... Hep dışarı koştuk. Zampara kıyameti koparıyor. Ben ara bulayım diye yanlarına gittim.

Herif don gömlek, hart hart kaşınıyor. Bir taraftan nefesi çıktığı kadar bağırmakta. "Ver şuradan pantolonumu." Al. "Ver şuradan ceketimi."

Al. "Şapkamı da ver." İşte. "Ver şu bastonla 184

gözlüğü." Buyrun. "İşte ben gidiyorum. İşte üç lira geceliğin orospu... Ben buraya namusumla rahat etmeye geldim... Tahta-kurularmı Allah sana bağışlasın... Beni yiyip tükettiler. Tahtabit-lerine sahip olmayı bilmeyen karı orospuluk edemez..." Çıktı, gitti.

Hâlâ evde kızlar güler. Geçen akşam Kıymet'e söyledim. Hiç unutmamış. "Beni yemez," dedi.

Herif haklı... Namusluyla rahat etmeye gelmiş. Ötekim de tahtakuruları yemiyormuş tamam.

Tözey düşünceli düşünceli sordu:

Azzet'in ağası ne istiyor söylemediniz ki...

Kadını muhafaza edeceksiniz. Aç kalmasın. Biz de onu oradan çıkarmaya çalışacağız. Kıvırcık, deminden beri yanındaki kısa boylu beyaz kadınla bir şeyler fısıldaşıyorlardı. Gür, kıvırcık saçlarını bir baş hareketiyle azametle arkasına atarak teklif etti:

İsterseniz Teğmen Sıtkı Bey'e söyleyeyim. Elinden gelen yardımı esirgemez.

Bu kızın yüzü çok güzeldi. Fakat Malatyalılar vücudunun esmerliğinden şikayet ediyorlardı. İstanbullu, onun gözlerine baktı. "Ah köpoğlusu..." diye düşündü. Böyle bakmanın manasını biliyordu. Kadının aşüftesi, arkadaşının sevdiği erkeğe böyle biraz merakla ve çok çok da arzuyla bakar. Şu anda Teğmen Sıtkı -uzun boylu, yakışıklı bir jandarma zabiti- adamakıllı tehlikedeydi. Murat "kadından yana talihli herifim," diye gülümsedi.

Teşekkür ederim. Bilmem ki söylemeye değer mi? Ben şöyle düşünüyorum.

Valiye bir istida vereceğim. Hacı'nm ağzından. Azzet'i nikahla alacağını, bu sebeple namusunun daha fazla paymal olmaması için kadının derhal oradan bırakılmasını isteyeceğiz. Acaba koyuverirler mi?

Tözey başını salladı:

185

[Kemal uâar

Zannetmem. Nikah muamelesi tamamlanmadan bırakmazlar. Hem siz böyle işlere karışmayın. Hacı, Azzet'i almaz.

Yemin ediyor.

İşte yemin ettiğinden belli. Kavat kısmının yemini bol olur.

Artık orasını bilmem. Biz iyilik edeceğiz. Daha doğrusu, iyilik etmeye çalışacağız. Siz de Ayşe Hanım, lütfen o biçareye yardım ediniz. Size hizmet göremez mi?

Zaten hepimize yardım ediyor. Dün sizin çamaşırlarınızı ona yıkattık.

Teşekkür ederim. Bir de, buraya gelmesine polis mi, bekçi mi, oraya her kim karışıyorsa, müsaade etmiyormuş. Söyleyin de hiç olmazsa on dakika izin versinler. Gelip Hacı'yı görsün.

Kolay. Bekçi Hüseyin'e söylerim. Bugün gelsin mi?

Gelsin ya.. Ziyaret günü... Burnunu karıştırmaya başlayan Hacı Abdullah'a gözüyle işaret etti. Değil mi Hacı?

Gelsin elbette... Hacı'ya biraz da kahve getirsin sevaptır.

Alay etme. İhtiyarlara acımak lazım.

Bırak beyim... Acınacak bir herif değildir. Hem Azzet'i dünyada almaz.

Kaçıncı laf bu... Onun akrabaları var. Müsaade etmezler. Görürsün.

Böyle işe akraba karışmaz.

Böyle işe akraba karışmaz ama, senin sahiden gönlün varsa karışmaz.

Şimdi Hacı'nm gönlü yok mu?

Şimdi Hacı'nm kahveden başka hiçbir şeyde gönlü yok. Kızlar, kalktılar.

Sırayla Murat'ın ve Hacı Abdullah'ın elini sıktılar.

Onlar gittikten sonra başgardiyan içeri girdi. Tözey'e sordu:

Söyledin mi?

Daha söylemedim. Baksanıza Murat Bey!

Buyrun.

Ayşe Ana'nın yerine tabii bir gardiyan alınacak. Bu sabah kızı geldi.

Bana da, başefendiye de yalvardı. Siz müdüre söyleyeceksiniz. Bir de istida yazacaksınız. Adı Şefika. İyi bir kadın.

Hacı Abdullah telaşlandı:

Kim iyi bir kan? Şefika mı? Sen deli misin yahu? Dünyada onda edepsizi yoktur. Bak, başefendi keyfine... Şefika buraya gelirse senin iflahım keser...

Başefendi bütün uzun boylular gibi, küçük sıkıntılara hiç aldırmayan, sinirlenmesi hemen hemen imkansız bir adamdı. Yakından iyi görmeyen küçük gözlerini kısarak gülümsedi: 86

O kadar yalvardı ki... Ayaklarımıza kapandı. Murat Bey, seni de tanıyormuş. Buraya anasının yanma geldikçe görürmüş. Sen hatırladın mı?

Hayır. Farkında değilim. Pek mi genç?

Genç değil. Altı çocuk anası... Boyuyla beraber oğlu var. Kendisi 35 yaşındayım diyor ama, sen korkma, yukan çık. Kırk de..

Kocası razı mıymış?

Kocasını mutlaka tanırsın. O da adliyeci sayılır. Adıyaman'da cezaevi memuru idi. Bir mahpus kaçırdı da açığa çıkardılar. Üç aya mahkum ettiler. Mübaşirlikte, kolculukta bulunmuş. Şimdi inhisarda çalışıyor. Altı ay evvel burada yatmış.

Murat, Hacı Abdullah'a baktı. Hacı, başını kaldırdı:

Sen fark etmedin beyim. Alt koğuşta yattı. Ayşe karıya kendini bir güzel besletti. Sarı yağız bir herif...

Aklıma gelmiyor. Demek karısının burada gardiyanlık etmesine razı.

Söylediğin lafa bak. Şefika ona bir şey sormaz ki... İyi ki ben cezayı bitirdim beyim.

O karıyla geçinemezdik. Bir kere kapıya geldi. Şakadan bir laf söyledim.

Az kalsın beni paralayacaktı. Sonunda müddeiumumiye şikayet etmiş. Bir ay beni buralara çıkarmadılar. Yumuşak dikendir orospu... Edepsizdir. Edepsizlikte bu Tözey'i suya götürür de susuz getirir.

Tözey öfkelenmiş gibi yaptı:

Ben edepsiz miyim? Edepsizin lafına bak...

Kızma Tözey. Şaka ettim.

Ben şaka istemiyorum. Karı akşamüzeri gelecek. Siz bir istida yazıverin Murat Bey.

Olur, yazarım.

Müdür beyle de görüşün. Kabul etsin. "Altı çocukla aç yatıyoruz," diye ağladı zavallı. Merak etmeyin. Bakışlarda sanki kucaklaştılar.

Yalnız kaldıkları zaman Hacı Abdullah, keyifle bir ıslık öttürdü:

Şefika gardiyan olursa mahpusun hali harap beyim...

Ne yapar?

Ne yapmaz diyeceksin.

Deme...

Dedim gitti.

Demek o kadar, rezil midir?

Rezil olduğu iyi zamanında belli olmaz. Dünyada bundan daha iyi karı yoktur, dersin. Anladım. Rezilin kendisiymiş.

Her marifet bulunur. Bizim Çörtikli söyledi. Vaktiyle dünya güzeli imiş.

Kaymak gibi eti varmış beyim... Çörtikli "Ben böyle beyazlık, böyle cilve, görmedim. Erkeğe doymaz bir karı," derdi. Lakin şimdi kocaldı.

188

\Karûar \K- Eski kulağı kesiklerden desene...

Kulağı değil, kuyruğu da kesiklerden...

Kocası?

Kocası da memura benzer. Evet efendim. Münasip efendim. Affedersiniz efendim, diye konuşur. Dağlarda bayırlarda tütün kollamış. Ağa, ellerin tütünü şurada dursun, sen hele ev-dekini kolla...

Hacı, karıya öfkelenmişsin. İftira ediyorsun.

Biz kötü mü dedik beyim. Bazı adamlar, evdeki kaçağı bırakıp dağdaki kaçağın derdine düşmez mi? Biz işte onlara söyledik. Şefika buraya gardiyan olmalı. Bu bizim hükümete öyle memur ister. Gördün mü? Beni on iki sene yatırmasaydı, kanun yerini bulmazdı. Vay Şefika Hanım vay... Memurluğa girecek. Mahpusun başına amir geliyor... Bu dünya batar beyim. Ben hele içeri gireyim.

Tözey'le muhabbete mi?

Muhabbete ama, çıkması yaklaştıkça aklı başına geliyor.

87

Neden anladın?

İlk günler dost olmaya karar vermiştik. Bir haftadır caydı.

Sebep? İstanbullu, gözlerini Hacı'dan kaçırdı. Gene Şa-hap'ı mı seviyormuş?

Şahap'ı sevmediğine yemin ediyor. Lakin ben eskiden Ep-lemeli Ayşe'nin dostu olduğumdan, şimdi bizim dost tutmamız icap etmezmiş.

Sen ne diyorsun?

Ben yalvarıyorum.

Demek razı olsa kerhanede dost tutacak mısın?

Kerhaneye gitmem ki, dostum eve gelir.

Mahalleliden ayıp değil mi?

Bizde âdettir. Kahpeyi evde besleyene hovarda derler.

Bak Hacı, bahsi kaybedeceksin. Hangi fabrikada çalışanlar yol boyunda erkek çeviriyorlardı?

Onlar gene çeviriyor beyim. Ben sözümde duruyorum. Çıktığımdan bir hafta sonra bir dünya güzelini dost tutup buraya getireceğim.

Tözey'i saymam.

Sen alay et bakalım. Fabrikada bütün Malatya'yı baştan çıkarmış. Senin haberin yok. Ziyafette, aklında mı, mutlaka muhallebi olacak?

Aklımda neden oluyor? Bahsi ben kazanacağım.

İnşallah...

Hacı şalvarını savurarak kendisine pek emin bir tavırla Tözey'i görmeye gitti.

Yirmi günde, tam tam kırk lira masraf ettiğini Sefer'e söylemişti. Kadına masraf etmekle izzeti nefis denilen his arasında pek gizli, fakat pek kuvvetli bir rabıta olduğunu Murat biliyordu. "İşler tehlikeli bir hal alıyor," diye düşündü. Canı sıkılarak pencerenin önüne gitti. Dışarıda, Inci'nin anası - fevkalade ihtiyar, fevkalade ufak tefek, fevkalade çirkin ve yüzü yalnız kırışıktan ibaret bir kocakarıjandarmaların falına bakıyordu. Herkes falcmm etrafına çö-melmişti. Çingene karısı mırıl mırıl konuşuyordu:

Osman Ağa... El tuttun, niyet ettin. Cenabı Mevlâ işin rasgetire... Acık şu gurbet elde canın sıkkın. Lakin Cenabı Mevlâ işini rasgetire. Elini yüzüne sür, yedi düşmanın kınla... Al şu otu beş parmağınla sık. Eğer açılırsa dileğin olur. Açılmazsa bahtına yan...

Jandarma Osman, çingene karısının avucuna bıraktığı kuru otu var kuvvetiyle -talihi iyiye doğru mutlaka çevirmek hırsıyıgo DCarûar [Koğuşu

la- sıkıyordu. Çömelenlerden ikisi ayağa kalktı. Pencerede duran Murat'a gülümsediler. Sen de baktırsana beyim.

Benim falıma bakılmış zaten.

Nasıl iyi mi bari?

İyi olmaz mı? Sen baktırdın mı Recep?

Baktırdım bey.

Bildi mi?

Neyi bilecek. İşte saymayı bellemiş. Tren gibi giril giril okuyor. Adamın eline bir ot veriyor, ot kendiliğinden açılıyor. Halbuysa ben o çeşit otları bilirim. Bizim teke dağında çoktur. Eşek gibi beş kuruş verdik.

Hem biliyorsun yalan olduğunu, hem de neye baktırıyorsun?

-• Merak beyim. Adam merak ediyor. Kim bilir belki bir havadis verir diyor.

Dünyada insan gibi hayvan mahlûk olmaz. Falcı karı ezberden okuyordu:

Cenabı Mevlâ... İşin rasgetire... Cenabı Mevlâ... Düşmanların kınla...

Cenabı Mevlâ...

8

88

Ayşe Ana, -Allah rahmet eylesin- tam vaktinde ölmüştü... "Allahm sevgili kulu olduğu" şu cihetten de besbelli ki "Yorgan paralamadı", "Kuş gibi ruhunu teslim etti. Gülerekten... Bir kere hınk dedi." Bunları yeni karı gardiyanı olan kızı Şefika Hanım böylece tekrarlayıp duruyordu. Başka tafsilât da vardı. Bir kere rahmetli, bütün variyetini torunlarına bırakmış,

oğlunu mirasından mahrum etmişti. Oğlu Davulcu Hasan, her ne kadar edepsizlik etmeye yeltendiyse de, Şefika Hanım karakola koşarak terbiyesini veriverdirmişti. Kocasına kalsaymış, iki tencereden birisini, hatunun eskilerini hep davulcuya bırakacakmış. "Tencere... Senin tencereye ne ihtiyacın olur bakalım? Sokaklarda gezen bir deli kız vardı. İşte onu eve kapatmış. Deli yemek pişirmesini bilir mi? Yediğiniz peynir ekmek..." Şefika Hanım, bunları Istanbullu'ya birer solukta, gizli bir şey söyler gibi anlatmıştı.

Anasına hiç benzemeyen güler yüzlü bir kadındı. O da uzun boylu, etine dolgundu ama, Ayşe Hanım gibi hantal değildi. Ayakları biraz içeri basıyordu. Beyaza yakın, çakır gözlerinde altı çocuk anası olduğunu hatırlatan hiçbir yorgunluk yoktu. Evvela Tayına Sefer'le, sonra bütün mahpus karılarla senli benli ol-192

Oiardar [Koğuşu

muştu, lstanbullu'dan "utanıyor, buraya kabul edilmesini onun yardımından bilerek minnettarlığını her vesileyle ileri sürüyordu. Zaten anası da, Murat Bey'in iyi yürekliliğini anlatır dururmuş.

Daha adliyeye intisap etmeden, hukuk hâkimi beyin evinde hanımefendiye yardımlar ettiği için haphazır bir de hamisi vardı. Ana karneyi derhal almış, Ayşe Ana'nm aylarca bekleyip nihayet ömrü vefa etmediğinden göremediği yardımlan bu himaye sayesinde yeni müstahdem olmasına rağmen elde edebilmişti.

Sırtında eski bir yatak çarşafı, ayaklarında topukları tamamıyla aşınmış çarpık kunduralar ve eski bir basma entari ile gelen Şefika Hanım, dört gün içinde siyah iskarpinler ve kahverengi bir kostüm tayyör giydi.

Dalgın hapishane müdürü onu bu kıyafette ilk gördüğü zaman:

Sen içerde ne arıyorsun? Bugün ziyaret günü değil... Başgardiyan...

Başgardiyan... diye bağırmıştı. Sonra işi anlayınca yere bakarak derin derin düşündü. Âdeti olduğu üzere İstanbullunun omzuna vura vura konuşmaya başladı:

Gördün mü? Biz halt ettik. Bu karıyı inha etmek yoktu. Yahu burası Malatya sineması mı? Bu hep böyle mi gezecek?...

Nesi var?

Kılık kıyafete baksana...

Suç onda mı? Devlet veriyor. Tabii memurlarım giyinsin, süslensin, insan içinde şerefli gezsin diyerek...

Alay etme...

Alay mı ediyorum? "Kıyafetine lazımı kadar itina etmiyor" diye geçen yıl müfettişten ihtar almadın mı? Şefika Hanım akilli- Bir müfettiş gelse senin yüzünü ağartacak...

Senin bugün keyfin çok.

Doğru söylüyorum. Kaç kere "şuraya bir daktilo hanım m öiaruâ Tahir alalım," dedim. Kulak asmadın. Bir kâtip getirdin. Hafız. Burada mahkum defteri tutacağına, bağlarda müddeiumumi muavinlerine gazel okuyarak kerhanede dost tuttu. Defledin, bu sefer de bir esrarkeş geldi. Ahmet yerine Mehmet, Hızır yerine hazır yazıyordu. Bütün işleri sen kendin yapmaya başladın. Eşek gibi beni çalıştırdın. Estağfurullah...

Lüzum yok, lüzum yok. Hakaret gibi söylemiyorum. Gayretimi tavsif ediyorum. Bir daktilo olsaydı... Ciddi bir hanım...

Al işte... Bir tane bulduk. Daktilo bilir mi, ciddi midir? Orasına aklım ermez ama... Yahu mahpushanede bu ne rezillik? Allah beterinden saklasın.

İzam ediyorsun. Ben dikkat ettim. Mahpuslar kendisini pek sayıyorlar.

"Şefika Hanım," derlerken sesleri titriyor. Sonra ciddiyetinde ne var?

Başörtüsünü hiç unutmuyor, yüzünü de sımsıkı sarıyor.

Dişleri berbat da ondan...

Söyledim. Yaptıracakmış.

Aranız iyi maşallah...

Hemen kalbin fesatlıkta müdür... Kocası mahpus arkadaşımız olduğundan...

Bir de malum ya, istidasını ben yazdım. Kalemim uğurlu imiş. Karı koca teşekküre geldiler.

Sen neden bana sormadan istida yazarsın? Gülme rica ederim. Başıma bela getirdin. İstidayı müddeiumumilikte okudular da, "Bunu mutlaka hukuk hâkimi yazmıştır," dediler. Hukuk hâkimi benim mahpushaneme nasıl karışırmış, neden karışıyor? İçerde idamlık karı

olmasaydı Şefika bu kapıdan baka-mazdı bile... Yahu... Her felaket beni bulur. Ben müddeiumumiliğine gideceğim...

Şapkasını başına geçirdi. Saat kaç? İki buçuk mu? Eyvah geç kaldım... Ampul mubayaa edecektik. Dur nere-\Karuar !Xoğuşu

ye? Bir şey soracağım. Sen bu karıya dişlerini ne biçim söyledin bakalım?

"Senin dişlerin dökülmüş. Çirkinleşmişsin. Şunları yaptır" mı dedin?

Hayır, kendisi şikayet etti. Kocasının derdinden dişleri dökülmüş.

Talihsiz karı olduğu için kötü herife düşmüş.

İyi öyleyse birader... Vay başıma gelenler... Dün bir, bugün iki, karı sana kocasından şikayete mi başladı? Bu ne demek?

Hep kalbin fesat. On beş sene hapishane müdürlüğü yaptığından şüphe ruhuna işlemiş. Biz bunları kocasının huzurunda konuştuk.

Alay etme.

Vallaha... İşte sana bir de yemin. Kocası da teşekküre geldi. Üç ay mahpus yattığı için biz onunla kapı yoldaşı saydırmışız. Karıyı bana emanet etti. Hem zaten ben kocasına danışmadan istida yazar mıyım? "Burası mahpushane... Bir sürü bekar erkek var. îyi düşün..." dedim. Razı oldu.

Vay pezevenk vay...

Damadıma hakaret ediyorsun. "Bu senin hemşiren, dedi, tecrübesizdir. Genç olduğundan biraz hoppadır. Rica ederim himayenizi esirgemeyin," dedi. "Ben eminim ya..." dedi. Namusundan eminmiş...

Sen ne cevap verdin?

Baş üstüne, dedim.

Şimdi, bu kart karıyı sen neye karşı muhafaza edeceksin?

Kazaya, belaya karşı...

Ben bu işi hiç beğenmedim arkadaş... Bu karı, gardiyanları birbirine katar, mahpusları soyar. Biz çizgiyi yanlış çizdik. Bunun ayağını kaydıracağım.

Yağma yok. Benim himayemde olduğunu...

Himayenden başlarım. Vay orospu vay... Eski yatak çarşaöiemal 'takvr fıyla, pis kunduralarıyla ben bunu kocakarı belledim.

Gördün mü kabahat sende. Alıcı gözüyle bakmamışsın.

Bakmadım. Müddeiumumiye söyleyeceğim. Sen de rica ederim kendisine münasip lisanla anlat. Burası istasyon caddesi değil. Öyle süslenip karşıma çıkmasın.

Neden? Yüreğin mi bozulur? Vallaha yengeme mektup yazarım. "Ayağını denk at yengeciğim. Bizimki üstüne kuma getirecek," derim.

İnanmaz ki... Benim karı beni bilir. Tam,on yedi sene oluyor. Ben on yedi senedir harama uçkur çözmemişim. Hem de çocuğum olmadığı halde... Bizim biraderle neden dargınız. Akrabalar bana hep dargındır. Sebep?

Sebep karının çocuğu olmadığı halde, üstüne evlenmiyorum. Evlenmem. Benim çocuğum yok da, fukaranın çocuğu var mı? Demek ki Allah böyle takdir buyurmuş.

Sen iyi adamsın müdür bey... Bu kadar zaman mahpusha-necilik ediyorsun.

Bu pis zanaat ahlakını bozmamış...

Yoook... Mesleğime taarruz istemem. Ben ondan memnunum... Burası hastanedir. Siz hastasınız. Ben de doktorum. Size elimden geldiği kadar iyilik edeceğim.

90

Şimdi kadro tamam oldu öyleyse... Hastanemizde rabıtalı bir bayan hemşire eksikti.

Ne yapacak hemşire?

Derdimize derman olur.

Gülersin... Ben geç kaldım. Kaltağa söyle... Karşımda süslenmesin.

Kolundan tuttuğum gibi dışarı atarım. Şakam yoktur.

Biraz çetin. Hukuk hâkimi bey darılır.

Burası hukuk hâkiminin eski yosmalarının fink atma yeri değil efendi.

Sen bunu bana söylersin ama, hâkim beye söyleyemezsin.

196

[Karılar [Kojpşu

Canım yanarsa, reisicumhura bile söylerim. Karı süslenmeyecek, resmen yasak ettim.

Rica ederim kendisine anlat.

Baş üstüne...

Şefika Hanım, Istanbullu'nun pek münasip bir sıraya getirerek söylediği sözlerden hiçbir şey anlayamadı. Müdür bey ne istiyordu? Tayyörünü çok mu beğenmişti? Allah devlete millete zeval vermesin, insan içine çıkacak bir kıyafet... Rahmetli anası gibi çapaçul gezecek hali yok ya... işin ciddiyetini fark eder etmez, sarı kaşlarını bir an çattı. Bu kaş çatış Murat'a onun isteriye kadar varan ani öfkelerinin bir ucunu kaldırıp göstermiş oldu. Müdür bey, ancak karısına karı-şabilirmiş. Beğenmiyorsa küçük oğluna Şefika Hanım'ı almasm-mış. Zaten güzel karının her yerde düşmanı çok olurmuş. Müdürün samimiyeti de kendisince malummuş. Eline geçse kendisini çiğ çiğ yermiş ama avcunu yalamak imiş. Kala kala o sarhoş suratlı hadım herife kalmamışmış...

Bunları başgardiyan odasında, yalnız kaldıklarından istifade ederek konuşuyorlardı.

Halbuki içeriye Başgardiyan Mahmut Efendi girdiği halde, Şefika Hanım, sözü kapatmadı. Bilakis hepsini bir solukta tekrarladı. Bütün sinirli kadınlar gibi konuştukça kendi laflarıyla bir kat daha öfkeleniyor, ferahlayacak yerde, hâfakanlanıyordu. Nihayet ağlamaya başladı. İstanbullu, ne yapacağını şaşırmıştı.

Bir bardak su verdiler. Kadının dişleri bardağın kenarına çatır çatır vuruyordu. Murat farkına varmadan, teskin etmek için, omzunu okşadı. Şefika birdenbire ürperdi. Sanki vücuduna soğuk su serpilmişti. -| Yapmayın... Bana dokunmasamza... diye yalvardı. İstanbullu, bu acayip tehlikeden elini hemen çekti. 1943 se-

nesinde siyasi mahkum olmak, akıl almaz muhataralarla dolu pek komik bir işti. Gardiyanlar evvela meseleyi mühimsemediler. Bir kere bütün cahil erkeklerde olduğu gibi "karı" ne olursa olsun, kendilerinden çok aşağı, akılsız, korkak bir mahluktu.

Hizmetkardan da değersizdi.

Hele "Ayşe Ana", "Karı gardiyanlığı" sıfatını senelerden beri, berbat etmişti. Maaşını kaybederek sarhoş oğlunun, deli kızının âmânma düşmek korkusuyla biçare kocakarı köpekleştikçe kö-pekleşmiş, vurmalarına lüzum kalmadan ağlamaya hazır bir hale gelmişti. Ne kadar ağır olursa olsun, her söze boyun büker, kim buyurursa buyursun, her hizmete koşardı. Ayşe Ana'nm istidaya karşı duyduğu hissi, korku kelimesiyle ifade etmek hata olurdu. Bu tam manasıyla dehşetti. Hakkında zabıt tutulmasına, müzekkere yazılmasına pek aldırmazdı. Lakin, yeşilli, sarılı iki tane pul, bir tabaka eseri cedit kağıdı zavallının iflahını iliklerine kadar keserdi. İstanbullu bir gün bu hususu kendisine sormuş, Ayşe ona şöyle cevap vermişti: "Biz bu kapıya istida ile girdik. Kağıda pul yapıştırdı da Hacı Kaya Bey, üstüne -korkarak sesini alçaktı- benim yerime adımı yazıver di. Bizi buraya istida koydu, istida çıkarır şahım..."

İlk gün, misafirlik saygısı saydılar, biraz da her yeni gelene yapıldığı gibi yadırgadılar. Zaten o kıyafetiyle bunlar bile lüzumsuz gibiydi. Akşama doğru her şey tabii halini almıştı. Ertesi sabah kapı önünde kızılca kıyamet, rahmetli Ayşe Ana kadar istidadan korkan gardiyan esrarkeş Ali Seydi'nin başında patladı.

Eski gardiyan karı hesabına giderek, karılar koğuşunun kapısını küt küt vurmuş, cevap verene "Gardiyan karıya söyleyin süpürgeyi alıp gelsin" demişti. On dakika sonra müdür odasını, başgardiyan odasını, cümle kapısının önünü ve dış kapı gardi-

yanının nöbet mahalini hâlâ süprülmemiş görünce, bütün korkak ve yaradılış itibarıyla yumuşak insanların kendisinden aşağıdakilere karşı birdenbire kapıldığı insafsız öfkeyle karılar koğuşunun kapısını ikinci defa ve yerinden sökecek gibi yumruklayarak gardiyan karıyı çağırmıştı.

Şefika Hanım, uyku sersemiyle ağır ve tehlikesiz kapıyı araladı:

Ne var?

Hâlâ uyuyor musun?

Ne var?

Süpürgeyi al da şuraları süpür, dedik. Sen burada barınamazsın.

Barınamaz mıyım?

Böyle şey istemem. Vazifeni bil.

Şefika Hanım, çıplak bacaklarını düşünmeye bile lüzum görmeden arkasından yumruklanmış gibi ortaya atılıp Ali Seydi'nin yakasını toparladı:

Herif... Sen karma mı kumanda ediyorsun? Herif, ben senin ne mal olduğunu bilmez miyim? Herif, sen babanın malını esrara verip içmedin mi? Herif, seni kerhanede, Küçük Bedriye bir temiz dövmedi mi? Sen bana vazife öğretecek adam mısın, herif? Çekil...

Çekil dedim. Sergardiyan nerede? Nerde o sergardiyan?

Bunlar, herhangi bir kitabın kağıttan sahifesinde değil, çelik lâv üzerine dahi kaydedilmez bir şiddetle feryat halinde söylendikleri için, bütün mahpushane ara kapının önüne, bütün gardiyanlar ve İstanbullu koridora, bütün karılar ve çocuklar da kendi koğuşlarının kapılan arkasına, jandarmalar ise sokağa yığılmışlardı. Ali Şeydi bu nâra hücumunun ilk anlarında duymaya alıştığı korku derecesini birdenbire aştığından, sonlarına doğru, meseleyle hiçbir alakası yokmuş gibi gülümseyen bir şaşkınlığa 199

Cezaevi müdürü bütün bu olup biten işlerden haberdar bulunmadığı için İstanbullu'ya, eski emrini gene tekrarlamıştı. Bereket versin Murat, bu sefer diplomatça hareket etti. Müdürle ikinci konuşmasının ertesi günü sabahleyin daha yataktayken Şefika Hanım, kapıyı vurmadan odasına girdi. Yalana bir şaşkınlıkla:

Daha yatıyor musunuz? diye sordu.

Ne var?

Tözey canınız bir şey istiyor mu diye beni gönderdi.

Teşekkür ederim. Zahmet ettiniz.

Ne zahmeti... A, bu adam kim?

Hangi adam?

Bu resimdeki koca adam.

Bir arkadaş. O da mahpus. 35 seneye mahkum.

Ne yapmış?

Hiçbir şey yapmadı.

Hiçbir şey yapmazsa adamı 35 seneye mahkum ederler mi?

Ediyorlar. Bazı insanların kalbi fesat... Dünya bütün dedikoducu olmuş.

Velhasıl, bizim millet birbirini çekemiyor. Mesela, geçen gün... Geçen gün dedimse... Dün sabah müdür bey, sizi gene birdenbire tanıyamadı.

Tanıyamadı mı aptal herif?...

Sonra gene sizden bahsettik. Müdürün size hürmeti mah-susası var.

Ciddiyetinizi pek seviyor. Hele gardiyanlara yaptıklarınızı anlattım. "İyi etmiş aferin..." dedi. Yalnız bir meseleye üzülüyor. Malum ya burası mahpushane, bir sürü bekar adam var. Siz böyle son moda gezerseniz laf ederler diye korkuyor.

Ne lafı ederlermiş?

Dedikodu... İleri geri münasebetsizlik..

92

Buna çare?

Buna çare... Sırtınıza rabıtalı bir entari geçirirsiniz... Malum ya Şefika Hanım, güzel kadının düşmanı çok olur. Başınızı sımsıkı örtünüz. Lüzum hasıl olmadıkça aralığa çıkıp oturmazsınız. -İstanbullu, kadının yüzündeki değişikliğe bakarak yüz-geri etti- Tabii bunlar hep müdür beyin fikri... Müdür bey, "Bir memleketli olduğumuzdan ona gelen laf bana sayılır," dedi.

Vay efendim vay... Ha müdür bey, ha benim sersem kocam... Benimki de öyle söylüyor. Dün gece bir saat kavga ettik.

Neden?

Süsleniyorum da kıskanıyor.

Kocanız mı?

Hem kocam kıskanıyor, hem müdür bey kıskanıyor. Siz beni çirkin buluyorsunuz ama, herkes benim şirinkanlı olduğumu söyler.

Estağfurullah... Demek müdür sizi kıskanıyor mu?

Ben adamı gözünden tanırım. Yüzüme öküz gibi bakıyor. Evvelki gün odasına girdim, az daha, kalemi yere düşürecekti... Şefika başını "Seni gidi, seni gidi" manasına salladı. Müdürle başka bir şey konuşmadınız mı?

Ne gibi efendim?

Benim hakkımda.

Hayır. O sizin iyiliğinizi istiyor. Emin olun. Pek saf bir adamdır.

Saf mı? Siz onu bana sorun. Karısından çocuğu olmuyor. Gözü şunun bunun ırz ehli ayalinde...

Zannetmem.

|- Kapı birdenbire açıldı, içeriye koşarak küçük Aduş girdi. Şefika Hanım korkuyla sıçramıştı. Elini yüreğine bastırıp:

Hele yezit... diye bağırdı. Ödümü kopardın... Bak Murat Bey kalbim nasıl vuruyor.

İstanbullu, elini kadının göğsüne koymak mecburiyetinde kaldı. Kalbi hakikaten hızlı hızlı çarpıyordu.

Sahiden korktunuz... Çocuktur ne bilsin.. Söyle bakalım Aduş, hani bonjur?

Bonjur efendim.

Bonjur küçük hanım. Nasılsınız?

İyiyim efendim.

Oyunları iyi öğrendin mi?

Öğrendim.

Ne öğrendin bakayım?

Aduş küçük yumruğunu iki kere göğsüne vurup:

Ah, Murat, ah... dedi.

istanbullu, dirseklerine dayanıp doğrularak gözlerini kırpıştırdı. Şefika Hanım gülüyordu. Bir daha yap Aduş, haydi bir daha...

Hayır yapmasın... Gel bakalım... Şöyle yakın gel. Bunu sana kim öğretti?

Aduş parmağıyla Şefika'yı gösterdi.

Siz mi öğrettiniz?

Tözey'den görmüş olacak.

Demek Tözey, içerde böyle göğsünü mü yumrukluyor? İyi vallaha...

Ne yapsın? Siz erkekler insafsız olursunuz.

Rica ederim çocuğa böyle şeyler belletmeyin. Bak Aduş bir daha görürsem sana küserim. Seninle hiç konuşmam.

Baş üstüne efendim. Şefika çocuğun arkasına geçti.

Yalan kız... Mahsus söylüyor. Yap haydi. Bak sana para verecek.

Ah Murat ah.

Murat, kızmak mı gülmek mi lazım geldiğini birdenbire .kes-tirememişti. Aduş, taklit kabiliyeti ile bu acayip hareketi o kadar tabii yapıyordu ki İstanbullu, dört yaşındaki bu kara kuru Kürt kızının vahşi bir hareketle kendisine sahiden ilanı aşk ediyor gibi yüreğine ürperti veren bir şeyler duydu. Elini kaldırdı:

Bir daha yaparsan seni döverim. Şefika, çocuğa akıl öğretti:

Sor bakalım, Tözey ablan söylerse onu da döver mi?

Tözey ablamı da döver misin?

Döverim.

Hanım söylese...

Murat, kendisini artık toplamıştı.

Şakayı uzattınız, diye somurttu, müsaadenizle ben kalkacağım.

Şefika, kızı elinden tuttu:

Haydi gidelim. Ağabeyin giyinecek. Tözey'e bir sözünüz varsa...

Yok, teşekkür ederim.

Siz bilirsiniz.

Kapıda durdu. Bir an düşündü. Sonra parmağıyla birisini tehdit etti: .

Müdür beye söyleyin, benimle uğraşmasın. Ben istediğimi giyerim.

İstediğim zaman, istediğim yerde otururum. Bak üstüme çok vanrsa, bir gün odasında yalnızken içeri girer, kendimi yere atar, "Müdür beni zorla öpmek istedi," diye feryadı basarım. Müdür gitsin de evdeki kısır karısına karışsın...

Hışımla kapıyı çekip çıktı.

Murat, elini ağzına götürmüştü. İnsanlar bazen, ne ehemmiyetsiz şeylerden dolayı büyük tehlikelere maruz kalıyorlardı. Demin az kalsın, "Bakın kalbim nasıl vuruyor," diye pek malum

ve pek adi bir usulle kendisini teslim eden bu korkunç derecede hain kadını tutup öpecekti. Tehlike onun müdür beye kuracağı pusuya burada yapıvermesinde, yani kendisini yere atıp "Beni zorla öptü," demesinde değil, bilakis öpüşü, hemen iade etmesindeydi.

Bu kadınla beraber mahpus olmak -hele onunla gizli münasebete girdikten sonra-engizisyon papazlarının dünya çapında meşhur olması icap eden işkence dehalarına keşfi henüz nasip olmamış bir emsalsiz azap şekli idi. Nefesine hakim olarak, faciayı kolay atlattığı için kendisini tebrik etti ve mükafat olarak bir cigara yaktı.

Nâzım'm resmine daldı. "İşte böyle üstat... Biz artık sabırlı ve hesaplı olmuşuz. İsterseniz, zatı âliniz buna ihtiyarlık alâmeti dersiniz. Umurumda değil..."

Cigara ne lezzetli geliyordu.

Zaten ilk defa elini omzuna koyduğu zaman "Bana dokunma-sanıza..." demesinden, sonra Hacı İbrahim'e su vermek için kendisinden müsaade istemesinden tehlikeyi pekala sezmiş, nasıl hareket etmesi lazım geldiğini tasarlamıştı.

Lakin, "Bakınız yüreğim nasıl vuruyor?" sözüne karşı uçarı hovarda bir erkeğin, bu kadar kadmsızlıktan sonra yalnız bir odada mukavemet etmesi gene de mühimdi.

Süvari kadının duvardaki fotoğrafına baktı, içinde kendisine karşı büyük bir acıma duydu. Mesele, Tözey'in duymasında, bu sinirli kadının gevezelik ederek işi herkese belli etmesinde değildi. Mesele şu fotoğrafta, daha doğrusu bu fotoğrafa pek ziyade benzeyen Nebahat'taydı.

Kendisine fevkalade hürmet eden bu kızı, daha şimdiden duyduğuna şüphe olmayan Tözey macerasından sonra, bir de Şefika rezaletiyle şaşırtmak istemiyordu.

İyi ama on yedi yaşındaki bir kız çocuğunu, 32 yaşında on beş seneye mahkum bir adam şaşırtsa, hatta küstürse ne olur? Cigaradan üst üste çekti. Adeta yüksek sesle,

Saçmalıyorsun azizim... dedi. Daha on iki sene cezanız var. On iki sene sonra siz kırk dört yaşınıza geleceksiniz. Neba-hat, o zaman kim bilir kaçıncı çocuğunu doğurmuş olacak... Ağzında tuhaf bir acılık duydu.

1943 senesinin Eylülü'nde bazı memleketlerde bize sevmek bile yasak arkadaş... Bize mapushaneden başka her şey yasak... Pardon bir de kurşuna dizilmeye hakkımız var. Cigarayı karşı duvara fırlattı. Uzanıp gömleğini aldı. Üçüncü cümle, doğruydu ama şüphesiz kendisi için teselliden ibaretti. Halbuki son zamanlardan artık tesellinin her çeşidinden nefret ediyordu. Esirlikten usanmıştı.

O gün mevsimin ilk sürekli yağmuru yağıyordu.

İstanbullu, penceresinin önüne koyduğu bir iskemleye basmış, dışarıyı seyre dalmıştı. Mahpushanede yazdan kışa girmek de, kıştan bahara çıkmak da insanı manen yıpratan bir şeydi. Dünyada vuku bulan esaslı değişiklikler, mahpuslara, hürriyetsizliği daha gaddarca hatırlatıyorlardı. Aynı his, bayramlarda da gelir, gırtlağa sarılır. Terk edilmiş olmanın bütün

biçareliği manasız bir öfke halinde, yüreğe çöker. İstanbullu, içini bu duyguların kapladığı zamanlar, ekseriya, ani bir tedâî ile Ahmet Ha-Şim'in ne biçim bir kuş olduğunu lâkaydâne sorduğu proletaryayı -hani şu zincirlerinden başka kaybedecek şeyi olmayan babayiğit kalabalığı- düşünür, yavaşça sakinleşirdi. Proletaryayı ~Abidin Dino'nun resimlerinde canlılarından daha iyi yaşayanla-

rı- düşünmek onu bereket versin, hakikaten ümitlendiriyordu. Bu ümidin, uydurma tesellilerle hiçbir alakası da yoktu. Nesillerce dünyayı umurlamayrp adım adım, merhale merhale ileriye götürmek, bu müthiş dev kuvvetine rağmen yarı aç, yarı tok, yarı çıplak, kızlarını orospuluğa, oğullarını hırsızlığa kurban vererek yaşamak... Gene de insanları bu günlerin namertliklerinden kurtarmak mesuliyetini bıkmadan, yılmadan kabul etmek... Kumarbazlık... Verem... Frengi... fakat sınıf olarak tertemiz... Smıf olarak namuslu ve sıhhatli... Grevsiz ve ekmeksiz... Sevmesini ve kin

tutmasını bilen... Şu anda kendisini, Sinop Kalesi'ndeki kardeşi, Bursa Cezaevi'ndeki arkadaşı gibi düşünen amele...

İçinde akıllı bir gök gürültüsü gibi korkunç bir gurur yuvarlanıyordu. Şu anda, yağmurun altında sinmiş dünya, ufacıktı. Pencerenin kaim demirini tutan parmaklarında, parabellom kabzasını sıkan tehditkar bir kudret vardı. Burada düşman karşısında nöbet beklemekte olan bir akıllı askerin hissettiklerini iyice hissediyordu. Fert olarak değil, hayatını verdiği smıf olarak ebediliği ve zaferi, avucunda duyduğu için mağrurdu. Jandarma karakolunun önünde, biraz eğri direğin üstündeki ıslak bayrağa, İnhisar tütün fabrikasının beton gövdesine, kuvvetli renklerini artık kaybetmiş ağaçlara baktı. Şimdi mahpus değildi. Çok şükür, gardiyan da değildi. Hiçbir adiliğin yetişe-meyeceği bir yerde, kendisini bile şaşırtan bir yürek ferahlığı ile, hissettiği sevinci şeker gibi emerek yaşıyordu. Şu anda yalnızlıktan ve haklı olduğu için mahkum edilmiş herhangi bir insan olmaktan başka hiçbir şeye muhtaç değildi. Ve başka hiçbir şeye tahammül edemezdi. "Ben eminim ki, kendimi aldatmıyorum," derken kapı açıldı.

Tokmağın sesi, bu saygısız müdahale, içini birdenbire altüst etti. Fazla gurura ve fazla haklı oluşa her zaman pek yakın bu-

lunan öfke, gözlerine sıçradı. Başını çevirmeden mütecaviz bir sesle sordu:

Ne var?

Bakın size turşu getirdim.

Teşekkür ederim. Oraya bırakın.

Nefesini keserek, ayaklarını nazlı nazlı sürüyüp adeta ziyaretiyle kendisine lütfettiğim böylece anlatmak isteyen karı gardiyanı Şefika'nm defolmasını bekledi. Tabağın -yahut kasenin- masaya temasından hasıl olmuş, boğuk bir

gürültüye zorla tahammül etti. Dışarıyı mı seyrediyorsunuz? Hava yağmurlu.

Evet...

Artık soğuk başladı. Biz dün gece mangal yaktık. -İyi...

Yağmur benim canımı sıkar, sizin de canınızı sıkar mı?

Evet...

Haydi bana bir cigara veriniz.

İşte böyle... Mahpustu. Mahpustu ama, bu cenabet dünyada yalnız kalmaya bile hakkı olmayan bir rezil mahpustu. Duyduğu aciz, öfkesini komik, soytarıca bir hale getirivermişti. İskemleden atladı. Sevimli bir gülümsemeyle cigara tabakasını uzattı.

İyi hatırlattınız. Birer cigara içelim... Hele oturun...

Oturmayayım, bir gelen olur.

Adam siz de..

Dedikodu yaparlar. Hem ben dışarıda çok kaldım mı, Tö-zey meraktan çatlıyor. Beni sizden kıskanıyor.

Şefika utanmış gibi başını çevirdi. Çürük dişleri kahve içmiş de telve bulaşığı ile simsiyah olmuş gibi simsiyahtı. Kaim dudaklarının kırmızılığına morumsu bir gölge veriyordu. İstanbullu, 0n günden beri,

durup dinlenmeden maruz kaldığı bu kepaze 209

öiemal Takv

sarkıntılıklardan usanmıştı. Kendisini nerdeyse, köşelerde, merdiven altlarında tutup zorla öpeceklerdi. Bu hal gem almaz çapkınlığına da hakaret oluyordu. İşi bitirmek için doğrudan doğruya, mevzuya girdi:

Bugün senin güzelliğin üstünde Şefika...

Neden? Her günkü gibiyim.

Hayır. Bugün başkasın. İyi uyudun galiba..

Nerede iyi uyudum. Dün gece Tözey'le beraber yattık. Hava soğuktu. Baktık ki bir yorganda üşüyeceğiz. İki yorganı birden örtündük. Karı beni sabaha kadar uyutmadı. "Murat'ım..." diye sarıldıkça... Her taraflarım sızlıyor. Baksanıza... Başörtüsünü aralayarak boynundaki çürük yeri gösterdi. Ben bunu ne yapacağım? Herif fark ederse beni öldürür. Hep sizin yüzünüzden...

Benim yüzümden değil...

Sizin yüzünüzden... Karı size tutulmuş. Büyü mü yaptırdınız nedir?

Ben sebebini biliyorum. Mahpushanede Tözey'e eğlence lazımdı. Beni buldu. Meraklanmayın çıkarsa bir şeyi kalmaz.

Elbette kalmaz. Kötü karı sevmeyi ne bilecek? Onunki gel gec.

Dünyada her şey gel geç... Her şey gel geç olduğundan insan yapacağı işleri iyi düşünmeli... Sonra utanacağı, pişman olacağı bir şeyi yapmamalı.

Ben öyle tabiatlı değilimdir. Bir kere sevdim mi ölene kadar severim.

Çok âlâ... Evli bir kadına bu yaraşır. Tabii kocanız da sizi sever.

Kocam beni sever ama ben onu sevmem. Onun bana yaptığını, gavur Müslüman'a yapmaz. Siz onu şimdi öyle sünepe göı öiarûar [Koğuşu

rüyorsunuz ya... Eskiden ne domuzdu. Beni gurbet ellere götürdü de, üstüme orospular sevdi. Ben körpe bir gelindim. Beni şu odaya kapatır öteki odada kahpelerle yatardı. Bir de mezeleri zamanında getirmedin diye döverdi. Ben onları unutur muyum? Ben neler çektim Murat Bey. Üç kere ev olduk, üç kere dağıldık. Benim kocam canavardır. Yanında olsam, beni dayaktan öldürür. Başımı alıp gitsem arkamdan gelir. Beni seviyorsun bu dayak nedir? Sevmiyorsun, peşimde ne gezersin? Niyeti bizi rezil etmek.

Köpek gibi bir adam. "Seni istemiyorum," dedim mi ağlamaya başlar, kendini yere atar. Ahbaplarıma gider yalvarır. Beni rezil eder. Lakin bedduam tuttu. Altı senedir illetli. Bir kere fıtık illeti var. Hayaları torba gibi... Eskiden belsogukluğu çektiği için... Siz onu öyle görüyorsunuz da erkek mi sanıyorsunuz? Istanbullu'nun bu kadar hayasızlığa karşı duyduğu nefret pek 96 işine yaradı. Yoksa, yağmurlu havanın elektrikli loşluğu meseleyi bitirmek kararını az kalsın başka bir güne bıraktırıyordu. Öksürdü ve kaşlarını çattı:

Ne olursa olsun... Bunlar hep yanlış sözler Şefika Hanım. Siz yaşınızı, başınızı almış bir kadınsınız. Boyunuzla beraber oğlunuz var. Kocanız eskiden size haksızlık etmiş olabilir. Şimdi onun intikamını almak size yaraşmaz. Fenalığa karşı iyilik etmeli. Kaldı ki sizin bugün yapacağınız bir fena hareket ondan ziyade oğlunuza dokunur.

Neden? Evlenmek de hak, boşanmak da. Ben boşanmak istiyorum. Eskiden beri boşanacaktım. Lakin böyle bir fırsat arıyordum. Şimdi, hamt olsun, kimseye muhtaç değilim. Oğlan da babasından memnun değil. "Beraber bir ev tutalım da başımızı alıp giderim," diyor.

Ya, küçükler ne olacak?

Küçükler yere batsın. Bıktım, usandım. Ben bu dünyaya

çocuk derdi çekmeye mi geldim? Körpeliğimde aklım ermiyor-du. Aklım erdi, gaileden göz açamadım. Gençliğimin son deminde ben de yaşamak istiyorum Murat Bey. Bu herif beni öldürecek. Bak, bu yaşta ağzımda diş kalmadı. Geçen gün onlardan gizli dişçiye gittim. Ölçü aldırdım. Dişlerimi hep yaptıracağım. Ben gülmeyi çok severim. Ağzım böyle oldu olalı, insan gibi gülemiyorum. Herif meğersem, beni arkadan arkaya takip edermiş.

Dişçiye geldi. "Sen burada ne arıyorsun?" diye bağırmaya başladı. Ah o ne yumuşak dikendir, ne boynu bükük yılandır, ben bilirim. Dişçinin eline davranıyor, kendini yere atarak ayaklarına kapanıyor. Köpek gibi yalvarıyor. "Etme velinimet... Bu orospunun dişlerini yapma... Bu orospunun dişlerini yapma... Evimi yıkarsın. Çocuklarımı duvar dibine bırakırsın. Ben haber aldım. Bunun hovardası dişsiz olduğundan kabul etmiyor. Dişlerini tamamladı mı kuş gibi uçacak. Keller benim başıma kalacak. Biz bunun dişlerini yaptıramayacak adam değiliz. Mahsustan yaptırmıyoruz," diye ağladı. Dişçi Nuri Bey'e rezil oldum. Herkeslere rezil oldum. Şimdi, gizliden gidiyorum, dolaşarak, arkama baka baka...

Ne ayıp şey... Halbuki Remzi Efendi, kibar adama benziyor.

Kibarmış. Dışı seni yakar, içi beni hesabı. Ben şimdi haksız mıyım Murat Bey?

Kaç senelik evlisiniz?

Yirmi sene... Yirmi beş sene oldu.

Gördünüz mü, bu kadar dayanmışsınız. Biraz daha dişinizi sıkın. Otuz beş yaşında var mısınız?

Bilmem ki bende akıl mı bıraktılar? Yaşlı gibi duruşum hep çile çekmekten... Çileyi dağ çekemez de insan çeker...

Kitap, bakın ne yazıyor. Bu orta yaş, kadınlarda tehlikeli sinir hastalıklan yapıyor. İç sıkıntısı, ümitsizlik... İnsan sizin yaşı-212 iKanlar \Koipşu

nızda avunmak, eğlenmek, yaşamak ister. Lakin bütün bunlar sinir bozukluğundan ileri gelir. Siz şimdi aklınızla hareket etmiyorsunuz. Bunlar hep geçici şeyler. Sonra mahcup olursunuz, pişman olursunuz. Keşke evimde otursaydım dersiniz. Malum ya bu yaştan sonra yeniden ev bark kurulmaz. Yüreğiniz sıkılıyor mu?

Çok...

İşte gördünüz mü? Tamam... "Canınız erkek istiyor değil mi?" diye soracaktı. Telaşla sözü değiştirdi. Bunun biricik çaresi kendinizi ibadete vereceksiniz. Namaz kılıyor musunuz? Çocukların derdinden kılamıyorum.

Burada çocuklar yok. Vaktiniz de bulunur. Namaz kılınız. Namaz kılmak sizi, göreceksiniz ki ferahlatacak.

Siz, Tözey'e de ibadet mi tavsiye ettiniz?

ibadet tavsiye ettim. Kabul etmedi. Bana dedi ki: "Benim kocam yok.

Çocuklarım yok. Ben başı boş bir kadınım. Fazladan bir kere bu yola da 97 düşmüşüm." dedi. Halbuki siz böyle söylemezsiniz. Kusura bakmayın işinize karışıyorum ama, bu benim vazifemdir. Kocanız sizi burada bana emanet etti.

Siz ona mı bakıyorsunuz? Benim kocam her zaman ciğeri kediye emanet eder.

Her zaman mı? Demek başına gelmek üzere olan felaket yeni değil.

Kadının, demin "üç kere ev dağıttım" dediğini hatırladı. Sahi, birkaç gün evvel Hacı Abdullah da bunu böyle söylemiş, "üç kere kaçtı da kocası olacak kavat geri getirdi," demişti. Şu anda, yere bakarak çaresizlik içinde -hakaret gördüğünü sezerek- düşünen bu hasta kadın, nedense güzelleşivermişti. Akşamın loşluğunda, pembe başörtüsünün ve sarışın derisinin birleşmesinden yüzüne bir canlılık gelmişti. Vücudu hiçbir merhamet hissi veremeyecek kadar tıkız ve dayanıklıydı. İki üç hovardadan arta-211

kaldığı halde, kocasının hâlâ bu "deli gibi sevmesi" için -bunu dişçiye yalvarmasından anlıyordu- mutlaka bir marifeti olmalıydı. Bu kadar ahlaksız ve merhametsiz bir kadının bir sevilecek ve hasret çekilecek tarafı kalıyordu: Yatak hâli... İstanbullu, bir dayanılmaz hayvan ihtirası duyarak yutkundu. Nefesini keserek dışarısını dinledi. Nerdeyse kalkacak, aralarındaki masayı dolaşacak, başka türlü teselli istemeyen bu teslim

olmuş kadını kucaklayacaktı. Sol pazısı seğiriyor, boğazı yavaş yavaş kuruyordu. Bereket versin, Şefika odayı kaplayan sükûnun içinde ıslak hışırtılarla gittikçe daha açık duyulan aç erkek soluklarım fark edemedi. Başını mütecaviz bir hareketle arkaya attı. Hain bir gülüşle dişsiz ağzını açtı:

Siz Tözey'i de sevmiyorsunuz... dedi.

İyi bildiniz. Ben kimseyi sevmiyorum.

Hayır. Ben budala değilim. Siz başgardiyanın kızını seviyorsunuz.

Kimi seviyorum?

Nebahat Hanım'ı...

Rica ederim... Ben dedikodudan hoşlanmam.

Neden kızardınız? İşte belli bir şey... Vay beyim vay... Allah mübarek etsin... Şimdi anlaşılıyor. Kıza istanbul'dan ilaç getirtmişsiniz.

İlaç burada yoktu. Reçeteyi...

Yolladınız... Haydi buna bir şey demeyelim. Ûgleüzerleri yemeği yer yemez, niçin hemen aşağı koşup pencerenin önüne oturuyorsunuz? Belki Nebahat gelir diye. Geçen gün, kız babasıyla konuşuyordu. Siz gazete okuyordunuz. Bir aralık ona baktınız; gözlerinizden anladım.

Uyduruyorsunuz... Ben fena maksatla bakmadım. Ben fena maksatla kimseye bakmam. Sonra Nebahat daha çocuk.

Çocuk mu? Vaktinden evlenseydi iki tane çocuğu olurdu.

Orası bize lazım değil. Genç bir kızın lafını burada konuşmak ayıptır.

Bir daha bana bu sözü açmayın. Kimseye de söylemeyin. Mahmut Efendi duyarsa... Siz yalnız kendinizi değil, başkalarını da lekeliyorsunuz. Elinin keskin tarafım iki kere masaya vurdu. Ben göründüğüm kadar yumuşak adam değilim. Şefi-ka Hanım, zıddıma basılırsa, canımı sıkarlarsa pek edepsiz olurum. Sonra ben size hiçbir fenalık yapmadım. Siz bana iftira ediyorsunuz. Sonra... Şaşırdığına şaşarak öfkelenmeye hazırlandı. Ben on beş sene hapse mahkumum. Daha on sene cezam var. Birisini sevsem de ne olur? Budala bir adam da değilim. Bu laflar görüyorsunuz ki pek lüzumsuz... Tabii şaka söylediniz. Ben duymamış olurum. İkimiz de bunları unuturuz. Böyle şakalar evlenecek bir kızın istikbaline zarar verir. Allah Nebahat Hanı-m'a hayırlı kısmetler versin.

Durun. Sizin duanıza hacet yok. Evvelki gün onlara uğradım. Zaten nişan hazırlığı yapıyorlarmış. Fabrikada bir katip varmış. Kızı istemiş. Adanalı bir oğlan. Ankara'da zenginlermiş.

İstanbullu, bıyığını tutarak, zorla başını eğdi. Gene pazısı seğiriyor, gene yutkunuyordu. Fakat artık bu zor hareketlerin, sebebi şehevi 98 arzulardan değildi. Yüreği kabarmıştı. "Ne oluyor birader?" diye üst üste ve süratle düşündü. Gülümseyerek ayağa kalktı: Gördünüz mü? İşte mesele yok. Hem kendiniz her şeyi biliyorsunuz, hem de bana iftira ediyorsunuz.

İftira etmiyorum... Bakın, şimdi de yüzünüz sarardı. Size de ibadet etmek düşüyor. İnsafsız insafsız gülen bu dişleri çürük ağza elinin tersiyle vurmamak için Murat kendisini güç tuttu.

Aşağı inelim mi? iye sordu, Abu'dan cigara alacağım.

Siz zahmet etmeyin. Ben alır gelirim.

Hiç olur mu?

Neden olmasın?... Bir paket mi?

Bir paket. Buyrun parasını...

Yalnız kalınca, sık sık soludu. Büyük bir ümitsizlikle Kızıl süvari kadının resmine baktı. Bağlı olmanın sefaletini, dört senedir devam eden mahpusluğu esnasında bu anındaki kadar şiddetle bir iki kere ancak duymuştu. Şefika'dan şimdi, pek kötü, pek yüreksiz bir orospu olduğu için değil, şahsen kendisine fenalık ettiği için de nefret ediyordu. Sanki her şey onun hayasızlığından ileri gelmişti. Şimdi de cigara almaya koşmuştu. Nerdeyse dönecekti. Yüzünü görmemek için bir çare aradı. Pencerenin önünde duran iskemleyi gördü. Hemen koşup üstüne çıktı.

Dışarıda hâlâ o pis yağmur, merhametsiz bir intizamla yağıyordu. Toprak çamur olmuştu. Kurşunî gökyüzünden karga sürüleri geçiyordu. Yağmura rağmen onbaşı, bayrak indirme merasimini ihmal etmemişti. Üç jandarma neferi tüfekleri omuzlarında duruyorlardı. Onbaşı ipin ıslanmış düğümünü bir türlü çözemiyor olmalı ki iş uzamaktaydı. Nihayet düğüm çözüldü, ıslak kırmızı bez, bütün manasını kaybetmiş olarak, aşağı düştü. Bu merasim karşısında hazırol vaziyetinde durmaları icap eden yolcular, acele acele geçip gidiyorlardı. Dünyadaki her şey manasını birdenbire değiştirmiş, değersiz, adi, iğrenç oluvermişti.

Demin tabiat karşısında kendisini yüzde yüz muzaffer hisseden insan şimdi aynı tabiat karşısında yüzde yüz mağlubiyet duyuyor, her şey insana göre değişiyordu.

Buyur bey... Cigara istemişsin.

Tayına Sefer'in sesi, Istanbullu'ya, hasret çekilen bir dost merhabası gibi, tutunulacak kadar maddi, sevimli geldi.

DCarüar ÖCoğuşıı Neredesin Kürt oğlu?

Aşağıdayız bey... Sen dışarıya mı bakıyorsun?

Dışarıya.

Adam yağmurlu havada sıkılıyor beyim... Mahpushane re-zilik...

Dışarısı da rezillik. Dışarısı rezillik olmasa sen elin herifini vurmazdın...

Vurmazdım... Lakin sen adam vurmadın ki... Hepsi Allah'tan beyim. Çekecek çilemiz varmış.

Evet hepsi Allah'tan... Ama bir Allah'tan değil. Mesela; Almanya'mnki, kırpık bıyıklı, kaküllü bir Allah'tan... İtalyanların başındaki bela, dazlak kafalı bir Allah'tan...

Töbe yarabbi... Kaç Allah var?

Çoook... Kıyamet gibi...

Günaha giriyorsun beyim... Gene kızmışsın. Haydi yak bir cigara... Allah birdir...

Eskiden birmiş. Şimdi sürüsüne bereket... Hem de sebebi var. Amerika keşfedilince bakmış ki tek başına idare edemiyor. Kendisine vekil tayin etmiş.

Töbe yarabbi... Aman beyim...

Korkma, korkma... Adam Allah'tan korkar mı? Jandarması yok... Sopası bile yok... 99

Tözey'in çıkmasına dört gün kalmıştı. Hacı Abdullah gittikçe telaşlanıyordu. Telaşlanmaya da şaşırmaya da hakkı vardı. Tö-zey, avuçlarından su gibi kayıp gidiyordu. Tastamam aksa, belki bu kadar cam sıkılmayacaktı. Pencerede saatlerce konuşuyor, öteberi ısmarlıyor, dost olup olmamak meselesini bile her gün

müzakere ediyorlardı. Bazen razı gelip bazen mümkün değil demesi, herhalde cilvesindendi.

Geceleri bu hususu dertleşmek istedikçe İstanbullu, sözü başka yerlere çeviriyor, ziyafeti hatırlatıyordu. İkisi de Tözey'in iyi karı olduğundan mutabıktılar.

Öğle yemeğinden sonra gene pencereye gitmek üzere odadan çıkmıştı ki beş dakika geçmeden başgardiyanla beraber telaşla içeri girdi.

Duydun mu bey?

Hayrola?..

Gardiyan Abdullah, Tözey'i şikayet ediyor.

Tözey'i mi?

Tözey'i.

Ne münasebet?

Mahpushanenin asayişini bozuyormuş. Biz hepimiz geceleri karılar koğuşunun kapısına toplanıyormuşuz. Tözey'i oyna-tıyormuşuz.

Kendisi?... Kendisi yok muymuş?

Kendisi de yok, sen de yoksun. Sen şahitsin.

Ben neye şahidim?

Tözey'i oynattığımıza...

Siz Tözey'i oynattınız mı?

Yani, içerde onlar el çırpıyorlar ya...

Ee...

E'si... işte adı oynatma oldu.

Benim şahitlik edeceğimi nerden biliyor?

Sen yalan söylemezsin ya... "Murat Bey, dünyada yalan söylemez.

Müddeiumumi de onun sözüne inanır," demiş.

Aptal olduğu belli bir şey... Aptal olduğu dervişliğinden belli... Yahu, ben İsa Peygamber miyim? Neden yalan söylemez-

misim? Benim doğruluğum, hergele takımının işine yarasın diye değil ki...

Halt etmiş kerata... Söyle bakalım başgardiyan, Derviş sana neden kızdı?

Bilmem... Vallaha bir şey yapmadım, bir laf söylemedim. Başgardiyan Mahmut Efendi'nin fena halde korktuğu meydandaydı. Dudakları titriyordu. Bu adam benden ne istiyor?

İzin istemiştir. Evvelki gün bana söyledi. Bulgur yaptırmak için köye gidecekmiş.

Sahi... Geçen gün izin istedi. Ben resmen izin verebilir miyim? Bu dairenin bir amiri var. İzin istidası ister. Encümene girecek...

Bırak... İzin vermedin diye sana güvenmiş diyelim. Tözey meselesini nerden akıl etti? Benim bildiğim Derviş, bu kadar yalanı beceremez. Eşşeğe mutlaka bir öğreten var... Parmaklarını şıkırdatarak durdu. Hele, hele... Anladım... İşte bizim Şefika Ha-mm'm bir marifeti daha... Tözeyle ağız dalaşı etmişlerdi. Muhakkak onun aklı...

İyi bildin Murat Bey... Bana da şikayet etmişti. "Tözey pencerede Hacı Abdullah'la konuşuyor. Ben böyle şeyleri istemem," dediydi.

Tamam... Aferin Sergardiyan... Nihayet iki meseleyi birbirine ekledik.

İyi ama beyim, erkek kısmı karı sözüne gider mi?

Hangisi karı bunların? Şefika mı, yoksa Derviş Abdullah mı? Bence Derviş Abdullah daha kancık. Zaten bir adam dinden, diyanetten fazla bahsetti mi, bir bokluğu vardır. Vay Derviş vay... Siz merak etmeyin. Haydi Hacı Abdullah, Derviş burada ise bana çağırıver. Ne diyeyim?

i - Ne diyeceksin. Hemen şaşırdm Hacı.

Şaşırdım. Karı bizi eğlendiriyor. Şimdi bir duyarsa kızar. Ayıp bir şey..

Oynadı mı ki bu lafı böyle söylediler. Farz edelim ki oynadı. Bunda ne fenalık olur. Hey yarabbi... Tözey'i bir oynatmaya şu kadar para veriyorlar. Hep kabahat başgardiyanımızda... Bari bir gece oynatsaydık da iftiraya uğramasaydık...

Uğramayız. Merak etmeyin. Çağır şu rezili.

Hacı Abdullah şalvarını savura savura dışarı çıktı. Mahmut Efendi yalnız kalmalarından bilistifade Murat'a yaklaştı:

Aman beyim... Aman buna bir çare. İstidayı yazmış. Pulları yapıştırmış.

Aldırma. Düzelir... Murat, Mahmut Efendi'nin korkuyla allak bullak olmuş yüzüne, Nebahat'm babası olduğu için nefretle baktı. Hemen korkarsın Mahmut Efendi...

Korkarım beyim... İstida, makama gider. Müddeiumumi beyden ayıp. Tuu...

Gardiyan Abdullah, takunyalarını şıkırdatarak, aptest almak için kolları sıvalı odaya girdi. Buyur beyim, beni istemişsin.

Gel bakalım... Ben bir şey duydum. Tabii inanmadım. Bir de Derviş'e soralım, dedim. Bir istida lafı var.

Gardiyan Abdullah, derhal başını çevirdi. Boynunu biraz çarpıtarak yere bakmaya başladı. Böyle duruşta namaz kılar gibi bir haî vardı.

Istanbullu'nun nefreti birkaç misli arttı:

Söylesene...

İstida yazıldı, pullandı.

Neye dair?

Namusa, dine sığmaz işlere dair beyim.

Tözey'i kim oynattı?

Bunlar.

Ne zaman?

Her gece oynatıyorlar fahişeyi... Burası bir devlet binası... Resmi bir bina... Burada kahpe oynatılmaz. Biz burada namusumuz için duruyoruz. Ekmek parası kazanmak için...

Bu nasıl yalan Derviş?...

İstersen yalan de beyim. Ben seni şahit yazdım. Sen doğru söylersin diyerek... Biz seni doğru biliriz.

İyi ama... Hay Allah... Yahu kapı kapalı. Kapalı kapının ötesindeki karı oynadı mı, oynamadı mı ben ne bileceğim?

El vuruyorlar.

El vurmak oynamak demek midir?

Sen de el vuruyorlar dersin.

Bana bak Derviş, ben senin lafınla konuşmam. Sana akıl veren senin düşmanın. Pekala... Beni şahit yazdın değil mi? Ben şahitlik edeceğim. Müddeiumumiye bak ne derim. "Tözey bugün resmen vesikalı orospudur. El de vurur, gürültü de eder, ötekiyle berikiyle cilveleşir, bunlar ona ayıp sayılmaz. Doğrusunu isterseniz Tözey yirmi altı günden beri mahpus yatıyor, onun terbiyesini biz zinadan gelen evli karılarda görmedik. Hele Gardiyan Abdullah'ın bir kardeş kızı zinadan yattı. Gece vakti içeriye jandarma onbaşısını aldı da, herkesin ortasında bağıra bağıra çiftleşti. Biz bunu böyle duyduk," derim. Tabi bu laf kardeşinin kulağına gider. Mehmet koşarak buraya gelir. "Vay Murat Bey... Sen benim bunca zamanlık ahbabımsm. Namusumu bir daha payımal etmek neden?" diye sorar.

Ben de meseleyi anlatırım. O zaman, bakalım, Mehmet sana "Allah razı olsun," der mi?

İyi ama beyim...

Derviş Abdullah'ın inatçı emniyeti birdenbire kaybolmuş, yerini telaş almıştı. Küçük kardeşinden belki korkmazdı ama, darıltmak işine gelmezdi.

Zaten Mehmet, bu yobazın yüzünü görmemek için fırsat arıyordu. Bir danldı mı, bayrama kadar 221 01

ZKetnal umir

ölüm Allah'ın emri, barışmazdı. Dargınlık, halbuki Derviş'in asla işine gelmiyordu. Mehmet darılırsa, dükkandan borca öteberi vermez, üç aylık şeker, basma, sabun, zeytinyağı almak sıralarında para yardımı yapmaz.

İyi ama beyim... Biz Elhamdülillah...

Müslümansmız. Müslüman kısmı yalan söylemeyecek. Kimseye iftira etmeyecek. Zaten düşmüş bir kadınla uğraşmayacak, arkadaşlarının ekmeğini tehlikeye koymayacak, karı sözüne gitmeyecek.

Haşa, ben karı sözüne gitmedim. O nasıl söz?

Öyleyse Şefika yalan mı söylüyor? Şimdi yüzleştirecegim. Onu da şahit yazmışsın. "Ben böyle işe karışmam," diye yalvarmış.

Kim yalvarmış. Allah Allah...

Gördün mü? Akıl veren çok olur ama, ekmek veren bulunmaz. Karı karıya kavga etmişler. Sen bu işe neden karışırsın? Hem de Tözey, yarın, öbür gün çıkacak. Her birinize beşer lira bahşiş verecek. Ben biliyorum.

Beşer lira mı?

Ne sandın eşek? Yahu biz Türk milleti hep mi kendi zararımıza uğraşırız.

Sahi bey... Biz hep kendi zararımıza uğraşırız. Acaba Tözey Hanım duydu mu? Biz yanlış yaptık bey... Haltettik. Kuldur şaşar...

Merak etme... ona duyurmadık. Nasıl duyuralım. Ayıp bir şey. "Her akşam kahveni içen Derviş Abdullah senin aleyhinde istida yazmış," denir mi?

Denmez. Doğru bir laf. Karının kahvesini içtik.

Sonra da "Bir kahveni kırk yıl hatırı var," dersiniz.

Deriz ya... Denmez mi?

Şimdi, kimse duymadan istidayı yırtalım. Nerde istida?

İçerde... Karyolanın altına sakladım.

Haydi gidelim. Sen de başefendi, Abdullah'ın kusuruna bakma. Bir halt etmiş. Pişman oldu. Değil mi?

Pişman olduk. Töbe yarabbi... Sen bizi esvaplı şeytan şerrinden sakla...

Hem bize akıl öğretti, hem de gitmiş söylemiş baksana...

Evet... Başefendiye haber vermiş. "Böyle, böyle bir iş var," demiş.

Vay kaltak vay...

Sorma Derviş... Haydi.

Revir olarak yapılan büyük odada, gardiyanların portatif karyolaları sıra sıra duruyordu. Derviş, yatağının altından dörde katlanmış bir kağıt çıkarıp "Buyur..." diyerek Istanbullu'ya verdi. Murat açtı. Yazıyı görür görmez Tahsildar Yunus Efendi'nin yazdığını anladı. Halbuki, Tözey hapse geldi geleli, bu fena halde fakir düşmüş ihtiyara ne kadar yardım etmişti.

Yunus yazmış Mahmut Efendi, gördün mü?

Yunus mu yazmış? Tözey hiç vermediyse ona yirmi lira verdi.

Versin. O başka iş, bu başka iş. Bunlar insan değil ki... En adi markadan silah... kimin eline geçseler ona hizmet ederler. Pul parasını kim çekti Abdullah?..

Şefika verdi. Kağıdı da o getirdi.

O mu getirdi?... İstanbullu kederle gülümsedi. Hiç kimseye iyilik etmeyecek miyiz yahu?.. Şimdi hatırladım. Bu kağıdı da benden istemişti. Bir dul karı varmış. Tütün fabrikasına yazılmak için istida verecekmiş...

Nasıl bu hale geldik? Karılı erkekli hergele olmuşuz.

İstidayı hiddetle yırttı. Avcunda sımsıkı tutarak odasına döndü.

"Mahpus" mırıldanarak ayaklarına sürünüyordu. Kediyi ön ayaklarından tutarak kaldırdı. Uzanan karnını yavaşça öptü:

Sen de akılsızsın, dedi, kızarsan tırmalarsın ama, benden "Dul karıya istida lazım," diye kağıt isteyip kötülüğe kullanmazsın... Hayvanı itina ile yere koydu. Karyolasına sırtüstü uzandı. Bu şartlar içinde hâlâ namuslu kalabilen insanları kurtarmak ve çeşit çeşit namussuzluklara sapmış olanların ekseriyetini de bu rezil çukurdan çıkarmak için mutlaka esaslı bir gayret lazımdı. Dünyaya kan içinde gelen insan 02 oğlu, kurtuluşa da kan içinde gidecek. Bir yerde okumuştu. 'lBunu sen istemesen de düşman zorluyor. Asıl temizlik kan istiyor... İnsanlığın türlü illetlerden sararmış suratına vekar ve sıhhat vermek için kan lazım..." Böyle kederli bir sıra, duvarın yatağa yakın yerine kurşunkalemle çizdiği insan başlarına bir müddet hayretle baktı. Keder şüphesiz pek çirkin bir şeydi. Şu çizgiler deki iğrenç tecellisinden belli...

İslıkla eski bir tango tutturdu.

Sonra yüzünü koluyla kapayarak uyudu.

Murat Bey uyuyor musunuz? Murat kolunu yüzünden çekti:

Ne var?

Abdullah size ne söyledi?

Hangi Abdullah?

Gardiyan.

Neye dair?

İstidaya dair.

\KarAar

Siz ne söylediğini duydunuz?

Kabahati benim üzerime atmış. Halbuki benim vallaha billaha haberim yok.

İşte aptesümle size yemin ediyorum.

Aptestinizle mi? Bakın Şefika Hanım. Manasız işler yapıyorsunuz. İcap eder mi? Bundan Tözey'e bir şey olmaz. Gece eğlentisi yapan mahpuslara da bir şey olmaz. Belki başgardiyana biraz çekişirler. O kadar... Pekala... Bundan ne istifade edersiniz? Ortada bir fenalık olmadığını herkesten iyi siz biliyorsunuz. Kilitli bir kapının önünde saz çalmıyor. Vallaha, ben aptestli değilim ama işte size kocaman bir yemin, ne istediğinizi anlayamıyorum.

Ben hiçbir şey istemiyorum... Beni Abdullah pezevengi kandırdı. "Bu mesele müddeiumumilikte duyuldu. Biz böyle bir istida vermezsek sonra sen mesul olursun," dedi.

Sahi mi?

Vallaha... İsterseniz getirin yüzüne karşı söyleyeyim. Ben ekmeğimden korktum.

Olabilir. Akla yakın bir şey... Ulan Abdullah... Ulan Derviş... Ulan gardiyan... Artık öfkesi boşanmıştı. Dünyadaki bütün dervişlerle beraber, Derviş Abdullah ben senin izzetli,

saadetli avradını... desem... Töbe yarabbi... Affedin az kalsın terbiyesizlik edecektim... Töbe estağfurullah.

Şefika gülmeye başlamıştı. Murat somurttu:

Adamı dinden imandan çıkarıyor. Bir de gülersiniz...

Ben ona gülmüyorum ki... Siz zarar ettiniz... Ona gülüyorum.

Zarar mı ettim?

Zarar ettiniz ya... Abdullah'ın karısını bir görseniz küfürü derhal geri alırdınız...

Ne demek? Tuuu... O kadar çirkin mi?

öianal uthir

Çirkin. Fazladan pis... Fazladan terbiyesizin biri.

Vay canına... Kendi terbiyesizliğini bu kadar kolay geçiştirdiğine memnun olmuştu. Zarar ettik desenize...

Zarar ettiniz... İlk karısı olsaydı belki belki derdim. Lakin o da bu herifi bıraktı. Şimdi Elaziz kerhanesinde sermaye...

Şimdi anladım... Derviş olduğu kadar da var.

Namussuz bir herif... Benim kocam gibi.. Siz bir de benimkine acıyorsunuz. Ne diye dedikodu yapıyormuş bilir misiniz?

Ne diye?

Mahpushanede bir Murat Bey var. Karımı baştan çıkarmaya çalışan odur.

Karımı benden soğutuyor, diyormuş.

Kim? Bu nasıl laf... Vay peze...

Aman, bu sefer de yüzüme beraber bana sövdünüz...

Murat, gözlerini kırpıştırdı. Uyku sersemi ağzına geleni söylemeye başlamıştı. Lakin Şefika'mn keyifle gülümsediğin fark edince o da güldü:

03

Hemen üstünüze alıyorsunuz. Ben size sövmedim, kocanıza sövdüm. Hak etmedi mi canım?

Çoktan hak etti ama, kabahat sizde...

Sefer, topallayarak içeri girdi. Hubuş bacıya yemek getirilmişti. Aşağıdan anahtarı istiyorlardı.

Şefika, konuşmayı pek münasebetsiz bir yerde kestiği için Sefer'e öfkeyle bakarak çıktı. Topal oğlan:

Bey, ben bu karıyı hiç sevmedim, dedi, adama bir hoş bakıyor.

Nasıl?

Ne bileyim? Bir hoş... Kızgın kızgın...

İyi bildin. Kızgın bakıyor.

Ben ona bir şey yapmadım ki... iKaruar LKoâuşu

O da galiba işte asıl buna kızıyor oğlum...

Sefer, bir şey anlayamadığı için "Lahavle" der gibi başını salladı. Tözey'in çıkacağı sabah, Murat erken uyandı. Kız, akşamdan haber göndererek gitmeden evvel odasını görmek için yukarı çıkacağını bildirmişti. Gardiyanlar geç vakte kadar oturup kağıt oynadıklarından döşeme cigara izmaritleriyle, kağıt parçalarıyla, üzüm çöpleriyle doluydu. İstanbullu "Belki Tözey buraya gelir" demeyi münasip görmediğinden, Sefer'e bir şey söylememişti. Derhal yataktan kalktı. Giyindi. Ortalığı süpürdü. Masaya temiz bir şey örttü. İskemlelerin yerini hazırladı. Yatağım düzeltti. Kitapları yerleştirdi. Acele tıraş oldu. İçinde, Bayram sabahlarının çocukça hisleri vardı. Kendisine bile ayıp gelen bir körpe delikanlı heyecanı duyuyordu. Halbuki Tözey'in içerdeki mevcudiyetinden de usanmıştı. Kendisine hiçbir suretle yük olmadığı halde, artık çıkmasını istiyor, -maazallah- daha on beş gün kalsa, ne yapacağını bir türlü kes tiremiy ordu.

Mahpushanede, büyük cezalılarla, az cezalıların arkadaşlığı doğru değildir. Ceza miktarı mahpuslar arasında bir çeşit akrabalık -daha doğrusu hemcinslik- vücuda getirir. Ağır cezalılar ümitleri, neşeleri, kederleri, öfkeleri ötekilere benzemez. Kelimeler bile, iki mahpus nevi için başka başka manalar taşır. Bu sebeple anlaşmaları hemen hemen imkansızdır. Ağır cezalıların koğuşunda az cezalılar bulunsa da, sık sık tahliye edilseler, koğuş, tahliyeden evvel ve tahliyeden sonra somurtan ve sinirli olur, ümitsizliğe kapılır.

Hafif cezalı, "Af olacak" dese, ağır cezalı gizlice kızar, "Af olmayacak" dese gene kızar. Bu iki ayrı cins insan arasındaki münasebet çaresiz bir hastalığa yakalanmış, ölüm bekleyen bir adamla, sıhhatiyle mağrur sağlam bir adam arasındaki çekingen, şüpheli münasebete benzer. Az cezalının "Biz, aha, geldik gidiyoruz. Allah çok günü olanları kurtarsın" sözünde, bir cenaze merasiminin, henüz yaşayanlara verdiği hazin teselli vardır. Bunu ağır cezalı mutlaka anlar. Merhamet eğer hiçbir işe yaramıyorsa, insanları çileden, en kolay çıkaran histir. İşte bu his, mahpushanede can ciğer olan iki arkadaşı, birisi çıktıktan sonra, ilk ziyaret günü on dakika içinde birbirine tamamıyla yabancı hale getiriverir. Dışardan gelen içerde kalanı, içerde kalan dışardan geleni yadırgar, birbirlerine karşı büyük birer kabahat işlemişler gibi mahcup mahcup bakışırlar. Söz hemen tükenir. Can sıkıntısı başlar. En fazla bu sebepten, mahpushane arkadaşlığı, mahpushanede doğar, orada ölür. İçerdeyken, dostlarının neden kendisini sık sık ziyaret etmediğine, tahliye edilen koğuş arkadaşlarının niçin görüşmeye her zaman gelmediklerine şaşanlar, kendileri de aynı şeyi yaptıklarını, mahpusların kendi haklarında da öyle düşündüklerini, sövüp saydıklarını hatırlamak istemezler. Bir de mahpushane ızdırap çekilen yerdir. İnsanlar ızdı-rap çektikleri yere devam etmekten hoşlanmazlar.

İstanbullu, böyle kederli şeyler düşünerek bekliyordu. Merdivende ayak sesleri duyulunca cigarasmı tablaya bastırdı. Elini saçlarında gezdirdi. İlk sözü ne olacaktı? Bakalım Tözey evvela ne söyleyecek?

04

Nefesini tutarak bekledi. Ayak sesi, konuşma yerine doğru, kapısının önünden geçince büyük bir üzüntüden kurtulmuş gibi ferahladı ve ferahlar ferahlamaz, hislerini gülünç buldu.

İçinde kadın arzusu olmadığına hayret ediyordu. Demek ki

hürriyetsizlik bir çeşit maluliyetti ve maluliyetlerin en beteri de, belli bir şey, manevi kuvvetlere ait olandı. Elini sıkmalıyım. İlk defa elini sıkacağım. Bundan ne çıkar?"

Daldığı için ayak seslerini bu sefer duymamıştı. Tözey -dudaklarını kıpkırmızı boyamış-içeri girdi. Arkasında Gardiyan Şefika duruyordu, istanbullu ayağa kalktı:

Buyrun.

Sizin odanız çok güzelmiş!

Tenha.

Yok... Hakikaten güzel. Burada mı yatıyorsunuz?

Biraz çekinerek portatif karyolaya yaklaştı. Yatağı örten kah-verenkli eski battaniyeyi, canlı bir şey gibi okşadı.

Kışın siz üşümez misiniz?

Hayır. Pek soğuk olursa paltomu da örterim. Tözey, duvarlara ve tabana baktı:

Bir gece şu tavan varılmalı da ben buraya düşmeliyim. Şefika güldü:

Tavan yarılırsa gürültü olur. Gardiyanlar koşarlar.

Kapıyı kilitlerim.

Kırarlar.

Kırmcaya kadar Allah kerim.

Gülüştüler. Şefika birdenbire ikisini de korkutan "müthiş" bir teklifte bulundu. Murat'ın gözlerine bakarak:

Haydi öpüşsenize... dedi.

Tözey, hakikaten böyle bir şey olacakmış ve bu şey de pek fe-naymış gibi bir adım geri çekildi. Murat başını salladı:

Korkmayın bizimle şakalaşıyor.

Neden korkacakmışım?...

Biraz oturmaz mısınız?

Hayır. Başgardiyan "Müdür görmesin," dedi. Tabii ben sizi ziyarete geleceğim. Çocuk her zaman uğrayacak. Canınız hangi yemeği isterse söylersiniz. Çamaşırlarınızı mutlaka bana gönderin.

Olur.

Yarım ağızla konuşmayın bakalım... Göndermeseniz kavga ederiz. Ben edepsizimdir. Estağfurullah.

Hiç de değil. Edepsiz olmasam, şoföre hakaretten bir ay mahpusluk vermezlerdi. Benden ceza parası da alabilirler mi acaba?

Malınız varsa alırlar.

Eşyalarım var. Radyom, karyolam...

Karyolanızı haczedemezler. Radyoyu alırlar.

Elli lira için, beş yüz liralık radyoyu mu götürecekler?

Beş yüz liralık radyonuz varsa elli lirayı verirsiniz.

Elbette veririm.

Şefika, Tözey'in omzuna vurdu:

İyi vallaha... Kız, sen delirdin mi? Başka söz mü bulamadın?

Sözüm çok ama, sen vicdansız bir karısın.

Ne olacaktı?

İnsan dışarı çıkar. Çıkmaya davranan Şefika'nm kolunu tuttu. Dur şaka ettim kız... Dur... Bize müsaade Murat Bey. Bir gün hastaneye gitmek için... Hastayım dersiniz. Onbaşı, sizi eve getirecek. Bana söz verdi.

Olur...

Allahaısmarladık.

Güle güle.

05

Tözey elini uzattı. Murat, tuttu. Kuvvetle sıktı. Bırakmadan 2?o

ÖCardar ÜKoâıışu

kapıya kadar beraber yürüdü. Orada, büyük bir dostlukla kadının omzunu okşadı:

Allah bir daha göstermesin Tözey...

Allah sizi de tez vakitte kurtarsın...

Bana bak... Saçmalıyorsun. Ağlama. Ayıptır.

Neden? Ağlamak hiçbir zaman ayıp olmaz, ben yarın uğrarım.

Teşekkür ederim.

Murat, merdivenin beton korkuluğuna oturarak inmesini seyretti. Tözey'in dudakları hâlâ titriyordu, sarhoş gibiydi.

Kaybolunca, yorgun ve yapayalnız odasına girdi. Tözey burada hafif bir esans kokusu bırakmıştı. Sevmenin böyle şakacıktanı bile güzeldi. Bu kadar az vakitte, bu kadar uygunsuz şartlar içinde birbirini tanımayan, birbirini anlamaya imkan olmayan, hele fikren anlaşmamış iki erkeğin böyle bir dostluk meydana getirmeleri kabul değildi. Öyleyse bazı muharrirler, romanlarını neden kadm-erkek düşmanlığı üzerine kurarlar? Hayatları hakikaten cinsi düşmanlıklarla dolu ise ne kadar bedbahtlık... Uy duruyorlarsa kalpsizlik ediyorlar. Tecrübeli bir ihtiyarın doğru bir sözünü hatırladı: "Erkeğin düşmanı erkektir. En kötü karı bile senin için 'Beni alsa, nikahlasa...' der. Bunda da hiçbir felaket olamaz."

Bir cigara yaktı. Karyolasında Tözey'in demincek okşadıgı yere bakarak birkaç nefes içti. Artık esans kokmuyordu. "Alışmak birçok iyi şeylerden bizi mahrum ediyor," diye düşündü. Sonra "Birçok da kötü şeylerden kurtarıyor, tabii" diye gülümsedi. "Ayrılmak ne tuhaf... kalan daha çok ızdırap çektiği için, giden biraz vicdan azabı duyar. Her ayrılışta galiba bir parça ölüm var, azizim..." Mahpushane sanki boşalmıştı ve sanki deminden beri Pek uzun, insanı ihtiyarlatacak kadar uzun yorucu seneler geçip 231

gitmişti. Tözey'in arkasından yetişmek istiyormuş gibi merdivenleri ikişer, üçer atlayarak aşağıya indi. Başgardiyanın odasına girdi:

A... Siz burada mısınız?

Babamı görmeye geldim. Başgardiyanın kızı Nebahat ayağa kalktı.

Oturun rica ederim... Nasılsınız?

İyiyim.

Bugün işe gitmediniz mi?

Gitmedim.

Neden? Yoksa hasta mısınız?

Hasta falan değilim...

Oturun... Yüzünüm hâlâ sarı. Perhiz yapacaksınız. Hidayetle haber yollamıştım. Yumurta yemek yasak... Önümüz kış. Ispanak da yemeyeceksiniz. Mahmut Efendi, burada olduğunuzu biliyor mu?

Biliyor. Tahliye edilecekler varmış.

Daha onlar gitmedi mi?

Bilmem.

Yoksa dairede çok mu yoruluyorsunuz?

Hayır. Hiç işi yok...

Haydi oturun.

Siz oturun da...

işte ben oturdum. Nebahat babasının karyolasına ilişti. Lacivert eteklik, lacivert ceket giymişti. Pek tabii bir ciddiyet vardı. Kocaman siyah gözleriyle insana mertçe bakıyordu. Parmakları o kadar inceydi ki Murat, daktilo yazmaya dayanamazlar gibi, manasız bir şeyler düşündü:

"Ev-lş" mecmuasını beğendiniz mi?

\Kariar ZKoğaşa 06

Pek beğendim. Teşekkür ederim. Yüzbaşı bey, benimle eğlendi. "Murat Bey sana fenalık etmiş. Bu mecmua seni batırır," dedi.

Neden batırırmış?

Modelleri yapmaya kalkarmışım. Ortalık ateş pahası...

Anladım. Hakkı var.

Hiç de hakkı yok. Artık her ay alacağım. Bir perde örneği gördüm. Kumaşa çıkarmak istiyorum ama...

Çıkarın.

Beceremiyeceğim. Ben mektepteyken de resim yapamazdım. Hep çizgileri birbirine karıştırıyorum.

Kolay. Bana gönderin. Nasıl olacağını da tarif edin ben size yaparım.

Nebahat'in cevap vermesine vakit kalmadan Tözey içeri girdi:

Başefendi... Murat Bey burada mısınız?

Evet. Siz daha gitmediniz mi?

Şimdi gidiyorum. Tözey Nebahat'e dikkatle baktı. Başe-fendiye bir şey tembih edecektim. Sonra söylerim. Şimdilik Al-lasmarladık.

Güle güle...

Tözey tekrar elini uzattı:

Yarın görüşürüz Murat Bey.

Hay hay.

Tözey elini Nebahat'a da uzattı:

Siz başgardiyanın kızı değil misiniz? Nebahat uzatılan eli görmemezlikten gelmişti. Tözey, bunu hemen çekti. Allasmarla-dık küçük hanım.

Nebahat cevap vermeyince Murat: i-Selametle... dedi.

Tözey hafif bir kahkaha atıp dışarı çıktı.

Dienuâ Tahir

Nebahat, Murat'ın gözlerine dimdik bakarak sordu:

Tözey dedikleri bu mu?

Evet.

Hidayet tarif etmişti. Yarın sizi görmeye mi gelecek?

Öyle söyledi. Burada kendisine biraz yardım ettim. Hacı Abdullah'ı eskiden tanıyormuş. Sonra bir arkadaşı var. Askerde. Ona mektup yazdırmak istedi de...

Biliyorum. Hidayet söyledi.

Ne söyledi?

Mektubu size okutmuş. Sonra da pişman olmuş. "Bir utandım, bir utandım.

Ölseydim daha iyi," demiş.

Bunları Hidayet'e mi söylemiş?

Hidayet'e... Bizim yünlerini ördürmek için kız, yanlarına gitmiş de...

Hidayet'e hep sizi sormuş.

Benim neyimi sormuş bakalım?

Evli olup olmadığınızı...

Terbiyesizlik etmiş. Biraz evvel elini sıkmadığınız zaman size bu hareketi yakıştıramamışum. Haklı imişsiniz.

Neden yakıştıramadmdı?

Çünkü siz, çalışan bir kızsınız. Eabrikada, fukara insanların, bilhassa fukara kadınların neler çektiğini her zaman gözlerinizle görüyorsunuz. Onları doğru yoldan çıkarmak için akla gelmez tuzaklar kurulmuş. Herkes adeta onlara düşman. Binaenaleyh hiç olmazsa siz, düşkün bir insana merhamet etmeli idiniz.

Siz merhamet mi ediyorsunuz? Şefika bize geldiğinde söylemişti de ben inanmamıştım. Murat, gözlerini kırpıştırdı. Yüreğini sevinçle karışık müphem bir üzüntü kaplamıştı. Kaşlarını çatarak toparlandı. Dargın bir sesle:

Bu alâka romanlarda okuduğunuz, sinemalarda gördüğü-224 \Karûax ZKofliışu nüz çapraşık işlerle zerre kadar münasebeti olmayan bir şey, dedi, meselenin iç yüzü şu: Ben burada yalnız bir adamım. Malatyalılar böyle insanlara biliyorsunuz "Garip" diyorlar. Ben herhalde, Tözey Hanım'ın 07 yüreğine dokundum. Memleketinden, akrabalarından uzak düşmüş, kimsesiz bir adam. Kısacası bana merhamet etti. Ben de onun bana merhamet etmesine müsaade ettim. Şimdi düşünün bakalım, hangimiz hangimize merhamet ettik? Haydi somurtmayın. Ben sizin inanamayacağınız bir şey yapmam. Hem de, anlaşılıyor, küçük Hidayet,

kocaman Şefika benim için dedikoduya girişmişler. Siz beni korumazsanız... Anladınız mı?

Hiçbir şey anlamadım.

Daha iyi. Zaten anlaşılacak bir şey de yok. Siz lütfen perde modeliyle kumaşı yollayın. Nebahat cevap vermedi.

İstanbullu, "Ne oluyor? Öfkelendi mi bu küçük?" diye düşündü. Kıskandı mı? demeye cesaret edememişti.

25

9

Murat, alt kat koğuşunun mutfağında, idama mahkum Ha-nım'm ördüğü kazağı giydi. Bunun henüz bir kolu takılmamıştı. Uzunluğunun ve darlığının provası yapılıyordu. Sıcak havada, yünlü giymenin sıkıntısıyla kazağın her tarafını beğenmekten başka çare yoktu. Murat, hemen soyundu. Ceketini giydikten sonra tekrar pencereye çıktı.

Çok iyi olmuş Hanım... Eline sağlık... Allah razı olsun...

Kolu kısa değil ya?

Kısa değil.

Ali'nin koluna ölçtüm... Hanım utanarak yüzünü sakladı. Ali'nin gövdesiyle senin gövden bir.

Evet.

Ama ben sana küstüm.

Aman?

Küstüm. O karı gelince sen bizim yüzümüze bakmadın?

Töbe yarabbi... Bir duyan olsa doğru sanır.

Doğru elbet... Sen benim işime de bakmadın. Beni asarlarsa on parmağım yakanda.

Hani, bu lafı söylemeyecektin. Şimdi ben sana küseceğim. Mebuslara on tane mektup yazdım.

Ne yazdın? "Bu kan öldürmedi," deseydin.

"Bu öldürmedi," dedim.

"Mahkeme haksızlık etti," deseydin.

"Mahkeme haksızlık etti," dedim.

Başka acıklı şeyler yazaydm.

Acıklı olur mu? Çıkıştım. "Bak sonrasını siz düşünün. Siz oraya kadın asmaya mı oturdunuz?" dedim.

İyi öyleyse... Okuyunca bana acımışlar dır.

Acımazlar mı?

Ah, Murat ağabey, sen bir çıksan beni kurtarırdın.

Merak etme çıkmadan da kurtarırım.

Çıkmadan kurtar. Daha iyi. Çıkarsan kötü kanlara dalarsın, bizi unutursun.

Hâlâ neler söylüyor?

Söylerim. Karı benimle çekişti. "Ben bu yünden ona çorap ördüreceğim," dedi. Senin yününe ne karışır elin kahpesi. Ben de "Olmaz" dedim.

İyi demişsin.

"Olur," dedi. Aklını çeler de benim örgümü beğenmezsin diye, geceleri ben hep ağladım. İyi halt etmişsin. Kız ben kötü karı sözüne gider miyim? Lahavle... Ben örgümü sana ördürmek istedim. Yoksa dışarıda örecek adam kıyamet gibi.

Eksik olma... Kışın üşürsün diyerek sık ördüm. Tözey bir laf eder diye mahsustan yavaş aldım da, o çıkınca bitirdim. İyi etmiş miyim?

Çok iyi etmişsin. Lakin, sen Tözey'e kızıyorsun ama, o seni pek seviyor.

Ben istemiyorum.

i- Peki, peki... Söyle bakalım, Ali ile dargın değilsiniz ya?...

08

227

Değiliz... Dişlerini göstererek güldü. Avluya çıkarsam kızıyor. Ben ne yapayım? Asker çamaşırı yıkıyorum. Çamaşır içerde yıkanmaz ki... Hem buradakilerin hepsi iyi herifler... Büyükleri babam, küçükleri ağam... Ben cammla uğraşıyorum, bana kötü bakmazlar ki... Öyle mi ağabey?

Öyle... Hubuş bacı nerde?

İçerde... Tespih çekiyor. Dervişlik ediyor. Dua kuvvetiyle kumasını çatlatıp gebertecek. Barıştılar diye duydum.

Hiç barışır mı? Anam yerinde... Hiç utanmıyor ağabey. Karılara neler söylüyor, neler anlatıyor.

Neler?

Töbe... Hiç söylenmez laflar... Ayıp...

Kuması her hafta görmeye geliyor. Fena mı oldu? Yemeğini pişiriverir, çamaşırın yıkar. Razı değil. "Gidersem o gece kovalarım" diyor. Zorlu bir kan. Ben korkuyorum.

Sıdıka ne âlemde?...

Jandarma Yusuf la sözleştiler. Yusuf teskere alınca... Sıdı-ka'yı memlekete götürecek. Desene ki bir düğün de orada var. Ben yaşadım. Senin cezanı indirecekler, bir de af gelecek. Yallah, Ali ile beraber Adıyaman'a gideceksiniz. Ben de sizin düğününüzde sağdıçlık edeceğim.

Hani o günler ağabey?... Af olur mu dersin?

Muhakkak... Mutlaka... Af olmaz mı hiç... Yirminci yıldönümü?

Hacı Abdullah öyle söyledi. "Af var," dedi. Ali de, "Af var," diyor. Af oluvermeli. Af olsa, sen de çıkar mısın?

Belki çıkarım.

Ağabey. Bize af olmalı, biz hep çıkmalıyız. Sen bir sene daha içerde kalmalısın.

Kız, bana senin ne düşmanlığın var?

Düşmanlığımdan mı? Ben sana bakacağım. Adıyaman'da olsam, hafta bir gelirim. Kamyon olmasa yayan gelirim, yürüyerek...

Eksik olma Hanım... Hele utanmaz... Hemen ağlarsın. İşte gidiyorum.

Dur... Ben ağlamıyorum ki... Gözüme güneş girdi.

İşte gördün mü? Güneş nihayet bizim de alnımıza vurdu.

Ben bir rüya gördüm.

Hayırdır inşallah...

Hayırın karşı gele... Adıyaman'da oluyoruz. Lakin herif sağmış. Beni saçımdan sürüyor. Suya atacak. Sen geldin. "Bırak şunu... Ben şahidim. Seni o ağulamadı. Bırak..." dedin. Herif senden korktu da bıraktı. Ali'ye anlattım. "Murat Bey'e söyle, bakalım ne diyecek," dedi.

Çok iyi bir rüya... Meydanda bir şey... Mutlaka kurtulacaksın.

Ben korktum. Uyandım ki tere batmışım... Sabaha kadar namaz kıldım. İyi etmiş miyim? İyi etmişsin. Gardiyan Şefika Hanım da namaz kılıyor mu?

Kılıyor... Hanım korkarak etrafına baktı. Bana çekişiyor ağabey... Burada Ali ile konuşuyoruz diyerek bana etmediğini bırakmıyor.

Neden bana daha evvel söylemedin? Meraklanma. Ben ona çıkışırım. Seni rahat bıraksın. Beni rahat bıraksın. Burada, Ali'yi görmezsem ben ölürüm. Bana yazık değil mi?

Üzülme... Düzeltiriz. Kaç gündür eve de gitmiyormuş.

*J- Gitmiyor. Bak görürsün, bu karı, kocasını boşar.

İster boşasm, ister üstüne bir tane daha alsın... Bize değmesin de...

Hubuş bacı, bu Şefika'yı biliyor ağabey, kaç kere çocuklarını bırakmış da el adamlarıyla kaçmış. Aylarca şurada, burada sürtmüş. Sonunda geri gelmiş. "Bunun huyu böyle..." diyor.

Birisi arkasından seslendi:

09

Bey, seni dışardan çağırıyorlar...

Geliyorum. Beni çağırmışlar Hanım... Örgüyü beğendim. Sağol. Yüreğini ferah tut.

Allah ömrüne bereket versin. Her namazda sana dua ediyorum.

Teşekkür ederim. Canın bir şeye sıkılırsa bana haber yolla... Sefer'i gönderiver.

Olur.

İstanbullu yere atladı. Takunyalarım sürükleyerek yürüdü. İçi kederle ağız ağza dolmuştu. İki kapıdan başka ışık alacak yeri olmayan müstatil koridoru yapayalnız geçti. Binanın merkezine yaklaştıkça aptesane kokusu ve rutubet fazlalaşıyordu. Gardiyan Abdullah sırıtarak kapıyı açtı:

Seni bekliyorlar beyim.

Kim?

Cevap beklemedi. Dış kapının önünde Tözey duruyordu. Biraz hızlandı:

Safa geldiniz. İçeri buyursamza...

Yok, girmeyelim. Kurban getirdim. Şurada kessinler de...

Kurban mı?

Evet. Vaadim vardı. Bir münasip hayvan bulamadılar da, üç dört gün geç kaldı. Etini fukaralara dağıtıverin.

Dağıtmak kolay. Neden masraf ettin?

Masrafın sözü mü olur... Sesini alçaktı. Allah sizi kurtarsın. Eğer çıkarsanız iki kurban daha kesicem.

Eksik olmayın.

Karşı duvarın dibindeki su arkının kenarına siyah bir koyun yatırmışlardı. İki kasap kesmeye hazırlanıyordu. Daha şimdiden, üç dört çocuk hayvanın etrafını çevirmişti. Kasabın çırağı olan çocuk, ustasının dalgın bakışları

önünde çevik bir hareketle diz çöktü. Uzun, parlak bıçağını, kurumuş kanla mosmor olmuş tahta kından, efece sıyırdı. Çenesinden tutup koyunun başını geriye bükerek gırtlağı gerdi. Bıçağın işlemesiyle, tüylü gövdede titremeler başlamıştı. İlk kan fıskiyesi karşı duvara çarptı. Bu boğazlamanın artık mukaddes şeylerle hiçbir alakası kalmamış, aşılarca namına, gerek hayvan, gerek insan kanı dökülen uydurma kuvvetin bütün mehabeti belki de kaybolup gitmişti. Kurban bayramlarında, bazı İstanbul konakları bu kârlı işe bir parça sarık, tütsü, kurbanın gözünü bağlayan beyaz tülbent ve dua ile bir şeyler ilavesine çalışırlardı. İçtimai kıymetini tüketmiş her âdet gibi bu da nihayet gittikçe komik bir hâl alıyordu.

Kasap çırağı, hayvanın art ayaklarından birisini delerek şişirmişti. "Mezarın taşı I Urja'ya karşı" diye yeni moda olan bir kötü türküyü tutturarak acele yüzdü, parçaladı.Bacakları mafsallarından kırıp ayırdı. Kelle, barsaklar ve işkembesiyle beraber bunları deriye sardı.

Sırtına vurup ustasının arkasından, önlüğü ve yamalı çizmeleri taze kan lekesi içinde def olup gitti.

İçerde gardiyanlar, dışarıda jandarmalar, koca bir leğenin içine yığılmış et parçalarına bakarak, geride bırakacağı tesiri bildiği için azametle somurtan Tözey'i methediyorlardı. Tözey abla Çok yaşamalıydı, işte boyuna beraber sevaba girmişti. "Namaz kılmalı değil, kurban kesmeli, kurban! Kurbanın sevabı birine benzemez. Yann ahrette, Sırat köprüsünde üzerine binilecek...

Bacaklarını sallayarak köprüyü geçiverirsin." "Sus, kızılbaş!" Tözey, çamaşırları götürmek için bir bohça getirmişti. Sefer oldukça büyük bir çıkını kıza verdi.

Yorganı da söktün mü bizim Sefer?

Söktüm bizim Tözey Hanım...

Yastık yüzünü?... dur bakalım, mutlaka bir şey unutmuş-sundur. Eğer parça eksikse ben çocuğu yollarım. Allahaısmarladık Murat Bey.

Güle güle...

10

Mektubuma cevap vermediniz?

Bu akşam yazacağım.

Öyleyse yarın öğle yemeği yapmayın. istemez. Bak gücenirim...

Sefer, sen beni duyuyor musun? Yarın öğle yemeği yapmayacaksın.

Baş üstüne abla.

Hacı Abdullah'ın kaç günü kaldı?

Beş.

Darısı başınıza... Af var diyorlar.

Kime? Türk milletine mi?

Alay etmeyin. Vallaha varmış.

Ben alay etmiyorum ki...

Tözey gittikten sonra, Murat, Sefer'e katiyetle,emir verdi:

Etler sana teslim. Fukaralardan başkasına bir lokma verirsen kulaklarını keserim.

Baş üstüne beyim. Sen gelmeyecek misin?

Lüzum yok.

Kurban kesildiğini, et dağıtılacağını çıplaklar çoktan duymuşlar, arka kapıyı çevirmişlerdi. Hepsi de "Murat Bey... Murat Bey..." diye sesleniyordu. Murat elini sallayarak yukarı çıktı. Her

basamakta gürültü bir kat daha artmıştı. Gülümsedi.

Sevimli bir heyecan duyuyordu. Elleri cebinde, "Mahpus" omzunda volta vurmaya başladı. Tözey kediye bir gün esans sürmüştü. Kedi esanstan ne anlar? Mahpus, sinirlenmiş, yalanıp durmuştu. Şimdi art ayaklan sol omzunda, başı ve ön ayakları sağ omzunda ve adeta sevgiyle horluyordu. "Buna biraz et ayırmak icap ederdi? Daha haberi yok..." Kokuyu alsa, yalvaran feryatlarla, telaşla kapıyı tırmalar. Açlığın birçok insanları neden çamura gömdüğünü anlamak için açlığı hayvanlarda görmelidir. Murat böyle düşünerek, Mahpus'un kadife gibi yumuşak ön ayaklarından birisim tuttu. Kedi, bu dostluğa karşı minnetini törpü gibi bir yalama ile gösterdi.

Beyim...

Ne oldu? Dağıttın mı? Hanım'a vermeyi unutmadın ya?

Daha dağıtamadık.

Neden? Kaşlarım çatarak durdu. Sana dağıt dedim.

Başçavuş seninle görüşmek istiyor.

Hangi Başçavuş?

Karakol kumandanı.

Ne olacakmış?

Hele gel beyim... Bana kızma... Etin yarısını alacakmış.

Yarısını mı? Yarısı yeterse kazandık... Bir omuz hareketiyle kediyi yere bıraktı. Ağır ağır dışarı çıktı. Hele gel bakalım... Ben sana "Çavuşla ahbap oluruz. Meraklanma" demedim mi?

Çavuşun adı Rıfkı idi. Gedikli başçavuşu. Kars'tan, Sovyet hududundan gelmişti. Geleli de bir hafta oluyordu. İlk defa ciddi ciddi konuşacaklardı.

Başçavuş, bir elini pantolonun cebine sokmuş, kapının önündeki masaya yarım oturmuştu. Şu haliyle bir işgal ordusunun burasını teslime gelmiş, dil bilmez, rütbesi belirsiz bir zabi-241

DCemal Tarar

tine benziyordu. O da ciddi ciddi konuşmaya hazırlanmıştı.

İstanbullu, başçavuşa cesaret vereceğini bildiği halde yumuşak bir sesle:

Merhaba başefendi... dedi.

Merhaba... Tözey isminde bir kadın kurban kesmiş. Dağıtma işine de siz karışıyormuşsunuz. Biz, etin yarısını erat için alıyoruz. Topal oğlan razı olmuyor.

İyi ama, Tözey Hanım, bu kurbanı mahpushanedeki yoksullar için kestirdi.

Biz hepsini almıyoruz. Yarısı yeter.

11

Anlıyorum. Lakin kalan yarısı bize yetmez. Bakınız... İstanbullu eliyle arka kapıda bekleyen çıplakları gösterdi. Burada kırk parça et yoktur, halbuki bizim çıplaklarımız kırk kişiden fazla...

Öyleyse başgardiyanı bekleyeceğiz.

Neden?

Çünkü böyle işlere başgardiyan karışır.

Başefendi, bu kurban eti. Kurban etine herkes karışır. Ben de bu işi, sizi temin ederim, isteyerek yapacak değilim. Sefer de pekala hakkından gelebilir. Sonra biz mahpusuz başefendi, elimiz ayağımız bağlı. Fazladan açız da...

Orası beni alakadar etmez. Asker vatan hizmeti görüyor. Benim erlerim de gurbetteler.

Bir kısımmı bize vermedikçe eti dağıtamazsınız.

Şimdi Tözey Hanım'm kurbanından, çıplakların zararına siz hisse talep ediyorsunuz. Bu et, sahibi tarafından bana verildi. Ben dilediğime dağıtırım. Bir hata işlersem benden ancak Tözey davacı olabilir. Siz yeni geldiniz. Böyle anlaşmaya imkan olmayan biri meselede birbirimizi kırmayalım. Arkadaşça müsaade istiyorum. Lütfen razı olun da Sefer eti dağıtsın.

Olamaz, başgardiyanı bekleyeceğiz.

Kimseyi beklemeyeceğiz. Kibarlık ediyorum başefendi. Bu kapıdan içeriye karışamayacagımzı size hatırlatmak nezaketsizlik olacak. Yalnız size bir fikir vereyim. Eti size bırakırım, siz de bizim iki arkadaşımızı gece salıverin, bize bir dana getirsinler.

Bu nasıl bir teklif? Hakkınızda zabıt varakası tutacağım.

Durunuz. Beğenmediniz mi? O halde eti bize veriniz. Siz eratınıza bu gece bir dana getirmelerini emredersiniz.

Zabıt tutacağım, hakaret... Ne demek... Jandarma hırsızlık edemez.

Ben bunun hırsızlık olduğuna kani değilim. Jandarma ne yapıyor? Herhalde, şu anda bizi müdafaa etmiyor. Bu Malatya'da bazı insanlar dükkanlarını bir gece on bin liranın üzerine kapattılar, ertesi sabah yüz bin liranın üzerine açtılar. Müftüzade Hacı Abdullah Efendi, asker ailelerine buğdayın kilosunu 135 kuruştan sattı. Eti, askerlerinize onlardan

isteyeceğinize, şu çıplakların derisine -yakasına değil- derisine sarılıyorsunuz. Yağma yok. Yahut da burada yağma yok başefendi.. Başka kapıya...

Jandarma dilenci mi? Bu nasıl söz? Başçavuş etrafına baktı. Kapını dışarısında üç tane nefer büyük bir dikkatle münakaşayı dinliyordu. Murat, Yusufun dudaklarındaki incecik, çok bilmiş gülümsemeden onların kendi tarafında olduğunu anlamıştı. Başçavuş yardım istedi: Nerde sizin başgardiyanınız?

Nöbetçi gardiyan:

Şimdi gelir başefendi.... diye cevap verdi.

Nerde geziyor? Bu adam mahpus mu, buranın müdürü mü, mahpusların avukatı mı?

Murat, gözlüğünü ortasından dürterek yerine yerleştirdi:

Ben mahpusum.

Jandarma mesleğine hakaret ettiniz.

Ben mesleğe hakaret etmedim. Jandarmalara da hakaret etmedim. Bu iş iyi değil diyorum.

Bilakis ben de iyilik etmek istiyorum.

Hayır, bu sizinki iyilik değil. Burada aylardır kursağına bir yudum sıcak çorba girmeyenler var. İşte başgardiyanımız geldi. Neredesin Müslüman? Biz seni bekliyoruz.

Hayrola... Evdeydim. Bir şey mi oldu?

Hiçbir şey olmadı. Başefendi seninle görüşecek.

Başefendinin eski azameti kalmamış, bir atım cesareti münakaşa uzandığından ve pek tehlikeli bir yola döküldüğünden, tükenmişti. Yalvaran bir sesle 12 meseleyi Mahmut efendiye anlattı. Mahmut efendi, her zaman idareyi maslahatçıydı. İki tarafa da hak vermeyi kurnazlık sayıyordu.

Baş üstüne... Pekala... Birazım da jandarma arkadaşlara verelim. Ne iyi, diyecek oldu. Murat kaşlarını çattı:

Olmaz. Jandarma arkadaşlara mutlaka et yedirmek istiyorsak, işte size bir lira... Siz de haydi birer lira verin. Hali vakti yerinde mahpuslardan da birer lira alalım. Bir kurban daha onlara keseriz. Lakin siz de şahsen birer lira vereceksiniz. Şunu da başçavuşum bilmiş olun, siz Kars'tan geliyorsunuz. Orada Bolşevik sermayesiyle zengin olmuş tüccar efendilerimizi gördünüz. Benim bir lira vermemi başka manaya çekmeyin. Rahat geçinir bir adam değilim. Bunu isterseniz tahkik edebilirsiniz. Yani benim verdiğim bir liranın milli bir değeri vardır. Haydi askerlerimize et yedirmek isteyen babayiğitler meydana...

Bir liranın değeri yok. Lakin icap etmez. Sadaka ile...

Ben de sabahtan beri onu anlatmak istiyorum. Bu da sadaka... Hem de Tözey Hanım'ın sadakası... Ancak bizim gibi sefillere layık. Haydi Sefer... Görüyorsun ki başefendi ile anlaştık.

Artık eti arkadaşlara dağıt.

Sefer, bakır leğeni arka kapıya doğru keyifle sürüp götürdü. Murat, parmaklığın dışında duran jandarmalara gülümsedi:

Benden günah gitti arkadaşlar... Duydunuz ya, size et yedirecektim.

Başefendimiz razı olmadılar.

Sağol bey.

Eksik olma... Başçavuş, çocukları:

Def olun... diye kovaladı.

Pek rahatsızdı. Başgardiyana öfkeyle baktı:

Bey beni yanlış anladı. Galiba eti kendimiz yiyeceğiz zannetti.

Murat cigara paketini çıkardı:

Yok... Hiç aklıma bile gelmedi efendim. Eğer öyle bir şey aklıma gelmiş olsaydı, emin olun, sizinle bu kadar uzun konuşmazdım. Samimiyetinize inanıyorum. Hepimiz burada millet uğruna çarpıştık. Her zaman olduğu gibi tabii siz kendi milletiniz için, ben de kendi milletim için...

İki milet mi? Hepimiz aynı milletiz... Türküz...

İki millet olmasa, zatı âlîniz silah elde benim hürriyetimi bekler misiniz? Ben kaçıp hürriyete kavuşmak istiyorum, siz beni öldürmek bahasına buna mani olmaya çalışıyorsunuz.

Biz burada sizi ayrı milletten olduğunu için beklemiyoruz. Suç işlemişsiniz.

Suç işlememişiz. Namık Kemal'i Magosa'ya götüren Ab-dülhamit zaptiyeleri de, vallaha böyle söylemişlerdir. Şimdi mektepte çocuklara, ama, bu hikâye elbette Abdülhamit'in düşündüğü ve inandığı gibi okutulmuyor.

Namık Kemal başka... Biz vazifemizi yapıyoruz. Alt tarafı bizi alakadar etmez. Biz askeriz. Siyasetten anlamayız.

Eğer Mustafa Kemal de, 19 Mayıs'ta Samsun'a çıktığı zaman böyle demiş olsaydı, on, oniki kolordu kumandam da böyle demiş olsalardı, memleket şimdi ne halde bulunacaktı? Siyaset ya iyidir, ya kötü, ya lazımdır, ya değil. İyi ve lazımsa bir memlekette herkes ondan anlamalı ve o işle uğraşmalı...

Siz uğraşmışsınız da başınız göğe ermiş...

İşte şimdi haklısınız... Size felaketli bir yol gösteriyorum. Sakın bana aldanmayın. Bu memlekette on dört yaşındaki kızlar, vesika alıp kırıta kırı ta kerhaneye giderler de, meydan muharebesi görmüş erkekler siyasi partilere giremezler. Bu hali gören zavallı Türk milleti de, haklı olara:

"Rey karıya verildi. Erkeklik öldü," diyor. Halbuki reyi millete vermek diye bir şey olur mu? Reyi milet verecekti.

13

Bu esnada, ara kapıda gürültü gökyüzüne çıkıyor, telaşlı sesler: "Sefer...

Sefer... Topal herif... Kardeşim..." diye avaz avaz bağırıyordu.

Başçavuş, somurtarak gitti. Murat'ın tahmini hilafına dost olamamışlardı. Bütün bu işler görülürken -Hayret edilecek bir şey- karı gardiyanı Şefika Hanım, ortalıkta görünmemişti. İkindiye doğru, Murat, Nebahat'in gönderdiği kumaşa perde modelini kopya kağıdı ile çıkarırken odaya girdi. Yüzü parıl pa-rıldı. Mesuttu.

Aşk olsun size Murat Bey, dedi, et dağıtmışsınız. Hani benim hissem...

İyi vallaha... Bu ne kadar netameli bir kurbanmış... Eti maaş alanlara dağıtmayacaktık ki. Kırk yılda bir kere de halka

dağılacak bir yağlı kuyruk ele geçti. Siz neredeydiniz bakamlı?

Farkına varmadınız mı? Bana hiçbir zaman alıcı gözüyle bakmıyorsunuz...

Size güceniyorum.

Alıcı gözüyle mi? Durun hele... Biraz şişmanlamışsmız. Güzelleşmişsiniz.

Alay etmeyin.

Vallaha... Size gardiyanlık yaramış.

Başka?...

Başka... Yüzünüz gülüyor. Remzi Efendi'yle barıştınız mutlaka.

Allah göstermesin. Ben dişçiden geliyorum. Dişlerimi taktırdım.

Sahi... Aman gülünüz. Tamam... İşte böyle olacaktı. Tevekkeli değil. On yaş gençleşmişsiniz. Aferin...

Kadın, ön dişlerinin altlı üstlü iki sırasını da altın kaplama yaptırmıştı. Kırmızıya yakın sarışın yüzü, kızıl saçları tamamıyla altın suyuna batırılmış gibi tuhaf bir parıltı içindeydi. Ağzını dolduran pahalı maden, Murat yüreğini bildiği için, Şefika'ya daha insafsız, daha hain bir hal vermişti.

İyi olmuş mu dişlerim?

Çok iyi olmuş. Artık bunların şerefine bu akşam eve gidin kocanıza yazık.

Siz bana hep fena nasihatlar veriyorsunuz. O eve artık benim ölüm girer.

Dişçiden sonra hukuk hakimi beyefendiye uğradım. Hanımefendiye ağladım. İkisi de razı oldu. Boşanacağım. İşte kağıt, pul getirdim... Koynundan bunları çıkarıp masanın üzerine bıraktı: Sizin eliniz uğurludur. Boşanma istidalarını siz yazıverin. İki tane olacakmış.

Benim elim iyi şeylere uğurludur. Altı çocukla bir anayı durup dururken kocasından boşatmaya alet olamam... Kadının

gözlerine dikkatle baktı: İş ciddileşmiş. İnsan, bir başkasını bulmadan eski kocasını da, dostunu da, bırakmaz. Hele söyle bakalım! Kim bu babayiğit?

Vallaha kimse değil! Ben başımı kurtarıyorum. Erkek lafı edildi mi yüreğim bunalıyor. Size söz verdim ya... Ben artık ibadetle vakit geçireceğim. Başımı dinleyeceğim.

Yalan söylemiyorsunuz ya? Yalanla ibadet bir arada olmaz.

Yalan değil kanaat olsun... ben uğurlu gelir diye size yaz-dıracaktım.

Yoksa hâkim beyefendi, kalemde yazdıracak. Hem de daktilo ile yazdıracak.

Daktilo daha uğurludur. Yalnız size son defa söyleyeyim Şefika Hanım...

Yanlış bir yol tuttunuz. Hiç olmazsa büyük oğlunuza acıyın.

Kazık kadar herif... O bana acı veriyor mu? Parasını fan-teziyesine veriyor. Şimdi de evlenecekmiş. Babasına, kardeşlerine, biraz da onun karısı baksın.

Hakkınız var. Lakin boşanma mutlak lazım mı? Zaten burada da biraz boşanmış gibisiniz. Sizi zorla eve götüremezler. Hele bir parça sabırlı olun. Belki birkaç ay sonra fikriniz değişir.

Hayır! Hayır! Ben o alçağın yüzünü görmek bile istemiyorum. Boşanma kararını alayım, bu memleketten de çıkıp gideceğim.

Ooo maşallah, iş ilerledi desenize!...

Hep alay ediyorsunuz. Bana siz hiç acımıyorsunuz.

İnsan ne ekerse onu biçer. Siz de kocanızla çocuklarınıza acımıyorsunuz.

14

Kocam evlensin! Zaten komşularla haber yolladım. Benden ona artık hayır gelmez.

Başının çaresine baksın! dedim.

Çok fena... Çok...

Ne yapalım? Sevmiyorum.

Sözün burasında, aralık duran kapı birdenbire açıldı. Şefi-ka'nm kocası Remzi Efendi, perişan bir halde içeri girdi:

Kimi sevmiyorsun, Şefika! diye gözleri yaş içinde yalvardı, beni mi sevmiyorsun?

A, a delinin zoruna bak... Sen benim peşimde ne dolaşıyorsun? A, hepsi gelmiş... Siz beni öldürmeye mi geldiniz? Def olun... Başgardiyan!

Murat sıçrayıp ayağa kalktı:

Susun yahu! Siz hepiniz çıldırmışsınız. Susun bakalım!

Neden susuyormuşum... Şunlara bak!... Hepsi toplanmış... Seni istemiyorum herif... Sen Türkçe bilmez misin? Seni sevmiyorum. İstemiyorum. Senin koynuna giremem. Etimi kesseler, sana ben artık karı olmam...

Çocuklarımız... Şunlara acı... Benim koynuma girme... Ben kapı dibinde yatarım. Eve hiç gelmem... Başımı alır Ada-na'ya, Mersin'e giderim. Sen çocuklara bak...

En büyük oğlan, -anası gibi kırmızı saçlı, kırmızı yüzlü, pek güzel bir delikanlı- son moda bir kostümün içinde, vücudu ve suratı bir manken gibi hareketsiz dimdik duruyordu. Onun yanında el ele tutuşmuş, ikiz doğmuşlar kadar birbirine benzeyen birer yaş araları olduğu halde, boyca birbirlerinin tıpkısı entarili iki oğlan çocuğu. Bunlara anaları, laf arası nefretle "keller" derdi. İkisinin başı da şakaklarına kadar keldi. Rahmetli Ayşe Ana, yaralar, çocukların hayatım tehdit edecek derecede azgmlaşmca bunları doktora götürür, kendi parasıyla beddualar okuyarak ilaç alırdı. O öldü öleli artık büsbütün bakımsız kalmışlardı. Yaralar yüzlerine sirayet etmiş, yanaklarını kabuk kabuk soymaya başlamıştı. İkisinin başlarına birer örme takke geçirmişlerdi. Hatta nefes almadan bakıyorlardı. Ayaklarmdaki ucu sivri, arka-sı kulaklı, hafif yemeniler bu çocuklara masallardaki cüceler gi-

bi insandan başka bir hal vermekteydi. Neredeyse uçacaklarmış, yahut pıtır pıtır başka bir şey, mesela kedi, horoz, elma, idare kandili olacaklarmış gibi bir tuhaf şeyler hissediyorlardı. Bu üç kişilik cansız kuvvetin önünde iki büklüm olmuş bitkin baba, gözleriyle birbirine kavuşturduğu elleriyle anaya ses çıkarmadan müthiş bir biçarelikle yalvarmaktaydı.

Çocuklarına bakmazsan bunlar ölür. Bunlar ölürse... Bu işin sonu fenaya varır... Seni bir öğreten var. Bunlar senin akim değil... Sen... Bize yazık... Biz sen olmasan mahvoluruz. Oğlun dün gece sabaha kadar ağladı. Eve biz gelin getireceğiz, ötekiler işte gidiyor. Ben çalışıyorum. Oğlun çalışıyor. Bizim eve ayda iki yüz lira para giriyor. Tam senin rahat edeceğin bir zaman...

İstemiyorum. Paranız başınızda paralansın! Ben sana buraya ayak basma demedim mi? Neden o başgardiyan! Sizi içeriye neden bıraktı?

Bırakmayacaktı. Yalvardık. Onun kabahati yok. Sakın ona çatma!

Başgardiyan iyi adam... Merhametli bir adam...

Remzi'Efendi konuşurken gırtlağı, kemerli gömleğinin geniş yakasının içinde aşağı yukarı oynuyordu. Tıraşı uzanmış yüzü şaşılacak kadar sevimli idi. Belki de bu kadar sevimli olması, üzerindeki zavallılığı arttırıyordu. Alındı almalı ütü görmemiş pantolonunun dizleri, diz kapaklarına birer tas saklamış gibi ileri fırlamıştı. Bu suretle bacakları bükülmüş duruyor, yalvaran halini bir kat daha mıncıklaştırıyordu. Çökük avurtları çukura batmış mavi gözleriyle, her tarafı sağlam ve iştahası tabii bir insandan fazla olduğu halde Murat'ın üzerinde ilk defa sakat bir adam tesiri bıraktı. Iştahasmm neden tabii bir insandan fazla olabileceğini düşünmeye bu hisse nereden kapıldığım bulmaya lüzum görmediği gibi, bu sakatlığın ademi iktidardan ileri geldiğine niçin kanaat getirdiğini de aramıyordu.

Biz sensiz ölürüz. Çocukların başı cılk yara... Bunlar bit içinde...

Günahtır Şefika... Bunca senelik yuvamızı dağıtma!

İstemem... İşte kağıtları aldım. Boşanma davası açıyorum. Hâkim beyefendi "olur" dedi. Beni senden çatır çatır boşatacak!

Aman yarabbi! Aman yarabbi! Ya biz? Hâkime gittim. Ayaklarına kapandım.

Doğru mu? kağıtlar... Aman yarabbi! Birdenbire uzanıp Murat'ın elini yakaladı. Çekmesine vakit bırakmadan öptü. Beyim! Sen insan adamsın. Sen yazma... Sen benim kanıma ekmek doğrama:.. Bunlara baksana... Murat elini kurtarmak istedikçe adeta çekişiyorlardı. Benim kanıma ekmek... Şefika... Bir laf söyle beyim... Sevaptır. Sen vicdanlısın.

Bırak elimi... Bırak yahu! Siz deli misiniz?

Murat nihayet kendisini kurtardı. Sanki bu çocuklar, bu adama gizli tellerle merbuttular da, bir el öpmesiyle büyük oğlanın nazı, köleliği küçüklerin kel ve bitleri dalgalar halinde kendisine geçmişlerdi. Fena halde tiksindirdi ve öfkelendi.

Remzi Efendi, ayıptır. Erkek olacaksın... Lafı bir türlü bulamıyordu. İki kere daha tekrarladı. Erkek olacaksın... Erkek...

Hayır beyim... Estağfurullah... Ben erkek değilim. Ben ihtiyar bir adamım beyim... Bu giderse, altı çocukla bana kim gelir? Bana kim kız verir. Bana kimse gelmez... Çocuklar bakım ister... Ulan açın kafanızı. Açın da bey amcanız görsün... Murat nefretle başını çevirince emri geri aldı. Pekala! Örtün, örtün istemez. Ben ne yaparım beyim... Bunları bit yer öldürür.

Çocuklarım ölürse ben de ölmeliyim...

Şefika herkesin zıddına basmak istiyormuş gibi sinirli bir kahkaha attı:

Eskiden böyle demiyordun. Orospuları üstüme getirdiğin vakti... Aklında mı? Fahriye orospusu için benim kemiklerimi kırdmdı. Ne olmuş. Kahveyi sıcak vermemişim. Ben aç yattım,

sen bitişik odada orospulara kebap yedirdin.

Yedirdim. Ben yaptım. Kafirdim, gavurdum, Müslüman oldum. Sende insaf yok mu? Arkadaş şerrine uğradım. Cahildim. Sen de bana yaptın. Bey, bu kaç kere evimizi dağıttı. Kaç kere... Zile'de ben kolcubaşıydım. Bunun yüzünden işi bıraktım. Muhacir oldum. Kangal'da mübaşirdim, namusumu payimal etti, insan içine çıkamadım. Kahvelere gidemedim, istifa ettim...

Sus herif! İşte ben fenayım! Ben orospuyum var mı bir diyeceğin... Ben istemiyorum seni... Sen de beni isteme...

Ben seni isterim. Ne mümkün? Ben bunları ciğerimin yanıklığından söylüyorum. Bir de Murat Bey bizim yabancımız değil... Hah işte sefer de geldi, Sefer! Seni Şefika sever. Lütfen bir şey söyle... Haydi... Topal Sefer sağlam ayağı üzerinde şaşırarak durmuştu. Murat'ın yüzüne baktı. Murat öfkeden titreyen bir sesle:

Remzi Efendi, dedi. Size birkaç kere rica ettim. Karınızın peşine bu kadar düşmeyin. Hani bana geçen gün vaat ettinizdi. Bak hepiniz çalışıyorsunuz hamt olsun paranız var.

Çocukların çamaşırlarını birkaç hafta birine yıkatınız. Yemeği siz pişiriverin. Karınızın huyunu siz bizden iyi bilirsiniz. Bir inat etmiş. Bu inat sit-tin sene sürmez. Kadınların bu yaşta böyle sinirleri tutar. Size hepsini birer birer anlattım. Siz de razı oldunuz, kabul ettiniz. Fakat işte şimdi gene çocukları arkanıza takıp peşi sıra koşuyorsunuz.

Ne yapayım beyim! Evde oturamıyorum. Şefika evde olmazsa ben evde oturamam ki... Ben önce böyle değildim. Bu bana muhakkak büyü yaptırdı. Benim hepsinden haberim var. Tüfekçi Feyzi'ye kağıt yazdırmış. Beni

çileden çıkardı. Eski öçlerini alıyor. Halbuysa ben ihtiyarladım beyim... Ben ihtiyar hasta bir adamım. Bana yazıktır. Buraya girdi gireli evimize üç kere geldi. Son gelişinde koynumdan kalktı da...

[Karılar [Koğuşu Rica ederim.

16

Ayıp değil beyim...Nikahlı refikam... Koynumdan kalktı. Mindere gitti "Yorgunum" dedi. "Gel beraber yatalım. Elimi eline sürersem namerdim. Eteğini koklarım bana yeter," diye sabahlara kadar yalvardım, insaf etmedi. Murat korkuyla, nefretle Şefika'ya baktı. Şefika gizli bir memnuniyetle başını kaldırdı:

Hep iyi taraflarım söylersin... Sabahleyin oğlum işine gidince beni dövmedin mi?

Dövdüm. "Sen başkasını sevmeye başladın!" diye dövdüm. Ben böyle söyledikçe "seviyorum patla da, çatla!" elbette biz de erkeğiz. Hak Teâlâ kitabullahta "kişi avradım kıskanacak" buyurmuş. Kıskanmak yok mu müslümanlıkta?

Kemiklerimi kırdın... Kemiklerimi kırmasan, benden artık sana fayda yok... İşte kağıtlar.. Ben bu memlekette de durmayacağım. Ayağımın bağını çöz herif. Bak iyi duy, seni sevmiyorum. Başkasını seviyorum.

Şefika Hanım artık bu kadarı fazla... Murat hışımla Remzi Efendi'ye döndü, yalan söylüyor. Fakat yalan bile olsa böyle sözlerin çocukların önünde söylenmesi doğru değil. Siz mademki buraya gelecektiniz, bari bunları getirmeseydiniz...

Analarına yal varsınlar diye getirdim. Başkasını sevmese, ben Şefika'yı bilirim çocuklarına dayanamaz... İki gün görmese deli olur... Aman beyim ayaklarının altını öpeyim, istidayı yazma... Bunu benden boşatma...

Siz ne diyorsunuz kuzum... Hiç yazar mıyım?

Oh ömrüne bereket... Allah gençliğini bağışlasın... Ona yazma... Bana bir istida yaz. Bunu, buradan kovsunlar, iş bulup çalışmazsa bizi belki bırakmaz.

Onu da yapamam. Kendisi istifa vereceğim demezse ben 2SS OiemaL Tahir ne karışırım. Yalnız daha evvel size söylemedim mi? "Burası genç kadın yeri değil... Senelerce kadınsız kalmış bu kadar bekar adamın arasına karınızı sokmayın. Siz hapiste yattınız, bilirsiniz," demedim mi? İki metre kumaşla üç kilo şeker için aile saadetinizi -burada Murat kederle gülümseditehlikeye attınız. Ben istidayı size danışmadan niçin yazmamıştım. Şimdi olup biten işlerden şüphelendiğim için. Beni kimse dinlemez. İş işten geçince aman derler. Amma kabahat sizin değil. Dünya yüzünde bizim talimiz böyle... Haklısın beyim... Sen hepsini söyledin. Benim basiretim bağlanmış seni dinlemedim. İşte şimdi... Eyvah! Sen peygamber gibi bir adamsın beyim... Şuna birkaç lakırdı söyle... Aklını haydi çel!

Hep söylüyorum. Dinlemiyor. Siz de dinlemiyorsunuz. Peşini bir müddet bırakın dedim. Kendiniz gelirsiniz, çocukları gönderirsiniz, yolunu beklersiniz, ötekini berikini ricacı yollarsınız. Tanıdıklara ara bulsunlar diye yalvarırsınız. Bir hafta sabredemediniz... Kadın, koynunuza girmek istemiyor, siz onu çamaşır yıkatmaya çağırıyorsunuz. Töbe yarabbi!

Bir karı kocasının koynuna girmek istemezse, çamaşır yıkamak şurada dursun, baklavasını bile yemez.

Şefika gülüverdi. Bu gülüş İstanbulluyu çileden çıkardı:

Haydi def olun! diye kükredi. Ben dünya üzerinde sizden adi insanlar görmedim. Çıkın dışarı... Çıkın diyorum...

Ayağını yere vurdu. Öfkelendiği zaman karşısmdakileri hakikaten korkutan bir adamdı. Keller, manken oğlan, iki büklüm âşık koca (!) ve fettan karı rüzgarda savruluyorlarmış gibi kapıdan dışarı sürüklendiler. Sefer, arkalarından eseri cedit kağıtlarıyla iki takım istida pulunu koşturdu.

Murat'ın sinirleri yalnız kalır kalmaz boşanmıştı. Nerdeyse 2$6

kahkaha ile gülecekti. Sag yumruğunu sol avcunun içine iki kere vurdu. "Bu pisliğin içinde de kitaplara yazılan o ilahi aşkdan bir zerre varsa...

Aşkın da Allah belasını versin!" diye homurdandı. Akşamüstü cezaevi müdürü:

Yahu nedir bu başımıza gelen? Allah beterinden saklasın! diyerek İstanbullu'nun odasına girdi. 17

Hayrola müdür bey! Sürgün mü geliyor?

Ne sürgünü? Kendisini düşünmez de şuradan gelecek sürgünü düşünür.

Bana noldu?

Ne olocak? Az daha bu odanın kapısını gece-gündüz senin üstüne kilitliyorduk.

Fena fikir değil. Müddeiumumi muavini mi düşündü bunu?

Müddeiumumi muavini evet!

Neden?

Şefika Hanım'm namusunu kurtaracağız ya...

Nesini kurtaracaksınız?

Namusunu!

Biraz geç kalmadınız mı?

Bilmem... Kocası olacak namussuz müddeiumumiliğe gitmiş. İki kel oğlan, o sarı saçlı oğlu beraber. Muavine yalvarmışlar, ağlamışlar. Sen karıyı vaadi izdivaçla baştan çıkarıyormuş-sun. Telefonlar işledi. Karıyı da celseye davet ettiler bir de tabii, beni çağırdılar. "Hemen git komünistin odasını üstüne kilitle. Bir daha onu ortada dolaşır görmeyeyim." demez mi? Allah

beterinden saklasın! Şaşırdım. "Ben o haltı edemem. Sebep neymiş? Ne yapmış Murat Bey?" dedim. Atıştık. Sonra baş müddeiumumiye girdim. "O ne demek? Kulak asma! Biz o karıyı tayin etmekle hata ettik galiba!" dedi.

Şu halde kurtuldum desene!

ZKanal Mıhir Kurtuldun.

Nerde o kaltak?

Gelir gelmez... Önüm sıra koşa koşa yürüdü. Benden utanmış besbelli!

Gelir gelmez namaza durmuş.

Namaza mı durmuş? İşte müdür ben neden namaz kılmıyorum şimdi anladın mı?

Yok.

Şefika da namaz kılıyor diye. Namaz bu orospuyu çarpmak ki ben başımı secdeden kaldırmayayım. Halbuki çarpmıyor işte... Sen bile tövbe etmeden namaza durmuş dedin...

Sorma... Hep kabahat baş müddeiumumide... Buraya müstahdem tayin etmeden müdüre danışılacak. Usul böyle... Lakin... Bizi adamdan sayan nerde?

Estağfurullah.

Bırak. Benim canım sıkılıyor.

Haklısın. Sen de bir büyük felaket atlattın müdür!

Aman! deme!

Dedim gitti. Karıya hani "süslenmesin" diye emrettin ya...

E!

Dairede yalnızken yanma girecekti. Orada kendisini yere atacaktı.

Allah beterinden saklasın... Neden?

Üstüne hücum edip zorla öpmüş olacaksın. Namus davası açacak.

Vay başıma gelenler!... Aferin! Bana niçin söylemedin?

Önünü aldım. Lüzum kalmadı.

Nasıl önünü aldın? Geçenlerde karı bize geldi. Yengen evde yok. İçeri girdi. "Hanım yok mu?" diye sordu. Ben mahpushanede vukuat mı var diye soruyorum. O "hanım yok mu?" diyor. "Yok" deyince "Oh! Kaç kere geldim sizi yalnız bulamadım.

Nedir benim bu çektiğim..." diye başladı. Anladın mı?

Anladım. Dur sen... Ben yengeye bir mektup yazmaz mıyım?

Mektup yazacak bir şey olmadı ki... Ben çirkefe değer miyim? Yüzümü astım. Kocası dövmüş... Pis orospu! Açtı da bana diz kapağından yukarısını gösterdi. Çürümüş...

Başını çevirseydin.

Çevirdim. Allah beterinden saklasın...

Müddeiumumiye söylemedin mi?

Söylenmez mi?

Ne dedi?

"Bir kere nasihat ver. Evine gitsin. Tutmazsa bir münasip fırsatta def edelim," dedi. Çağırayım da nasihat veriver bari...

Allah göstermesin. Eğer beni seversen bir münasip fırsat bulun...

Hukuk hakimi kızarsa... Müdür bey, birdenbire öfkelendi:

Kızarsa kızsın... Bir de hakim kızarsa diyorsun! Hakim kızar diye biz senin üstüne kapıyı mı kilitleyeceğiz?

Sana dizini gösteren Şefika bana da göğsünü gösterdi. Üstüme kapıyı kapatırsanız yüreği yufkadır, size etmediğini bırakmaz. Ben onun dert ortağıyım...

Bırak allesen... Kocasını seninle konuşurken görmüş, önünüzde istida kağıtları varmış... Doğru... Hâkim beyle görüşmüşler, boşanmasına karar vermişler. Karı istida yazdırmaya geldi. "Sen altı çocuk anasısm! Ben bu istidayı yazmam" diyordum. Kocası içeri girdi. Söylemedin mi rezile?...

Söyledim. Hem bu gün söylemedim. Daha karı buraya 259 CTCema! Tahir girmeden söyledim. Mantoluk gözlerini boyadı. İyi amma her kan manto giyebilir mi? Bazısı eski yatak çarşafından kurtulunca işte böyle hevesleniyor.

Bunu da hatırlatsaydm!

Bunları hatırlatmamı istemiyor ki müdür bey...

Neye güldün?

Mahpushane adama çok şey öğretiyor da ona gülüyorum. Ben şimdiye kadar böyle heriflerden bir çeşit intikam alınır zannederdim. Karısını kullanarak... Meğerse yanılmışım... Birçok kocalar, bunu yapmadığımız için bize kızarlarmış... Eğer Şefi-ka'yı şuraya yatırsaydım, karı kocasından boşanmak istemezdi, "işim bozulmasın," diye eve gider, gelirdi. Pezevengin çenesini okşardı. Benim de namusumu ciddiyetimi meth ederdi. Geçinir giderdik. Simden sonra... Dışarı çıkarsam... Bu çeşit öç almadan evvel uzun

boylu düşüneceğim. Neyse müdür bey... Sana teşekkür ederim. Müddeiumumi beye de teşekkür ederim.

Gene okuyorsun?

Okumasam çatlayacağım.

Haklısın birader... Ne diyeyim... Allah belalarını versin...

Gene Allaha havale ettin müdür! Herifler kazandı. Müdür dostça somurttu:

Her sözüne hak veriyorum. Lakin din bahsine gelince... Uyuşamıyoruz.

Sizi mutlaka aldatmalı mı?

Bu günlerde Murat'a, demek ki, gazve emrolunmuştu. Kurban eti davasının üstüne, kapı kilitlenme belasını da kolayca atlattıktan sonra, ilk ziyaret günü sabahı, hiç beklemediği bir ha-260

Odırtlar ZKoğuşu

dise daha vuku buldu. Tıraş olurken müdürün kendisini çağırdığını söylediler. Acele edip aşağı indi. Müdür Mehmet Bey, yaradılışı itibarıyla, mahalle imamı olacak bir adamcağızdı. İşi tersine gitmiş, en dağdağalı zanaate, mahpushane müdürlüğüne düşmüştü. Gene telaş içindeydi.

Gel hele? Nerdesin birader? diye çıkıştı.

İşte geldim. Ekmek hesabı mı yanlış?

Ekmek hesabını Allah kahretsin. Elbet o da yanlış... Aklım dağıldı. 19 buçuk kuruş diyecek yerde 18 buçuk kuruş yazmışım. Hasılı cemi denk getiremedim.

Kolay...

Şimdi bırak... Duydun mu?

Harbe mi giriyoruz?

Allah göstermesin... Şimdi söyleyeceğim, canın sıkılacak. Bana vaat et öfkelenmeyeceksin.

Gene mi Şefika davası?...

Bırak dedim ya... Dinle... Şu Tözey birkaç zaman gelmeyi versin... Haa?.

19

Neden?...

Tabii senin iyiliğin için...

Kim bu benim iyiliğimi isteyen? Müddeiumumi muavini mi?

Hayır başçavuş?

Bizim başçavuş mu?

Bizim başçavuş.

Biz onunla birbirimize iyilik edecek kadar tanışmıyoruz ki...

İşte gördün mü! Kızdın! Kızmayacaksın. Biraz sabır... Biraz sabır her şey düzelir... İnşallah yakında af...

Affı bir kenara bırakalım... Dur hele... "Birbirimize iyilik edecek kadar çavuşla tanışmıyoruz," dedim amma yanılmışım. Ben ona büyük bir iyilik ettim. O da şimdi, muhakkak, minnet

altında kalmamak için mukabele ediyor.

Ne iyiliği?

Dün Tözey bir kurban kesmişti. Etini fukara mahpuslara dağıttık. Eti bölüşmeye kalktı. Anlaşılıyor...

Bırak bunları şimdi... İşte böyle... Tözey'e söyleyiver. En iyisi haber yolla gelmesin... Dersin ki...

İşte bunu demek müşkül müdür bey. Deminden beri düşünüyorum. Ben Tözey'e ne derim? Çavuş seninle görüşmemizi yasak etti, şekerim, kurban etinden tattırmadık mı diyeceğiz?

Yok canım... Bir şey uydur. Vallaha, billaha ben müddeiumumi ile görüşeceğim... Bu işi düzeltiriz. Zaten çavuş yenidir. Seni tanırsa kendisi utanır... Tözey edepsizin birisi... Ona böyle laf edilmez. Bir şey uyduralım. Başka bir şey... Sen siyasi mahkum olduğundan... Dur, anladım! Deriz ki... En güzeli budur. Kıza deriz ki, ben siyasi mahkum, sen beni ziyarete gelmeye korkmuyorsun amma, ben senin gelişinden fena halde ürküyorum. On beş sene mahkumluktan başka ahlâkı umumiyeyi ifsad maddesinden bir ay ceza verirlermiş. Rica ederim uzaktan uzağa selâmlaşalım, deriz... Nasıl?

Bugün keyiflisin!... Lakin ben bu işlerden usandım. Göreceksin, şart olsun, istifa edeceğim... Yahu nedir benim bu çektiklerim?.. Allah beterinden saklasın...

Çavuş sana ne söyledi? Belki yanlış anladın...

Yanlış olur mu? "Bu adam devlet düşmanıdır. Ben Kars'ta, Moskof hududundan vazife gördüm. Bu domuzları bilirim. Bunlar halktan kimse ile temas ettirilmeyecek. Tözey denilen umumi kadın vasıtasıyla bir iş çevirir. İkimiz de mesul oluruz," dedi.

Fena manzara değil! Şimdi evvela seninle konuşalım müdür bey. Benim hakikaten ihtilattan men edileceğime dair senin

elinde bir yazılı emir var mı?

Yok.

Ben mahpushane nizamlarına uygun olarak gardiyan huzurunda haftanın muayyen ziyaret günlerinde ziyaretçi kabul edebilir miyim?

Edersin. Yahu biz etmez misin dedik... Zaten mahpus kısmı böyledir. Kırk yıl sırtında taşı, bir kere ayağını yere değdir, sana etmediğini bırakmaz.

Siz de, çavuş efendi de burada, kanunları ve nizamları temsil ediyorsunuz, ben kanun ve nizamların çiğnenmemesi için gayret gösteriyorum. Yani size muavenetim dokunuyor. Gene öyleyken... Şu halde Tözey'in buraya gelmesi kanuni midir?

Kanunidir, lakin bir de idare demişler. Bir arkadaş inat ediyor, şu kaltak buraya gelmezse ne olur? Hem doğrusunu ister misin?

Sus müdür. Ne söyleyeceğini biliyorum. Bana bu ahbaplığı yaraştıramıyorsun.

Doğrusu yaraştıramıyorum.

20

Neden? Ben bir kere vatan hainiyim. Sonra mahkumum. Yani bizim cemiyetin tortusu denilen serseri güruhunun arasından onların tâbi tutulduğu şartlardan daha beterine tabiyim. On beş seneye mahkum bir katil, bir soyguncu, bir ırz düşmanı, bu cezasını asri cezaevleri sayesinde yedi buçuk yılda bitirecek. Ben bu lütuftan mahrumum. O fazladan bir açık havada jandarma çavuşunun tazyiki altında olmayarak çalışacak, elbise, cigara, yiyecek derdi düşünmeyecek, arada sırada kerhaneye gidecek, eğer Elâlzizli Sadri Bey gibi oğlancı ise gulman peydahlayacak, kumarbazsa şehir kumarhanelerinde zar yuvarlayacak, ben bunlardan mahrumum. Şu halde, Tözey ile Murat arasındaki ahbaplık bu iki şahıstan birisini lekelerse bu lekeden şüphesiz ben de-26j

\Kemal lahv

ğil genel işletme evi kapitallerinden Tözey Hanım korkmalıdır.

Estağfurullah... Bizim dememiz o demek değil... Ben düşündüm ki... Hani dün Şefika orospusunun kocası da şikayet ettiği için... Bu mesele duyulursa... Müddeiumumi muavini...

Büsbütün olmadı müdür bey. Müddeiumumi muavini, Akçadağ'dan buraya sürgün geldi. Sürülmesine sebep, tiyatro kızlarını zorla bir eve kapatıp oynatmaya teşebbüs etmek suçu..; Jandarma marifetiyle kızların çıkarılması, oğlanın da palaska ile bir miktar ıslatılması caba... Müsaade buyur da, ahlak dersini ben bu efendiden almayayım... Tözey'e gelince, bundan evvelki müddeiumumi muavini beyin dostu değil miydi? Cumhuriyet müddeiumumi muavini Murtaza Bey'e leke getiren bir arkadaşlık, bir vatan hainine hiçbir şey getiremez. Ben her şeyi etrafıyla düşündüm. Benim için başkalarının düşünmesi eskiden beri sinirime dokunur: Hele Rıfkı Çavuş lütfen rejim düşmanı Murat'ı himayeden vazgeçsin...

Şimdi ne yapacağız? Çavuş benden cevap istiyor. Nöbetçilere emir vermiş.

Kızı icabında hakaretle kovacaklar.

Vay canına! Bu fena işte...

Fena olmaz mı? Çok rica ettim. Tabii, cezaevi karakoluna yeni geldiğinden... Acemi... Görülüyor. Burasını Malakan Köyü sanmış olmalı... Yahut da Tunceli'deki emniyet karakollarından birisi... İyi amma biz vilayet merkezindeyiz. Sonra, değil yanımıza gelen bir ahbabı, "gölgemizi bile çiğnetmeyiz adama."

Bizde sen eşeklik mi ararsın?

Estağfurullah... Estağfurullah... Hemen kızarsın. Bir çare bulayım demezsin.

Çaresi lütfen Rıfkı Çavuş'u buraya çağıralım, kendisine iki kelime söyleyeyim. Razı olmazsa, bir başka çıkar yol ararız.

Daha iyi... Gelsin... Konuşalım efendim, anlaşalım...

Müdür bey, iyi yürekliliğini gösteren mesut bir tebessümle, suda boğulurken nihayet kurtulacak bir yere sarılır gibi masanın üzerindeki zile avcunun içiyle birkaç kere vurdu. Gelen nöbetçi gardiyana:

Şu çavuşu bana sesle... dedi. Çavuşu...

Hangi çavuşu! Karakol çavuşunu mu?

Kaç tane çavuş var, ayı! Elbette karakol çavuşunu...

Ne bileyim beyim... Bizim Gardiyan Vahap'a da çavuş derlerdi...

Ulan ben sana Gardiyan Vahap'ı mı sordum. Ona çavuş diyenin geçmişini geçeceğini... Tövbe yarabbi! Elin itine hâşa huzurunuzdan, çavuş diyorlar. Git, yıkıl... Hâlâ duruyor. Rıfkı Çavuş'u al gel!

Ben nöbetçiyim!

Allah belanı versin... Rıfkı Çavuş cehennemin dibinde mi herif? Seslen surdan... Seslen dedim... Anahtarları ben mi alayım? Allah beterinden saklasın!

Gardiyan dışarı fırladı. Müdür deminden beri içinde gizlice biriken öfkeyi bu fırsattan bilistifade bütün şiddetiyle boşalttı.

Ben ne halt edeyim yahu! Bu namussuzlarla ben nasıl vazife göreyim.

Yabanın nerede laf anlamaz hayvanı varsa gardiyan yazmışlar. Beni mesul 21 edecekler. Bir de vekalet tamim yolluyor. İdman yaptırın. Konferans verin.. Mahpuslar okuyacak. Ben gardiyanıma bir çavuş çağırtamıyorum. Lahavle... Lâhavla velâ kuvvete illâ billâ! istifa... İçeri giren çavuşu hürmetle karşıladı. Buyur başefendi. Nerdesin birader? Yook... Ben karakol kumandanımı her zaman yanımda isterim. Böyle arkadaşlık olmaz, değil mi ya Murat Bey?

Öyle!... Çavuş gür siyah kaşlarını azametle çattı:

Karakol yüzüstü kalmış. Ne nöbet defteri tamam, ne mevkuf defteri tamam, ne mahkum defteri tamam... Demirbaş defteri parça parça... Dört iskemle görünüyor. Elde bir tane yok. Bizden evvelki arkadaş, hiçbir iş görmemiş. Böyle ehemmiyetli bir mevkiye sıra çavuşundan karakol komutanı yaparlarsa işte netice böyle olur. Alay mülhakı Binbaşı Muhsin Bey "Oranın genel kumandanı sensin. Göreyim seni" dedi. Tevekkeli beni yollamadılar.

Sen düzeltirsin başefendi, sen düzeltirsin. Hele otur. Şöyle geç. Biraz laflayalım yahu! Allah beterinden saklasın.

Oturmayacağım müdür bey. Bir emriniz mi vardı?

Estağfurullah... Emir ne demek. Biz burada arkadaş arkadaş vazife göreceğiz. Siz dışardan biz içerden... Vazife müşterektir. İnfaz sistemi elhamdülillah... Jandarma olmayıverse benim elim kolum tutulur. İçerde bir gürültü patlasa, bir kavga, bir cinayet! Jandarmadan ben imdat isteyeceğimi. Vazife müşterektir. Sabahleyin konuştuğumuzu Murat Bey'e söyledim. Dedi ki... Velhasıl bir de siz konuşunuz... Murat Bey mahpushanemizin en terbiyeli mahkumudur.

Ben de öyle ümit ederim. Okumuş, yazmış bir adam. Tabii bizi de mesul etmek istemez. Hiç istemem başefendi, lakin yapılan teklifle mesuliyet arasında zerre kadar münasebet göremedim.

Sizce bir münasebet olmayabilir, fakat bizce vardır. Malum ya, emniyet ve asayiş noktasından...

Emniyet ve asayişle benim uzaktan yakından ilişkim olmaz efendim. Malum ya, biz burada adliye vekaletinin şefkat ve himayesi altındayız. Bilhassa silahlı ve sopalı. Bilcümle kuvvetlerin tazyikinden uzak bırakılmamızı kanun emrediyor.

Tazyik mevzubahis değil ki... Tedbiri ihtiyati... Siyasi va-

266

ö(arûar üioğuşu ziyetiniz dolayısıyla...

Siyasi vaziyetim mi? Allah Allah! İşte bunu bir türlü anlayamıyorum.

Hükümet benim herhangi bir kadınla münasebetimden kuşkulanır mı?

Belki kuşkulanır.

Yanlış! Tamamıyla aksi... Hükümet benim mesela Tö-zeyle meşgul olduğumu haber alırsa pek sevinir. Kumar oynadığımı duyarsa şıkır şıkır oynar. Hele esrar içtiğimi müjdeleseler ne yapacağım şaşırarak...

Bu sizin düşünceniz... Bakalım biz nasıl düşünüyoruz?

Nasıl düşünürseniz düşünün. Ben bu hususta kanun taraftarıyım. Şimdi derhal bir zabıt tutacağız! Baş tarafına "Tözey'in kurban etinden hisse verilmediği ve Tözey tarafından bir gece rakı içmeye davet edilmediğim için..." diye yazacaksınız!

Bunu da nerden çıkardınız? Teessüf ederim, iftirayı size yaraştıramadım.

İftira ise daha iyi ya, ayrıca mahkemeye verirsiniz. Bana ait her şeyi biraz bilirim başefendi... Bunları bir mektupla alay kumandanı Muhsin Bey'e de yazabilirim. Muhsin Bey ahbabımdır. Siz daha yenisiniz de görmediniz. Arada sırada beni ziyarete gelir. Biz onunla aynı mektepte okuduk. Tabii benden çok evvel mektepten çıktı. Fakat bizim Galatasaraylılar bir çeşit akraba sayılırlar. Sizi tabii tehdit etmiyorum. Bu benim için ayıp olur. Görüyorsunuz ya, kendimi koruyorum. Tözey'in buraya gelmesi kimseye zararlı değildir. Rica ederim, müsaade edin.

Gelmeyecek.

Gelecektir. Siz de kibarlık ederek müsaade edeceksiniz!

Etmeyeceğim.

Niçin canım? Ne tuhaf şey! Bir kerhane kızının sevdiği bir erkeğin yanma gelip gitmesi sizi vazife olarak nasıl alakadar

edermiş? Buna ya kerhaneci karışır, ya pezevenk. Durun, telaşlanmayın. Ben bu iki kelimeyi de size karşı kullanmadım. Hâşâ... Ben vaziyeti hulâsa ediyorum. Bunlar Jandarma Genel Komutanlığını ilgilendirecek şeyler olmasa gerek.

Bu ne demek!... Siz en üst makamlara bile pervasızca dil uzatıyorsunuz.

Ne yapalım. Şeyhi şeyh eden mürittir demişler. Rifat Mataracı Paşa'ya gıyabî hürmetim var. Lakin mutlaka mecbur olursam ona sizi nasıl şikayet edebilirim?

Bütün bunlar bir orospu için mi? Siz okumuş bir efendisiniz...

Okumayı bir tarafa bırakın... Ali Kemal de okumuştu. Rıza Nur da okumuştu. Orospuya orospuluğa gelince, Tözey mi orospudur, yoksa ihtikar yaparak milleti soyan, çocuklarımızı öldürmeye kasteden tüccar ve onun nüfuzlu ortağı mı orospu? Orospuluğa gelince, Tözey orospuluk etmeye gelmiyor ki... Kendisince merhamete layık gördüğü bir zavallıya teselli vermeye geliyor. Bu da bugünkü kanlı dünyada yapılmakta olan işlerin en asillerinden, en namuslularından biri sayılır. Hem azizim, Tözey bu kapıdan içeriye beni görmek için girer girmez artık orospu değildir ki... Benim şerefli misafirimdir. Biz Türkler malum ya misafirperverizdir.

İyi ama Türklüğü bu işe neden karıştırıyorsunuz?

Her lafa onu karıştırmak modadır da onun için... Sanki biz başka bir devletin idaresinde bir ekalliyet imişiz de istiklal istiyormuşuz gibi... Şu halde orospuluktan dem vururken bile bu bedbaht kelimeyi kullanacağız.

Çok şükür, sizi nihayet güldürdüm. Sevgili milletimizin bütün iyi insanları gibi siz de iyi yüreklisiniz. Mahsustan ve zorla somurtuyorsunuz. Bu sebeple somurtmak size hiç yaraşmıyor... Müdüre döndü, ben size anlaşı-

rız demedim mi? Neden anlaşamayacakmışız? Ne güzel bir oğlunuz var başefendi. Adı da galiba Cengiz. Benim öyle bir oğlum olsa Tözey'le, saati sormak için bile meşgul olmazdım.

Vallaha haklısınız Murat Bey, beni utandırdınız.

Estağfurullah başefendi. Hele şimdi oturun birer cigara içelim. Olmaz, oturun. Müdür, "Birer kahve yapsınlar" bile de-miyorsun. Böyle müdürlük olur mu?

Müdür, gittikçe içinden çıkılmaz bir hale geldiğini sandığı konuşmanın böyle birdenbire tatlıya baglanıvermesinden o kadar şaşırmıştı ki iki kere üst üste "Allah beterinden saklasın!" dedi. Kendisi şahsen bir şey kazanmış gibi memnun olmuş, Murat'ın avukatlığına hayran kalmıştı. Halbuki bu yalnız Murat'ın marifeti değildi. Sonra aylar geçtikçe Rıfkı Çavuş'un hakikaten mert ve mertliği sever bir adam olduğunu herkes anladı.

Murat, Sefer'e üç tane kahve yapmasını söyleyip geri geldiği zaman başçavuşla kırk yıllık ahbap imişler gibi bakıştılar. Üçü de gülümsüyordu.

Nihayet Müdür bey,

Bu herifi gördün mü çavuş? Bu herifi işte bu şeytanlığı yüzünden hapsettiler. Muhakkak öyle... Çünkü evrakını okudum. Hem de anlamak için dikkatle okudum. Hiçbir şey anlayamadım. Bir suç işlememiş ki... Keyfi mahkum etmişler... Keyfi... Allah beterinden saklasın... Hem de karada değil...Deniz üzerinde basmışlar cezayı... Yavuz gemisinde nallamışlar bunları... Kaç kişi idiniz bakalım?

İkisi kadın, birkaçı henüz çocuk... On iki kişi. Başçavuş bir şey hatırlamak isteyerek gözlerini kırpıştırdı:

Yavuz meselesi... Şimdi anladım. Biz o zaman mektepdey-pk... Sizin yüzünüzden biz de sıkıntı çektik beyim. Üstümüzü başımızı, çantalarımızı,

23 çekmecelerimizi aradılar. Bizi bir sıktı-lar, bir sıktılar... Nâzım Hikmet de vardı galiba! 26g

DCemal Tafur

Kızsız düğün mü olur? Nâzım da vardı.

Sefer kahveleri getirdi. Müdüre su verdi. Gene yalnız kaldıkları zaman Murat anlatmaya başladı:

Tözey, hiç olmazsa Malatya adliyecileri için basit bir orospu sayılmamalıdır. İnanmazsanız müdüre soralım. Değil mi Müdür bey?

Neden?... Ben ne bilirim. Ben on beş senedir, hamt olsun, harama tenezzül etmedim... Orasını sormuyoruz. Tözey Hanım bir zaman Malatya'da resmen müddeiumumi muavinliği yapmıyor mu idi?

Yahu her şeyden de haberi var! Seni tevekkeli on beş seneye mahkum etmemişler. İyi de etmişler... Allah beterinden saklasın...

Yalanım varsa yüzüme çarp! Yalan yoksa lafımı kesme... Ben Tözey'i başefendiye anlatacağım ki gelip gittikçe hürmette kusur etmesin, Sabık müddeiumumi muavini Murtaza Bey'i bilirsiniz, duyduğuma göre hemşeri imişsiniz.

Biliyorum, şimdi avukatlık yapıyor.

Tamam. Güzel delikanlıdır. Fidan gibi... Murtaza Bey bir zamanlar Tözey'in dostu idi.

Bunu işittiniz mi?

Hayır.

Benden öğrenin, müdür bey de şahit. Bu Malatya şehrinde bir aralık öyle bir hal olmuş ki adliye dalavereleri Tözey'in kerhanedeki odasında cereyan edermiş ve herkes oraya iltimasa gidermiş.

Kepazelik...

Değil mi? Burada bir jandarma yüzbaşısı yattı. Üç seneye mahkumdu. İki sene aynı odada oturduk. İki sen "Ah kafa, ah kafa! Tözey'e ricaya gitmek vardı," diyerek başını yumrukladı. Günün birinde Tözey'in öteki dostu, müddeiumumi muavini

beyi Tözey'in odasında bastırdı. Yakasını toparladı. "Seni yarın sabah namussuzum, hükümet meydanında vuracağım!" diye yemin etti. Bu idam hükmünü bir şartla geri alacaktı. Sayın müddeiumumi muavini bey tabancasını teslim ederse... Murtaza Bey tabancasını belinden çekip zabite teslim etti. İşin doğrusu da buydu. Delikanlı tabancayı alıp cebine soktu. "Artık keyfinize bakın, bu da orospu, sen de orospusun," deyip çıktı, gitti.

Tövbe yarabbi! Sahi mi müdür bey?

Müdür bey, kendi felaketi konuşuluyor gibi başını kederle salladı. Murat gülümseyerek devam etti:

Vaka Malatya'da şayi olunca meseleyi unutturmak icap etti. Müddeiumumi muavini bey bir ay izin aldı. Tözey'le beraber seyahate çıktılar. Ankara'da bir müddet eğlendiler. Gecelerden bir gece... Çalgılı kahveden sarhoş dönerlerken Tözey bileziğini düşürdü. O sıralarda bu bilezik ancak elli lira ediyordu. Kız neden sonra bileziğin düştüğünü fark etti. Gece yarısı asfaltı iki büklüm, yarım saat kadar aradılar. Nihayet Tözey ağlamaya başladı. Polise gitmeye karar verdi. Bu karar üzerine müddeiumumi muavini bey, yarım ağızla "Ben sana yenisini alırım," dedi. Tözey zeki değildir de kurnazdır. Murtaza Bey de o dakika kurnazlık yapmakta olduğu için kadm işi fark etti. Derhal, müddeiumumi muavini beyin yakasını topatladı. "Çıkar deyyus! Çıkar menteşemi!" diye avazı çıktığı kadar bağırdı. Nihayet başka

çare kalmayınca Murtaza Bey demin Tözey'den gizli yerden alıp sakladığı bileziği geri verdi. Tözey bileziği koluna taktı. Herifi elektrik fenerinin altına sürükledi. Yüzüne dikkatle baktı. Sonra kahkahayla güldü: "Vahap doğru söylemiş. Sen de orospu imişsin yavrum! İbne imişsin!"

Tüh Allah belanı versin! Bu nasıl erkek?...

Yaman bir erkek!... Eskiden üç sene evvel, cezaevi camide

idi. Buraya taşındığı zaman, müdür beyi, müddeiumumi namına Murtaza Bey teftiş ediyordu. Burada pencereden bakmak, mangal yakmak, şarkı söylemek memnuydu.

Pencereden bir mahpusun kafası göründü mü jandarma ateş ediyordu. Muavinin emri böyleydi. Mahpus başka çare bulamadı. Tözey'e acıklı bir mektup yazdı. Mektup Ankara'ya kadar devam eden balayı seyahatinin dönüşüne rastlamıştı. Yani tam sırasıydı. Tözey el altından mahpuslara cevap yolladı. "Pazar günü, ikindi üzeri alın gözünüzden, pencerede bekleyin," dedi. Mahpuslar, muayyen saatte vurulmak pahasına pencerelere üşüştüler. Murtaza Bey, Tözey'le beraber faytonla köşeyi döndü. İstasyondan beri devam eden manasız bir çekişme, delikanlının hiç ummadığı bir sırada birdenbire azdı ve Tözey, el çantasıyle, mahpusların bağrışmaları arasında, Murtaza Bey'i bir temiz dövdü.

İstifasına bir mühim sebep de buymuş derler. Günahı diyenlerin boynuna... Değil mi bay direktör?

Müdür bey başıyla tasdik etti. Başçavuş yalnız içini çekmişti. Murat ciddileşti.

Binaenaleyh, ben şimdi sayın cumhuriyet müddeiumumisi muavinlerinden birisinin mutallakasıyle münasebete girmiş bulunuyorum. Bu da benim gibi bir mahpus parçası için şerefli bir... Şerefli şerefsiz böyle bir münasebetin ne lüzumu vardı? Hiç... Tözey böyle istiyor. Ağır cezalı bir adama

sevdalanmak, ona yardım etmek hoşuna gidiyor, bunun insanca bir şey olduğunu, elhamdülillah idrak etmiş. Ama idrak etmek başka şey, başarmak başka! Biçarenin giriştiği bu iş, orospuların hakkından gelecekleri marifet değil. Birkaç hafta içinde usanacaktır. Görürsünüz...

Bütün bu uzun laflarla kendisini müdafaa etmekte olduğunu sezerek birdenbire sustu. "Kirli çamaşırlarınızı orta yerde yıkayınız!" diyen büyük nasihati tutabilmek için bir miktar mahpusta yatmak muhakkak lazımdı.

Murat, çıplak insanlardan olmanın rahatlığı aynı zamanda ve şiddetle hissetti.

Her şey düzelecek, merak etmeyin! Dünya iyi olacak diye gülümsedi.

10

Murat'ın her şeyin düzelip, dünyanın iyi olacağı hakkındaki iyimser kanaati hilafına başçavuşun, mağlubiyeti kabul etmek istemediği üç gün sonra "kemal-i rezaletle" anlaşıldı. İlk ciddi direnme hadisesi de maalesef Hacı Abdullah'ın başına gelerek, Malatya mahpushanesinde unutulmaz bir hatıra bıraktı.

Hacı Abdullah'ın cinayeti Cumhuriyet bayramı gecesi işlendiğinden, kendisi jandarma nezaretinde hastaneye kaldırılmış olduğu, binaenaleyh, tevkifi o tarihten sayılmak lazım geldiği halde, araya tatil girdiği için tevkif müzekkeresi üç gün sonra kesilmişti. Bu hakkı bir istida ile aradılar. Yapılan tahkikat istidada yazılanların doğruluğunu meydana koydu. Fakat akıl ermez bir hesapla 28 Teşrinievvel gecesi başlayan mevkufiyetin on iki yıl sonraya rastlayan 28 Teşrinievvel gecesi bitmesi lazım iken, tahliye tarihi 29 Teşrinievvel günü öğle üzeri -saat on iki- olarak tespit edildi. Bu karar, istidanın arkasında, cezaevine geldiği sırada, başta müdür bey olduğu halde,

Hacı Abdullah da, Murat da, başgardiyan da hiç ehemmiyet vermemişlerdi. Çünkü böyle saatle tahliye vuku bulmuş bir hadise değildi.

Ekseriya ceza müddetleri gün olarak akşamdan sabaha kadar hesaplanır,

bilhassa, mal beyanından bir gün hapse mahkum edilen unut-

kan, yahut ihmalci, yahut da kanun bilmez borçlular, icra kanunu mucibince, ödeme emrine vaktinde itiraz edip mevcut mallarını veya dünya üzerinde dikili ağacı bulunmadığım üç gün, beş gün, bir hafta içinde beyan etmediklerinden münasip bir sıralarında -ekseriya cumartesi günü akşamıiçeri alınarak pazar sabahı bırakılırlardı. Mahpushane idarelerinin en korktukları mesele tahliyeyi geciktirmekti, icabında, tevkif müzekkeresi olmadığı halde, aylarca polis zindanlarında işkence altında süründürülen vatandaşın, cezalandıktan, yahut tevkif edildikten sonra tahliyesine karar 25 verdilerse, veya cezası biterse kendisini bir saat fazla tutmak, hür insanın hürriyetini tahdit maksadıyla altı ay hapis cezasını müstelzim dehşetli bir suçtu. Müdürler ve başgardiyanlar bundan pek korkarlardı. Eğer sıkışık bir sırada, ufak tefek işlere bakan bir adam bırakılacaksa, mühim veya şüpheli noktanın tetkik ve tahkiki de o dakika için imkansızsa, kendisini icabında tekrar bulup şüpheli cezayı yatırmak şartıyla bırakmak

ceza görmemek için tutulacak biricik yoldu. Ekseriya da bu böyle oluyordu. Mesela geçenlerde Tahsildar Dursun Efendi, bir işten beraat etmiş, başka bir işten tevkifli olduğu halde, tevkif müzekkeresinin sehven daireye gönderilmesi yüzünden salıverilmiş, iki saat sonra kağıt getirilince, hazret tekrar cezaevine alınmıştı. Bu iki saatlik müddet içinde Dursun Efendi'nin mutlaka, nur topu gibi bir oğlanı, vatana ve millete hediye etmek fırsatı mahpuslar arasında söylenip duruyordu. Daha ileri giden, Şakacı dostlar, "Dursun Efendi altı ay sonra bir yavru çıkıverme-lü Hanım yengeyi tabii yakasından tutarsın, 'Bu nedir?' diye bağırırsın. O da boynunu büker: 'Ne olmuş? Geçen ay bir, evvelki ay iki, etti üç... Gelecek ay bir, öteki ay iki, bu da etti altı... a, herif sen benim başıma geri kalan üç ayı mı kakıyorsun?' derse, görürsün" diye gülüşüyorlardı.

Binaenaleyh, insanoğlu istikbali

keşfedemediğinden ve bilhassa mahpushane karakol komutanı gedikli başçavuşu Rıfkı Efendi'nin neler hazırladığını sezemedi-ginden. on iki seneyi günü gününe yatan Hacı Abdullah'ın tahliye zamanını da, Hacı'yla Murat kendi başlanna keyiflerince tayin etmişlerdi. Tahliye tarihlerini iki gün kalana kadar, Hacı Abdullah'ı sabah namazından evvel hamama bırakacağını yeminle temin eden başgardiyan filhakika ağzını birdenbire değiştirmiş, düşman sahibi olan Hacı'nm Allah göstermesin bir kazaya kurban giderek hem onun, hem de kendisinin başını derde salacağını ileri sürerek bu vaadini geri almış, ne zarar? Hacı da hamama gitmek taraftarı değildi. En iyisi saat sekize doğru çıkmaktı. İbrahim'e böylece haber yollandı. İbrahim senelerden beri arkadaşlarına söz açıldıkça şart ediyordu: Hacıyı gelin getirir gibi, dosta düşmana karşı, davul zurna ile çıkaracaktı. Alayın tam saat sekizde mahpushane kapısında olacağını bir akşam evvel kararlaştırdı. Ona göre yatak dengi saat yedide sarılmalıydı. Sefer saat altıda geldi. Hacı Abdullah üç gündür Murat'ın odasında misafirdi. Ve üç gün süren bu misafirlik Murat'ı da, Hacı'yı da usandırmıştı. Sefer, odada yatanları çoktan uyanmış buldu.

Yatak altı buçukta kilime sarılmış, Hacı Abdullah verdiği and üzerine bütün çekmeceleri, dolapları, masa altlarım gözden geçirerek kendisine ait bir iğne bile bırakmadığına çoktan emin olmuştu. Karı Bey'in kanaatine göre, mahpusun, mahpushanede, bir şey bırakması felaketin felaketi olacaktı.

Çünkü mal, sahibini çeker ayağına getirirdi. On iki sene dile kolay:

"Nereye Kan Bey?" "Mahpusa şahım!" sözlerinden usanmıştı. "Daha bir gün geleceksin," demek yüreğine indirecekti. (Tabii, İstanbullu oğlunu görmek ayn şey!)

Dengi, Sefer sırtlayıp kapı dibine indirmişti.

Hacı Abdullah, ömründe ilk defa giydiği pantolonun içinde,

kendisini çıplak hissederek şaşkın şaşkın volta vuruyor, her adımda paçalarına bakarak apışarasım yokluyordu. On dakika içinde tahliye saatini sekiz olarak tespit ettiklerine Murat'la Hacı pişman oldular. Konuşacak bir laf bulamıyorlardı.

Murat mütemadiyen şunları tekrarlıyor, aynı cevapları alıyordu:

Bak Hacı, rakı içmek yok!

Yok Murat Bey.

İçeceksen evde içeceksin.

Evde de içmem... Rakıyı ne yapacağım?

Hani içersen evde içeceksin. İçtikten sonra taş çatlasa sokağa çıkmayacaksın. 26 Sokakta ne işim var. Çıkmam.

Çıkmayacaksın. Sen düşman sahibi bir adamsın. On iki senede düşman tarafı ölen oğlunun acısını çoktan unutmuştur ama, senin tahliyen yaralarını kurcalar, birkaç zaman dikkatli davranacaksın.

Davranırım.

Silahsız da bulunma, hayatın tehlikeye düşmedikçe silahını da kullanma...

Tövbe... Silaha el mi sürülür?

Bir de kerhaneye gitmeyeceksin. "On iki sene yattı da adam olmadı," derler. Halbuki sen, artık esnafın, tüccarın gözüne girmeli, bir iş tutmalısın.

Tutarım. Kerhaneye gidilir mi?

i - Zaten bahsimiz var. Biliyorsun. Fabrika açıldı açılalı, tren geldi geleli dünya karı dolu. On beş gün içinde bir tane yakalayıp beraberce ziyarete

getireceksin. Getiremedin mi ziyafete hazır ol...

Getireceğim, sen ziyafete hazır ol.

Ben hazırım ama... Faydasız bir şey... Sen kaybedeceksin.

Görürüz. Baklava isterim.

Ben de muhallebi isterim. Malum ya biz İstanbullular muhallebi çocuğuyuz!

Sözün burasında, karşılıklı saatlerine bakıyorlar, zamanın bir türlü yürümeyişine, yediye yirmi kalada kazık kaktığına şaşıyorlardı. Bu sefer, söze tersinden başlayarak, Murat muhallebi istedi. On beş gün içinde bir yabancı karı ile ziyarete gelmek, silah taşımak ve kullanmak, kerhaneye gitmemek ve rakı içmemek meselesi konuşuldu. Saatler yediye on var! Cigaralar hiç söndürülmeden yanıyor. Murat, geç yattıkları, erken kalktıkları için bekleyişin sıkıntısından başka bir de yorgunluk hissetmeye başlamıştı. Uyku gözlerinden akıyor, üst üste esniyordu. Hacı Abdullah'ın bütün itirazlarına rağmen, nihayet boğazına kravat bağlamaya işte bu uyku sersemliğinin verdiği an şiddetle muvaffak olabildi. Aynaya baktılar. Gülüştüler. Fakat saat ancak yediyi çeyrek geçebildi.

Dün gece koğuşlarla vedalaşmayı doğru dürüst yapmamışlardı. Eğer bu işi sabaha bırakmış olsalardı, şüphesiz şimdi vaktin nasıl geçtiğim fark bile etmeyeceklerdi.

Karşı karşıya oturdular. Murat üçüncü defa,

Malum ya biz İstanbullular muhallebi çocuğuyuz dedikten sonra, çay ister misin? diye sordu.

Hacı Abdullah istemedi. Kendisine sabahtan beri belki on kere burnunu karıştırmaması, elini burnundan çekmesi ihtar edildiğinden canı sıkılmıştı.

Pek rahatsızdı. Yular boğazını sanki zorluyor, bu cenabet pantolon nerdeyse patlayacak gibi kımıldamasına meydan vermiyordu. Bir eve gitseydi, soyunup yatacaktı. Haydi kendileri mahpustular, bilmeyerek saat sekizde gelin demişlerdi. Pekala! İbrahim'e ne olmuştu efendim? Ölmüş mü

bu herif? Sekiz... Sekiz Allahm emri mi yahu! Adam yarım saat evvel davranır.

Her kamyon veya otobüs geçişinde susup kulak veriyorlardı. İşte yok! İster misin dün gece İbrahim namussuzu, keyif ile rakının başına otursun da bir yerde sızsın... Daha beteri, kavga edip polis dairesini boylasın! Yapar mı yapar! Delidir. Öyleyse... Karı Bey gelmeliydi. Karı Bey neden gelmiyor? Hepsinin alacakları olsun...

Saat sekize on kala, Sefer, bir kilo üzüm getirdi. Bakkal Abu, Hacı Abdullah'ın tahliyesi şerefine bu sabah dükkanı erken açmış. Üzümün de en iyisini getirmiş. Bugün Cumhuriyet bayramı! Eyvah! Bugün davul zurna bulmak meseledir. Tamam!... İbrahim davul zurna arıyor! Gördün mü, yok. Akşamdan Şefika'nm kardeşi Hasan'a haber yollanacaktı. "Olmadı!... Dur, sus birader!"

Davul zurna, köşe basma gelinceye kadar susmuş, cezaevinin sokağına sapınca birdenbire "Ey gaziler..." çaldırmıştı.

Birden ayağa kalktılar, sarılıp öpüştüler.

27

Allah bizi kurtardı, seni de kurtarsın bey!

Eksik olma Hacı!

Haydi aldırma...

Merdiveni ağır ağır indiler. Artık beklemek geçtiği için telaş ve sinir kalmamıştı. Hacı Abdullah, Sefer'i son defa kucakladı. Nöbetçi gardiyanı Durmuş, Abdullah'ın üstüne yürüdü.

Aç bakalım ağa...

Açmam Hacı!

Yağma yok Durmuş... Artık hükmün kalmadı.

Açmam...

Ulan, biz o kadar görgüsüz değiliz. Ayrıca anahtar bahşişi hazır...

Bahşiş için değil Hacı... Kusura bakma!

IKemal Takvr Ya ne için?

Tahliyen saat on ikideymiş.

Kaçtaymış?

On ikide...

Ulan eğleniyor musun? Tam sırasını buldun.

Eğlenmiyorum. Doğrusu bu... Emir böyle...

Yahu! Bu nasıl emir... Bu emri verenin de... Verdirenin de... Ulan siz delirdiniz mi? Nerde müdür... Başgardiyan nerde? Ulan geçmişi boklular...

Murat araya girdi:

Hele dur bakalım... Bağırma, düzeltiriz. Daha neler işitec-giz...

Kapının önünde davul zuma kıyameti koparıyor, ibrahim, demirleri tutmuş içeri bakıyor, gürültüden konuşulanları işitmediği için gözlerini yaşartan bir

sevinçle gülümsüyordu.

Dört fayton tutmuştu. Bunların dördü de ağzına kadar kadın ve çocuklarla doluydu. Bundan başka, mahpusane civarında oturanlar da davul sesine koşuyorlardı.

Jandarmalar, gece çalışan ameleler, başına bir şey alıvermiş kadınlarla hatırı sayılır bir kalabalık arabaları çevirmişti. Düğün alayı gibi, basma parçalarıyla süslenmiş atlar, başlarını sallayarak kaldırımda tepmiyorlardı. Zurnacı zurnanın ağzını mahpushaneye doğru kaldırdıkça "Ey gaziler" havası beton duvarlara çarparak birkaç misli kavvetleniyor, bir bora şiddetiyle kapıdan içeri hücum edip Murat'ın öfkeden sade kan kesilmiş yüreğini titretiyordu.

Durgunluğu bahşiş meselesi zanneden İbrahim gardiyanlara ve başgardiyana bahşişlerini dün akşam gönderdiği halde, yeniden bir iki buçuk liralık banknot çıkarıp demirlerin arasından Derviş Abdullah'a uzattı:

Haydi arslanım! Ver emaneti beklemeyelim...

Derviş, bu bahşişle Hacı Abdullah'ı salıvermemek arasındaki tersliğe zerre kadar aldırmadan paraya uzanmıştı ki Hacı, arslan gibi atıldı:

Ne veriyorsun?... Haberin yok... Haberin var mı senin... Bırak parayı Derviş... Siz toptan rezil heriflermişsiniz, vurunca yere geçiririm... Parayı bırak... ibrahim evvela, kardeşinin anlattığı meseleden hiçbir şey anlayamadı. Elinin bir işaretiyle, "Ey gaziler"i susturdu. Emri tekrar ettiler. Bir müddet gözlerini kırpıştırdı, sonra sinirli ve alkolik insanların kelime buldurmayan, küfür ettirmeyen müthiş öfkesine kapıldı:

On iki... On iki ne demek?... On iki ha... Vay anasını, vay avradını...

Vay dinini, vay imanını... Vay... Nerde müdür? Ner-de müdür olacak namussuz?

Müdür henüz gelmemişti. Nerdeyse gelirdi. Derviş Abdullah, eline değip geri çekilen iki buçukluktan ümidim tamamıyla kesmemiş olacak ki anahtarı kilide sokup birisine meydan okur gibi, tekrarlıyordu:

Açayım mı ibrahim Efendi? Açayım da içeri gir... Müdür nerdeyse gelir...

İçerde benim ne işim var?... Ben bir daha bu kapıdan geçer miyim?

Müthiş bir çaresizliğe kapılmıştı. Kolları yanma sallandı. Sanki birdenbire çöktü. Düşünmeyen bakışlarla, Murat'ı utandırarak insanların yüzüne ayrı ayrı baktı. Cümle kapısının dört köşe demirleri, -iki kardeş arasında, şu 28

anda ancak iki adımlık mesafe vardı- dışarısı ile içerisini insan kudretini ümitsizlikten öldürecek kadar ayırmakta idi. Murat, bir an, dışardaki kalabalığı, büyük bir dürbünün tersinden görür gibi oldu. Sineklere sinirlenen bir beygir gibi, başını şiddetle salladı. Davulcu Hasan'la 281

[Kemal Tahir

zurnacı yere oturmuşlardı. Davulun kasnağı, Murat'ın yüreğini sıkıntıdan patlatacak kadar çarpık çurpuktu. Zurna, senelerce, üzerinde gezen parmakların kirinden simsiyahtı. "Bunda niçin peşrev olmaz? Peşrev olmaz da ondan... Garip Çingene'ye gümüşlü zurnayı neden layık görmezler? Görmezler işte... Allah bu dünyanın belasını versin! Sen haklısın bey. Sen haklı imişsin!" Murat kendisim topladı. Hacı Abdullah'ın yüzüne gülümseyerek baktı. Kendi içinden Hacı'nın son sözlerini düşünmeden tekrarlamıştı. "Bu nasıl bir kafa fonsikyonu? İnsan lafı duyuyor, anlamadan tekrar ediyor. Kulakla, konuşma kabiliyeti arasında demek ki bir kestirme yol var. Ama biz bu yolu, bir korkulukla kapalı tutuyoruz. Mikrofon sesleri şuurdan geçiyor. Cevap meydana çıkıyor... Demin şu halde, ben bir an deli oldum. Olmamak elde mi?"

Kalemini çıkardı. Düşündüklerini ağır ağır yazmaya başladı. "12 sene.. 144 ay, 624 hafta... 1440, 1440. 288, 1440 daha 388, 4280, 4380 gün... Kaç saat tutar?... 4320 saat, 43200 saat daha 86400 saat... 4320'yi de dörde zarp edip üstüne ekleyelim... Yuvarlak hesap 17000 saat... Yüz bin saatte demek ki yüz bin küsur saatte, biz şimdi üç saati arıyoruz! Molyer hasisliğin bu derecesini asla düşünmemiştir. Hem de haklı... Yoksa, piyes komedi

olmazdı ki... Böyle facia olurdu." Kağıdın boş yerlerine büyük büyük imzalarını attı. Her tarafı dolunca ara yerlerine daha büyük harflerle ismini yazıyordu. Bu onda keder alametiydi.

Ne yapacağız bey?...

Ben şaştım. Müdür de, sergardiyan da meseleyi biliyorlardı. Bilmeseler burada olmazlar mı?

Bize bu düşmanlığı neden yapsınlar beyim? Hacı'nın mavi gözleri yaşarmıştı. Neden? Bu görülmüş bir rezillik değil... Allah Allah! Ben on iki sene evvel, dün gece vurdum.

Mahkemenin verdiği on iki seneyi beğenmemişler de, on beş saat müddeiumumilikte ilave etmişler. Dur aklıma bir şey geldi. Başçavuşu çağıralım...

Seyre gelmiş jandarmalardan birisi, öfkeyle başını salladı:

Bırak beyim... Hacı'nın kardeşi ricaya gitti. Saati gelmedikçe bırakmıyor. Domuzun başı bizimki... Dün gece eve giderken koğuş nöbetçisine tembih etmiş "Hacı saat 12'de çıkıyor. Erken bıraktırırsan hakkında zabıt tutarım," demiş. Aziz Onbaşı yalvardı, sizin müdür yalvardı, başgardiyan yalvardı. Kulak verme... "Geçme namert köprüsünden ko aparsm su seni," demişler... Bir saat dişinizi sıkın.

Hacı Abdullah şaşırmıştı:

Bizden ne istiyor? diye sordu.

Murat ona bir cigara verdi:

Kurban eti meselesi... Tözey meselesi... Sen meraklanma. Ben ondan bu acıyı alırım. İbrahim nerede?

Küçük Mediha, bayramlıklarını giymiş, gözleri ağlamaktan kıpkırmızı, kapının yanında duruyordu:

Babam, müdüre gitti... dedi. Bizi arabadan indirdi de bir sürü misafir geliyor. Yemekler hep soğuyacak...

Diğer iki arabayı dolduran kadınlar, örtülerinin arkasında, sabırlı ve telaşsız bekliyorlardı. Bakkal Abu, dükkanı açmayı yarım bırakarak kapıya yaklaştı. Meseleyi duyunca kahkahalarla gülmeye başladı:

Olur şey değil beyim... Duydun mu? Tamam... Biz bu gidişle, tövbe yarabbi, şarkı olacağız. "Oğlan adın İsmail" hesabı bir şarkı! Bunu defterine yazmadın mı?

Yazdım ama yazmasam da unutulur gibi değil...

Bak bütün uğursuzluk bu Hacı Abdullah'ta beyim... Bu Hacı Abdullah çıksın... Görürsünüz, size mutlak af verirler...

Sen ne diyorsun bakkal başı? Herifler on iki senede üç saat caba vermiyorlar. Bir de af çıkarsınlar... Olmaz öyle şey...

Pekala beyim. Sen peygamber olacak bir adamsın. Hani Allah? Ben Allah olsam, hâşâ sümme hâşâ, bir şeyler yapardım yahu! Hey yerleri gökleri yaratan, yetiş imdada yetiş! Araba dörtnala sokağa girdi. İstanbullu gülerek,

İşte geldi Abu Efendi! Arabaya binmiş...

İbrahim yere atladı. Karının, telaşından müdürün evde olduğu halde "yok" dediğini anlamıştı. Sövüyordu.

Abu, onu dükkana götürdü. Orada iki erkek, ölü başında bekler gibi ağır bir kederle rakı içmeye giriştiler.

Bu üç saat, böylece, dünyanın en hazin, en kepaze üç saatlerinden biri olarak, içerde ve dışarda bekleyenlerin zıtlarına basmak istiyormuş gibi ağır ağır -daha doğrusu- sürüklene sürüklene geçti.

Nihayet karakolun koğuş nöbetiçisi, kapıya kadar gelmeye utanmış gibi uzaktan Gardiyan Derviş Abdullah'a bağırdı:

Vakit tamam! Koyuver gitsin!

Hacı Abdullah'la İstanbullu isteksiz isteksiz kucaklaştılar.

Davul zurna baştaki arabaya yerleşerek "Ey gaziler"i yeniden tutturdu.

Çocuklar çığrıştılar.

Hacı Abdullah, bindikten sonra, on iki seneyi de, bu üç saati de unutmuş olduğunu meydana çıkaran bir hareketle faytonun körüğünü arkaya attı.

Kapıya doğru ellerini salladı:

Eyvallah beyim!

Güle güle Hacı!

Burada kaldığı için kendi namına hiçbir keder duymuyor, kurtulduğu için Hacı namına zerre kadar sevinemiyordu. Fasılasız on iki sene hapis yatmak, öyle bir bela idi ki savuşturmak bile artık kurtuluş sayılmazdı. Hacı sanki kendisini her an yora-284

cak, üzecek, son derece yabancı hatta düşman bir kalabalığın içine, tek başına, ümitsiz ve silahsız karışıp gitmişti.

Beş yaşındaki bebeklerin on yedi yaşma girdikleri bir acayip dünya!... On yaşındaki sümüklü kızlar, kim bilir kaç çocuk sahibi oldular? Mahallelerde yeni evler yapılmıştır. Bekçiler, dükkancılar, değişti. Mahpuslar için ömür uzun sürermiş. Doğru bir söz. Hacı Abdullah, muhakkak ki yaşma göre iki misli yaşamış gibi şaşırtıcı bir şeyler hissedecektir. 28$

11

Hacı Abdullah kaybettiği bahsi, ancak iki ziyaret günü saklayabildi. Her gelişte Tözey'i de orada gördüğü için gizlice kerhaneye gitmeyi de doğru bulmamıştı. Nihayet, fabrikada çalışan kadınların ilk işarette, avlu çitlerinin kenarına yatıvermedikleri-ni öğrenmişti ama, bunu öğrenmenin derdine derman olacağı yoktu. Anlattığına göre, bir iki kavat da bulmuş, birkaç lira da kaptırmıştı. Sözlerine inanılırsa Hacı parasını vurduracak adam değildi; lakin gel gelelim, kavat namussuzu Şaroglu'nun kızını getireceğini vaat etmişti. Hani şu Abdurrahim'in yaraladığı dünya güzelini...

Murat, asıl böyle bir lafa kandığı için Hacı'nın parasını kaptırmayacak değil, pekala kolayca kaptıracak bir adam olduğunu anlamıştı:

Öyleyse... Muhallebiyi pazara isterim..

Muhallebi kolay... Ben ne halt edeceğim... Bana bir akıl öğretmeli...

Yüzüme yalvarır gibi bakma... Kerhaneye müsaade edemem.

Aman...

Meraklanma, bir şey düşüneceğim... Şimdi sözüme gelorhan kemal - karılar koğuşu

din mi? Sen bu pencerelerden bakarken her geçen kızı kötü belliyordun....

Fukaraların günahına girmişiz beyim... iki kere sinemaya gittim. Garipler bize bakmıyor. Yerlilerin gariplere uyanları korkuyor mu nedir?

Hakları var... Evlenmek meselesi ne alemde?

Karı Bey'i evde kim görüyor? İşi gücü dünür gezmek...

Şimdi bir de hastalanırsan...

Acımdan öleceğim... Adam kısmı ölümü görünce hastalığa razı oluyor.

Hastalık mı? Sesini alçaktı. Benim içimi bir korku kaplamış beyim. Bizi hitamında evlendirecekler... Gerdek gecesi rezil olmayı ne yapalım?

Aklına böyle şeyleri getirmeyeceksin. İnsan böyle söyleye söyleye kendisini körletir. Arslan gibi delikanlısın. Bak ben ne düşündüm. Tözey'e yalvarırız. Bir gün Eplemeliyi

yanma alıp size oturmaya gelirler. Çarşaf giysinler, arabadan inince kapıyı acele açar, içeri alıverirsin. Yengeni, çocukları, Karı Bey'i gezmeye yolla.

Eplemeli gelmez ki... •

Tözey'i razı edersek getirir.

Artık bu iş sana düştü beyim... Kusura bakma...

Orospu yüzünden adam vurup on iki sene yattıktan sonra çıktığının haftasında kerhaneye gidersen asıl bu iş bana ayıp olur. "Murat, buna hiç mi akıl vermemiş?" derler. Şimdi dünya değişti. Yeni yetişen delikanlılar senin Hacı Abdullah olduğunu bilmezler. Dayak yesen işine gelmez, vursan daha beter... Valla-ha bu sefer Karı Bey buraya uğrar mı? Haydi bakalım.

Uğramaz... Zaten ölür beyim... Karının karnı çatlar.

Sade hovardalar mı değişti? Kızlar da eski kızlar değil. Hepsi kaşarlanmış. En kötüsü, komiserin dostu...

rJ- Doğru... Doğru ama, bizim halimiz ne olacak?

Evleneceksin.

Biz, bizi bir kere denemeyecek miyiz yahu? Bakalım erkek miyiz, yoksa hadım mı olduk? İslam dini aşikare Murat Bey, ben kendime güvenemiyorum. Gülüşürlerken Tözey içeri girdi. Müdür odasında oturuyorlardı. Kız, âdeti olduğu üzere daktilonun önündeki iskemleye ilişti. "Neye gülüyordunuz?" diye sordu.

Biz mi? Hacı Abdullah yolda doğru dürüst yürümeyi unutmuş. Dert yanıyor.

Bu da ne demek?

Tabii on iki sene kapalı kalan bir adama ayıp değil...

Herkes de Hacı Abdullah'ın yürümesine mi bakıyor? Canı nasıl isterse öyle yürüsün... Ben size bir şey soracağım, ama doğrusunu söyleyin...

Baş üstüne...

Buranın çavuşu, benim buraya gelmemi yasak mı etmiş kuzum?

Hayır... Ben duymadım. Öyle şey olur mu?

>- Ben birinden haber aldım. Şimdi buradan çıkınca doğru Muhsin Bey'e gideceğim.

Ne olacak? Murat kaşlarını çattı. Bir yere gitmeyeceksiniz tabii...

Gideceğim... Kıvırcık da pek öfkelendi. Teğmene söyleyecek. Vay edepsiz Aziz vay... Onbaşıyı yollamış. "Bir gece âlem yapalım," demiş. Bana kalsa razı olacaktım. Şu kadar masraf ettirecektim. Geceye de Muhsin Bey'i çağıracaktım... Sonra, belki size başka türlü anlatırlar da kızarsınız diye vazgeçtim.

İyi etmişsiniz. Ben çavuşla görüşürüm. Kusuruna bakmayın.

Bunlar böyle yapacaklar da biz hızımızı almayacak mıyız?

Hız almak şurada hele dursun. Şimdi bizim bir müşkülümüz var Tözey.

Buyrun.

Hacı Abdullah'ı görüyor musun?

Ne olmuş?

Yeniden Eplemeli'ye sevdalanmış.

31

Tamam... Hacı, sen yanlış kapı çalmışsın. Eplemeli eski Eplemeli değil.

Biz hep değiştik. Akıllı olduk.

Hacı Abdullah elini burnundan çekti:

Karı kısmında akıl mı olurmuş? Murat güldü:

Karı kısmında akıl olmaz. Çünkü din kitapları kadınların ege kemiğinden yaratıldığını yazar. Ege kemiğinde akıl yoktur. Lakin, bu devirde erkekle akıllarını kaybettiler de, bizim kaybettiğimiz akılları karılar aldı.

Yapma beyim, bu domuzlara laf mı söylenir? Müslümana yazık. Sen bunları şımartıyorsun.

Neden şımaracakmışım? Siz lafı uzatmayın da derdinizi söyleyin.

Derdimiz, Hacı Abdullah Eplemeli'yi, bir de seni yarın eve davet ediyor.

Bu nasıl iş? Biz onu davet edelim. Buyursun.

Olmaz. Hacı sizin eve gelmeyecek. Yemin etti.

Neden?

Anası ağladı da yemin verdirdi. Biliyorsun, on iki seneyi Küçük Bedriye'nin yüzünden yatmadı mı?

Şuna bak... Sütten ağzı yanmış, yoğurdu üfleyerek yiyor. Bize ne yapacaksın?

Ne isterseniz... Rakı, şarap...

İstememem. Bize iki şişe bira al... Ben sarhoş olursam sen be-

289

üiemal TöJıtr ni zapt edemezsin.

Eplemeli de senin gibi mi sarhoş olur?

Niye sordun? Gözün mü yıldı?

Hayır, onu zapt ederim de evvelallah...

İnanırım övünme... Eski ahbabın... Huyunu bilirsin...

Bilirim ya... Memesini tutsan yere çöker... Gene öyle mi?

Sus terbiyesiz...

Neden? işte doğru bir söz... Haydi, gidelim de Hanım'ı görelim.

Ben Hanım'la konuşmuyorum.

Yok canım?

Konuşmuyorum. O da senin gibi terbiyesiz bir karı. Murat, meraklandı:

Aranız iyi idi. Hayrola?

Neresi iyiydi? Karının boğazına ipler dolanmış, bir ayağı mezarda, gene de gözünü erkeklerden alamaz...

Kolay değil Tözey... Onun kusuruna bakmamak. Erkekler üç ay cezaya dayanamıyorlar.

O, her akşam, "Beni bu gece götürüp asarlar," diye yatıyor.

Götürüp assınlar... Rabbim dağına göre kar verir, iyi bir karı olsa kocasını zehirlemezdi... Sen merhametli idin ama Tözey... Herhalde biçareye iftira etmişlerdir.

Rica ederim, pis orospunun lakırdısını bırakın... Ben buraya Hanım'ı konuşmak için gelmedim.

Hacı Abdullah, başparmaklarının tırnaklarını birbirine sürterek gülüyordu.

Tözey ona da çıkıştı:

Tırnaklarını birbirine sürme. Ateş alacaksın... Hanım'ı dışarı çağır da merdivenin altında öpüver. Erkek görünce içi geçi-

veriyormuş. Töbe Yarabbi... Dışarı çıkmaya davranan Hacı'mn arkasından seslendi. Bana Sefer'i gönder. Sefer gülerek içeri girdi:

Safa geldin bizim Tözey Hanım...

Safa bulduk topal oğlum... Söyle bakalım, bu Murat Bey sabahleyin uyanınca cigara mı içiyor, yoksa ekmek mi yiyor?

Söyleyeceğim bey.

Murat, yumruğunu yavaşça Sefer'in karnına vurdu:

Öteki bacağını da ben kırarım. Ne söyleyeceksin?

Tözey abla... Sabahları bir şey yemeden cigara içiyor, üç cigara içiyor.

Ekmekleri kızdırıyorum. Yağ sürüyorum. Kaşığı bal kutusunun yanma koyuyorum. Yarısını bana yediriyor.

Tözey kaşlarını çattı:

Vah benim emeklerime... Sen hayvan gibi, bunun kahvaltısını yiyor musun topal herif?

Ne yapalım. Bize bağırıyor.

Bağmyormuş... Töbe Yarabbi. Başıma gelenler... Yetişip yetişmeyesice...

Türeyip türemeyesice... Karşımda tek ayağına basmış gülüyor. Seninle biz bozuşacağız Sefer... Buna haftada bir kilo tereyağı, bir kilo bal yedireceksin. Biz bunu şişmanlatacağız. Vallaha Nuri Bey'e, Nâzım Bey'e yazarım. "Sözümün birini dinlemiyor," derim.

Sakın ha... Bana yapmadıklarını bırakmazlar.

Bıraksınlar... Oh olsun... Gülme topal rezil... Al şunları... Haydi sen zıkkımlanıyorsun. Başkasına da veriyor musun? Ne hacet... Siz bütün mahpushaneye ziyafet çekersiniz... Sefer, bal kutusuyla yağ topaklarını aldı:

Tözey abla... Azzet daha çıkmadı mı?

Nereye çıkıyor. Çullu'nun akrabaları dava ediyorlarmış. "Bu herif ihtiyardır. Aklı başında değil," diye valiye müracaat et-

misler. Karıyı çıkarmıyorlar. Murat sordu:

Ne yapıyor?

Ne yapacak. Çalışıyor. Bu yakınlar, erkek milleti kudurmuş. Azzet'e bile razı olan çok. Artık ağlamıyor mu?

Siz çocuk musunuz kuzum? Azzet, "Yanıma uğrayan yok," diye ağlıyordu.

Şimdi görseniz, gözlerini sürmelemiş, kaşlarını rastıklamış. Bir entari verdim. Kıymet de bir kundura aldı. Biz hiç utanmayız Murat Bey... Sen bize hiç merhamet etme... Estağfurullah... Mesele öyle değil ki... Tabii insan alışıyor. Hep alışıyoruz. Baksanıza, ben de mahpushaneye alıştım. Siz buradan çıkınca hiç garipsemediniz mi?

Sahi... Garipsedim. Ama... Tözey utanarak başını çevirdi. Ben sizi düşünüyorum da yüreğim yanıyor sanmıştım. Çıktığımın ikinci gecesi... Buranın ışıkları bizim evden görünür. Işıkları birdenbire gördümdü. Boğazıma bir şey tıkandı. Pencerede durup bir güzel ağladım. Yanımda bir resminiz yok. İşte o sebepten ertesi gün Necati'yi yolladım da tespihinizi istedim. Sahi, tespih dedim de aklıma geldi. Sizi tespihsiz bıraktım. Bir iyisini alacaktım ama, dükkanlarda yok. İsterseniz göndereyim.

Hayır... Dursun... Ben zaten kullanmazdım. Burada âdettir, herkes çeviriyor diye ben de bir tane almıştım.

Dördü eksik.

Evet...

Dizdirmek için Hanım'a verdinizse çalmıştır.

Yok canım...

Çalar. Her şeyi çalar da, puşt oğlan kılıklı Ali'ye pencereden verir.

Aduş nerde? Gene "Ah Murat, ah..." diye göğsüne vuruyor mu?

öiarûar DCoğuşu Hayır. Unuttu.

Kızlara Aduş'u her zaman söylüyorum. Bir gün babası bizim eve getirsin.

Ona para toplayacağım.

Eksik olmayın. Entari alırız.

Hayır. Entariyi ayrıca veririz...

Başgardiyanın kızı yanınıza geliyor mu efendim?

Ne münasebet?

Hani perde modeli güzel oldu mu, olmadı mı, diye merak eder de...

Nasıl perde modeli?

Siz yalan da söylüyorsunuz... Sonra yalanı da beceremi-yorsunuz...

Yalan değil... Size bunları kim anlatıyor?

Benim her şeyden haberim var. Karakız, demek ki, sizi kıskandı da benim elimi sıkmadı. 33

Neler söylüyorsunuz? Dedikodu oluyor. Nebahat daha çocuk... Beni niçin kıskansın...

Eşek kadar kıza çocuk mu denirmiş. Yirmi yaşında var.

On altı yaşında... İstanbul'da o yaştakilere biz çocuk deriz.

Vah vah... İstanbullular, şu halde, körpe kıza hasret ölürler. Bizim buralarda erkekler ağızlarının tadını biliyorlar. Vaktiyle everselerdi şimdi üç tane çocuğu olurdu, sizin çocuk dediğiniz malın...

Murat, bir şey hatırladı. Sözü değiştirmek için sordu:

Yoksa, Hanım da mı beni sizden kıskanıyor? O sebepten danlmış olmayasmız?

Bir de benim ağzımı mı arıyorsunuz? Elbette kıskanıyor. Şefika'ya rezaletlerini bir sorsanıza...

Şimdi anladım. Bunları hep Şefika uydurmuş.

29?

Artık o kadarını bilmiyorum. Müsaadenizle... Kalkıp eteklerini düzeltti.

Elini uzattı. Canınız bir şey isterse bir kağıt yazınız. Çamaşırları birazdan çocukla yollarım. Durum bakalım... Süleyman benden para almıyor. Bu olmaz. Ben ona sinema parası vereceğim. Lütfen tembih edin.

Onun sinema parası var. Duyarsam, billaha kovarım. Çocuğun ekmeğine mani olursunuz... Artık siz düşünün... Bu haftaki çamaşırla beraber yorganı da yollayacaksınız. On beş gün oldu. Kir içinde kalmıştır.

Hayır. Daha kirlenmedi.

Siz nerden bileceksiniz? Yorganı da bekliyorum. Allas-marladık.

Yarın sizi Hacı Abdullah kaçta beklesin?

Yayan mı gideceğiz? Kaçta araba yollarsa...

Çarşaf mı giyersiniz?

Çarşaf giyeriz. Mahalle arasında ayıptır.

Öyleyse... Geçerken buraya da uğrayın. Size çarşaf çok yakışıyor.

Olur... Tözey keyifle güldü. Demek çarşaf bana yakışıyor mu?

Dehşetli...

Yarın siz de gelin Hacı Abdullah'ın evine... Ben Aziz On-başı'ya söylerim. "Dişçiye gidiyoruz," diye buradan çıkarsınız, olmaz mı?

Olmaz. Bakalım...

"Bakalım" demeyin... Geleceksiniz ona göre...

Yarın buradan geçeceksiniz ya... Söylerim.

Baş üstüne... Eğer gelecekseniz, akşamüstü, Aziz Onbaşı bize uğrasın.

Peki...

Tözey, kapıda rastladığı Sefer'e, biraz bahşiş verdi. Gardiyan Ali Seydi'yi başıyla selamladı.

Kirveye söyle de Ali Şeydi, duvarın yarığına gelsin. İki lafım var.

İstersen çıkarayım da şurada konuş.

Hayır. Ben duvarda konuşurm. Eksik olma...

Sen bilirsin.

Çullunun Hacı'nın Azzet, Tözey'in gitmesini gözetliyor olmalı ki, Murat yalnız kalır kalmaz, müdüriyet odasına girdi:

Burada mısın Murat Bey?

Vay, Azzet bacı... Murat da Malatyalılar gibi kadının ismini Azet diye söylüyordu. Nasıl oldu nikah işi?

Olmuyor. Akrabaları memurları hep doyurmuşlar. "Kendisi çıksın icabına bakarız. Kolay," diyorlar. Hükümet de benim kavatla beraber oldu. Herifi çıkana kadar ümitle besletecekler. Çıkınca bu namussuz papazı, görürsün Murat Bey, beni nikahlamaz. Lakin benim artık eski günlerim kalmadı. Ben bunun çilesini çekemem. Köylü cigarası içmiyor. 25'lik tütün istiyor. Kahveyi İsmet Paşa kaybetmiş. Kahve istiyor. Köylü cigarasmda ne var? Beyler, efendiler Köylü içiyor. Sen de Köylü içiyormuş-sun, Tözey söyledi geçen akşam.

Kabahat senin Azzet Hanım... Eskiden alıştırmışsın. Azzet, her mana ile bakmasını bilen, ihtiyar gözlerini süzdü:

34

Ne yapalım? Yaptığı iş hazmedilir cinsten mi? Beni heriflerin koynuna sokuyor da bitişik odaya geçiveriyor.

Haklısın. Ben Tözey'e tembih ettim. Ne zaman izin istersen bekçiden alacak.

Eksik olma... Çamaşırlarını beraber ütüledik. Nasıl iyi olmuş mu?

Elinize sağlık... Daha çocuk getirmedi.

295

'DiemtâTahir

Getirir. Sende şeytantüyü var galiba Murat Bey... Karılar durmadan senin lafını ediyor. Mendillerini yıkamak için dövüşüyorlar. Tözey fena tutulmuş. Tespihini koynuna alıyor da öyle yatıyor. Anladın mı?

Anladım. Sen tecrübeli bir kadınsın. Bu usulleri bilirsin. Çok sürmez.

Doğru. Orospu kısmı, sarhoş hovardaya benzer. Bir zaman eli açıktır, bir zaman hasisleşir. Sana bütün ev şaşıyor. Karıya masraf ettirmiy örmüşşün.

Sebebini kendin söyledin. "Bir zaman sarhoş hovarda gibi eli açıktır, bir zaman hasisleşir," demedin mi?

Dedim.

Doğru bir laf... Tözey de yakında hasisleşir, bana söver diye korkuyorum.

Ne haddine... Estağfurullah... Tözey öyle karı değildir.

Ben de şaka ediyorum. Tözey iyi kız... Ooo... Gel bakalım Süleyman Efe...

Küçük Süleyman, çamaşır bohçası koltuğunda, kapı önünde durmuştu. Sırtında uzun kolları bol bol katlanmış, bir büyük adam ceketi vardı. Ayağındaki pantolonun paçaları da bastırılmıştı ama, ağı şalvar gibi

sallanıyordu. Basma bir takke geçirmişti. Son derece esmerdi, siyah bilyelere benzeyen parıl parıl gözleri insana sevimli sevimli bakıyordu. Bohçayı masanın üzerine bıraktı:

İşte ağabey...

Ablam gördün mü?

Gördüm. Ben evi bekliyordum. O gelince ben yola çıktım.

Otur... Yak bir cigara... Sinemaya gittin mi?

Gittim... Sana anlatmak için iki kere gittim. Tözey anam beni bir dövdü.

Sonunda filmi sana anlatıyorum dedim de beni bıraktı.

İsmi neydi filmin bakalım?

"Kızıl Örümcek".

Vay canına... Adam korkar...

Çok korkunçlu bir filmdi Murat ağabey. 26 kısım birden oynadı. Şimdi bir kız var. Sarı kız. Sarı kızın babasını vuruyorlar. Yeraltında hazine var. Hazinenin yolunu bir kağıda çizmişler. Bu sinemalarda hazinelerin yerini kağıtlara neden çizerler?

Ne yapsınlar?

Ben olsam aklımda tutarım. Kağıt olmadı mı, kimse kimseyi vurmaz.

Sen filmi anlat...

Derken beyim... Oğlan, işi ben meydana çıkarırım diyor. Oğlan hafiye...

Evvelce bir filmde görmüştüm. O zamanki tabancası toplu tabancaydı. Bu sefer brovnik almış. Bir tabanca ama, kız gibi... Derken Murat ağabey... Trene biniyorlar. Haydut, gizliden trene atlamış. Herifin birisi, hazinenin kağıdından bir parça da bu herifte imiş. "Ben topal hayduttan korkmam. Örümcek, karıları korkutur," diye atıyordu. Birdenbire trenin odasında, sallanarak gidiyorlar, kapı açıldı. Örümcek herifin alnına vurdu. Katilin elinde bir elektrik feneri var. Üzerine örümcek resmi yapmış. Düğmeye bastı mı, ışığın ortasında örümcek görünüyor. Ben korkmam diyen herif meğer, tabancasını cebinde hazır etmiş imiş. Hayduta iki kere sıktı. Haydut gece kuşu gibi gülüverdi. Meğer dua kuvvetiyle kurşun işlemiyormuş. O zaman bir kurşun da haydut sıktı. Herif tepelendi... Cebinden kağıdın bir parçasını çekip aldı. Bu ne biçim bir haydut... Ben hiç böylesini görmedim. Bir ayağı tahta olmalı. Giderken "tan... tan... tan... tan" vuruyor. Birisini de sokakta öldürdü. Hafiye işi anladı ama, herifi bir türlü kıstıramadı. Hafiyeyi mahzene attılar. Üzerine su bağladılar. Yüzüyor fukara... Soğuk bir taraftan...

Dişleri birbirine vuruyor. Sonunda, sonunda...

Yoook... Olmadı. Kısa kesiyorsun.

İşim var Murat ağabey... Daha çarşıya gideceğim... Ablam dedi ki, "Aduş'un babası gelirse konuşsun da kızı bana yollasın..." dedi. Canın bir şey istiyorsa söyleyeceksin.

Sen filmi anlat...

Sonunda haydudu vurdular. Bir de baktılar ki kızın beyaz saçlı namussuz amcası değil mi? Millet şaştı. Ben bastım küfrü... Güzel filmdi beyim... Şimdi bir başka film daha oynayacak. Parçalar gösterdi. Dur adını söyleyeyim: "Çin Korsanları". Sen bunu gördün mü?

Ben nerde göreceğim. Bunlar ben hapisteyken geldiler.

Sahi... Sen mahpustaydın. Mahpusları ayda bir kere olsun sinemaya götürmeli. Rezillik bu hükümetin işi...

Rezillik... Haklısın Süleyman... Bizi sinemaya götürmeli doğrusu...

Murtaza Bey, ablamın dostu iken biz seni tanısaydık, ondan izin alır seni sinemaya götürürdük.

Bak o zaman olurdu.

Dur hele... Jandarma size karışmaz mı?

Ne olacak?

Kıvırcık ablam, jandarma teğmenine söylesin... Haa? Sıtkı ağabey iyidir.

Sana merhamet eder. Ne oluyoruz yahu? Sinema kötü bir şey mi? Mahpus milleti eğlenir. Sevaptır.

Şuna bak, sevabı da biliyor. Haydi sen geç kalma... Ablan sonra döver.

Selam söyle...

Süleyman, kaim yün örgüden takkesini kutba gidiyormuş gibi azametle düzeltti, "Sefiller"in "Gavroş"u kadar sevimli ve kahraman çıkıp gitti.

Murat, Hacı Abdullah'ı, Hanımla merdiven altında konuşur-

ken buldu. Kadın başına aldığı çarşafı, hem kapatmak, hem de açmak isteyen cilveli bir hareketle dalgalandırdı. Murat'ın yüzüne, erkek çocuk gözleriyle dargın dargın baktı:

Murat ağabey artık beni unuttu Hacı... diye şikayete başladı, beni asarlarsa on parmağım yakasındadır.

Bu lakırdıyı hani söylemeyecektin?

Söylerim.

Söylersen, ben de sana küserim. Hacı ne anlatıyor?

Hiç... Konuşuyoruz. Sulh olunca af varmış. Yakında sulh olacakmış.

Ali'ye dargın olduğunu söyledin mi?

Söyledim.

Ne dedi?

"Barışın" dedi ama, ben barışmam... Pencerede bana neler etti. Bana "orospu" dedi.

Senin haberin yok...

Ben onun kulağını çekerim. Sen de çocuğun zıddına basmışsın. Birbirinizi üzmeyin... Hacı'ya bir cigara verdi. Bu rüya görmüş. "Beni bu hafta asacaklar... Sen kurtulursun. Af olur, çıkarsın da öğrenirsin," demiş. Halbuki Ali bunu seviyor. Tabii kızmış.

Barıştır şunları beyim.

Ne münasebet... Ben barıştırıyorum, onlar inatlarına darı-lıyorlar.

Utanmadan bir de gülersin rezil...

Hanım, yüzünü örttü. Her hareketinde, dayanılmaz bir oynaklık ve şehvet vardı. O kadar ki, Murat, artık yüzde yüz ölüme ait olduğunu bildiği için bizzat ölüm denilen tabii hadisenin bile şehevi hislerle dopdolu korkunç ve insafsız bir şey olduğunu düşündü.

Nerde Gevre?

Şurada kocasıyla konuşuyor?

299

ZK&nal Tahir

Nerde? Murat yürüdü. Aduş...

36

Efendim.

Babanla mı konuşuyorsun kızım?

Babam geldi. Maho geldi... bunlar geldi.

Aduş'un babası ayağa kalktı. Kısa boylu, ufak tefek, esmer, kalın kaşlı bir delikanlı idi. Üstü başı o kadar eski ve yamalıydı ki, elbisesinin böylece tabii bir kıyafet olabileceğine insan bir türlü inanamıyor, ona bir sinema figüranı yahut tebdil kıyafet ölçüsünü kaçırıp rezil olmuş bir acemi polis hafiyesi zannediyordu. Hamaldı. Diğer üç çocuğunu da beraber getirmişti. Bu üç küçük sefalet karşısında Aduş kirli entarisiyle adeta bir milyoner kızı kadar süslü görünüyordu. Fazladan kız, kardeşlerine nazaran on misli daha sıhhatli, daha toktu.

Murat çömeldigi yerde kocaman erkek ellerini betona süren Gevre'nin çıplak ayaklarına baktı:

Abuzer, nasılsın? diye sordu.

Sağlığına duacıyız beyim. îşler nasıl?

Yevmiye çok. Lakin bu sefer de ekmeğe para yetiştiremi-yoruz.

Gevre sana tayın bulamıyor mu?

Her zaman bulamıyor. Tayınlar da bir gün yarım çıktığından...

Evet... Mahpushane de aç. Aklımdayken söyleyeyim. Tö-zey Aduş'u istiyor.

Bir gün al da oraya götür. Elbise vereceklermiş. Para da toplayacaklar. Kış geliyor, sana yardım olur. Bir kere de biz burada gezdireceğiz. Ne yaparsın...

Eksik olma beyim... Allah razı olsun...

Bir şey değil... Kız sen neden yere bakıyorsun? Dargın mıyız?

Gevre belli belirsiz gülümsedi ve cevap veremdi.

Dargın mıyız Gevre?...

Yok... Gevre sana kurban olsun ağabey...

İçerde rahat mısın?

Sayende rahatım.

Şefika artık seninle dövüşmüyor ya...

Dövüşmüyor.

Bir kötü laf söylerse bana haber yolla.

Olur.

Hacı Abdullah seslendi:

Murat Bey, ben gidiyorum.

Dur bakalım, dur hele... İki sözüm var.

Buyur.

Murat, Hacı'yı bir kenara çekti:

Yarın gelecekler. Artık kendini göster. Sen lüzumsuz yere Eplemeli'ye sövüyorsun. Bu huyundan bir kere vazgeçersin. Sonra iyi muamele et ki her hafta gelsinler. Bir de, efendim, artık Karı Bey'i sıkıştır. Evlenmek zamanıdır. Gördün ya, fabrikada kan bolluğu yokmuş.

Gördüm... Bak beyim aklıma ne geldi. Yarın sen de bize gel. Aziz Onbaşı seni alır, getirir. Dişçiye dersin...

Bari sen söyleme... Hiç olur mu Hacı?

Yahu, neden olmayacakmış?...

Olmaz. Duyulursa bana ayıptır.

Sizinki zor meseleymiş beyim...

Bizimki zor değil, mahpusluk zor. Adam hür olmadı mı, sakat gibi yüzü yerde yaşıyor.

Sen keyfine bak...

Aklıma gelseydi, Tözey'e söylerdim. Tözey belki seni yola getirirdi.

Tözey de söyledi.

JOI

IKemal Tahir Ne dedin?

"Olmaz" dedim.

Canı sıkılmıştır.

37

Aldırma... Dünya böyle kalmaz ya... Bak on iki sene sonra sen kurtuldun, yakında elbet biz de kurtuluruz. O zaman...

O zamanı ben de biliyorum. Şimdilik allasmarladık beyim. Yukarıya cigara kibrit yolladım. Niye zahmet ediyorsun Hacı?

Zahmet değil... Zahmet neymiş? Aman Şefika geliyor, bana müsaade...

Haydi güle güle...

Şefika, Hacı Abdullah'ın arkasından nefretle baktı:

Daha iş bulamamış mı bu kopuk, Murat Bey?

Bir kere kopuk deme... Şu kadar yıl hapis yatan bir adam hemen aklını basma toplayamaz.

Aklını başına toplayamaz da anası bunu nasıl evlendirecek?

İşte gördün mü, aklını başına toplasın diye evlendirecekler.

Tözey geldi gitti mi?

Geldi, gitti.

Bir şey söyleyecektim... Beni neden görmedi?

Seni değil, kimseyi görmedi. Sana bir şey soracağım, doğru söyle. Tözey, Hanım'la neden dargın?

Hep senin yüzünden... Benim yüzümden mi?

Senin yüzünden... Karıları yaktın.... Sen bunlara ne yapıyorsun anlamıyorum ki. Haram çamaşırlarını ona yıkatıyorsun diye öfkelendi. Buradayken az kalsın kavga edeceklerdi. Çamaşır yıkamak için mi?

}02

\Kariar [Koğuşu Çamaşır yıkamak için...

Ne var bunda...

Şefika gözlerini baygınlaştırdı, sesini alçaktı:

Hanım, seni seviyor. Çamaşır yıkadıktan sonra ne yapıyordu biliyor musun?

Ne yapıyordu?

Senin donunu ayağına giyiyordu.

Tuu Allah müstahakkını versin... Utanmaz seni...

Ben mi utanmazım... Vallaha, işte aptesimle yemin ediyorum... Hatta bir kere senin mavi donunu Ali gördü de, "Bunu nerden aldın?" diye sordu. Kaltak, "Tözey'in" diye yalan söyledi. Karılar, az kalsın kavga ediyorlardı. Sen yok musun sen... Yere bakan yürek yakan bir adamsın... Karılar çıra gibi yanıyor. Tö-zey de tespihini koynuna alıp yatıyormuş...

Sen artık çok oluyorsun... Başgardiyanın kızı için de dedikodu yapmışsın.

Bak sonra bozuşacağız...

Sanki bozuşmadık mı? Sen hepimizin ahım aldın Murat Bey... İflah olmazsın. Hele benim ahım sana yeter de artar bile... Lakin ne demeye hakkımız var. Kızoğlan kız geldi mi, dul karının adı elbette anılmaz.

Şefika... Hey Yarabbi... Siz benim başımı belaya sokacaksınız...

Keşke soksam... soksam da Allah benim canımı alı verse... Şefika kocaman kalçalarını sallayarak karılar koğuşuna girdi. Murat,

Çattık vallaha... diye, içi gurur dolu, mahsustan somurttu.

Bir buçuk aydan beri kendisine mütemadiyen kur yapılmasına âdeta alışmıştı. Artık bundan eskisi kadar utanmıyor, karıla-nn düşkünlüklerini yadırgamıyordu. Köpoğlular, dışarda uçarı zampara olan Murat'ı, şimdi iyi kıstırmışlar di. y>2

Başgardiyan odasındaki koltuğuna oturup bir cigara yaktı. Vaziyeti bir daha gözden geçirdi. Boşa koydu dolmadı, doluya koydu dolmadı, doluya koydu almadı. Hesapladıkça, bu hesaplayışın miskin tarafını daha iyi görüyor, yorgunluk ve utanç duyuyordu. Bütün bu geri çekilişlerde delikanlılıktan uzaklaşmanın alametleri de galiba vardı. Kafa duruluyordu. Artık içindeki "akıllı" geçit ararken suyu geçiveren gözünü budaktan sakınmaz "deli" ihtiyarlamıştı.

Belli bir şey, kendisini ahlak ve şuur zapt etmiyordu. Buna resmen "Kalkamadığından oturmak" denirdi.

38

Mahpustan çıkan bir adam, uzun müddet insanların gözüne dikkatle bakamazmış... "Elbette bakamaz. Mahpustayken elini uzatamayan herif... Halbuki göze bakmak elini uzatmaktan şüphesiz daha kolay..." Derin derin içini çekti. Sanki dört sene evvelki delikanlının bu sesle zıddına basıyordu. Olup biten işlerin bugünkü Murat'la hiçbir ilişiği yoktu. Yenilen hep eski Murat'tı... Hiçbir kadına, kendisini verecek kadar fırsat bırakmamış, gaddar avcı... Her canı istediğini bizzat alan haydut... Kanun tanımaz zampara...

"Birden çekilip... Haydi, demiş, Duzah'a murdar..."

Fikret'in bu mısrasını üst üste zihninden geçirdi. Sonra kelimelere tek tek basarak ve yüksek sesle arkasını okudu:

"Haksızlık eden başlan bir gün koparırlar... "

Ne düşünüyorsun beyim?

Hiç.

Doğrudur. Ziyaret günü adamın, ziyaretçisi hiç gelmemeli. Adam ziyaretçisiz kalmaya daha iyi alışıyor beyim... Böyle gelen giderse insan bir hoş oluyor.

Nasıl bir hoş oluyor? Bakalım Sefer?..

Vallaha bilmem... Başımdan geçmedi. Bana kimse gelmez ki...

Karın şimdi geliverse...

Sefer'in rahat yüzü birdenbire karıştı:

Bırak orospuyu ne haddine...

Yani gelse diyorum, şimdi gelse ne yaparsın?

Gelmez ki beyim...

Gelmez ki... Gelmez ki... Gelse diyorum... Olmaz a... Geldi farz edelim.

Öldürürüm...

Murat hiç sesini çıkarmadı. Sefer'i anlıyordu. Bazen öldürmek mutlaka lazımdı. Öldürülene değer verildiği için değil, başka bir şey yapılamadığı için...

Öldürürdüm... İstedikleri kadar ceza versinler...

Şu halde, dışarı çıkarsan da öldürecek misin?

Dışarda öldürmem...

Bu nasıl iş?

Dışarda, o şu tarafa giderse, ben bu tarafa giderim. Lakin bur da... O çıkar gider... Sen burada kalırsın. Burası amansız bir yer beyim... Buraya, sasırsa da bir gelse... Allah kerimdir.

Şimdi beni sövdüreceksin... Allah da... Peygamber de...

Sus beyim, günaha girme... Ben de bazı bazı kızıyorum. "Allah işini bilmiyor," diyorum. Lakin sonra düşünüyorum kabahat bizim... Allah bize "Git de orospu'yu al" mı dedi? Orospu kısmını alan kancıklığa dayanacak.

Şimdi ne edelim topal ağa, Tözey'i buraya uğratmayalım mı?

O nasıl laf... Tözey orospu değil ki...

Kerhane kızı...

Tözey orospu değil... O da bizim gibi mahpus...

Bu esnada Başgardiyan Mahmut Efendi, "Ulan namussuz mahpuslar..." diye söylenerek içeri girdi. Murat'ı görünce gülümsedi:

Dünyada şu mahpus milleti kadar namussuz adam var mı Murat Bey?

N'olmuş?

Kumarda yutulmuşlar. Elbiselerini satmışlar... Sonunda şikayet ediyorlar.

Sen üstüne alınma... Senin işin bir başka meseledir. Lakin diğer mahpusların umumu namussuz....

Murat, Topal Sefer'in yüzüne baktı. Sefer, konuşulanlardan bir kelime bile anlamamış, dalıp gitmişti. Şimdi, şüphesiz, Pütürge'nin bir dağ köyünde, Kürt tüfeğiyle vurulup çolak kalan bir herife karılık eden bir orospuyu düşünüyordu.

Dünyada yenilmemek lazımdı.

*

Bu nasıl iş Hacı Abdullah? Duyduklarımız hep doğru mu?

Sorma beyim.,. Memlekete rezil olduk... Gayrı bizden adamlık geçti...

Hele otur...

Hacı Abdullah oturdu. Utancından Murat'ın yüzüne bakamıyordu.

Anlat bakalım...

Nesini anlatayım... Rezil olduk... Ben dört gündür kahveye çıkamıyorum...

Aldırma... Bir kere daha vuku bulmazsa bunun on kadar ehemmiyeti yok...

Sen bana hepsini anlat...

Nesini anlatayım beyim... Karıların bize geldikleri gün iyi eğlendik.

306

öiarûar [Koğuşu Haberim var.

Akşam üzeri kalktılar. Bir hafta sonra gene uğrayacaklardı.

Biliyorum.

Seni bekledik. Neden gelmedin?

İcap eder mi, sonra?

Sonra beyim... Hep kabahat mahpuslukta... Adamı on iki sene yatırmak namuslu bir iş değil... Karıyı unutmuşum beyim... Hani ergen oğlan gibi... Eplemeli bizimle bir güzel eğlendi. Utandım ama sorma hiç... Evvelki gün arkadaşlarla içtik. Sabahtan başladık, akşama kadar içtik. Gece vakti aklıma birdenbire Eplemeli geldi. Töbe çektim, dua okudum. Şeytan adamın aklına girermiş ya, işte öyle... Sarhoşluk başıma sıçradı. Yanıyor yüreğim. Biz karıyı unutmuşuz ama, karı işi ilerletmiş... Eskiden cilve bilmezdi. Şimdi ustası olmuş... Bizimle de bir kere alay etti. "Hacı sen yumuşamışsın. Pamuk gibi bir adam olmuşsun," diye gülü gülüverdi. Bu laf zihnime takılınca kalktım, yürüdüm.

Buraya kadar nasıl geldiğine hâlâ şaşıyorum. Fitil gibiydin.

Fitil gibi... Yolda polisler rastlasa da geri çevirse iyiydi ya...

Mahpushanenin önünde aklımı biraz başıma toplamışım. Seni çağırdım. Niyetim tabancayı göstermek...

Seni, öyle elinde tabancayla görünce şaşırdım. Silahı alacağım, düşman sahibi bir adamsın. Başına bir felaket gelse mahşere kadar yanarım. Silahı almasam, elinden bir kaza çıkarsa, gene mahşere kadar yanacağım. Pencerenin önünde düşündüm kaldım. Keşke alsaydm beyim... Alsaydm, belki silahsız gitmezdim. Yüz elli liralık tabanca kaybolmazdı. Buradan ilerisini sen görmedin. Yol yoktur.

Tarlanın içinden geçilecek. Yağmur yağıyor, dünya bütün çamur... Bir kere yuvarlandım. Bir daha yuvarlandım. Ondan sonra aklımı başıma bir daha kerhanede top-P7

ÜKcmoî udıir

lamışım. Don gömlek dolaşıyorum, sövüyorum. Karılar gülüyor. Çullu'nun Azzet elbiseleri yıkamış. Tabanca kaybolmuş. Paralar tekmil ıslanmış. Ben dolaşıyorum. Eplemeli aşağı bile inmedi. Senin Tözey dostuyla oturuyormuş. Haberin var mı? Yeni dostu, Tayyarede çavuş. Sarı bir oğlan... Çarşıda gösterdiler.

Haberim var. Sonra?...

Sonra Allah Azzet'ten razı olsun, bir araba çağırtmış. Beni içine yatırmışlar. Eve geldim. Çocuklar korkudan ağlaşmaya başladı. Gelin gülüvermiş. Anam hâlâ dargın... Elbiseleri kırk sekiz saattir ütülüyorlar, hâlâ düzelmedi. Anladım Murat Bey, artık kerhane bizi adamdan saymıyor. Sen Pegamber gibi adamsın... Bize bir yol kalmış. Evleneceğiz... Haberin var mı? Rakıya üç ay töbe ettim. Yılbaşında içersem içerim. İçmezsem artık bayrama kadar yasak...

Tabanca gitti gider mi?

Gitti gider... Düşündükçe yere giriyorum. Benim tabancayı kerhanede aşırsmlar... Devir mi değişmiş, biz mi değişmişiz?... Eskiden olsa Eplemeli'yi çoktan vurmuştum. Ulan Eplemeli... Bunca senelik hukukumuzu nasıl unuttu? Evde bana yeniden sevdalandı.sandımdı. Tözey'e

baksana, sözüm meclis harici, senin uğruna geberiyordu. Simdi çavuşu dost tutmuş. Bunlar köpek gibi... Köpekten beter...

40

Kızlara kötü söyleme... Fukaraların ne kabahati var? Bizi bedavadan sevsinler istiyoruz. Bizim gönlümüz geçene kadar bizi sevecekler. Sonra biz onları sittir edeceğiz.

Sana söyledi mi? "Aman Murat Bey duymasın. Ben utanırım," diyormuş.

Utanırmış.

Utanır... Beni sevdiği de doğru, utandığı da... Şimdi çavuşu da hakikaten seviyor.

Bu ne biçim iş?

308

\Karuar [Koğuşu

Ne halt etsin... Huyu böyle olmasa orospuluğa dayanamaz, ölürdü.

Orospuluk bize müşkül geliyor. Halbuki ister misin, biz de orospuluğa alışmışız. Velhasıl rezillik hepimizin ruhuna işlemiş...

Şimdi Tözey'e kızmıyor musun?

Deli misin? Tözey meselesi çok bile sürdü. Buraya gelmesinden memnun muyum sanıyorsun? Ziyaret günü olmuyor, mu, "Bir saat ne konuşacağım" diye kederleniyorum. Doğru söyle beyim, başgardiyanın kızı gelince de memnun olmuyor musun?

Sen de mi Hacı? Ben şaşırdım vallaha...Elin kızını lekeleyeceksiniz.

Benim ne suçum var, Şefika söyledi.

Şefika'nm Allah belasını versin. Bir kızıyorum ki... Ner-deyse kaltağı yere yıkıp döveceğim.

Tamam... O zaman da "Bana sevdalı, kıskandığından beni dövdü," der.

Bu daha berbat... Nerden bulduk biz bu belayı?

Sen "bela" diyorsun, kocası uğruna ölüyor. Dünya işte böyledir. Herife rastladım: "Aman bir çare... Hemşiren ellerin iğfaline uğradı. Mahkemeye başvurdu. Aman bir çare..." diye yalvardı. Benim neden hemşirem olmuyormuş yabanın kahpesi?

Boşanma davası neticelense belki def olur da, biz de kurtulurduk.

Ben bir şey daha duydum. Aslı var mı?

Gene bana dair karı meselesi mi?

Sana dair değil...

Çok şükür... Ne olmuş?

Bizim Gardiyan Abdullah yok mu? Derviş Abdullah...

Var.

P9

[Kemal TuJûr Evi satıyormuş.

Sebep?

Karısı bize geldi. Dert yanıyor. Derviş Abdullah galiba Şefika'ya tutulmuş.

Ne diyorsun?

Hakikaten, fark etmedin mi?

Fark etmedim. Dur bakalım... Mahpushane biraz rahatlaş-tı. Yahu benim basiretim bağlanmış. Geçen gün Şefika buraya geldi. Konuştuk. Derviş pür telaş içeri girdi.

Şefika'ya adeta çıkıştı: "Bir taraftan dedikodu yapıyorlar, bir taraftan sen burada oturuyorsun. Müdür seni arıyor..." dedi. Şu halde... Aman Ya-rabbi... İnsanlar hep çıldırdı mı? Altı çocuğu var. Bunlar kırkından sonra azmışlar. Derviş'in karısı ne diyor?

Ne diyecek? Karıyı kıskanmıyor. Aldırdığı yok. Karı daha genç beyim...

Evi satmak meselesine kızıyor.

Şuna bir iki laf söyle... Şefika'nm söz anlayacağı kalmamış, belki herif aklını başına devşirir.

Ben söyledim. Yemin üstüne yemin etti.

Derviş kısmı yalan yere yemin eder. İnanmasaydm.

Ben onların nasıl derviş olduğunu bilirim de inanmam...

Şimdi bizim Abdullah, evini satıp Şefika'ya mı yedirecek?

İyi bildin, Şefika'ya yedirecek.

Tevekkeli değil, kan diş taktırdı. Başka türlü evi öğüte-mezdi. Şefika'nm kocası meseleyi duysa müddeiumumiye gider. Belki bu suretle bir çare bulunurdu.

41

Ne çaresi? Abdullah karıya bir rmenteşe bilezik almış.

Vay, bileğindekini Abdullah mı aldı? Şefika "Ben aldım." diyordu.

Yalan söylüyor.

Ateş bacayı sarmış desene...

?ro

\Kardar ÜKoğu$u

Bacayı bilmem... Paçayı sarmış. Abdullah, Kerem'in arpa tarlası gibi yanıyor. Cayır cayır... Hacı Abdullah gittikten sonra, Topal Sefer odaya girdi. Sabahtan beri suratı asıktı. Bir şey söylemek istediği halde bir türlü cesaret edemediğini Murat çoktan anlamıştı:

Hayrola Sefer? dedi.

Hayır beyim.

Senin gene bir şeye canın sıkılmış...

Yok...

Hele, hele... Farkındayım.

Nasıl sıkılmasın beyim... Rezillik... Adamın başı belaya girecek. —

Anlatsana...

Ayıp bir laf... Senden utanıyorum.

Yüzünü ört de söyle...

Töbe Yarabbi... Namussuzluk bey.

Uzatma, bakalım...

Hep Gardiyan Abdullah hergelesi benimle uğraşıyor. Başgardiyana demiş ki, başgardiyana, "Sefer, topal bacağına bakmadan iş karıştırıyor," demiş.

Sen ne işi karıştırıyormuşsun?

Şefika'nın arkasında geziyormuşum.

Sen de mi? Allah belanızı versin.

İftira beyim... Vallah billah iftira...

Yemin etme rezil... Ben işi anlamadım mı? Doğruyu söyle...

Doğrusu... Karı benden şikayetçi olmuş. Gardiyan Abdullah'a demiş ki, "Sefer beni rahat komuyor," demiş.

Ne yapıyormuşsun?

Laf dokunduruyormuşum. Bir kere de zorla öpmeye kalkmışım. jn

öiemal TaJvir

Bak Sefer, böyle yalan olmaz. Karıyı öptün mü? Yüzün neden kızardı eşek?...

Kızarmadı beyim... Suç bende değil... Gardiyanlar bir gece içersini saymaya gittilerdi. Biz Şefika'yla yalnız kaldık. Köyden, evlenmeden açtı. Sözü benim işe getirdi. "Karıyı güzelce öpseydin, seni bırakmazdı," dedi. Ben, "İyi öptüm" dedim. O, "îyi öpmemişdirsin," dedi. Hitamında, "Nasıl

öperdin bakalım?" diye sordu. Biz de, haşa huzurundan, gösteriverdik. Tuuu...

Sorma beyim... Bu karı elbiseli şeytan... Pekala bu rezaleti biz senin sözünle yaptık, a kahpe... Gidip Gardiyan Abdullah'a söylemek ne oluyor. Ben işte buna içerledim.

Aldırma...

Aldırma ne demek?... Gardiyan Abdullah bize surat asıyor. Şefika gibi utanmaz karı yoktur.

Kabahat bakalım onda mı? iyi öpemediğin için kızmıştır.

Sana da öyle mi söyledi... Vay orospu vay... Halbuysa o gece bana, "Şimdi anladım Sefer, kabahat karmdaymış..." demişti.

İmtihandan yüzünün akıyla çıktın öyleyse...

Yüz aklığı ne geziyor beyim... Yüzümüz kara oldu. Ben şimdi ne yapayım?

Ne yapacaksın? Şefika'yı bulursun. "Kız, ben o gece seninle eğlendim.

Asıl marifetimi göstermedim. Seni sahiden öpmedim. Gel de gözün erkek görsün..." diyerek merdivenin altına çekersin. "Aferin, diye alnımdan öpmezsen para almam," dersin.

Eşek bir düştüğü yere bir daha düşmez beyim... Biz eşekten de mi akılsızız? 42 Yok... Estağfurullah... Haydi somurtma... Karının seni şikayette hakkı var. İşi yarı yerde bırakmışsın. m

Sahi beyim... Yarısında bıraktık. Suç bizde... "Allah Kürt kısmını yaratmasaydı eşeklere paha yetişmezdi," demişler. Doğru bir laf...

Pekala... Karı seni, işi yarıda bıraktın diyerek Gardiyan Abdullah'a şikayet etmiş, kocası beni neden müddeiumumiye şikayet etti bakalım?

Sefer biraz düşündü. Yüzü birdenbire güldü:

Neden olacak beyim... Senin suç daha büyük. Biz hiç olmazsa bir ucundan başladıktı. Sen hiç başlamadın ya... Pezevenk buna kızmıştır.

Haklısın topal ağa... Allah seni Kürt yaratmış ama, eşek Kürt yaratmamış... Sen akıllı bir Kürt'sün yavrum...

Abdullah'a ne oluyor? Abdullah duyduğu bir lafı neden başgardiyana söyler?

Namusuna dokunmuştur.

İtfaiyede çavuşluk ederken kendisi belediyede yatarmış da, itfaiyenin şoförünü eve yollarmış. "Haydi git, yengen yalnız. Kurtar," diyerek. Karının kucağındaki oğlan şoförden peydahlanma... Namusuna asıl bu dokunsun...

Bunda namusa dokunacak ne var? Kârlı bir iş. Zahmetsiz çocuk sahibi olmuş, fena mı? Çocuk şoföre benziyormuş.

Allah'ın bir hikmeti... Malum ya, Allah insanoğlunu çift yaratır.

Bakmıştır ki dünya üzerinde şoför kuluna benzeyen yok, usul bozulmasın diyerek... Anladın mı?

Anladım.

Şefika hâlâ namaz kılıyor mu?

Artık kılmıyor.

Öyleyse... Korkma... Artık sana iftira etmez.

Namaz kıldığında mı bize iftira etti? in

DCemal Tahir

Namaz kıldığından... Çünkü namaza durunca rahat rahat namussuzluk düşünüyordu.

Ya beyim, Allah?

Allahm namussuzluğa ne zararı var?

Gardiyan Abdullah üçüncü defa ayağa kalkıp ceketini ilikledi, pantolonuna baktı. Ceketin önünü çözüp, pantolonun dizlerini yukarı çekerek tekrar oturdu.

Yakıştı öyle mi beyim? diye gülümsedi.

Pek yaraşmış canım... Zabıt kâtiplerine benzemişsin Derviş.

Ne yapalım beyim? "Bu dünya fani dünya," dedik. "Hitamında zengin fakir, aynı çukura girecek," dedik. Boğaz bir gayya kuyusudur, ne verirsen öğütür. Kuru ekmek ye, dişini karıştırarak sokağa çık. Herkes seni pirzola yemiş beller. Lakin kıyafet düşkünlüğü pek fena... Âhir zaman, gösteriş devri olmuş.

Âhir zaman mı? Hoca Nasrettin'in zamanı da öyleymiş. "Ye kürküm ye" hikâyesini bilirsin. Bilinmez mi? Rahmetli Hoca... Gardiyan Derviş Abdullah yeniden kalktı. Ye kürküm ye... İşte bizim kürkümüz... Şunları satmadığım ne güzel olmuş, satmadığım. Az kalsın okutuyorduk. Yallah... Elli dört lira verdiler. Elli beş de vereceklerdi. Bir kere inat ettim altmış istedim. İnat ettiğim ne güzel olmuş. Ben bazı bazı akıllı olurum. "Şimdi her taraf kumaşa boğuldu. Hele ortalığın hızı geçsin..." demiştim. Nasıl doğru mu?

Çok doğru...

Doğru elbette... Efendim altmış lira neye yarar? O zaman sa-tıverseydik şimdiye kadar çoktan, hâşâ sümme hâşâ pislik olup helaya düşmüştü. Ne de olsa adliyeciyiz. Müstahdemin demek de, bir memur demek... İşimiz büyük değil ama, karşısına çıktığımız efendiler büyük. Müddeiumumi bey, ceza

43 reisi, icabında takibat tahsisatı için vali beye çıkıyoruz. Mucip almaya...

İnsana ters ba-2H

odunlar DCoğuşu

kıyorlar. "Bu dilenci de ne ister ki ola..." diyerek yüzlerini asıyorlar.

Elbiseyi yaptırdık. Bir de kasket çıktı. Kaskete bir bakar mısın?

Bakarım.

Derviş Abdullah, başgardiyanın odasından kağıda sarılı kasketi getirdi.

Senden gazeteyi buna istedim. Toz toprak olmasın diye...

Lacivert elbisenin üzerine lacivert kasket hiç yaraşmamış-tı. Abdullah'ın ince, zayıf ekseriya hilekar ve insafsız fakat şimdi gözleriyle mahzun derisi ve çizgileriyle sevinen yüzü bu yepyeni lacivert renk arasında, boyaları henüz tamamlanmamış bir resim müsveddesine benziyor, sanki vücudundan birkaç adım geride ve yamyassı duruyordu. Derviş, evlenecek delikanlıya döndün, aferin... Elbise yaraştı. Kasket de yaraştı. On yaş gençleştin Müslüman...

Sen bizim böyle çöktüğümüze mi bakıyorsun beyim? Birader benden sekiz yaş büyüktür. O kadar farkınız var mı?

Daha fazlası bile var. Lakin bizi dert yıkmış. Ev gailesi... Çoluk çocuk... Şöyle kafamızı dinleyemedik ki...

Aldırma düzelir. Şimdi eğer vicdanlı bir kadınsa, yenge, bu kıyafete göre seni yeniden evermeli gitsin...

Sus bey. Karının aklına da geldi. "Herif sen evi sattın. Dükkan açacaktın. Elbise kestirdin. Sakın bunda bir it oyunu olmasın," dedi.

Vay canına... Ehli zanmış bizim yenge... Üstüne basmış. Ne dersin?

Alay etme beyim...

Neden alay edecekmişim? Elhamdülillah dinimiz müsaade ediyor. Dörde kadar, şer'an caiz.

Caiz olmasına âmenna... Lakin el ne demez... Töbe yarabbi.

VS

iKemtd uıJıir

Ben de sana on beş yaşında bir kız al demiyorum. Şöyle yüzüne bakılır, civelek... Dul bir taze... Akim yattı mı?

Olmaz beyim...

Derviş...

Bugün gene keyfin üzerinde beyim...

Ben her zaman keyifliyim... Olanlardan haberim yok mu sanıyorsun?

Derviş Abdullah telaşla gözlerini kırpıştırdı:

Ne mümkün... İftiradır. Vallaha billaha...

Yemin etme... Karıya bileziği sen almışsın.

Ben almadım... Şart olsun ben almadım beyim... Rehine koymuştu. Ağladı fukara... Burada hep arkadaşız. Ben de hazır evi sattım. Para var. Menteşeyi rehinden kurtarıvedim. Otuz lirayı yabancılara borçlanacağına bana borçlandı. Ay ay, onar liradan ödeyecek... Müslüman Müslümana iyilik etmeli...

Haklısın.

Lakin beyim, bizim arkadaşların hali malum... Duysalar laf ederler. Zaten biz niye battık? Kalbimiz fesat. Biz kalbimizin fesatlığından battık. Rus'un padişahı "Osmanlı'yı top yıkamaz, fesatlık yıkar," demiş.

Sorma Derviş. Arada başka laflar da var.

Aman nasıl laflar?

Sen Şefika'yı, şeyhe okutmak bahanesiyle İzollu'ya götürmüşsün. Hani üç gün izin aldın ya... O sıra Şefika da hastalanmıştı. İkiniz.

Ism-i Celâl hakkı için iftira beyim...

Biliyorum Derviş... Elbette iftira... Bu iftiracılar diyorlar ki cuma günü sabahı sen bir arabaya binmişsin, hastaneye doğru çekmişsin. Hastanenin önünde de Şefika bekliyormuş. Beraber binmiş gitmişsiniz.

İşte gördün mü beyim? İftira olduğu belli bir şey...

44

Tabii belli bir şey. İftiracılar daha neler söylüyorlar: Beraber arabaya binmişsiniz. Köye gitmişsiniz. Şeyh köyde yokmuş. Sen, "Gelir mutlaka" diyerek yalan söylemişsin. Arabıcıyı savmışsın. Gece size damda bir yatak sermişler. Sizi kan koca bellemişler de; Anladın mı?

Anladım. Allah Allah...

Allah Allah, elbette... Gece beraber yatmaya karı razı olmamış. Yatağın altındaki çulu sana vermiş de sen şurada yalnız yatışsın. Sabahleyin ev sahibinin getirdiği suyu, utanmışsın da gizlice dökmüşsün.

Rabbim kuru iftiradan saklasın... Bunlar ne biçim söz? Sana Şefika mı söyledi beyim?

Yok canım...

Şefika söylemiştir. Vay kaltak vay...

Kadıncağıza ne kızıyorsun. Zina haram değil mi Derviş?...

Haram... Lakin bizim niyetimiz zina etmek mi bakalım? Allahım emriyle icabında, töbe yarabbi...

İcabında dörde kadar cevaz var demişler, ama onu şartıyla söylemişler.

Altı çocuk babası bir adama Allah'ın böyle bir emri yok.

Var beyim, ben şeyh efendiye danıştım.

Ne dedi?

Eğer birbirlerini kıskanmazlarsa, ayrı ayrı otururlarsa, haklarını geçirmezsen dedi.

Ayrı ayrı oturtmaya senin gücün yeter mi?

Evvelallah yeter...

Öyleyse haklısın. Boşanma işi ne âlemde?

İlk mahkemeye gittiler, "Ben istemem," dedi. Şahit götüreceğiz. !'•"' j '

Şahitlere beşer lira verilecekmiş.

Verilecek. Dünya düzen olmuş. Allah için şahitlik edecekler gene de para istiyorlar.

Doğru söylemek bu devirde günah olduğundan bedava şahitlik edemezler.

Onlar da haklı. Bu işi evden duymadılar mı?

Duydular.

Ne diyorlar?

Benim karı, âlemin karısına benzemez. "Besleyecek sensin. Ne halt edersen et..." dedi. inanmıyor besbelli.

Köyde, hakikat, bana söyledikleri gibi mi oldu. Derviş? Ayrı mı yattınız?

Gardiyan Abdullah kapıya bakarak sesini kederle alçaktı:

Duyduğun gibi beyim... Sabaha kadar yalvardım, imana gelmedi. "Karıda dokuz nefis var," derler. Bu Şefika'da yarım nefis bile yok. Demek namuslu bir karı olduğundan günaha giremedi. Korktu. Bir gülüyor, bir kızıyor... Ev sahipleri duyacak diye zorlayamadım. Fısıl fısıl yalvardım. Horozlar ötmeye başladı. Ne dese beğenirsin: "Ben istemez miyim? Ben de istiyorum. Lakin şimdi olmaz. Nikahı bir kere kıydıralım," dedi.

Sen de suyu sabahleyin döktün.

Dökme yok. Aptest aldım.

Haa... Olursa iş suyu, olmazsa aş suyu...

Evet aptest alıverdik... Karı gözüme girdi beyim... Düşündükçe ben sana hak veriyorum. Bizim milletin on parmağında on kara... Bir karı namusuyla çalıştı mı?...

Hemen kötü derler.

Hemen kötü derler de... Töbe yarabbi... Doğru söyle beyim, sana bunları kim anlattı? Birisi anlattı. Niye şaşkın Derviş?... Dünyadan haberi olan Murat, bu kadarcık şeyi bilmezse ayıp...

 Vallaha...

Abdullah'ı nöbete çağırdılar. Murat, gardiyanların yatak odası olarak kullanılan cezaevi revirinde yalnız kaldı.

Burada, sekiz tane portatif karyola vardı. Duvara, taşbasması bir resim asılmıştı. Atatürk manevralarda. Bir topçu dürbününün yanında, taşların 45 üzerine oturmuş. Başında harp kasketi, göğsünde de başka bir dürbün. Ayaklarında getr.... Duvarların beyaz çıplaklığı içinde bu resim, uzaktan Istanbullu'nun miyop gözlerine alacalı bir perde çekilmiş küçük bir dolap gibi görünüyordu.

Murat gülümseyerek gerideki ihtiraslı geceyi düşündü. Derviş önü karnına kadar açık yerli bezden gömleği, uzun paçalı donuyla alacakaranlıkta kurt

gözü gibi parlayan aç ve yalvaran gözleriyle fısıl fısıl konuşuyor. "Tuu Allah belamızı versin... Hangi erkek bu sefil, bu gülünç hale, ömründe bir kere olsun düşmemiştir ki?..." Erkekler, soluk soluğa fısıl fısıl yaşadıkları bu faciayı, haydi kendi aleyhlerinde olduğu için kolayca unuturlar. Ya kadınlar nasıl unutur? O kısık sesli, geberecek kadar aç, rezilce yalvaran, daima yalan söyleyen ve yemin eden hayvanı nasıl unuturlar? Demek "Olmaz, olmaz. Vallaha bağırırım..." demelerine rağmen onlar da her zaman aynı haldedirler. Yalnız kendilerini düşünmekte, yalnız kendilerini bilmektedirler. "Şehvet uyandı mı, sevgili vasıta oluveriyor. Şuursuzluğun her çeşidi alçaklık... Bir de Übermenş diyorlar. Allah adammış... Allah belasını versin... "

Gece, insanı rahatsız edecek derecede sakindi. Bu rahatsızlık, sabahın ilk saatlannda başlayıp gecenin yirmi birine kadar asla kesilmeksizin devam eden beton mahpushane binasının öfkeli ve ümitsiz homurtusunun

kesilmesinden ileri geliyor. Murat, yazdığı hikâyenin bazı yerinde düşünmek için duraklayınca, sü-V9

kutu şiddetle duyuyordu. Müdüriyet odasının yüz mumluk çıplak ampulü küçük odayı beyaz bir ışıkla doldurmuştu. Murat makineyle çalışmaya bir türlü alışamadığına kızıyordu. El yazısında düşünmeye pek benzeyen tanıdık, rahat bir hal vardı. Buna karşı daktilo, bir aletle uğraşmaya, fikri bir işten ziyade, bedeni bir iş yapmaya benziyordu. Galiba Duhamel müsveddelerini böyle yazı makinesiyle üç nüsha çıkarır, mevzuu kendi kendine bir müddet unutturup sonra her nüshayı ayrı ayrı zamanlarda tashih edip sonra bu üç ayrı nüshanın tashihini karşılaştırarak en güzel şekli tesbit edermiş. Murat, bunu tecrübeye karar vermişti. Elde edeceği netice herhalde, ekseri Fransız muharrirlerinin parlak, şairane, tezatlı ve bir parça ters üslûbu olmayacaktı. Bu çalışmanın bilhassa yazısını parlaklıktan ve şairanelik-ten daha kolay kurtaracağını umuyordu. Bir de müsveddeyi eski harflerle ve el yazısıyla yapmak, kelimelere ister istemez tesir ediyor, teknik vasıta eserin ruhunu çekip çeviriyordu. Ancak daktiloyla yazarken Arapça ve Acemcelerden hangisinin tamamıyla eskidiği, yeni harflerin bünyesine uymaz hale geldiği anlaşılıyordu. Mesela işte, "Tabii" kelimesini yazmak zordu. "Katil" ve "Kalp" kelimeleri de bir türlü "imlâya gelmiyordu". Murat

bir cigara yaktı. Sırtı ağrımıştı. Uzun müddet mahpusta "yatanlar" iskemlede oturmayı unutuyorlar. Her zaman böyle sırtı ağrısa perdeleri yarı kapalı, temiz bir odada -koğuşların her çeşidinin Allah belasını versinbir yumuşak divanda sırtüstü yatmayı ve eserini "kâtibine dikte etmeyi" hayal ederdi. Senelerce gazetecilik ve muharrirlik ettiği ve hemen hemen bütün büyük muharrirleri yakından tanıdığı halde böyle çalışanlara hiç rastlamamıştı. Galiba Amerikalılar, pratik oldukları için... Sükût ne acayip şey... Canlı gibi.. Sanki arkasında durmuş, bir yaklaşıp bir uzaklaşarak kendisiyle şakalaşıyor.

Büyük kağıtlarla dört buçuk sayfa yazmıştı. "Şunu makineden çıkarıp yatmalı..." diye düşündü.

Dışarda ayak sesleri duyulunca saate baktı: 12. Demek ki nöbet değiştiriyorlardı. - Biraz sonra, gardiyan Derviş Abdullah, kısım kapılarının asma kilitlerini birer birer yokladıktan sonra daktilonun sesine geldi.

Kolay gele beyim...

Allah razı olsun Derviş... 12'den 2'yi mi bekliyorsun?

Evet.

Dün gece de sen bu nöbeti bekledin?

Dün gece İbrahim'in yerine bekledik.

Bekleyin bakalım... Bereket versin, gardiyanlara bakıyoruz da biz mahpuslar halimize şükrediyoruz.

Neden?

Bizim hiç olmazsa uykudan uyandırılmamız, nöbet beklemek bahanesiyle şurada sersem sersem dolaşmamız yok...

Doğru.

Tabii, siz de bize bakarak halinize şükrediyorsunuz. Bizi daha acınacak halde buluyorsunuz, "Beterin beteri var!" diyorsunuz.

Hem böyle söylersin, hem de gidip rahatça uyumazsın beyim. Saat yarıma geldi.

Şunu bitirip kalkacağım.

Ne bu? İstida mı? iyi bildin, istida...

Kime yazıyorsun?

Türk milletine...

Töbe Yarabbi... Ne istidası?...

Olup biten işlere dair bir istida... Sizin de, bizim de kurtarılmamızı talep ediyorum Derviş... Bizi de, çocuklarımızı da

bu rezillikten kurtarsınlar diye...

Alay ediyorsun beyim.

Neden?

Millet nasıl kurtaracak? Kendisi Mehdi bekliyor.

Mehdi bekliyorsa mutlaka kurtarır. Eğer "Mehdiye henüz ihtiyaç yok" demiyorsa kurtulacağımıza şüphen olmasın...

On dakika sonra Derviş gene geldi. Bir müddet, konuşmadan daktilonun sesini dinledi. Murat'ın kağıt değiştirdiğini görünce sordu:

Bunu da mı dolduracaksın beyim?...

Allah izin verirse dolduracağım.

Neye dair yazıyorsun?

Yamörenli Mustafa'ya dair.

Ne yapıyor bu Mustafa?

Köylü kısmı ne yapar? Komşusunun ırzına dolaşıyor.

Töbe Yarabbi... Rezilin biriymiş.

Sorma... Olursa bu kadar olur canım... -Bu cümle, çıkardığı kağıdın son satırıydı- Olursa bu kadar olur. Anladın mı?

Anladım. Muharebeden ne haber?

İyidir. Dövüşüyorlar.

Bu Alman'ı yenemeyecekler beyim... Bu kış yenemezlerse yazın onları gene kötületir. İngiliz kalleşlik ediyor.

Artık yenerler, meraklanma...

Neden meraklanacağım. Gavurlar birbirlerini kırsınlar.

Biz de kırılıyoruz. Baksana pahalılığa...

Pahalılığın sebebi bizim gâvurlardan... Ekmeği Alman'a satıyorlar.

Dostumuz olduğundan tabii yardım etmeye mecburuz.

Yardım edilecekse harbe girmeli. Biz de bir ucundan Rus'a vurmalıyız.

Ben de o fikirdeyim. Hele şimdi hiç durmamalı.

Herkes öyle söylüyor beyim... Bugün adliyede, müdde-imumi muavinleri konuşuyordu. Adnan Bey dedi ki, "Bizim Hükümet erkekse vurur," dedi. Biz de vursak Alman, harbi kazanır öyle ya?

Tabii kazanır. Zaten biz vurmasak da kazanacak. Geri çekilmesi hep oyun.

Herkes böyle söylüyor beyim... Eskiden, iki sene evvel bir laf vardı.

"Mustafa Kemal Paşa ölmemiş, Alman ordusuna kumandan olmuş," dedilerdi.

Doğru, Alman ordusuna kumandan olmuştu. Fransız'ı Atatürk yendi. Rus'u önüne toparlayıp Moskova'ya kadar Atatürk kovaladı. Lakin ordu Moskova'ya 47 dayanınca Hitler rezili, "Gayrı benim, Atatürk'e falan ihtiyacım kalmadı. Gerisini ben beceririm," demiş. Paşamız da buna öfkelenip Rus tarafına geçmiş. Şimdi de Rus'un ordusuna kumanda ediyormuş. Rus ordusunun Alman'ı sürmesinin sebebi bu...

Allah Allah... Alman neden böyle halt etti dersin?

Çünkü malum ya, Hitler, yani Alman'm kralı, gizli din taşıyor.

Müslüman... Müslüman olduğu için biraz oynakça.

Alay etme beyim... Günaha giriyorsun.

Kolayı var. "Töbe Yarabbi," derim, Allah'ı kandırırım.

Hâşâ, sümme hâşâ...

Derviş, ince boynunun üzerindeki kalın kafasını sallayarak dışarı çıktı.

On dakika sonra tekrar geldi:

Yoruldun beyim... Yüzün sapsarı olmuş. Haydi arkasını da yarın akşam yazarsın. Keyfine bak...

Haklısın Derviş... Ben de zaten gidiyorum. Murat kağıtları topladı.

V-1

öiemal Tahir

Yukarı çıkıp odasına girinceye kadar hiçbir şeyden şüphelen-memişti. Orada birdenbire durdu, biraz düşündü. Sonra gülümseyerek, "Vay canına... Derviş'i sevda kurnaz etmiş...

Allah'ın hikmeti canım..." dedi. Acele soyunup pijamalarım giydi. Nalınlarını mahsustan daha fazla şıkırdatarak apteste gitti. Dönüşte, ortada durup şaşkın şaşkın düşünen Abdullah'a, Ben yatıyorum Derviş... Bana mukayyet ol. Evvel Allah'a, sonra sana emanetim ha... Yarın ben beni, senden tastamam isterim... dedi. Odasına çıktıktan sonra, takunyalarını bırakıp ayağına terliklerini geçirerek hazırlandı.

Aşağıda beklediği fısıltı başlayınca merdivenin başına geldi. Gardiyan Derviş Abdullah ile Gardiyan Şefika merdivenin yanındaki aralıkta durmuşlardı.

Derviş, mühim ve karmakanşık bir işe nereden başlayacağını bilmeyen rahatsız hareketlerle mütemadiyen ayak değiştiriyordu.

Şefika, insanın içini ürperten kısık ve hain bir sesle sordu:

Nöbete sen yeni mi kalktın?

Hayır.

Neden öyleyse çağırmadın?

Murat Bey yazı yazıyordu.

Sen gardiyan değil misin. "Vakit geç oldu, yat artık..." de-seydin.

Dedim. Demeden kalkıyor mu? Neler yazıyor? Hükümet düşmanı bir adam.

Kabahat müdürde... Bu herife yüz veriyor. Müddeiumumiye söyleyeceğim. Hükümetin makinesiyle mahpus kısmı yazı yazar mıymış? Kocaman elektrik yanıyor. Dairenin elektriği...

Ne dedin Murat Bey'e?...

V4

\Karitu ÜKoğu^a

"Haydi artık geç oldu," dedim.

Yalan, diyememişindir.

Dedim. Şuna bak... Sen köyde olanları anlatmışsın, utanmamışsın da.

Ben bir şey anlatmadım.

Arabaya hastanenin önünde bindiğimizi nerden biliyor?

Birisi görmüştür. Yoksa senin ağzını mı aradı?

Ben sır vermem. Biz Derviş adamız. Bizden bir vakit sır çıkmaz.

Ben utanırım... Sen beni rezil edeceksin. Namusumu mahpuslara karşı paymal edeceksin. Sus kız... Kendisi gevezelik ediyor da... İkide bir yukarı çıkıyorsun.

Herifin suratına gülüyorsun.

Fena fikirle gülmüyorum. Sen benim nasıl karı olduğumu anladmsa anladın.

Seni köpek gibi yalvartan ben değil miyim?

Bir de güler... Bir de alay eder. Ulan insafsız... Mutlaka sen bana kağıt yaptırdın. Benim elimi, belimi, dilimi bağladın. Gülme rezil.

Ben gülmüyorum. Üşüyorum.

48

Dur bakayım... Dur... Şu elini ver. "Dur" dedim.

Bırak, bir gören olur. Haberin var mı, benimki beni vuracakmış?

Kim vuracak?

Kocam.

Yok canım... Senin kocan adam vuramaz.

Oğlana vurduracakmış. Oğlan cahil... Bir delilik yaparsa...

Yapamaz.

Hep yapamaz dersin. "Kalk gidelim," demezsin.

Ben sözümün üzerindeyim. Sen kendine bak... Dur kız... "Dur" dedim.

Şefika... j ?25

ZKemal Tahir

Bırak... Yüreğim kalktı. Benim yüreğim çabuk kalkar. Düşer de bayılınm.

Gidiyorum. Karılar uyanır. Beni yatakta göre-mezlerse laf ederler. Haydi bir daha öp de... Sen de beni öp.

Ben utanırım.

Kız burası alacakaranlık... Kendi mabeynimizde utanmak ne demek?

Utanırım. Huyum öyle... Şefika birdenbire ayağa kalktı. Duydun mu?

N'olmuş?

Bir ses var.

Mahpushane bunun burası... Ses çok olur. Namussuzların gözünü uyku mu tutuyor. Adam vuruyorlar. Sonra da uyuyamı-yorlar.

En çok kansız kaldıklarından uyuyamazlar.

O da var... Düşünüyorlar...

Beni şimdi koğuşa götürsen ne yaparlar?

Lafa bak... Terbiyesiz... Seni paralarlar.

Hakikat. Gündüz hepsi kurt gibi bakıyor. Beni paralarlar sahi...

Ben de seni paralarım.

Haydi ordan... Bir yatakta yattık da bir iş yapamadın.

Tuu... Bu laf da mı vardı?

Şaka ettim. Dur, vallaha şaka ettim... Bir adım gerileyip kolunu kurtardı. Sen sabırlı adamsın. Ben sabırlı adamlan severim. Erkek sabırlı olacak. Ben karılığımla sabrediyorum. Hal-buysa karının dokuz nefsi var demişler. O gece ben "Olmaz" dedim ama sen bir de bana sor.

Zorlasam razı gelir miydin o gece?

Gelmezdim.

226

öiardar DCoğuşu Öyleyse canın çekmemiş...

Çekmez mi? Ölüyordum. Sen nerden bileceksin...

Şefika gene kısık ve hain güldü. Kalçalarını mahsustan kıvırtarak hızla karılar koğuşuna girdi. Derviş Abdullah yalnız kalınca beton binayı derin derin inleten bir kuvvetle içini çekti.

Murat, mağlubiyet karşısında hissedilen büyük bir acı duydu. Bu iç çekişte, insanın yüreğini yakan bir ateş vardı. Acayip bir ateş. Odun alevi gibi sahici değil ispirtonun mavimtrak, hafif, sahteye benzeyen fakat dehşetli yakıcı harareti gibi bir şey...

Derviş ayaklarını sürükleye sürükleye adeta iç çekmesinin arkasından bütün varlığıyla sürünerek mahpushanenin ara kapısına doğru yürümüştü. Üst kat koğuşlardan birisinin kapısı açılıp kapandı. Uzun, ıslak, ihtiyar bir öksürük koridoru doldurdu. Murat bu öksürüğün sahibini artık tanıyordu. Postacıyı katır hırsızı diye vuran dört tane Kürt'ün en yaşlılan... Yetmişlik Kürt. Hatta öksürmesi bile Türkçe olmayan, korkak ve gülümseyen bakışlı büyük baba...

Ayak seslerini Derviş'in işitip işitmemesine aldırmadan Murat odasına girdi. "Öyleyse canın çekmemişti... Çekmez mi, ölüyordum, sen nerden bileceksin..."

Yutkundu. Duvarlara ümitsiz ümitsiz baktı. İnsan, tek başına ahlâksız oluyordu. Hayasız bir mahlûk... "Hayvan sürünün içinde de tek basmadır. O 49 sebepten tabiat onun kanını galiba senede bir mevsim kımıldatıyor. Yoksa hepsinin dişisi de, erkeği de açlıktan geberirdi."

Yazı yazmaya çalıştı. Kelimeler yan yana gelmemekte inat ediyorlardı. Bir salkım üzüm yedi. Saat ikide yattı.

 Kapı vuruldu. Murat,

Gel... dedi.

Kapı bir daha vurldu. Murat bu sefer,

Geeel... diye bağırdı.

Remzi Efendi -Şefika'nın kocası- içeri girdi. Topuklarını birbirine vurarak durdu ve belinden yukarsım tamamıyla bükerek selam verdi.

Vay...

Aman velinimet...

Sen misin? Bu ne yüzsüzlük?

Velinimet... Bir sıçrayışta yanına gelerek eline sarıldı. Ben ettim sen etme velinimet... Bırak... Defol... Bir de utanmaz herif...

Çocuklarının başı için... Sevgilinin başı için.... Dünya üzerinde evvela Allah, sonra sen velinimetimsin...

Bırak elimi rezil... Bir de müddeiumumiye gider halt edersin....

Beni iğfal ettiler velinimet... Beni Derviş Abdullah olacak ırz düşmanı aldattı. "Şefika'yı istanbullu baştan çıkarıyor," dedi. Ben de eşek gibi bir adamım, iğfale kapıldım. Ayaklarını öpeyim beyim... Yok olmaz... Elini öpeceğim... Sen peygamber imişsin. Sen peygamber. Başlarım peygamberden... Bırak... Bırak da derdini anlat... Töbe Yarabbi.

Aman beyim... Öldük... Çocuklar da öldü, ben de öldüm. Oğlan anasını vuracak. Yemin etti. Gizliden bıçak peydalamış. Sen vicdanlı bir insansın. Benim gibi köpeğin kusuruna bakmazsın. Bize bir çare...

Asıl şimdi müddeiumumiye git. Oğlunu tevkif ederler.

Tevkif mi ederler? Aman allahım, aman Alahım...

Anasını vuracaksa... İspat edersen elbette tevkif ederler. Yahut korkuturlar da vazgeçer... Karakola söyledim. "Karı burada olmadığından biz oğlana bir şey diyemeyiz," dediler.

Karı nerdeymiş?

Aman beyim haberin yok mu?

Yok...

Şefika bu sabah Malatya'dan kaçtı.

Ciddi mi?

Vallaha kaçtı. Ben her sabah gelip soruyorum. Gizliden nöbetçi gardiyana soruyorum. Bu sabah sordum. "Erkenden çıktı. Bohçası da kulundaydı," dediler. Hamamları birer birer dolaştım. Hamama gitmemiş. Komşuları, ahbapları dolaştım. Uğramamış. Neticede Derviş olacak namus düşmanının evine gittim.

Orada n'arıyorsun?

Aman beyim, hiçbir şey duymamışsın. Şefika'yı baştan çıkaran Derviş.

Geçen hafta arabaya bindiler de köye gittiler. Arabaya...

Belki iftiradır.

İftira olur mu? Ben takip ediyorum. Arabaya Şefika'yı hastanenin önünde bindirdi. Bana çaktırmayacaklar. Arkaları sıra biraz gittim. Çift atlı arabaya benim gibi hasta bir herif yetişebilir mi? Nefesim tıkandı. Sonunda geri döndüm. Öğleden sonra arabacıya hükümet meydanında rastlayıp sordum. "Sizin aileyi Karakaya köyüne bıraktım," dedi. Ertesi gün Karakaya'ya gittim. Muhtarın evine misafir olmuşlar... Muhtar onları karı koca zannetmiş... Sarı yanaklarından büyük damlalar halinde gözyaşları yuvarlanıyordu. Bunlara dam üstünde bir yatak sermişler... İrz düşmanı Derviş... Okuduğun Kuran seni çarpsın. Hem de çarpar... Hem de... Çocukların ahi yeter, beyim... Çocuklar gece gündüz çığrışıyorlar.

Merak etme... "Çalma kapıyı çalarlar kapını," demişler. Derviş'in kapısını da bir çalan bulunur.

"Çalmayan mı kaldı?" diye bir sorsana velinimet... İtfaiyede iken itfaiye şoförü bunun evinde yatar kalkardı. Bu sabah uğradım. Eğer Şefika oradaysa saklanmasın diye pencereden gizlice baktım. Karısı güveysini leğene oturtmuş yıkıyordu.

Uydurma...

Vallaha yalan değil... Kızla büyük oğlan işe gitmişler. Güveyleri de fabrikada çalışıyor ama gececiymiş. Bir güzel seyrettim.

Belki bir fenalık yoktur. Kaynana öz ana sayılır.

Adam öz anasını ağzından öper mi beyim?

Tu Allah belalarını versin...

Kapıyı vurdum. Neden sonra açtılar. Karı beni görünce kaşlarını çattı.

"Ne istiyorsun?" diye sordu. "Şefika buraya geldi mi?" dedim. "Burası kerhane mi?" diye ağzını açtı, gözünü yumdu. Edebi edepsizden satın almalıymış. Doğru bir söz... İstasyon Caddesi'ne çıktım. İslam dini aşikâre, tekrardan buraya gelecektim. Bir arkadaş, "Senin karı bir herifle beraber arabadaydı. İstasyona doğru gittiler," dedi. İstasyona koştum. İstasyon polisi tanıdıktır. Bileti kesmişler de trene binivermişler.

Yok canım...

Gitmişler beyim... Kaçmışlar...

Nereye?

Tahkik edemedim. Herif evi sattı. Cebinde bin beş yüz lira varmış. Para yemeğe gittiler. Adana'ya mı, Mersin'e mi, Ankara'ya mı, İstanbul'a mı? Koştum Derviş'in evine. Kan güveysini kurutmuş da yatağa yatınvermiş. Yeni gelin gibi türkü söyleyerek avluyu süpürüyor. Sabahleyin Küçükleri savuşturmuşlar. "Benim kan, senin herif kaçtı," dedim. "Cehennemin dibine..." dedi. "İstida verelim," dedim. "Benim istidalık işim yok.

Ciğerin yanıyordu DCanlar !7Cojjuşu

sa istidayı verirsin. Suç senin karın olacak kızgın orospuda. Erkek kısmı, kuyruğunu sallamayan kancığa çıkmaz..." dedi.

Doğru söylemiş.

Ne yapalım beyim? Aman bana bir istida yaz. Bir zina davası açalım.

İkisini de kelepçeleyip buraya getirsinler.

Ben mi istida yazacağım?

Allah'tan aşağı senden başka kimimiz var ki velinimet... Bir yanık istida yazarsın. Bir yanık istida...

Ben yazamam Remzi Efendi...

Neden beyim?

Müddeiumumi'ye karşı ayıp olur. Malum ya, bir kere bizim Şefika ile adımız çıktı. Müddeiumumi, "Bunun da ciğeri yanıyor," diyecek...

Varsın desin...

Senin için hava hoş ama, ben utanırım.

Gel utanma beyim... Bana günahtır... Tekrar Murat'ın eline davranacak oldu. Küçüklere merhamet et... Keller ölüyor. Yara boyunlarına düştü. Gece, sabaha kadar ağlıyorlar. Olmaz...

Demek yazmayacak mısın?

Yazmayacağım...

Pekala... Ben kime yazdırayım? Bu namus meselesi velinimet... însan herkese açılamıyor. Bence istidaya lüzum yok. Onlar yakında gelirler. Paraları biter de.

Bin beş yüz lira çabuk tükenir mi?

Şefika altın diş yaptırdı. Altın dişli çeneye para dayanmaz. Meraklanma gelirler. Hem de Şefika belki sakinleşir de doğru size gelir. Sonra zina davası açarsan boşanma davasını kolaylaştırırsın. j j • m

Sahi beyim... Allah senden razı olsun... Yahu... Senin gibi akıllı, vicdanlı bir zatı neden mahpusa koyarlar. Allah sebep olanların belasını versin... Sen vicdanlı bir adamsın beyim... Halden anlıyorsun. Allah razı olsun beyim... Öyle ya... Zina davası... Birdenbire boşamverdi. Omuzlarını sarsarak ağlıyordu. Ben evlatlarımı severim bey... Evlatlarımın yüzünden... Evlatlarımın... Ben kelleri de severim... Oğlan... Büyük olan anasına düşkündür. Yemekten sonra duvarlara bakıyor da içini çekiveri-yor. Yüreğim parçalanıyor beyim... Kansız ev suyu çekilmiş değirmene benziyor...

Değirmene benzer.

Değirmene benziyor.

Değirmene...

Remzi Efendi, çıkıp gitti. Murat, üç gece evvel merdiven altında dinlediği konuşmayı hatırladı. Demek, o zamandan beri kaçmaya hazırlanmışlardı. "Karmm teslim olmamasının sebebi ateşi söndürmemek içinmiş..." diye güldü. Derviş evi satıp güveysine sermaye verecekti. Eğer Remzi Efendi iftira etmiyorsa, oğlan da sermayeyi bulmuş. Eğer Şefika beş on para ile gelirse bu temiz işte hiç kimse zarar etmemiş olacak. "Rabbin bir hikmeti canım... Hay toprağın bol olsun Erzurumlu Hakkı... "Vallah güzel etmiş IBillahgüzel etmiş I Tallah güzel etmiş / Allah güzelim netmiş? / Netmişse güzel etmiş..." buyurmuşsunuz. Bu kadar yemin istemez hazret... Eğer bunların cümlesi Aîlah'tansa güzel etmez mi? Aferin...

Mahpushane ve Malatya firari gardiyanları tamamıyla unutmuşlardı ki -bir ay sonra- bir yağmurlu ögleüzeri Derviş Abdul-

W

\Kurdar

lah, yeni yaptırdığı yerli lacivert kumaştan elbisesinin havı dökülmüş, yakaları leke içinde pantolonunun dizleri -tıpkı Remzi Efendi'ninkiler gibi- dışarı fırlamış olarak Murat'ın odasına girdi. Evvelce de zayıf olan yüzü büsbütün iskelet kalmış, kurnaz ve insafsız Derviş gözleri tamamıyla çukura batmıştı. Sanki Murat'ın mühim bir işini görmek için gitmiş gibi.

İşte geldik hitamında beyim... diye gülümsedi.

Hoş geldin Abdullah Efendi... Nerdesin bakalım. Yediğin içtiğin senin olsun, gördüklerini anlat. Cigaraya başladmsa bir tane yak... içmem...

Bayan nerde?

Otelde...

Demek para tükenmedi.

Haklısın bey. Seni dinlemedik. Her sözün cevahirdi. Lakin şeytanın igvasma kapıldık bir kere...

Nerelere gittiniz?

Buradan doğru İzmir'e gittik. Biz gittik, fuar çoktan kapanmış. İzmir güzel memleket beyim... Lakin her tarafını gezemedim. Otele indik. Üç gün sonra yemek yediğimiz lokantacı bize bir oda buldu. Bir karyola, bir yatak, yorgan, kilim, tencere, tabak aldı. Yeniden ev kurulacak.

Bir de iş bulup kalmalıydın.

Benim de niyetim o... Lakin kan bırakıyor mu? Vay beyim... Ben dünya yüzünde böyle kahpe görmedim. Odayı tuttuk, yerleştik. Bir soyundu, ayıptır söylemesi bir daha giyinmedi beyim... Hep yatakta... Töbe Yarabbi... Baksana suratıma... Beni gebertecekti nerdeyse...

Demek ki o kadar...

lştihalr imiş beyim... Nasihat verdim. "Biz gayrı karı koca Jİ2 ÜKemol lakvr sayılırız. Cumadan cumaya..." dedim. Ne mümkün. Domuz gibi de rakı içiyor. Hitamında biz kahveye kaçar olduk. Besbelli onun da hızı geçti. "Sinemaya" dedi, gittik. "Çalgı yerine" dedi, gittik.

Seni de içkiye alıştırdı mı?

O karılığı ile içerken bizim içmemiz olmayacak. Allah affetsin... Biz de içtik.

Töbesi kabul olurmuş. Meraklanma...

52

Ümidim şeyh efendide... Bizim şeyh efendi çaresini bulur. Sonunda baktım paralar tükeniyor. Kan tutturdu, İstanbul'da akrabaları varmış oraya gideceğiz. Bize iş bulacaklar. "Hele kolay," dedim. Gönlüm de karıdan geçti beyim. Cilvesi evvelki gibi yüreğimizi oynatmıyor. Domuz görmüş gibi oluyoruz. Bir gün istasyona geldim. Bilet aldım. Trene atladım.

Karı?

Bıraktım. Ne hali varsa görsün...

Olmadı Derviş... Şimdi orada mı kaldı?

Dinle beyim. Biz bastık geldik. Çocuklar biraz ağladı. Biraz çekişti. Üç günde gönüllerini aldık. İki gün oluyor, bir sabah yatıyorum. Kapı çalındı. Karı gidip baktı. Tanıdık bir ses, "Kız, kocan evde mi?" diye soruyor.

Şefika'nm sesi...

Nasıl gelmiş?

Dört yüz liraya aldığım eşyaları iki yüz liraya satmış, gelmiş, içeri girdi. Ben yatıyorum. Başladı bağırmaya... Benimle kavga ediyor. Kendisini kandırmışım da evinden, kocasından, yavrularından etmişim. Aldırmadım. Benim karı da gittikçe öfkeleniyor. "Haydi sen git.. Sonra konuşuruz," diyecek oldum. Meğer kahpe, yeleği kollarmış. Yeleğin cebinde bir tek beş

yüzlük banknot kaldığını biliyor. Birdenbire cebimizden kaymeyi aldı. Baktım parayı götürecek, üstüne çullandım. Zıpkın gibi m

'Jiarûar !3Coju^u

orospu... Tek başıma hak edemiyorum. Bizim çocuklar da bize yardıma geldi.

İkimizi de dut gibi sarsıyor.

Muharebe oldu desene Derviş...

Muharebe... Alman gibi... Teslim olmuyor. Sesimize komşular koştular. Üç tane erkek olduk. Komşular meseleyi duymuşlar. Ben göğsüne oturdum. Birisi ayaklarına bastı. Hacı Mustafa iki eliyle karının bir elini yarım saat uğraştı açamadı. Bastık faydasız... Başladık kötekiemeye. Biz vurduk o sövdü, biz vurduk o sövdü. Kuvvetten düştü. Hitamında, "Öldüm... Öldüm..." diye bayıldı. Çomakla ellerini açtık para yok. Aman para... Aman banknot... Bu sefer uğraş ki ayıltasm... Ayıldı. Parayı söylemez. Zorla üstünü başını aradık. Beş yüzlük ortada yok. Mecbur oldum karakola gitmeye. "Evimizi bastı. Parayı cebri aldı," diye şekva ettim.

Eee bu güzel doğrusu...

Hep söylediklerin çıktı beyim... Bu rezilliklere karşı hep senin sözlerin aklıma geldi. Yanlış... Benim sözlerim çıkmadı. Ben Şefika'mn seni şikayet edeceğini düşünmüştüm. Baksana, canını kurtarmak için karakola sen koşmuşsun.

Ben koştum. Polisler geldi. Parayı gene söylemez. Karakola gittik.

Komiser kızdı: "Senin hakkında zina istidası var, kemiklerini kırarım!" dedi. Birkaç tane de kırbaç yapıştırdı. Butlarına... O zaman yerini söyledi. Kavga sırasında parayı sandığın altına atmış. Oradan beş yüzlük banknotu çıkardık. Bumburuşuk olmuş. Kocakarı suratına dönmüş.

Dönsün. Bankada değiştirirsin.

Hemen gidip bozdurdum.

Sonra...

Sonra kocası neredense duymuş, beni buldu. Yalvardı. Gi-ZKemal Tahir dip karıyı karakoldan kurtardık.

Beraber mi?

Beraber. -İyi.

İyi ama, karı eve gitmez. Sokakta bir rezillik oldu ki beyim hiç sorma...

Herif yalvarır, ben yalvanrım. İmana gelmedi. Otele yerleştirdim. Şimdi iki gündür otelde. Gündüz gidiyorum. Gece yansına kadar oturuyorum. Büyük oğlu da bizimle beraber oturuyor. İnsanoğlu utanmaz bir mahluk beyim. Demek şu kadar zamanda karıyı özlemişiz. Oğlanı öteberi almaya çarşıya yolladıkça... Töbe Yarabbi...

Kaçamak yapıyordunuz değil mi?

İyi bildin. Oğlan da gelince somurtuyor. Şuna bak... Sanki ben anasını İzmir'e tedaviye

götürmüşüm. 53

Sana da baba mı diyor Derviş?

Baba demiyor. Ağa diyor.

Yavaş yavaş alışır. Şimdi bu böyle devam mı edecek?

Ben asıl sana bir şey danışmaya geldim. Kan, kocasına meseleyi anlatmış.

"Ben Abdullah'tan vazgeçmem," demiş. iyi vallaha...

Konuşmuşlar. "Artık Malatya'da rezillik gökyüzüne çıktı. Biz Adana'ya gidelim," demişler. Şimdi hep beraber Adana'ya gideceğiz.

Nasıl hep beraber?

Basbaya...

Remzi Efendi de mi?

Remzi Efendi, ben, karı, bir de küçükleri götüreceğiz. Oğlan burada ustabaşı...

Demek oğlan gelmiyor.

Sonunda naklederse gelecek. Şefika diyor ki: "Orada fabüiartlar

'JCoğuşı rikaya girersiniz, sen gündüzcü olursun, benim herif de gececi olur. Yaşarız..." diyor.

Doğru bir söz. Yoksa buna sen itiraz mı ediyorsun?

"Komşular ne der?" diye sordum.

"Sen benim erkek kardeşim olmuş olursun," dedi.

Ne güzel... Aferin...

Lakin ben korkuyorum.

Neden?

Karı koca başıma bir bela getirirler mi?

Nasıl bela?

Beni kaybederlerse...

Neden kaybedeceklermiş, zannetmem.

İstida verip hapse koyduramazlar mı?

Böyle işlere kanun bir zaman karışmaz.

Demek bir korku yok mu?

Yok... Sen keyfine bak Derviş...

Sagol beyim... Niyetim büsbütün yerleşmek değil. Anlarsın ya... Şu kahpeyi memleketten sürüp çıkaracağım.

O da olur. Büsbütün yerleşsen de iyi...

Burada çoluk çocuk...

Onlar da burada geçinirler. Maşallah aslan gibi güveyin var.

Güvey de ben gidince çok çalışmış da fena kötülemiş beyim.

Demek fazla mesai mi yapıyormuş?

İyi bildin, fazla mesai.

Gençtir. Zarar vermez. On beş gün istirahat etse kendisini toplar.

Kaynana kısmı, güveysini oğlundan fazla sever. Meraklanma, besler de iyileştirir.

Kan da öyle diyor: "Genç oğlanda et misafir!" diyor. "Gelir gider!" diyor.

Doğru.

Derviş ayağa kalktı.

Ismarladık beyim... Şefika da seni görmeye gelecekti ama "Eli boş gitmek olmaz," dedi. Eğer Adana işi kararlaştırılırsa gitmeden uğrarız.

Neden zahmet edeceksiniz. Selam söyle... Allah selamet versin...

Sağol beyim...

Üç gün sonra Şefika, biraz daha şişmanlamış olarak çarşafını savurarak mahpushaneye geldi. Üç paket Köylü cigarasıyla bir kutu kibrit getirdi. Beş yüz lira için yapılan müthiş mücadelenin izi hâlâ yüzünde, çürük bir göz gibi mosmor duruyordu. Murat, bunu görmemezliğe geldiyse de karı izahat vermeden yapamadı:

Gördün mü Murat Bey... Sen benim herife "Yumuşak adam" derdin. Bak gözümü ne hale koydu. Kıskandı da...

Erkektir, elbet kıskanır.

54

Âlemde de erkek var.

Âlemin erkeği başka, senin erkeğin başka... Hem uzatma Şefika Hanım, kıskançlıktan yediği dayak karı kısmına acı gelmez, tatlı gelir. Ertesi sabahki trenle hareket edeceklerini laf arasında Murat öğrendi. Bir şey sormadı. Şefika birisini arkasında bırakacak kadınlardan değildi. İkisini de mutlaka götürecekti.

3#

12

Murat'ın odasında üç gündür soba yanıyordu. Malatya'nın önünde daha birkaç haftalık pastırma yazı yok değildi ama, yazın sıcağına alışmış vücutlar, ilk soğuklarda zemheriden fazla üşüyordu.

Odanın ortasına yerleştirilmiş olan her tarafı pastan tuğla rengi bağlamış, arada sırada, içinde taşkömür yakıldığından arka tarafı çizme koncu gibi buruşuk saç soba, pek harap bir haldeydi. Buna rağmen kuru odunları pek obur bir hırıltı ile -içini çeker gibi- yutarak odayı derhal ısıtıyordu. Sıcak bir odada, mahpusluk daha az öfkelendirici oluyor, insan, hissetmekten doyamadığı bir emniyet duyuyordu.

Murat, gözlerini tatlı bir sıcaklık içinde açmıştı. Yağmurlu havaya bakarak böyle bir günde hiçbir sebeple dışarı çıkamayacak olduğunu düşündü.

Yapacak işi olmadığı halde, bugün canının sıkılmayacağına emindi. Yarın da gazete günü. Belki mektuplar gelir...

Bir cigara yaktı. Kapıyı, birisi kurcalıyordu.

Küçük Aduş içeri girdi:

Merhaba Murat Bey...

Merhaba küçük hanım...

Soba kuruldu kurulalı, incecik entarisi ve çıplak ayaklarıyla üşüdüğü için Aduş mutlaka uğruyor, kirli ellerinin -arada bir saçlarını düzelterekısıtıyordu. Şimdi de arkası dönük, söylemeyi pek sevdiği ezberlenmiş kelimelerini sıraladı:

Sabah şerifleri hayırlı olsun efendim.

Teşekkür ederim Aduş Hanım.

Teşekkür ederim efendim. Nasılsınız? iyiyim. Teşekkür ederim.

Teşekkür ederim. Allahaısmarladık... Güle güle...

Şuna bak... Bunlar giderken söylenecekti hani?

Giderken de söylerim.

Karnın aç mı?

A-ah...

A-ah mı denecek? Hayır efendim, yahut evet efendim...

Hayır efendim.

Ne yedin bakalım?

Ekmek.

Kim verdi, Hanım mı? ^- Anne verdi.

Pekala... Söyle bakalım. Sizin orada kaltak kim?

Ayşe kaltak.

Başka?

Hanım kaltak.

Başka?

Hatice Ana kaltak.

Başka?

Başka kaltak yok.

Gevre kaltak değil mi?

Değil. -Neden?

240

ÜCardar öiofişu

Gevre benim annem... Gevre'ye yazık... istanbullu keyifle güldü:

Pekala... Yazık olsun bakalım... Sefer dayı nerde?

Aşağıda...

55

Çağır şunu... Murat ağabey acından ölmüş dersin. Aduş kapıya varmadan Sefer telaşla içeri girdi. Küçük bir kağıdı uzattı:

Hele şunu bir oku beyim...

Nedir o?

Bunun babası yollamış. Aşağıda okudular. Anlayamadık.

Tezkere "Kardeşim Sefer Ağa" diye başlıyor, dün akşam çarşıda polislerin kendisini yakalayıp polis dairesine götürdüklerini, sabaha kadar orada tuttuklarını, şimdi de askerlik şubesine teslim edildiğini, ne kadar yalvardıysa da iki saat izin vermediklerini, buradan doğruca bir uzak yere yollayacaklarını, çocukların evde kaldıklarım, Murat Bey'e danışarak iki saat izin alabilmesinin çaresine bakılmasını, karıya da bir şey söylenmemesini rica ediyordu.

Sefer,

Ne olmuş beyim?... diye sordu.

Abuzer'i askere almışlar yavrum... Askerlik şubesine kapatmışlar. Şimdi bırakmıyorlarmış. Eyvah... Çocuklar ne olacak?

Çocuklar mı? Düşündüğün şeye bak... Büyük oğlan canı isterse hırsızlık eder, canı isterse ölür. Ötekiler de ölürler.

Töbe Yarabbi...

Hemen töbe çekme... Günahı sana değil...

Ya kime?

Hiç kimseye... Askerlik vatan hizmeti olduğundan galiba kabahat tamamıyla vatanın.

W

öiemcd İnilir Kimin?

Vatanın...

Töbe Yarabbi... Şimdi n'olacak?

Bir kolayına bakarız. Bunu kim getirdi?

Komşularından biri getirmiş. O da hamal. Abuzer yalvarmış ki cevap bekliyor.

Şuradan mürekkebi ver. Sarı zarfta kağıtlar var. San zarfı olduğu gibi getir... Olduğu gibi dedim eşek...

Aduş, saçlarını düzetmeye dalmıştı. Dümdüz kâküllerini cilveli bir hareketle bazen kulaklarının arkasına atıyor, bazen yanaklarına doğru çekiyordu. Tamamıyle eskimiş sandallarından, topukları betona değiyordu. Murat kalemi iki defa mürekkebe batırdı. Nereye, ne yazacağım kendisi de bilmiyordu. Ama bir yere mutlaka bir şeyler yazması, Abuzer'i kurtarması lazımdı. Ya hırsız, ya ibne olması icap eden "büyük oğlan" yedi yaşma gelecek sene basacaktı da mektebe yazılacaktı. Tabi nüfus kağıdı varsa...

Aferin Sefer... Aferin Kürt oğlu... İyi akıl ettin yavrum...

Ne olmuş bey?

İyi akıl ettin... Bir taraftan yazmaya başlamıştı. Kürt kısmında bu kadar akıl bulunmaz ama...

Ben bir şey akıl etmedim bey...

Sen nerden bileceksin hayvan...

Tezkereyi bitirdi. Bir daha okudu, imzaladı. Zarfa koydu, Se-fer'e uzattı:

Haydi, bunu götürsün. Yahut dur bakalım... En iyisi... Koş... Durma, Abu dükkanı açtı mı? Açtı beyim.

Bir istida pulu getir. Mektup pulu değil... Birtakım istida pulu.

ZKarûar ÜKoğu^u

Sefer gidince zarftan bir istida kağıdı alıp tekrar yazmaya başladı.

Pulları yapıştırdı.

Buyur Sefer Efendi... Bu mektubu vilayete götürecek. Vilayette Seferberlik Memuru Necati Bey var. Necati Bey'i bildin mi?

Bildim. Burada yattı.

îşte o Necati Bey. Bizim Abuzer'e izin alırsa ancak Necati Bey alır. Bu da istida. Bu istida Abuzer'e verilecek. Oradan çıkar çıkmaz vali beye

56 götürsün. Ama katiplere falan değil, vali beyin eline versin. Polis içeri bırakmazsa kavga etsin. Bağırsın...

Ne yazdın beyim?

Götür şunları... Bir de sana mı masal söyleyeceğim? Götür de ben giyineceğim...

Baş üstüne... Sagol beyim... Abuzer'i bırakırlar mı dersin?...

Def ol... Şimdi kafana bir şey atarım. Şu topala bir yumruk vurun Aduş Hanım...

Efendim?

Bir de efendim diyor. Siz orada süsleniyor musunuz kuzum?...

Saçlarımı düzeltiyorum.

Kaltak seni...

Aduş kaltak değil... Aduş'a yazık...

Hamal Abuzer, mahpushaneye üşümüş bir çocuk gibi ağlaya ağlaya geldi.

Esmer yanaklarım, gözyaşları bir kat daha kirletmiş, yüzünün ıslaklığı üstünün başının sıılsıklamlığmı sanki bir kat daha ZKemtâ Takir

arttırmıştı. Yanında sabahleyin tezkeresini getiren hamal arkadaşı vardı. Murat'ın kravatlı ziyaretçilerini bellerindeki tabancalarla yukarı bırakan gardiyanlar, hamalları tepeden tırnağa aradılar, omuzlarındaki ipleri, dışarı çıkarlarken iade etmek üzere hacir altına koydular. Üst katm yeni yıkandığını, çamur edeceklerini ileri sürerek başgardiyan odasına soktular.

Murat koşarak aşağı indi. Abuzer'in ağlaması öfkesini artırdı:

Ne o? Şuna bakın... Kes... Kes artık... diye çıkıştı.

Beyim... Çocuklar... Başıma geleni duydun mu?

Çocuklarmış... Lüzumsuz yere kızıp Abuzer'in hatırını kıracaktı. Bereket versin Aduş sevinçli bir çığlıkla babasının kucağına atıldı, işte çocuklar... Sen çocukları merak etme... Biz burada adam değil miyiz?

Sağol beyim... Hepinizden Allah razı olsun. Avrata söylediler mi?

Söylemedik. Hele küçükleri bir yere yerleştirelim, kolay, söyleriz.

Valiye gittin mi?

Gittim.

istidayı verdin mi?

Verdim.

Bir hafta izin istemiştik. Askerlik şubesine havale etti mi? Abuzer, cevap vermedi. Aduş'la meşguldü. Sanki dalmıştı...

Yanındaki hamal, "Vali'nin de Allah belasını versin, kaymakamın da..." deyince Murat şüphelendi.

Anlatsanıza, vali ne dedi?...

Bırak beyim... Sen sağol. İstidayı sonra okuttuk. İşte Hüseyin burada.

Okuyan herif, "Bunu gâvur görse imana gelir," dedi. Elin var olsun.

Vali ne dedi? Sen onu söyle...

Valiye gittim. Polis içeri bırakmaz. Yalvardım. Sonunda 244 \Karilw [Koğuşu girdik. İstidayı okudu. Telefonu çevirdi. Öyle ya, askerlik şubesiyle konuşuyor. "Alo" dedi. istidayı önüne çekti. Künyemi okudu. Birdenbire suratı değişti. "Bilmiyordum. Adı beni şaşırttı. Kusura bakma..." dedi. Telefonu kapatıp bana döndü: "Senin adın ne, bakalım?" dedi. "Abuzer" dedim. "Doğru söyle..." dedi. "Yalan olur mu, Abuzer işte... İşte nüfus tezkerem," diye davrandım. Çıkardım. Yapraklarım çevirdi. "Bu nüfus kağıdı sahte. Bak seni perişan ederim," dedi. Babamın adını arıyor. Babamın adı nüfus tezkeremizde "Silo Ağa" diye görülür beyim.

Görülür ne demek? Bu nasıl iş?

Valiye meseleyi anlattım. "Sen gavurmuşsun. Ermeni imişsin..." dedi.

"Hâşâ ben gâvur değilim... Ben Ermeni değilim," d£dim. "Sus, seni gâvurlarla beraber askere alıyorlar. Silah da vermeyecekler," dedi. Kendileri bilir. Lakin ben gavur değilim. Babamı vurdukları zaman ben yeni doğmuşum. Anamı Silo Ağa Müslüman etti. Ben de Müslüman oldum. Anamı da tanımam, babamı da tanımam. Ben Müslümanım," dedim. "Sen gavursun," dedi. Eşhedü çektim beyim... Elham okudum... Tebareke, Elemtere okudum.

57

İnanmadı... Abuzer, Aduş'u fevkalade şaşırtan ve hemen iştirake hazırlayan bir şiddetle ağlamaya başladı. İnanmadı ki... Biz gavur olduğumuzdan... Bize izin vermediler beyim. İki saat içinde şubeye gelmezsem kaçak muamelesi yapacaklar. Kolumuzu, boynumuzu demirleyip bodruma atacaklar... Valiye çocukları söyledim. "Karı hapiste" dedim.

"Çukkk... " diye bağırdı.

Zile basınca korktum. Dışarı çıkıverdim. İstidayı arkamdan polis atıverdi.

Biz gavur olduğumuzdan...

Öteki hamal kırçıl bıyıklarının altından,

Gavur onlar, diye homurdandı, asıl kâfir onlar... Merhametsiz teresler...

Ayaklarmdaki yemeniler parça parçaydı. Islak ve çamurlu bacakları Murat'ın içini üşütüyordu. Yırtık pırtık kıyafetine ve yorgun yüzüne rağmen bu hamalın kuvvetli yardımını yüreğinde duydu.

Aldırma Abuzer... dedi. Sus bakalım... Şimdi Aduş da ağlar. Sen merak etme. Çocuklara yer buluruz. Sana söz veriyorum. Namusum üzerine, onları aç bırakmayacağız. Öyle değil mi arkadaş?...

Hamal Çolak Ali ciddiyetle tasdik etti:

Bırakmayız. Müslümanlık öldü mü? Hep kardeşiz... Vali beye bak... Kendisi Müslümanmış gibi... Ulan Lazdan Müslüman mı olur?... Ne dersin bey?

Ne diyeceğim... Sen de şimdi vali beye döndün. O Abu-zer'e "gavur" diyor.

Sen de Laz olduğu için ona "gavur" diyorsun. Halbuki onun gavurluğu Lazlıktan ileri gelmiyor. İnsafsız, fukaraya merhamet etmez bir adam olduğundan... Bırak şimdi...

Haydi Abuzer, sen gözlerini kurula... Anlaşıldı. Mesele başka türlü... Bu Müslümanlık ne biçim şey... Hazreti Ali zamanında kelimeyi şahadet getireni Müslüman sayarlarmış... Şimdi anasından Müslüman doğanı kabul etmiyorlar... Karıyla konuşacaksın Abuzer... Gevre'ye meseleyi anlat. Şimdilik çocuklar evde kalsın. Arkadaş...

Çolak Ali derler bize beyim... Şu kolumuz biraz yamuktur.

Çolak Ali birkaç gün göz kulak olsun. Sefer de her akşam tayın gönderir.

Merak etme. Yarın bir istida yazacağım. Hepsini yetimhaneye yerleştiririz.

Siz ne zaman sevk edilirmişsiniz?

Bilmem...

Nereye gideceğiniz de belli değil mi?

Değil.

Harçlığın var mı?

Abuzer cevap vermeye lüzum görmedi. Ekmeğin kilosu elli dokuz kuruştu. Murat elini cebine atıp derhal geri çekti. Cebinde on yedi kuruş vardı. Üç gündür cigarayı falan Abu'dan borca alıyordu.

Sen hele karıyla konuş, dedi, biz harçlığını arkandan yetiştiririz.

Çocuklar evvela Allah'a, sonra sana emanet beyim... Bunlar benim değil senin, bunlar senin kölelerin...

Ne diyorsun... Ulan sen hakiki Müslümanmışsın rezil... Bunu fark etmeyen valinin boynu altında kalsın...

Aduş'u, sert bir çekişle babasının kucağından aldı. Âdeta omuzladı.

Sefer'e,

Gel arkamdan topal Kürt!... diye bağırdı. Asıl mahpushaneye geçilecek ara kapının önündeki nöbetçi gardiyanına. "Aç şunu..." dedi. Yağmur yağdığı için bahçe kapalıydı. Alt kat, büsbütün karanlık, büsbütün kasvetli görünüyordu. Kışın ilk günlerinde insanların yüreğine çöken bikeslik ve ölüm hissi mahpushanede kat kat ziyadeleşirdi. Halbuki kapalı ve soğuk mevsime alışmak daha kolaydı ve bir kere alışınca kışın burada ömür çok çabuk, yaşamaya vakit bulunamıyor hissi verecek kadar acele geçiyordu.

Murat, sola döndü. Yavaş yavaş kendisini toplayıp şüphesiz babasını arkada bıraktığı için huysuzlanmaya hazırlanarak ayaklarını sallayan Aduş'u ve "Nereye beyim?" diye soran Sefer;'i aynı zamanda tersledi:

Başlarım ha... Uslu durun...

58

Koğuşa girince, Murat'ı mahpuslar, avını taşıyan muzaffer bir avcı gibi "Ooo..." diye kaba ve sevinçli bir ses çıkararak karşıladılar. Murat,

Aduş'u kucağına aldı:

Merhaba arkadaşlar...

W

Kemal Tahir Merhaba bey.

Böyle buyur beyim.

Bu tarafa Murat Bey...

Hele gel... Sen nerdesin Müslüman?... Murat gülerek başını salladı:

Buradayım, dede. Sana misafir geldik. Kızımla beraber.

Başımızda yerin var. Sefer'i de getirmişsin. Bu topaldan bizim neler çektiğimizi sen bilir misin? Bu namert de gardiyan kesildi. Bizi tersliyor.

Bakkaldan öteberi ısmarlayınca hesaba dikkat ediyorsanız kızar.

Hesaba aklımız ermeyecek mi?

Erse de noksanına bakmayacaksınız.

Neden?...

Gardiyan kesilmiş ya... Gardiyan kısmı mahpusu soymazsa rahat edemez.

Vay yezit vay...

Murat, Kızılbaş dedesi olan Hüseyin Aga'nın kerevetine çıktı. Sanki olup bitenlerin farkındaymış da kalbi sızlıyormuş gibi Aduş'u ihtimamla dizlerine oturttu. Koğuşun ileri gelenleri ve biraz sonra da karşı koguştakiler etrafına toplandılar.

İki diz üstüne gelenler, acele acele sigara sarıp Murat'ın önüne fırlatıyorlardı.

Kilesekli Vahap, on seneye mahkum, ilk mektebi okumuş bir delikanlı terbiyeli terbiyeli sordu:

Ne var, ne yok beyim?

İyilik sağlık.

Af olmadı beyim... Sen haklıymışsın.

Birisi merakla kafasını uzattı: -- Af mı varmış?

Dede, göğsüne kadar uzanan kırçıl sakallı muntazam yüzüne hiç yaraşmayan bir öfkeyle derhal iki dizi üstüne geldi:

Hemen kafanı uzatırsın sağır kulağına ettiğim... Affı neye vereceklerdi?

Oğullarını, kardeşlerini onlar jandarma karakolundan çeker, alırlar. Müstantiğe bile düşürmezler. İçerde kimsesi olmayan herif, mahpusu niye düşünecek? Söyle bakalım... Sen geçen Cumhuriyet Bayramı'nda mahpusları düşündün mü?

Düşünmedim. Sahi...

İşte böyle... Onlar da tabii düşünmediler. Hem düşünmedikleri iyi...

Birdenbire öfkesi büsbütün azdı. Dünya ters ocak olmuş. Dünya rezil olmuş... Sen dışanda açlıktan gebersen sana bir lokma ekmek verirler mi? Vermezler. Dışarıda hasta olsan, bedava doktor, bedava ilaç yetişir mi? Ne mümkün... Günde 600 gram tayın almak için mutlaka komşunu vuracaksın. Cürüm işleyen herife, "Hak hayat" yok. Halbuysa şu tayını, muhtaç olana dışanda versen de bizim sağır, komşusunu vurmasa... Ters ocak. Sözün yarısında koğuşa giren Gürünlü Hırsız Neşet, çarpık burnunu elinin tersiyle bir sıvazladı. Noksan olan iki ön dişinin arasından ıslık çalar gibi lafı yapıştırdı:

Bizde ters diye hayvan pisliğine derler, Kızılbaş...

İyi ya, ben de boktan iş diyorum.

Tamam... imana gel...

Ben imandayım... Hırsız herif, size gün doğdu.

Tabii bize gün doğacak. Ben bu devre kurban olayım. Padişahlık kötü diyorlar.

Doğruymuş.

Sus, neden bildin?

Şuradan bildim ki, padişah birisine kızdı mı, mahkemesiz falan "Atın şu köpeği zindana..." dermiş. Atarlarmış. 59

Atardı ama yalvardın mı "Affettim" demesiyle yallah dünya yüzüne çıkardın.

İşte benim deminki sözüm bu sebepten... Padişahlığın kötülükleri hep duruyor da, elhamdülillah, ben o sebepten biliyorum. Yoksa benim kerametim mi var dede? Bak o zamanın iyiliklerini hiç bilebiliyor muyum?

Bilemezsin. Padişah kızı olsa mahpusa af verirdi. Bunlar millete aman vermeye yeminli.. Biz de toptan aman versinler mi dedikti? Bir zaman bırakmalı, sonra tekrardan tutmalıydı. O biçimi daha tatlı olur. Yeniden yüreğimiz yanardı. Karılarımız, çocuklarımız yeniden ağlardı. Şimdi mahpusa hep alıştık. Umurlamıyoruz. O zaman, "Vah... Yandık" diyen çoğalırdı. Affı neye vereceklermiş? Mahkemeleri rüşvet mi alıyor, karakolda tahkikat sopayla mı yapılıyor? Paralı adamları salı mı veriyorlar? Büyük hırsıza dokundukları var mı ki af verile...

Ya bu af sözü nedir?

Anan öle bele ki, yüzün tersine döne de sakalın boğazına tıkana Kızılbaş...

Alay, he mi? Hey hırsız ağa...

İkide bir "Hırsız ağa, hırsız ağa" deme. Zamane bir hoş olmuş. Hırsızlık etmeyeni şimdi utandırıyorlar...

Sen utandığından mı demek hırsız oldun?

Utandığımdan... Ne zannettin? Anasızlık, babasızlık, ille de parasızlık demişler. Parasızlık anasızlıktan da kötü. Paran oldu mu ananın halisini bulursun. Hem eski anan gibi buruşuk suratlısını da değil. Şirin cinsinden... Körpe bir ana... Adam eski anasını kullanamaz, lakin

evi yapılasıca bu yeni anayı geceden geceye kullanmak da var. O sebepten ille parasızlık... İlle parasızlık...

Murat lafın tekrar dağılmasına meydan vermeden "Parasızlık" kelimesini tuttu. İslam kardeşliğine geçerek Müslüman'ın birbi-\Kariar \Koğuşu

rine yardım etmediğinden bu hallere düştüğünü, herkes gücü yettiği kadar düşkünlerin imdadına koşsaydı, çilelerin azalacağını anlattı. Nihayet Aduş'un babasını askere aldıklarından üç çocuğunun ortada kaldığına geçti. Bir Müslüman kardeşe Allah rızası için el uzatmalarını rica ederek Sefer'e işaret etti. Topal hemen bir tabak yakaladı. En hasisler bile ellerini keselerine attılar. Paralar şıkır şıkır tabağa toplanırken Murat, somurtarak her tarafa hâlâ din ve Allah namına dolap çevrildiğini düşünmekteydi.

Askerlik şubesi reisiyle vali beyefendi de kimbilir kimlerin namına Abuzer'i resmen gavur ilan etmişlerdi. Murat çıkarken kapının önünde durdu:

Sagolun arkadaşlar... dedi, bir mesele daha kalıyor. Ortada anasız, babasız ve parasız üç tane çocuk var. Aranızda konuşunuz. Biriniz bunlardan bir tanesini olsun, babaları askerden gelene, yahut anaları hapisten çıkana kadar evlatlık alacak. Ama yakın köylerden olmalı ki biz çocuğu kaybetmeyelim. Ayda bir olsun ana-evlat görüşmeli.

Olur bey...

Bir şey düşünürüz.

Meraklanma...

Ağalar ağalıklarını göstersinler. Yiğitlik vurmakla, ağalık vermekle...

Murat, Gürünlü Neşet'i de beraber alarak öteki koğuşları da dolaştı.

Kimisinde alaylı, kimisinde yanık nutuklar söyleyerek ianeyi topladı. Şehnehanlı Mistik dayı bile ölesiye hasis olduğu halde, tabağa bir çeyrek attı ve işte o çeyrekle Ermeni mühtedi-si Abuzer Kılıç'm askerlik harçlığı on yedi lirayı beş kuruş geçti.

Si

ÖCemtA Takir

Murat, bu gavur-Müslüman davasının en zor tarafını Abu-zer'e harçlık temini sanmış, en kolay tarafını da, evde anasız babasız kalan üç mini mini insanı. Ermenilikten ve Türklükten, Ortodoksluktan ve Sünnilikten hiçbir 60 şey anlamayan nüfus kağıtlarıyla Türk, vali ve askerlik şube reisinin telakkisiyle Ermeni olan üç çocuğu, 350 kişilik hapishanede evlatlığa kabul edecek üç kişi bulabileceğini zannetmişti. Halbuki aradan bir hafta geçtiği halde, ağalar vaatlerini bir türlü tutmadılar. Mevsim kışa girmişti. Artık köylerde döl güdecek küçük hizmetkarlara ihtiyaç yoktu. Hem, ancak yedi yaşındaki Mahmut'tan biraz istifade edilebilirdi. Ötekilerin kendileri hizmete muhtaçtılar.

Çocuklar mecburen Hamal Çolak Ali'nin üstünde kalmışlardı. Herif şikayet etmiyordu ama, vaziyet malumdu. Sefer'in her gün yolladığı iki tayın, işi elbette halledemezdi.

Murat'ın vilayete hitaben yazdığı acıklı (!) istidaya bir hafta içinde cevap gelmişti; anası, babası hayatta olan çocukların yetimhaneye alınmalarındaki kanuni imkansızlık Gevre'ye kısaca bildirilmişti. Murat kadına bir şey söylemedi. Zaten Aduş'un anası neye uğradığını kestiremiyor, bir haftadır, şımarık bir bebek gibi, Murat'ı her görüşte hüngür hüngür ağlıyordu.

Murat, o sabah koğuşları bir daha dolaşmış, zenginlerin -bu zenginlerden ekserisinin bütün serveti, 943 senesi sonlarında Ankara Yenişehir'inin herhangi yüksek aile toplantısında bir sayın babanın bir saatte prafa oynayarak kaybedebileceği ve gülerek masadan kalkacağı kadardıhamiyetlerini kımıldatmaya çalıştı. En çok güvendikleri İmik Ağa ile Hacı Ağa idi. Bunların ikisi de verdikleri sözde dursalar gene başında bir çocuk kalacaktı ama buna ehemmiyet vermiyordu.

Sefer, sabahtan beri durmadan yanan sobanın üzerine büyük bir çaydanlık

koymuş, misafirleri kabule hazırlanmıştı. Gene sa-

bahtan beri küçükler, Murat'ın odasındaki tahta sıranın üzerinde yan yana, hiç konuşmadan sanki büyük bir dehşete kapılmışlar gibi siyah gözlerini kocaman kocaman açmış oturuyorlardı. Kıyafetleri o kadar perişandı ki, yüzleri o kadar sarı ve zayıftı ki Murat, odasını iç çift iri siyah gözle ağzına kadar dolduran bu biçareleri kimsenin beğenmeyeceğini anlıyordu. Aduş, tabii hiçbir şeyin farkında değildi. Kardeşlerinin orada bulunmasıyla seviniyor, onlara gösteriş yapmak istiyormuş gibi, Murat'la biteviye yeni öğrendiği kelimelerle konuşuyordu:

"Evet efendim", "Merhaba efendim", "Allasmarladık efendim", "Güle güle..." Buranın sahibi olduğunu, burada bulunan her şeye azarlanmadan dokunmaya hakkı bulunduğunu ispat etmek için de dolapların kapaklarını

açıyor, kitapları, resimli mecmuaları, hatta kalem ve boya kutularını getirip getirip yabanilere gösteriyordu.

Evvela İmik Ağa'nıri karısı geldi. Bu, uzun boylu, kartal burunlu, kocasından başka herkese karşı son derece müstebit olduğu anlaşılan huysuz bir kadındı.

Meseleyi ağadan dışanda duymuş olduğu için, odaya çekinmeden, lütfetmeye çağnlan insanların biraz şüpheli fakat son derece mağrur bakışlanyla girdi. Bir sıra üzerinde oturan küçük sefaleti görünce yüzünü buruşturdu. Sefer, - karı milletine metelik vermeyen bu pederşahi aile taraftan Kürt delikanlısı- nihayet müşteriye nasıl muamele edilmesi lazım geldiğini insiyakıyla bulmuş olacak ki hanımın altına bir iskemle koşturdu. Daha fazla düşünmesine meydan bırakmamak için eline çay fincanını tutuşturdu. Karı koca bir müddet Kürtçe konuştular. Murat, bu lisanı bilmediğin halde, Sefer'in yüzüne bakarak işlerin iyi gitmediğini anlıyordu. Nihayet bir saat sonra ağanın karısı azametle kalktı.

Yalnız kaldıkları zaman Sefer, koyu koyu küfretti:

 Duydun mu bey?

N'olmuş?

Oğlanı karının gözü kesmedi. "Geberir bu... Yaza çıkmaz." dedi.

Sonra?

Sonrası işte o kadar. Çocuklara dair başka laf etmediler. Hükümet hissesini Ofis'e daha teslim edememişler. Muhtar kendilerine karşı düşmanca davramyormuş. Bekletmiş de havalar bozar bozmaz haydi ekini taşıyacaksın demiş. Sonra buğdayı hâlâ gizli satıyorlarmış. Dün otuz kırat vermiş Alacadağlılara... Kıratı yirmi liradan... Yalvarmışlar da acımış...

Bahar üzeri, buğdayın kıratı mutlaka otuz liraya çıkacakmış. Karı öyle diyor. Demek birisini bile götürmeyecek mi?

Ne götürmesi beyim? Götürecek olsa "Vallah, billah ben vermem. Bu karı kendi evladını acından öldürür."

Haklısın yavrum...

Haklıyım elbet... Karının suratım görmedin mi? Domuz gibi.

Çirkin... Çirkin insanların çoğu yüreksiz olur. Ama Hacı Ağanın küçük karısı güzeldir. Bakalım o ne yapacak?

Hacı Aga'mn küçük karısı, kısa boylu, tıkız, henüz yirmi yaşında olduğu zannedilen pek oynak, pek güzel bir kadındı. Bir gün odasına giden aralıkta kocasıyla konuşurken üstlerine gelmiş, âni bir kararla, "Burada ne diye oturuyorsunuz? Buyrun içeri," diyerek içeri almıştı. Beş dakika sonra bir iş bahane edip karı kocayı iki saat yalnız bıraktı.

Dönüşte kapıyı içerden kilitlenmiş buldu. Karyolanın örtüsü de bumburuşuktu. Galiba Hacı Ağa o gün dördüncü karısından on yedinci çocuğunu -bunların on biri sağdırkazanmıştı. İşte o zamandan beri bu küçük kadın Murat'a biraz utanarak 2S4

öiarHar öiofişa fakat pek manalı manalı bakıyordu. Aralarında sanki bir hususiyet peyda olmuştu. Murat işte buna güveniyordu.

Halbuki evlatlık alışverişi hiç de umduğu gibi cereyan etmedi. Gerek Hacı Ağa, gerek kadın, her beş dakikada bir odayı çepeçevre gözden geçirerek, geçenki gibi burada yalnız kalmalarına mani olan bu üç uğursuz velete düşman düşman baktılar. Rahatsız sükûtlar gittikçe ziyadeleşti. Murat, başladığı nutku yarıda kesmek mecburiyetinde kaldı. Kendisini bir meşhur tablodaki esirciye benzetmişti. Anadan doğma bir kızın örtüsünü kaldırarak, iki büklüm müşteriye metheden, son derece namussuz, son derece hain bir köse sakallı herif...

Hacı Ağa'mn karısı çayı budala bir kibirle höpürtülü höpür-tülü içti. Başında, her sene üzerine bir siyah yazma doladığı için gittikçe büyüyen bir

külah vardı. Bunu nazlı bir yük gibi kımıldatıyor, arada sırada, -yaşlı kocasından gizli olarak- Murat'a yeşil gözlerinin sabit ve şehvetli bakışlarıyla bakıyordu.

Giderken, boynunu çarpıttı. Burada el evinde oturduğunu, köyde olsa her üçünü de hatır için alıp götüreceğim söyledi. Her kelimede bir kere kocasına bakıyor, teşvik ve takdir bekliyor gibi bir hali vardı. Ancak o zaman Murat, sabahtan beri İmik Ağa'mn da, Hacı Ağa'mn da kendisiyle eğlenmekte olduklarını anladı.

Yoksa bunlar karılarına söz geçiremeyecek adamlar değillerdi. Demek ki her şey daha evvel dışarıda böyle kararlaştırılmıştı. Şimdi kurnazlık ediliyordu. Halbuki kaç gündür bunlara nasıl yalvarmış, merhametlerini uyandırmak için neler söylemişti.

Seferle bakıştılar. Topal delikanlı olup bitenlerin kabahati hep kendisindeymiş gibi başını çevirdi:

Ölmeli bey... Bu namussuz dünyada ölmeli...

Ölmek kolay yavrum. Marifet yaşamalı da bunların sonunu görmeli.

Bilmem ki beyim... Biz görmeyiz... Ummam... Biz, işte böyle gebeririz.

Gözümüz arkada kalır.

Orası belli olmaz. Şu Nâzım Bey yok mu? Bir kitaba ne yazdı biliyor musun? "Derya dediğin uyur uyur uyanır" yazdı. Belli olmaz. "Her inişin bir yokuşu var," demişler.

Aldırma...

Ne olacak bey?... Bunların öldürecekler mi?

Hemen yılarsın rezil.. Bir de Ahmet Ağa gelip bakacaktı. Şuradan sesleniver.

Bırak Çingene'yi beyim... Ahmet Aga'ymış... Bütün ağaların Allah belasını versin..

Vermez zıddına...

Mamafih, Sefer, son bir ümitle Ahmet Ağa'yı çağırdı. Bu şişman bir adamdı. Oynak gözleri hilekar ve utanmaz olduğunu derhal meydana koyuyordu. Bağlama çalar, türkü söyler, her fırsatta yeni aldığı Arap tayından, sulu tarladan, gramofonundan ve pulluktan bahsederdi. Hizmetkarlıktan yetişmeydi. Yanında ortakçı durduğu ağa düşmanları tarafından vurulunca dul kalan karısını nikahlamış, bu suretle "ağa" sınıfına geçmişti. Anlaşılan eskiden hizmetkar olduğunu bildikleri için komşular bu yeni ağayı yadırgamışlar di. O da ek tarafını unutmayanlara kin bağlamıştı. Bu hislerle de başlayan çekişme Ahmet Ağa'yı nihayet sapan hırsızı olarak buraya kadar getirmişti. Laf arasında, "Köydeki bütün fukaraları gavur niyetine kesmeli..." derdi. Filhakika, çalınmış sapanı götürüp samanlığına saklayan, sonra da "taharri emri" getirip oradan çıkaran Muhtar Sadık Ağa idi ama, elbet Sadık Ağa gece vakti bunu kendisi yapmamıştı da bir hizmetkara yaptırmıştı. Zaten şahit olanlar da fukaralardı. Köy yerinde insan insanı çekemiyor, bir keçi alsa, göz değiveriyordu.

Murat, Ahmet Ağa'yı içi sıkılarak, düşman gibi karşıladı. Bu pis heriften yardım istediği için kendisine kızıyordu.

?S6

jiarâar iKtypışu

Buyur ağa... dedi, meseleyi biliyorsun. Şunlardan birisini size vereceğiz.

Pek de küçükmüşler bey... Bunlar bir işe yaramaz ki... Maho'ya çıkıştı.

Kalk bakalım Kürt dölü..

Çocuk Murat'tan gözleriyle yardım istedi ve yerinden kımıldamadı.

Ahmet Ağa daha sertleşti:

Türkçe bilmez mi bu gavur oğlu...

Bu anda Murat, Ahmet Ağa'mn her şeyi bildiğini anladı. Abuzer onun köyüne pek yakın bir köyde büyümüştü. Ne olursa olsun Maho'yu ona teslim etmemeye karar verdiği halde neler yapacağını merak ederek sesini çıkarmadı. Ahmet Ağa, çocuğu sıradan çekmiş, hayvan muayene eder gibi tartaklayarak gözden geçiriyordu.

Dön şöyle... Aç ağzını bakalım... -Askerde sıhhiydik yapmıştı- Çıkar dilini... Dilini çıkar dedim eşşeoğlusu... Alt gözka-pagını parmağıyla aşağıya bastırdı. Bunda sarılık da var bey... Pek zebun... Kışı çıkaramaz. Öksür ulan... Öksürsene...

Murat'ın pazısı seyirmeye başlamıştı. İçinden ıslıkla eski bir tangodan bir parça öttürmek -yani yumruğunu bu kıpkırmızı şişman surata yapıştırmakarzusu geliyordu. Dişlerini sıkarak tahammül etti.

Öksür yavrum...

Maho öksürdü. Ahmet Ağa çatık kaşlarını kederle aşağı indirdi.

Berbat... Kelebek illeti ciğerini sarmış. Şarbon illeti...

Zannetmem, daha sarmamıştır.

Bunlar insan mı beyim? Töbe Yarabbi... Kendi hazırcevaplığını pek beğenerek keyifle güldü. İnsan mı... İnsana kurban olsun bunlar... Bana yaramaz ama, dur bakalım, hatrm için...

?S7

öiemall^m Ne olacak?

Köyde birisine yuttururuz belki... Birisine haber yollarım. Hatırımız için kabul eden olur... Söyle bakalım, çeşmeden su getirebilir misin?

Su mu?

Su...

Getiririm dayı...

Şimdi getiririm dersin, sonunda haylazlığa başlarsın. Sen hiç dana güttün mü?

Bizim danamız yok.

63

Ben sana onu sormuyorum. Zaten nereden olacak kopuklar. Yani komşuların danasını... Komşuların da danası yok...

Sahi, siz şehirde oturuyorsunuz. Şehre bir kere alışan, köye mümkün değil yaramaz. Beyim... Şehrin suyu adamı çürütür. Bakalım hatırın için... Şimdi bizim çocuklar gelsin... Bir selam yollayayım. Eksik olmasınlar, hatırımızı sayan ahbaplar bulunur.

Sefer, az kalsın, çayı Ahmet Ağa'ya verecekti. Murat gözlerini kısarak bağırdı:

Tamam... Çay hazır mı? Maho üşümüştür. Ver de içsin...

Sefer'in yüzü birdenbire aydınlandı. Ahmet'i hiç sevmiyordu. Çayı çocuğa verdi.

İç bakalım yeğen... Otur yerine... Keyfine bak...

Bereket versin, Ahmet Ağa'ya yer göstermemişlerdi. Ağa, sobanın önünde tombul ellerini ısıtarak çay içen çocuğa nefretle bakıyordu. Uzayan sükûttan canı sıkılmış olmalı ki Murat'tan havadis sordu:

Alman ne âlemde beyim?

Kaçıyor ağa...

öianlar öioğaşu

Bu kadar kaçmayacaktı. Bunda bir oyun olmasın...

Nasıl oyun?

Ne bileyim... İçeri çekecek de diyorlar... Aynası varmış. Bir icat...

Tuttu mu adamı yakarmış.

Olur ya... Eğer ayna varsa Hitler'i değiştirmeli.

Neden?

Hem namussuz, hem aptal. Düşmana tutacak yerde, galiba Alman milletine tutuyor. Alman yiğit gâvur... Ben öyle bilirim...

Alman'ı kovalayanlar, elbette daha yiğit. Ben de öyle bilirim ağa...

Bunların yani Rusların dahilisi bozuk derlerdi... Şu halde yalanmış...

Rus tutkun çıktı. Lakin bir de Kafkasya'dan vursay-dık yenilirdi. Hem de vurmalıydık. Bizim hükümet Alman'a kahpelik etti. Alman her daim Türk kardeş diye konuşuyor.

Geçen muharebede berabermişiz. Alman'a bu kötülük edilmeyecekti. Rus bir kere kazanırsa gayrı önünde mi durulur?

Durulmaz.

İşte gördün mü? Dün benim yanıma bir arkadaş geldi. Büyük tüccardır.

Manifatura üzerine iş yapar. İstanbul'a gitmiş de orada duymuş. İngiliz el altından Alman'dan sulh istiyormuş. Alman, İngiliz bir de Türk hep birden vuracakmışız. Alay buradan kalkmış, ver elini Kafkasya... Asker bu sefer de Kafkasya'ya dökülüyor. İngiliz'in verdiği topları anlatıyorlar... Akıllara hayret... İçine gövdenle gir de öteden çık dışarı. Ankara'da, İstanbul'da tayyarenin hesabı yokmuş.

Demek gaza mı edeceğiz?

İnşallah... Rus bizim ezeli eski düşmanımız.

Sefer telaşla içeri girerek:

Müdür bey geliyor... dedi.

Hitler Almanya'sının harbe hazırlanan kardeşlerinden Malatyalı Ahmet Aga'nın şişman cesareti birdenbire kayboldu. Yerini uçuruma bakan kötü bir atın yuvalarından dışan fırlamış kocaman, beyazları kanlı, aptal bakışlanndaki hayvanca korku kapladı.

Aman beni burada görmesin. Gene söylenir, diye etrafına bakındı.

Murat, onun çaresiz ve titrek sesini taklit ederek,

Karşıya... apteshaneye giriver. Ben kapıyı çekince kaçarsın... diye fısıldadı.

Ahmet Ağa yemenilerinin yumuşak uçlarına basarak koştu. Karşıdaki apteshaneye saklandı.

Müdürün yanında belediye sıhhat memuru İbrahim Bey pek kısa boylu, fakat pek güzel bir adamdı. Dört çocuk babası olduğu ve her akşam ziyadesiyle 64 içtiği halde, gene de liseyi yeni bitirmiş kırmızı yüzlü bir delikanlı kadar taze duruyordu. Zincirlerinden başka kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını idrak eden her insan kadar cesurdu. Murat'la bu sebepten sevişiyorlardı.

Elini uzatarak sordu:

Ziyaretçilerinizi rahatsız etmeyelim...

Hayır... Bilakis... Sizi bana Allah gönderdi. Yetimlerin, öksüzlerin Allahı tabii...

Müdür somurtarak sözü kesti:

Böyle konuşursanız vallaha giderim.

Yok müdür bey, pardon... İşte sözümü geri alıyorum. Allah birdir, şeriki ve naziri yoktur. Yerleri, gökleri var eden...

Elverir... Bunlar kim?

İyi doğrusu... Bir haftadır ben neler çekiyorum. Bir de dairenin resen amiri olacak... Dinle Ibrahimcigim... Daha evvel size takdim etmeliyim. Maho Efendi, Mekzar Hanım, Fatma Hanım... Bunlar bizim Aduş'un kardeşleri.

Meseleyi kısaca anlattı. Sabahtan beri burada kurun-i ulâyı yani ilkçağı hatırlatan bir esir pazarı -hem de esirlerin bedavadan yalvararak satıldığı menfur bir pazarı- nasıl kurduğunu, başına neler geldiğini hikâye etti. İbrahim Bey, gece gündüz hastalarla uğraştığı, insanların hastalık halindeki en berbat düşkünlüğünü yakından bildiği halde, sefalete, bütün kendi tipi adamlar gibi bir türlü kamksayama-mıştı.

Üç yüz elli kişide üç kişi bulamadın demek? diye alakalandı. Bulunmaz...

Ben bilmez miyim?

Müdür de müteessir olmuştu; fakat daha realistti.

Kimlere müracaat ettin bakalım? diye sordu.

Ağalara...

Ağalar kim?

Cezaevimizin ileri gelenleri...

Yanlış yol tutmuşsun. Aga kalmadı. Bunlar aga müsveddesi... Allah beterinden saklasın... Sefer nerde? Bana Sefer'i göndersinler. Ulan - Sefer'in koluna iki kere vurdu- koş... Hemen bana Kürt Bekir'in Cuma Ali'yi çağır.

Sefer gidince Murat'ın koluna iki kere vurdu:

Oğlanı bir yere yerleştirdik... Bu kolay. Sen Kürt Bekir'in Cuma Ali'ye söylemedin mi? Söylemedim.

Cuma Ali kumarbazdır. Evde üç karısı bir düzine çocuğu var. İşte oğlanı ancak o kabul eder. Neden? Çünkü hovarda heriftir. Ayyaştır. Külhanbeyidir.

Anlıyorum. Namaz kılmaz; ötekiler namaz kılıyor.

Namaza kurban olayım... Lafı nereye götürüyor Müslümanlar... Cuma Ali yürekli adamdır. Ben on beş senelik hapishane müdürüyüm, insan sarrafı olmuşum. Sen bana niçin danışmadın?

Övünme müdür bey... Oğlanı ben de bir yere yerleştiririm. Marifet küçüklerde... Şunlara bir çare?

Kürt Bekir'in Cuma Ali, ufak tefek, şalvarının ve paltosunun içinde hemen hemen kaybolmuş esmer bir adamdı.

Karılar burada beyim, dedi, gönderelim gitsin...

Murat, gözlerini yaşartan bir muhabbetle Kumarbaz Cuma Ali'nin omzuna elini koydu: Allah razı olsun Cuma Ali... Eksik olma...

Cuma Ali, siyah gözleriyle Murat'a dikkatle baktı. Sesinden ve yüzünden yüreğine dokunur bir şeyler sezinlemiş olmalı ki birdenbire bakışlarından bir ıslak şey geçti. Yutkundu. Alt dudağı çocuk gibi titriyordu:

Ne olmuş beyim? Sen üç gündür pezevenklerin arkasında bu sebeple mi dolaştın... Onları ben bilirim. Yağmur olsalar komşu tarlasına yağmazlar. Onlar, hâşa huzurunuzdan, ne peze-venktir onlar...

65

Cuma Ali, sözünü bir türlü bitiremedi. Şalvarını savurarak dışarı çıktı.

Murat, demiri tavında dövmek için müdüre saldırdı:

Aşk olsun bay direktör. Haydi bir gayret daha... benim Gülizar kızıma da böyle bir yuva... İbrahim bey,

Gülizar'ı ben alıyorum... dedi.

Sen mi?

Ne sandın. Dört tane var. Bir de bu olsun...

Altmış lira maaş... Dar gelirli... Sabit...

Sabitinden seyyarından başlarım... Geberirlerse, açlıktan, hep beraber gebersinler. Malatya Lisesi müdür muavini beye şırınga yapıyorum. İki yüz kuruşa bir şırınga. Permanganat şırıngası... Bu dakikadan itibaren permanganat şırıngası iki buçuk li-262

öiarîlar [Koğuşu

radır. Lisenin müdür muavini, jandarma alay kumandanı, inhisar fabrikası muhasibi beyler davransınlar. Hepsi de beisoğuklu-gunu aynı hanımefendiden aldılar. Beşinci işletme memurlarından sayın bir bayın Macar karısından... Birdenbire müdüre döndü.

Sen de Fatı'yı alırsın.

Fatı'yı mı? Ben mi?

Sen elbette... Fatı ne sevimli olur. Ona bir kırmızı entari yaptır.

Bakalım evden...

Eve başlatırsın...

Sus herif, Allah belanı versin...

Susmam... Kabul mü?

Allah beterinden saklasın... Buna ben mi bakacağım, karı bakacak... Razı olmazsa...

Olur... Ne haddine... Beni söyle... İbrahim sonra hastalanırsa gelip tedavi etmeyecek dersin... Sen götürmezsen ben götürürüm. Akşama köroğluyla beraber evinizi basarız. Bırakır döneriz.

Allah beterinden...

"Kes..." dedim.. Senin kısır karı bunu canının içine sokar. Ben yengemi bilmez miyim? Murat'a göz kırptı. Bunun karısı, böyle dört erkeğe bedeldir Murat Bey... Asıl hapishane direktörü olacak insan odur. Adliye vekili, başvekil olacak bir insan...

Müdürün çocuğu olmuyordu. Memleketin âdetlerine uyup evlenmeyi de düşünmemişti. Bir şeyler hesaplayarak en küçük çocuğun yüzüne dikkatle bakıyordu. Fatma sanki öğretilmiş gibi gülüverince, ağır ağır yaklaşıp önüne çömeldi.

Fatma bize gidelim mi? Cevap bekledi. Haa... Gidelim mi? Bana haydi "baba" de. Baba... Ba-ba...

Baba...

Bir daha söyle... Çocuğun kirli elini tuttu. Anne de bakalım... Anne...

Ana... Ana...

Ana...

Çömeldiği yerden başını çevirip şaşkın bir gülümsemeyle arkadaşlarına baktı. Onun da Cuma Ali gibi alt dudağı titriyordu.

Murat da ağlamaktan korktu; Sefer'e keyifle çıkıştı:

Ne duruyorsun? Taze çay demlesene eşek...

İki küçük memur, babaları askerde, anneleri mahpusta olan iki çocuğu ellerinden tutup götürdüler.

Malatya Belediyesi Sıhhat Memuru İbrahim Bey'in pençeli kunduralarının topuğu gene aşınmıştı. Merkez cezaevi müdürünün giydiği pantolon dizlerinden ve arkasından kendi renginde kumaşla yamalıydı. "Allah beterinden saklasın..." Fukara olmak da galiba yavaş yavaş yegane fazilet haline geliyordu. Fukaraların yürekleri altın suyuna batırılmadıgı için galiba... Yoksullukla imkansızlığı derilerinde değil, iliklerinde hissettiklerinden... Birisi "Cesaret bir çeşit vatandır" demiş. Acaba fukaralık da mı bir çeşit vatan?

66

J64

13

Murat, akşam yemeğinden sonra, hiç hazır olmadığı halde, "Gülistan"m yapraklarını çevirirken okumaya dalmıştı. Sadi'nin aşağı yukarı bin sene evvel çıkardığı hükümlerden ziyade, tekniği güzeldi. Bu kitaptaki padişahlar, vezirler, seyyahlar, köleler, şehzadeler, âlimler ve şairlerle La Fontaine'in kargaları, tilkileri, leylekleri, kurtları, ayıları, karınca ve kurbağaları arasında adeta akrabalık vardı. Her iki muharrir de küçük şeylerle büyük işler yapmanın yolunu bulmuşlar, işlerinin kolay gibi gelen taraftarıyla çocukları, dahiyane tarafıyla büyükleri kavramışlardı. Murat, kitabı zevkine doymamak için kapatıp karyolasına arkası üstü uzandı.

Soba artık horlamıyordu. "Demek odunlar kor haline geldi. Gelsin." Bu anda ne mesuttu, ne bedbaht, ne hastaydı, ne de mutlaka hareket edecek kadar sıhhatli vücudun ve hislerin kendilerini sahiplerine hatırlatmadıkları rahat bir zamanı yaşıyordu. Bunu düşündüğü halde yadırgamak bile mümkün değildi. Dünyanın döndüğünü bilmek ve düşünmek, fakat duruyor olduğuna yemin ettiren hareketsizliği yadırgamamak gibi bir şey...

Hafta içinde her yerden mektup almış, hepsine de cevaplarını vakit

geçirmeden yazmıştı. Yani, dünden bugüne, bugünden

tembellik ederek yarma bıraktığı hiçbir işi yoktu.

"Bizim Osmanlılar neden Sadi gibi bir adam yetiştirememiş-ler?" Divan edebiyatını, tezkireleri, Evliya Çelebi'yi, Cevdet Pa-şa'ya kadar parça parça düşündü. "Sadi Acemcenin en güzel numunesini vermek iddiasında... Peki ama, Fuzuli, Nedim, neyi vereceklerdi? Arapça mı, Acemce mi, Türkçe mi? Bir aşiretten ci-hangirâne bir devlet çıkarmak kolay ama, üstat, cihangir bir lisan çıkarmak zor, anlaşılan... Terim ile siyamal rezaletini biz bugün işte bu sebepten çekiyoruz."

Cihangîrâne bir lisan çıkarmanın da her şeyi halle kâfi olmadığına, memleketten sürülürken cepleri ve bavulları yoklanan Şehinşah'ı Cihan Rıza Han Pehlevi şahitti. Murat düşüncesinin burasında gülümsedi. Rıza Han'ı, Atatürk'e misafir geldiği zaman uzaktan görmüştü. Çok esmer, uzun boylu bir herifti. İlk hisle, öküz çobanına benzetmişti. "Çobanların, halbuki, ne suçları var?"

Milletleri lisan adam edemiyordu. Bir tarafıyla insanı hayrete düşürecek kadar incelmiş Arapça, her tarafıyla lüzumundan fazla yaşayan Almanca işte meydanda... Herhalde marifet meramını anlatmakta değildi. Anlaşılacak, işe yarar bir meramı olmaktaydı. "Michelange'm lisanı İtalyanca mı? Hayır... Leonard ve Vinci'nin lisanı? Beethoven'in?... Birisi taşla, birisi boyalarla, birisi notalarla konuşmuş. Cervantes'e İspanyolca

elvermiş ama öteki İspanyol romancılarına mesela Blasco Ibanez'e o kadar el-vermemiş..."

İşe yarar meram istiyordu. İnsanların işine yarar bir meram. "Hangi

insanların bakalım? İnsan da birkaç türlü. Ümitli insanın işine yarayacak söz. Ümitli insan... Yani alın teriyle yaşayan... Ölümü ancak çıkageldiği halde, birkaç saniye düşünmeye ancak vakit bulmuş ve bütün ömrünü yalnız yaşamaya ve kendisiyle beraber ve kendisinden sonra nesil nesil yaşayacakla-266

'\Kaxiax ÖCoğuştı

ra faydalı olarak kullanmış insana faydalı bir meram... Mesela, Piraye'ye faydalı bir meram...

Yüreği birdenbire ferahladı. Yengesini hatırlamak -kadın dört buçuk senedir kocasından cebren uzakta yaşadığı halde-hiçbir vakit ona keder vermemişti. Bu ayrılıkta ve bu ayrılığın müthiş hasretinde hasta, merhamete layık bir şey yok gibiydi. Belki böyle düşünmekte Piraye'ye karşı, onun ferdiyetine ferden gaddarlık ediyordu. Ama bu gaddarlığı bile seviyordu. Nâzım, Çankırı Cezaevi'nde portresini yaparken Murat, daima Piraye'yi düşünmüştü. İyi ve mert bir düşüncenin insanın yüzüne, bilhassa gözleriyle ağzına ne güzel bir 67 şeyler ilave ediyordu. Nâzım hiç farkında olmadan bunları tıpatıp tabloya geçirmişti. Murat, o portrede "İyi insan"dı.

Şimdi, şu anda "Tahliyen geldi," deseler... Ne tuhaf şey... Sevinmeye bile hakkımız yok mu? Kendimi son derece sıkarım. Ciddileşirim. Halbuki, bir serçe kuşu, elimden kurtulsa incecik bir feryatla çırpınarak uçuverir... Eşyalarımı burada bırakırım. Beni bir gece daha burada yatırmazlar ki... Gider kapıyı vururum. Mahmut Efendi iştedir. "Kim o?" derler. Mutlaka annesi sorar. "Mahmut Efendi'nin evi burası mı?" derim. Kadın sesimi tanımaz. "Burası" diye cevap verir. "Öyleyse açın bakalım kapıyı." Yahut, küçük sesi tanırlar da çığlık çığlığa koşarlar. Nebahat boynuma sarılır mı? Ağlar mı? Büyük kederler büyük sevincin içimizde birleştiği bir yer var. İkisi de bazı insanları ağlatıyor. İkisi de ağır olmalı. Bu ağırlık altında kimbilir, belki insan kendisini son derece yalnız hissettiğinden... Murat parmağmdaki incecik nişan yüzüğünü okşar gibi birkaç kere çevirdi.

Dehşetli bir saadeti yavaş yavaş, sarhoşluk gibi duyuyordu. Daha on bir sene cezası olduğu halde, Nebahat'le nişanlanmışlardı. Bu neye benziyor bilir misiniz? Sanki siz bir mü-?67

[Kemal Tafur

teharrik şey üzerinde dimdik, kımıldamadan durarak on bir senelik bir yolculuğa çıkmışsınız. Nebahat arkanızdan mütemadiyen koşuyor. Yorgunluk ve her şey ona ait. Bunu göze almak meseledir azizim... (Dostum Siyau düşmüşsün arslan gibi bir karıya...) Evet... Dostum Murat... Arslan gibi bir kıza düştünüz.... Nişan yüzüklü sağ elini hovardaca salladı. Sonra, yüzüğü dudaklarına götürüp öptü. Mahpuslukta namuslu şeylerin yükü böyle hafif, pahası böyle ağırdı. Namussuz şeylerin de yükü pek ağır, pahası pek hafif olmalı. Allah beterinden saklasın. Bir de...

Mahmut Efendi'den sonra başgardiyan olan, eski Başgardiyan Muavini Ali Efendi içeri girdi:

Yatıyor musun bey?

Hayır... Uzun oturuyorum.

Ben yattımdı. Lakin uykum kaçtı. Yatacaksan gideyim.

Otur...

Otururum ama, çay pişireceğiz. Ben çayı da şekeri de getirdim.

Bizde yok mu? Aferin sana... Rüşvetten mi korkuyorsun.

Senin malın bana rüşvet değildir beyim... İçimden öyle geldi.

Pekala... Murat sobaya odun attı. Arkadaşlardan kim var? Bir hoşkin oynasak.

Bırak hele çayları içelim... Kolay...

Başgardiyan Ali Efendi, mahpuslara karşı ne kadar mülayim-se gardiyanlara karşı da o kadar insafsızdı. Şimdi Murat'la beraber, harıl harıl

yanan sobada çayı kolayca pişirebilecekleri halde, bir gardiyan çağırıp hizmet gördürmekte çocuk gibi inat etti. Gardiyan Kel Hasan'ı çağırdı.

Kel Hasan, uzun boylu, fevkalade sıska, sivri burnuyla tüyleri dökülmüş bir ihtiyar, hasta tilkiye benziyordu. Tüyleri dökülmüş hissini veren muhakkak başının kel olması ve daima seyrek tıraşı uzamış gezmesiydi. İhtiyarlığı, müdemadi gıdasızlıktan ve üst çenesinde üç tane dişinin noksan olmasından ileri geliyordu. Halbuki yaşı da pek geçkin değildi.

Evleneli on bir sene olmuştu. En büyüğü on iki yaşında yedi çocuğu vardı. Bunlardan iki tanesi fabrikada çalışıyordu.

Kel Hasan, Malatya çarşısına iki keçeli borçluydu. Bu yüzden o kadar sıkıntı çekmiş, o kadar rezil olmuştu ki artık daha fazlasına imkan olmadığı için ilk merhaba dediği adamdan derhal borç ister, bunu tabii veremez ve istedikleri zaman fena halde öfkelenip düşman kesilirdi. Mahpushanenin en umulmaz adamlarından, en fazlası, üç lira olmak üzere pek tuhaf sebeplerle "borç" aldığı için -bunlardan bazısı dolandırıcılık maddesine de pekala girebilirdi ve her aybaşı sergardiyana bir mükellef alacaklı listesi gelirdi- Kel Hasan, işten kovulacagmdan pek korkuyordu.

Sabahtan beri nöbet beklediği halde, saat gecenin onuna yaklaşmasına rağmen anahtarları ancak yeni teslim edebilmişti. Yemek izni almak için başgardiyanı araya araya Murat'ın odasına girdi:

Nöbeti Hacı'ya teslim ettik Ali Efendi... Müsaaden olursak ekmek yemeğe gideceğim.

Bu saat ne saat? Olmaz.

Ben açlıktan ölüyorum.

Ali Efendi, sağ bacağını sol dizinin üzerine attı. Ayağını sinirli sinirli sallayarak âdeti olduğu üzere gözlerini tavana dikip emretti:

Şu demliği doldur. Ateşe koy. Biz çay içeceğiz.

Ben açlıktan...

Bir kucak da odun getir.

Çocuklara ekmek götüreceğim...

Şu fincanları temizce yıkarsın. Yıkarken kırma... Ben de senin kafanı kırarım.

Şaka etme Ali Efendi...

Şaka mı? Çık dışarı... Çabuk demliği doldur. Müdür bey ne dedi?

Fincanları temizle. Karnın çok açsa sana da bir çay veririz. Değil mi beyim?

Bir de veririz, iki de veririz.

İki olmaz. Bir fincan yeter... Sen bu keli bilmezsin. Karnını doyurmuştur.

Çocuklara ekmek götürecekmiş.

Saat on. Uyumuşlardır. Kele çıkıştı. Kel kafanı ne sallıyorsun yallah...

Kel Hasan burnunu çekerek demliği aldı.

Murat dolaptan şeker çıkartıp tabağa ilave etti. Murat güldü:

Bu da ne başefendi?

Ben çayı da getirdim. Bir de sana mı zahmet edeceğiz. Hükümet bize veriyor.

Ayıp ettin başefendi.

Hele birer cigara saralım...

. - Keli bir aralık eve yollasak...

Aldırma... Sanki kel domuzunu evde bekleyen mi var? Evdeki karı gibi karı olsa herifi burada yorgansız yatırır mı?

Hâlâ yorgansız mı yatıyor?

Yorgansız. İzne giden arkadaşların yorganını alıyor. Hepsi şikayetçi.

Aman beyim şunu da bir def etsek, rahatlayacağım.

Çocuklara acıyorum.

Ben de çocuklara acıyorum. Gene müdüre şikayet ettiler.

Berber Kadri'den iki lira almış. Kolonya getirecekmiş. Bu dediğim mesele iki ay evvel... İstemiş, istemiş... Sonunda müdüre çıkmış. Kel ne biçim adam... Hem dibi kara, hem lafını bilmez. Kadri'ye bağırmış. Müdür beni çağırdı. "Müzekkere yaz da şunu atayım..." dedi. Yalvardım.

İyi etmişsin.

İyi ettim ama korkuyorum da beyim... Bu rezil, para alır da mahpusun birini salıverir. Ondan korkma... O kadar cesaretsiz ki...

Haklısın beyim... Bereket versin korkak köpoğlu...

Kel Hasan bir elinde dolu ibrik, bir elinde yıkadığı fincanlarla içeri girdi. Sanki demin izin alamadığı için somurtan kendisi değildi. Gülüyordu.

Çay var mı? diye sordu.

Yok neden sordun.

Koğuşlardan alıp geleyim mi?

Kimden isteyeceksin?

Kimden olsa isterim. İzmitli Ali Bey'den isterim. Memo'dan isterim. Vahap Efendi'den isterim. Telgrafçı Abdurrahim Bey'den isterim.

Abdurrahim dedin de aklıma geldi. Şaroğlu kızı sattı mı?

69

Sattı. Bir zabit almış. Yüzbaşı... Şube yüzbaşısı...

Abdurrahim ne diyor?

Galiba aklı başına gelmiş... "Murat Bey'den Allah razı olsun. Ben kızdan soğudum," diyor ama ben inanmıyorum.

Neden?

Şu sebepten ki beyim, Güley'i çağırdı, Kavat Güley'i yüzbaşının bir resmini istiyor. On lira verecek.

Resmi ne yapacakmış?

Galiba, Şeyh Yusufa kağıt yaptıracak.

Üiemal Tahir Kağıt ne olurmuş?

Herif kızdan el çeker besbelli.

İşte meydanda... Hakikaten aklı başına gelmiş... Vay benim emeklerime...

Söz ne kepaze hale gelmiş. Kabahat Allah'ta... Neden iki tane kulak yapmış.

Laf birinden girip birinden çıkıyor.

Sahi bey kabahat Allah'ta...

Başgardiyan, keli tersledi:

Her ne duyarsan tasdik edersin... Ulan rezil, sen Allah'ı ağzına alacak herif misin?

Günahı vebali Murat Bey'in boynuna...

Murat Bey'i karıştırma... Murat Bey söyler... Bir kere mahpus bir adam.

Mahpus adamın günahı olmaz. Sonra Murat Bey bu lafı bakalım ne üzerine söylüyor? Senin aklın erer mi? Haydi sırıtma... Sobaya odun at... Sen sürünecek bir adamsın.

Neden sürünecekmişim?

Ulan, belediyede ne iş görüyordun unuttun mu?

Köpek zehirliyordum.

İşte o hayvanların günahı sana yeter.

Hayvanların günahı bana değil, belediye reisine... Belediye reisi emretti, doktor ilaç verdi. Ben de köpeklere attım. Köpek kısmı bir kere nasıl olsa ölecek. Sonra kudurmasını ne yapalım?...

Kudurması Allah'tan... Sen ne karışıyorsun. Onlara da Rab-bim öyle bir illet vermiş... Malatya ahalisi, karılar sana az mı beddua etti. Beyim, bu rezil, köpeklere ilaç atardı. İlaç yiyen hayvanlar yolun üstüne düşer... Etrafına ahali toplanır. Söven hangisi, beddua eden hangisi... Bunu birkaç defa dövdüler. Yalan mı?

Dövdüler.. Kafamı yardılar. Karı milletinin öfkesi pek fena oluyor

beyim... Karılar bir gün üstüme yürüdü. Küçük bir

köpeğe ilaçlı et atı verdim. Pencereden görmüşler. Hiç şüphelenmedim. "Hele dur efendi kardeş sana bir hacetimiz var," dediler. Sopalarla bize koyuldular... Halimi görünce belediye doktoru acıdı. Bana eski elbiselerinden birisini verdi. 30 liraya sattım.

Sopayı pek ucuz yememişsin. Zarar yok...

Köpek zehirlemek gardiyanlıktan müşkül beyim... Mahalle arasında birinin iti kaybolur. İti arayacağına beni arar. Bulunca yakama sarılır. Biz borçlu bir adamız. O bağırır. Etraftan diğer alacaklılar toplanır. Vay başıma... Vay başıma... Ben yemin ederim. İnanmazlar.

"Yahu zehirlemedim. Şart olsun..." derim. "Pezevenk..." diye bağırırlar. Bereket versin, hükümette bir polis adeti icat etmişler. Beni polisler çok beladan kurtardı... Polisler iyi adam... Vay suyu taşırdık. Hani çay?

Çayı demledi. Eli böyle işlere pek yatkındı. Fevkalade çirkin olduğu halde, kurnaz bir gülümsemeyle yanan parmağını emerken adeta sevimli görünüyor, Murat'a, en gudubet insanların bile bâzı bâzı pek şirin tarafları olduğunu düşündürüyordu.

Kel Hasan, çayları fincanlara boşaltınca, siyaha boyattığı asker biçimi keten ceketinin dış cephelerinden birer tane ekmek parçası çıkardı. Murat'ın seyrederken bile nefesini tıkayacak kadar büyük lokmalarla yemeye başladı. Bu haliyle kabahat yapıyor zannedilirdi. İnsanın acıması geliyordu.

Taze ve kuvvetli çay Murat'a hafif bir içki neşesi verdi. Dolaptan bir parça peynir ekmek daha çıkardı. Ali Efendi'nin itirazına rağmen Kel Hasan'm fincanını tekrar doldurdu.

Ye bakalım kel ağa... İnşallah Hubuş bacıyı buldun...

Aman Hubuş dedin de beyim, aklıma geldi. Sen olanları duymadın galiba?

Hayır mı? Ne olmuş?

Hubuş dün tahliye edildi ya, Ali Efendi, biz mahkemeci m 'Jiemal Takir olduğumuzdan bahşiş alamadık. Ben Hubuş'un tahliyesini unutmuşum. Arkadaşlar dün gece söylediler. Gece vakti kapısına gidilmez ya... Bugüne bıraktım.

Kapışma niçin gidiyorsun?

Bahşiş alacağız...

Senin hisseni Hacı'ya bırakmıştım. Almadın mı?

O başka... Hubuş'la benim aramda söz verilmiş, söz alınmış... Ben Hubuş'un az mı işine yaradım bakalım.

Haberim var... Karının beş lirasını almışsın. Dolandırıcı... Muska yazdırmışsın.

Muska yazdırdım. Sevindi de, "Çıkarsam ben seni ayrıca görürüm," dedi. O sebeple bugün gittim. Kapıyı çaldım. Bir karı açtı. Meseleyi anlattım. "Şimdi zamanı değil... Başka gün gel... Hubuş Hanım yatıyor," dedi.

Saat kaçta gittin?

Bugün öğleden sonra...

Karı dün sabahtan beri kalkmamış mı? On dört aylık hasreti mi çıkarıyormuş. Hekimin oğlu yandı desene...

Bilemedin Ali Efendi... Hubuş buradan gidince hekimin oğlunun yakasını toparlamış. "Haydi yeni karını boşayacaksın. İşte ben mahpustan çıktım," demiş.

Gider gitmez mi?

Gider gitmez. Merhaba demeden.

E... ?

E si... Hekimin oğlu, diğer ahbapları akşama kadar karıya yalvarmışlar.

"Sabırlı ol... Her şey düzelir. Meraklanma..." demişler. Onlar yalvar dıkça Hubuş azmış. Nihayet hekimin oğlu toplananları evden dışarı çıkarmış.

Akıllı oğlan... Okşayarak yola getirecek. Kalabalıkta olmaz bir iş.

Gene bilemedin Ali Efendi. Hekimin oğlu, meğerse bir güzel kızılcık değneği hazırlamışmış. Değneği çekip Hubuş'u beriye almış. Yer misin, yemez misin. Öylesine ıslatmış ki karıda iler tutar taraf kalmamış.

Tuu... İlk gün ha?

İlk gün... Sonra da yeni karıyı evden çıkarmış. Eloğlu bindiği kısrağın huyunu bilmez mi? Hubuş'un marifetini hesapladığından meğer tam karşıdaki evi kiralamışmış. Karıyla şimdi oraya yerleşmişler. Onlar orada keyiflerine bakadursunlar, Tefçi Zühre, Hubuş bacının yaralarına merhem basıyormuş. Duydun mu beyim?... Dünya delirmiş vesselam... Dünya bir kepazelik olmuş. Altmış yaşındaki kart karının yediği halta bak. Körpe kızlar yapsa insan ayıplamaz. Sen doğru söylersin. Adamın kırkından sonra azanını toprak temizler... Vay Hubuş Hatun vay... Bir de süslendi ki çıkarken hiç görme beyim... Çekti sürmeleri... Kocakarının süslenmişi de ne kötü oluyor.

Kötü olur. Lakin fazla süslenmiş genç karı kadar değil.

Anlamadım.

Acıdım Hubuş bacıya da... Şimdi ne olacak Hasan? Demek ki senin bahşiş yandı.

Yandı beyim... Bahşişin yanmasını aramıyorum. Muskaların foyası meydana çıktı. Karı bize inanmaz. Benim hesabımda, muskalar daha çok iş

görecekti.

Sakın, kağıtları karalayıp karalayıp fukaraya mı yutturdun?

Allah günah yazmasın... Öyle bir şey yaptık. Evde, bir gün, ekmek yoktu beyim... Mahpushaneyi taradım. A-ah... Metelik veren çıkmadı. Hubuş'a yanaştım. "Hubuş Hatun, Aymtap taraflanndan buraya bir Arap uleması 71

sürmüşler. Sıtmaya kağıt yazıyormuş. Benim büyük kız kötüledi. Muska

yaptıracağım. İki

lira lazım. Sen bilirsin. Yarın öderim," dedim. Muska, Arap uleması laflarını duyunca aklı tarumar oldu fukaranın, parayı şıpır şıpır saydı. Ertesi gün daha aylık almadığımızı söylemeye dav-randımdı, beni kenara çekti. Bir güzel konuştuk. Gittim, geldim, gittim geldim. Arap uleması, yani, "Ben korkarım. Mübarek kelamı kadimi zina işlerine zinhar karıştıramam," diyesi... Ayak di-reyesi... Bir taraftan da bilenler yemin ediyorlar ki: "Bu Arap uleması, Şeyh Kazım Efendi'den yukarı değilse de, ondan aşağı da kalmaz. Bir muskada, Fransız paşasının karısını çekip çadıra getirmiş de, o sebepten buralara sürgün sürülmüş." Hubuş'u bir dert aldı beyim... Elimi bırakıp ayağımı öpüyor. "Tek on lira vereyim. Tek yirmi lira vereyim. Bir çare..." diyerek.

Yirmi lira mı aldın insafsız...

Yirmi liraya kurtuluyor mu? Biz kışın odunu nerden bulacaktık. Otuz lirasını Hubuş bacı verdi. On iki lirasını da Allah bir taraftan yolladı.

Dur, şimdi anladım rezil. On iki lirayı da Telgrafçı Abdur-rahim Bey'den sızdırdın... Doğru söyle...

Telgrafçı verdi. Bir kağıt da ona getirdim. Senin kağıtlar uğurlu kağıt bey... Şu yeşil ince kağıtlar...

Yanık yanık mektup kağıdı istemenin sebebi bu muydu? 42 liraya karşı iki kuruş verip Abu'dan bir kağıt da mı almadın?

Artık hocalığa başladık ya... Hoca kısmı "Hep bana" diyecek. Bunun da âdeti böyle... Başgardiyan Ali Efendi, dargın dargın başını çevirdi:

Olur olmaz şeyi eğlence ettiğimizden değil mi? Muska da eğlence olmuş.

Töbe Yarabbi. İşte gördün mü? Sonunda bir muska da sana lazım.

Murat meraklandı.

Ne muskası?

Kel Hasan, umursamadan anlattı.

Bizim kız hastalandı.

Nesi var?

Ağzından birdenbire kan boşanmış. Karı kısmı, ne olacak, korkmuşlar. Eve gittim ki ağlaşıyorlar. "Hayr'ola, ben mi öldüm köroglu?" dedim. "Kızdan kan geldi, kızdan," dedi. Ben başka türlü kan sandım. "Büyümüştür. Fena mı? Er geç aklını başına toplar. Taş ufağı değil, insan ufağı," dedim.

Orasından gelmemiş, ağzından boşanmış...

Derhal doktora götüreydin.

Doktora götürdüm. Muayene etti. Fabrika doktoru. İki gün istirahat verdi.

İki gün mü?

Benim kız, dokumada çalışır. Geçenlerde, özürsüz iş yapanları ayırdılar.

Kız birinci geldi. Makinesine bayrak çekmişler de, akşama kadar bayraklı makinede çalışmış. Ustabaşılar hep sever. Memlekette bez kıtlığı var. Usta işçilere istirahati yasak etmişler. Doktor iyi adam. Halden anlıyor. Kış geldi. Evde kibrit çöpü kadar odun yok. Hastalığı neymiş? Doktor, tabii söylemiştir.

Çocuk kısmının hastalığı ne olur? Soğuk algınlığı. Oksü-rüyor. Kaç gündür, göğsüm ağrıyor diyormuş. Anasına söyler. Bana söylese çarparım şamarı... Sırtına vantuz çekmişler. Lakin, ağzından kan boşanınca biraz rahatlamış.

Rahatlamaz mı? Kan ferahlık vermiştir.

Öyle... Doktor bey ilaç yazmış. Dur bakalım... Yazdığı ya-nımızdaydı.

Fırsat bulup eczacıya veremedik... Kel Hasan ceplerini aramaya başladı.

Küçük, el kadar bir kağıt... "İğne yazdım," demiş. İğne de pahalıdır.

Bakalım da var mı, yok mu? Doktor geçen gün seni görmeye geldi ya, beyim, giderken yolunu kes-W 72

[Kemal «Jur

tim. Sordum. Kızı aklına bir türlü getiremedi. Reçeteye baktı, "ilaçları yaptır. Lakin ilaca.güvenme. Bol gıda ister... Bol gıda, anladın mı gardiyan..." diyerek omzuma vurdu. Doktor iyi adam. Değil mi beyim?

İyi adam. Doktor iyi. İyi olmaz mı? Kan tüküren kız fena...

Yani doktor senin ahbabın da...

Ahbabım olsun... Allah hepsinin belasını versin... Geçmişi tenekeliler...

Bir de "ilim sınıfı midir, değil midir?" diye utanmadan soruyor.

Ne soruyor? Kız mı sordu beyim?

Kızı... Evet... Dedi ki: "Ben aspirin yazarım. Fukaraya da aspirin yazarım, icabında zengine de aspirin yazarım. Kör bağırsak için bir insanın karnını

açarken masadaki adamın zenginliği fakirliği beni alakadar etmez," dedi. Anladın mı?

Anladım. Zenginliği, fakirliği vız gelir, demiş. Aferin... Doktor kısmı işte böyle olacak. Böyle olmasa, İş Bankası, Malatya Mensucat Fabrikası'n-daki hastaneye onu sertabip yapmaz ki...

Elbette yapmaz. Usta bir doktor.

Senin kız kaç yaşında?

On üçüne girdi.

Kaç senedir çalışıyor?

İki senedir.

Kaç saat?

On iki saat.

Gecede on iki saat mi?

Gecede on iki saat.

Beton mahzende... İplikler kırılmasın diye mütemadiyen içeriye hususi

tesisatla rutubet verilen, yaz kış pencereleri sımsı-

ki örtülü, yanındaki adamın feryadını işittirmeyen rezil bir gürültü ortasında... On iki saat...

On iki saat beyim...

Peki girdiğinden kaç gün sonra pamuk tükürmeye başladı.

On beş gün sonra...

İşte o sebepten senin kız, iki senedir gerisin geriye yaşıyor Kel Hasan Efendi. On bir yaşından on üç yaşma doğru değil, on üç yaşından on bir yaşına doğru...

Anlayamadım.

Anlayamayacak ne var. Ben hakim olsam da sen kızın yaşını büyütmek için huzuruma gelsen, on üç yaşında olduğuna bütün dünya şahadet etse inanmam...

İnan beyim...

İnanmam...

Bereket hakim değilsin bey. Biz, çocuğun yaşını iki sene evvel on dörde çıkardık. Mahkemeye iki şahit götürdüm. Hakim bakmadı bile... "Yaaa..." dedi yoksa fabrikaya almıyorlardı.

Doğrudur. Sorsan... "Kanun karşısında vatandaş müsavidir," derler.

Anladın mı Kel Hasan Efendi?

Anlamadım ama, hakimler de vicdanlı. Zaten büyük adamdan insana hiçbir vakit zarar gelmez. Geçenlerde küçük kızın da yaşını büyüttük. Şimdi o da çalışıyor beyim. Boyahaneye verdiler. "Ablamla beraber işe gidiyorum. Para kazanıyorum," diye seviniyor.

Yakında onun ağzından da kan boşanacak. Her beş senede bir nüfusumuz, maşallah, iki milyon nasıl fazlalaşıyor? Hep bunlardan işte... Kızlar on bir yaşında fabrikaya, ipeğe, halıya, tütüne gidiyorlar. Bir yıl sonra kan boşanıyor. Köyde on iki yaşma basmadan evlendiriyoruz. Bir dolap canım... "Biz, bize benzeriz," diye kurmuşlar da gıcır gıcır çeviriyorlar. Peki, mektep ne olacak?

J19

<0- Mektep mi? Bizim neyimize mektep beyim... Benim kızlar okuyup da ne yapar? Lakin büyük kızı okutmak istedim. Felek yâr olmadı. Büyük kız 73 akıllıdır. Sen bir gün bir kitap okuyor-muşsun. Buraya bana bakmaya gelmiş de ısınmak için yanma göndermişler. Akşam eve gittimdi. "Baba Murat amcam bir kitap okuyordu," dedi. "Ne kitabı?" dedim. "Bir kitap, makamla okuyordu. 'Çocuklarımız işten eve sapsarı iskelet gelir. Bizim soframıza yılda bir kere et gelir,' diye okuyordu," dedi. Aklında tutmuş. "Sen anlamazsın..." diyecek oldumdu. "Neden? dedi, doğru bir kitap. Ben o kitabı doğru buldum," dediydi.

Murat'ın gözlerine bir buğu hücum etti. Zorla yutkundu. Nadire -Gardiyan Kel Hasan Efendi'nin kızı- perişan amele kalabalığından birdenbire ayrılıp, kocaman uçsuz bucaksız bir meydanda sanki tek başına kalmıştı. Başında pembe tülbentten başörtüsüyle incecik, erimiş gibi, boynu biraz çarpık, ayağında Romalı sandallarına benzeyen meşin atkılı takunyası ile yüzüne bakıyor, Nâzım Hikmet'in "iyi günler göreceğiz çocuklar" diye başlayan "Nikbinlik" adlı şiirini ağzı ve gözleriyle dinliyor, ağzı ve gözleriyle anlıyordu. Anlıyordu da, ciğerlerini tas dolusu tükürmeye başladığı halde, "Ne fayda biz göremeyiz ki," diye şikayet bile etmiyordu. Her zaman, üstü başı pamuk kırıntılarıyla dolu küçükleri işe giderken, işten dönerken gördükçe gözünün önünde bir müthiş hayal gelirdi. Yere ebediyen gömülmüş basık bir ev. Damının yarım metre toprağını tutan bel kalınlığı mertekler isten, kurumdan demir gibi siyahlanmış. Bunu bir küçük amele çekiyor. Bir amele çocuk. Ayaklarında, kollarında, boynunda zincir, evi çekiyor. Cehennemin dibine doğru...

Şimdi buna Nadire'yi koşmuşlardı. Temelleri yere ebediyen gömülmüş evi sürüyordu. Üstüne babasının yorgansız şiltesini ?80

Otardar !7Cojuşu

de attılar. Anasının pençelenecek iskarpinlerini de... Eski gaz te-. nekeleri, küpler, teldolabı, küçüklerin beşiği ve oturağı, kırık bir şeyler, mahvolmuş bir şeyler ve en üstünde, Nadire'nin içine kanını kustuğu, yeşil sırçalı tas...

Gardiyanlar, keyifli höpürtülerle çay içiyorlardı. Murat, duyulan lezzeti durdurmak istiyormuş gibi -bu durdurmak istediği yan yarıya da Nadire'nin

mahkum olduğu kürek cezasına aitti- elini şiddetle kaldırdı. Fakat yalvaran bir sesle, Kel Hasan'ı ürkütmemek için yavaşça konuştu:

Kıza iyi bakacaksın Hasan. Bol et yiyecek... Bol tatlı... Süt, yoğurt, yumurta... İstirahat edecek. Güneşte gezecek. Yorulup terlemeyecek... Sustuğu için mi Kel Hasan gülmeye fırsat buldu, yoksa ön dişleri noksan ağız zıddına basan bir alaylı ifadeyle gülmeye başladığı için mi susuverdi, Murat şaşırdı. Kel Hasan, Başgardiyan Ali Efendi'nin koluna vurarak gülüyordu.

Duydun mu Ali Efendi... Duydun mu? Yumurtayı bulsak biz içeceğiz... Eti bulsak biz... Şaka mı ediyorsun beyim...

İyi ama kız ölür.

Vadesi bittiyse ölür beyim... Vadesi bitmeyen yaşar. Her şey Allah'tan...

Allah'tan... Allah'a kurban olayım...

Kızın kan tükürmesi Allah'tan mı şimdi?

Töbe Yarabbi. Her şey Allah'tan... Allah'a inanan mahrum kalmaz beyim...

Allah ne yaparsa iyi yapar. Halimize bin şükür...

Bin şükür mü? Sen deli misin herif... Gülme sinirime dokunuyorsun. Ulan bundan beteri olur mu?

Aman töbe de beyim...

Töbe mi? Başlarım töbesinden...

Aman günaha girme... Töbe Yarabbi... Elbette beteri var.

Beteri neymiş? Çocuklarımız köpekler gibi ölüyor.

Hâşa... Ahir zaman ümmetine ölüm temizlik. Allah'ın emriyle ölmek herkesin eline mi geçer beyim... Beteri mi var? diye sordun. Beteri var elbette... İşte Haram'm ahvali... Hanım'a ne olmuş?

Daha ne olacak haberin yok mu?

74

Başgardiyan Ali Efendi, Kel Hasan'm sözüne devam etmesine meydan vermemek için acemi bir telaşla göz kırpmıştı. Murat ensesine vurmuşlar gibi biraz öne eğilerek ikisinin yüzüne de ayrı ayrı baktı ve birdenbire şüphelendi:

Emir geldi mi Ali Efendi?

Ne emri beyim?...

Kadını asacaklar mı?

Yok canım... Sen bu serserinin lafına mı inandın.

Hayır... Bu gece götüreceksiniz... Doğru söyle...

Vallaha... Töbe Yarabbi... Öyle bir şey yok... Benim haberim yok..

Hasan'm demesi... İdam altında yatmak...

Daha bir şeyler söylüyordu. Murat, bir saattir Ali Efen-di'nin üzerindeki çekingenliğin -bilhassa, oyun oynamaya bir türlü yanaşmamasımn- sebebini şimdi anlıyordu.

Dudaklarını yaladı:

Hasan'ı eve neden yollamadm? Doğru söyle... Nasıl olsa ben öğreneceğim.

Bir saat evvel, bir saat sonra fark etmez...

Fark etmez olur mu? Üzüleceksin. O kadar da tembih ettim. Müdür bey de tembih etti. "Duymasın," dedi. Ulan Hasan, dünyada senin gibi boşboğaz

herif olmaz. Şimdi beğendin mi?

Ne bileyim Ali Efendi... Bizim Murat Bey'den gizlimiz, saklımız yok ki...

Haber almıştır sandım.

Haber almıştır. Şimdi beğendin mi? Allah belanı versin...

Hışımla tütün tabakasını eline aldı. Cigara sarmaya başladı. Murat:

Bugün nedir? diye sordu. Cevap alamayınca hatırladıklarını yüksek sesle tekrarladı. Çarşamba... Ayın yirmi üçü... Şimdi uyuyordur. Mışıl mışıl... Bir de "insana malum olur," derler. Ulan yalan bırakmamış söylemişler namussuzlar... İnsanları aldatmakta menfaatları var... Müdür nerde?

Nerdeyse gelir...

Nerde asılacak?

Hükümet Meydanı'nda... Buraya gelmeden evvel Hacı'yı yollamıştım.

Direkleri dikiyorlarmış.

Sen mi uyandıracaksın?

"Hep onu düşünüyorum bey... "Git getir..." diyecekler. Başgardiyan olduğumuzdan... Vazife...

Biliyorum. Herkes, elhamdülillah, vazifesini yapıyor. Adıyaman'daki komiser, müstantik, buradaki müddeiumumi, jandarma kumandanı, sulh hakimi, ağır ceza mahkemesi, Ankara'da temyiz-dekiler, Meclis'tekiler, sonunda sen, en sonunda da Çingene...

Vallaha beyim...

Tamam... Allah'ı az kalsın unutuyordum. Tabii Allah da vazifesini yapıyor. Bu gece, cümleniz el birliği ederek, sabaha karşı, Türk milleti namına, güzel bir iş işleyeceksiniz... Mükemmel bir marifet... Başgardiyanın uzattığı cigarayı eliyle itti. istemez, içmiyorum. Bunlar hep korkaklık Ali Efendi... Hanım'ı neden aşmalı? Bunun ne faydası var? Kanunu bilmez, taammüdü, tasavvuru bilmez. Namaz kıldığına bakma Allah'ı da bilmez. Hoş O'nun da bilinecek bir tarafı kalmamış ya...

Allah'ı bilmese beyim, kocasını zehirler mi? Acınacak bir iş değil ama insan gece acıyor. Sen yufka yüreklisin. Vicdanlı adamsın...

#?

öiemal Tahir

Ben yufka yürekli değilim. Vicdanlı da değilim... Ali'ye de kızıyorum.

Hanım'a da kızıyorum. Oğlanla beraber kaçsa zinadan üç aya mahkum edilecekti. Bir buçuk senedir yatıyor. Bu müddet içinde altı defa resmen zina etmeye, sonunda gene de yaşamaya hakkı olacaktı. Hepimiz kurnazlık ediyoruz. İşin kolayına gidiyoruz. Üç ay yatmamak için idam olmak. Hükümet de, insanları idam olmaktan kurtaracak yerde, idam ediveriyor. O da işin kolayını tutmuş. Hepimiz budalayız... Hepimiz...

Karı ahlaksız olmaya ahlaksız bey... Şimdiye kadar ben sana söylemedim.

Senin hatırın için seslenmedim. Ne halt ettiğinden haberin var mı?

Ne yapmış?

75

Oğlanı mutfağın penceresine çağırıyordu da, töbe Yarab-bi, donunu çıkarıp orasını gösteriyordu.

Yok canım...

Vallaha... Söylediler de inanmamıştım. Gözetledim de gözümle gördüm.

Utanmaz bir karı... Bir marifetini daha duydum. Tözey niçin şoförün arkasına takıldı da Malatya'dan gitti?

Neden?

Hanım mektup yollamış.

Sen de hemen kandın mı? Tözey, bizim Hanım'm bir mektubuyla eşyalarını satıp gurbete mi çıktı?

Gurbete çıktı. Mektupta neler yazdırmış. Sen Hanım'ı se-viyormuşsun.

Tözey araya girmiş de, birbirinizden ayırmış. "Beni ölümden kurtaracaktı. Senin yüzünden işime bakmıyor. Ayaklarını öpeyim Murat'ın yakasını bırak," diye yalvarmış. Bunlar nasıl iş? Sen nereden duydun?

Tözey söyledi. Mektubu da gösterdi. Mektubu bizim karı gardiyanı Şefika götürmüş.

Ağızla da neler neler söylemiş. Tözey ağladı. İşte o sebepten fukara geçti, gitti beyim...

Peki bundan ne çıkar? Tözey gitti de Hanım ne kazandı? Deli mi bunlar?...

Deliden daha bok... Bunlar orospu beyim... Haşa, bunlar orospu da değil..

Bunlar Tözey'e kurban olsunlar... Birisi kocasının evinde hovardasıyla oturuyor. Tözey üst üste iki dost tutmaz. Birisi kocasını zehirlemiş. Tözey fareleri bile zehirleyemez...

İyi ama o da orospu... Yüreğinde biraz insanlık olsa, orospuluk yapar mı?

Bir kere düşmüş...

Bir kere mi? Her akşam kaç kere düşüyor. Bir kere düşse kimse ayıplamazdı. Hep aynı soydan Ali Efendi... Bunların hepsi... Murat az kalsın sövecekti. Başgardiyanın niçin hâlâ uyumadığını bu gece sabaha

karşı neler olacağını hatırlayarak sözünü değiştirdi. Herkes kabahatli de cezayı yalnız Hanım, Tözey, Selika çekiyor. Hanım'm oğlancılık eden kocası, Şefika'nm eve orospu getiren efendisi, suçsuz mu? Tözey'i Maho Ağa'nm hizmetkarına verdikleri zaman on üç yaşındaymış. Üç aylık gelinken ağa, tarlada üstüne hücum ederek cebren ırzına geçmiş. Şimdi, kız kerhanede, Ağa Akçadağ Belediye reisi...

Mebuslara yazdığı mektuplar da fayda vermedi beyim...

Vermedi. Nasıl versin? Kocasını zehirlemiş bir kadını müdafaa etmek için yüz ister... Pis iş... Halbuki... Ne faydasız şeyler... Bugünkü devirde bir tek hata, bir tek kanunsuzluk bu mu? Dört tane tüccar memleketin bütün nüfusuna kast etmiş. Onlara kimse bir şey demez. Bir şey demeseler gene canıma minnet. Fazladan "Vatanperver Türk tüccarı" diye methüsena ediyorlar. İnsan utanmadan Hanım'ı astırır mı? Hanım'a insan merhamet etmez mi? Şaşırmış bir erkek çocuğa benziyor. Yürüyemez sanıyorum. Belki de korkudan ölür. İnşallah seni, uyku sersemi karşısında görünce geberir...

Sahi beyim... Pek korkacak fukara... Sen duydun mu? Mahkemede idam verildiğini anlayınca zavallı altına işeyivermiş.

İşemiş mi?

işemiş ya... Oraları berbat etmiş... Bütün mülevves etmiş...

Hakimler, cübbelerinin ve külahlarının heybetini sidik halinde görünce sevinmişlerdir. Bazı insanlar, ekmeklerini ne pis şeylere batırıp yiyorlar.

Deminden beri onu düşünüyordum.

İşediğini mi?

Hayır. Nasıl uyandıracağımızı... Bize bir akıl versene...

Ne akıl vereyim? "Haydi gezmeye gidelim," dersin. O kadar budala ki belki inanır.

Alay etme beyim...

76

Alay mı? Sahi... Alay oldu başgardiyan... Bak ne diyeceksin. "Arama var.

Haydi giyinin bakalım. Sırayla aranacaksınız," demeli. Evvela Gevre'yi kaldırıp dışarı çıkar. Gevre dayanıklıdır. Sonra Sıdıka'yı, arkadan da Hamm'ı çıkarırsın.

Bağırırsa...

Sus... diye gözlerini belertirsen eminim ki, korkup susar...

Kalbini kırmak olmaz beyim... Günahtır.

Kırılsın aldırma... Asılmaya giderken kırık bir kalp kimseye zarar vermez.

Ne yapalım... Bizim elimizden ne gelir? Allah rahmet eylesin.

Murat gözlerini kıstı. İçinden "Allah rahmet eylesin..." diye başgardiyanın acayip sözünün tekrarladı. "Pekala... Doğru bir laf. Hanım şu anda ne ölü, ne diri." Yavaş yavaş kederi dağılmıştı. Buna dağılmak da denmez. Asılma gecesini düşünmek, bu geceyi yaşamaktan şüphesiz daha

müşküldü. Kederi dağılmamış,

286

\KarAar[Koğuşa

varlıkla yokluğun müsavi olduğu bir derecede çoğalıp genişlemişti. Bunda bir çeşit gaddar sarhoşluk bile vardı.

Cigara yakarken elleri titriyordu. "Ümit kalmadı. Ne korkunç saatler...

Dostoyevski'nin bedbaht insanlarına karşı duyduğu müthiş şeyler hep bir zamanlar hissettiği ümitsizlikten kalmış olmalı... Sarayı belki de bundan dolayı o kadar seviyordu biçare... "

Birdenbire irkildi.

Gardiyan Kel Hasan uyuyakalmış, boynu bir yana kaydığından horlamaya başlamıştı. Başgardiyan da, Murat'ın bakışıyla kendine geldi. Kelin münasebetsizliğine öfkelenerek uyandırmaya davrandı. Murat elini kaldırdı:

Bırak uyusun... Bize bir yardımı dokunmaz ki... Sobaya odun at...

Ali Efendi arkasını dönünce saatma baktı. Saat: İki.

Uzaklarda, dövüşüyorlar. Delikanlılar, ihtiyarlar ve çocuklar kobaylar gibi, onlardan daha kolay öldürülüyorlar. Ama, aşağıda hâlâ uyuyan kadının akıbeti insana daha feci geliyor. Orada ölenler bilseler de bilmeseler de bir maksada hizmet etmektedirler. Bütün o insafsız ölüşlerden mutlaka bir başka hayat doğacaktır. Daha şerefli, daha doğru, daha temiz bir hayat... Bu gece resmen işlenecek marifetin ne faydası var.

Kel Hasan, odunların gürültüsüne, sıçrayarak uyandı. Murat'a bakıp mahcup mahcup gülümsedi:

Dalmışız beyim... İçimiz geçivermiş. Bir de rüya gördüm. Bit kırıyorum.

Şöyle şöyle, parmak parmak bitler... Bit para demektir. Bize bir yerden para gelecek.

Ay başında aylığı alacaksın.

Aylığı çoktan yedik. Üstüne bir maaş daha eklemeden fı-287 ZKemtâ Takir

rinanın yanma varılmaz. Bizim evde dokuz can var beyim. En aşağı yedi ekmek ister... Üç

yüz elli kuruş. Ayda yüz lira. Büyük kızın maaşını da götürüyor.

Biletin var mı?

Piyango bileti mi? Yok.

Öyleyse Hasan Efendi, bit değil ya, fil kırsan para gelmez...

Gene halimize hamt olsun beyim... Galiba Hanım'ı asacaklarını yeni hatırladı. Saat kaç? İki.

Bir şey kalmamış. Pencereye baktı. Hava açık. Mehtap var. Murat da camların ötesindeki soğuk maviliği, ömründe ilk defa görmüş gibi hayretle seyretti. "Karı. Bu kitabın gecesinde, mehtabı seninçün yere serdim." Gülümsedi. "Sen uşak murabbaı l Sen uşşak mik'abı. I Satılmış uşşakların uşşağı sen..."

Ali Efendi, yüzü ateşten kızarmış olarak döndü. Gerinip esnedi:

77

Aldırma beyim, her şey Allah'tan... Mukadderat... İnsan amma ne yazıldıysa onu görür. Karı kısmına zor bir mesele. Lakin ne fayda. Elimizden ne gelir ki... Biz gidelim de sen de yat... Yoruldun. Benzin sapsarı.

Yok, yok... Oturun... Uykum yok...

Sen bilirsin. Aşağıya iner misin... Yani biz götürürken... Birkaç laf söyle... Arama işine, sen söylersen inanır...

Ben mi? Ne münasebet... Bu gece nasıl yalan söylerim... Yalnız aklıma bir şey geldi. Ali'yi görmek isterse... Son defa... Bir kerecik...

Orasını müddeiumumi bilir. Zannetmem. Göstermezler... Gösterseler iyi ya... Bana kalsa...

Aldırma Ali Efendi... Artık görmese de olur. Bunlar hep 288 ZKariar [Koğuşu bizim için mühim şeyler... Yaşayanlar için... Bakalım Ali'yi hatırlayabilecek mi?

Saat üç:

Cümle kapısı tekmelenerek çalınmaya başlayınca Ali Efendi ile Kel Hasan ayaklarının uçlarına basarak dışarı çıkıp Murat'ı odada yalnız bıraktılar. Elbette bir araba ile götürülecekti ve araba gürültüsü duyulmamıştı. Murat, nefes keserek dehşetli bir hadise bekledi. Avcunun içi birden terlemişti.

Kapı hâlâ tekmeleniyor sanki. Azrail gelmiş hakkını istiyordu. Aralık kalan kapıdan içeriye adeta ölüm esmekteydi. Murat'ın kaim yün çoraplı ayakları birdenbire üşüdü.

Merdivende ayak sesleri vardı. Müdürle karşılaşmak pek zor olacaktı. Bir anda, insanların hepsine birden son derece büyük bir merhamet duyduğu için Murat ona dokunacak bir söz söylememeye karar verdi. Buna rağmen gene de dövüşecek gibi, içinin içinden davrandı.

Çok şükür, Ali Efendi yalnız başına içeri girmişti. Kapıyı, arkasından kendisini takip ediyorlarmış gibi tehlikeye karşı acele kapattı:

Müdür bey... dedi. Müdür bey de uyumamış.

Neden çıkmadı?

Çıkmadı. Seni sordu. "Uyanık" dedim. "Soba yanıyor. Buyur," dedim.

"Olmaz. Ben Murat'ın yüzüne bakamam," dedi. Sarhoş. Akşamdan beri içiyormuş. Karakolda bekleyecek.

Çavuş da karakolda mı?

Çavuş da karakolda. Nerdeyse araba gelecek. Direkleri hazırlamışlar.

Müddeuiumumi, vali, hükümette oturuyorlarmış...

 Doktor.

Evet. Doktor da lazım... Kanun böyle emrediyor. Kanunu bildin mi? Küçük sineklerin takılıp kaldıkları, büyük sineklerin delip geçtikleri örümcek ağı... Yahut da Artaki'nin meşhur saz'ı...

Ali Efendi, anlamış gibi tasdik manasına başını sallıyordu. Murat, meseleyi duydu duyalı ilk defa yerinden kalktı... Elleri pantolonunun ceplerinde voltaya çıktı. Dişlerini sıkmış karmakarışık bir şeyler düşünerek daldı.

Fakat dalgınlığı bu geceye mahsus, anlaşılmaz bir şey olmalı ki araba gürültüsünü -camların kapalı olmasına rağmen- pek uzaktan sanki sehpanın yanından duymuştu.

Durup kulak verdi. "Bir, iki, üç... beş... Yirmi üç... Yirmi yedi..." Araba köşeyi döndü. "Tamam... Geldiler. Baylar... Vazife her şeyden mukaddes..."

Ali Efendi, zıplayıp ayağa kalktı. Cigarasmdan henüz iki nefes çektiği halde, bunu yere fırlattı. Murat'a baktı. Bu bakışta bir yere tutunmak ihtiyacı vardı. Kasketini düzeltti. Kapıdan çıkarken durup döndü:

Kusura bakma beyim... dedi. Kapıyı açık bıraktı. Murat, olduğu yerde kalakalmıştı. Bir şeyler duyuyordu. 78

Ama bunlar insanlara mahsus gürültüler değildi. Sanki mahpushanenin beton gövdesi çatırdıyor, inliyor, korkunç bir fısıltı halinde "Kusura bakma beyim... Kusura bakma beyim..." diyordu.

Aşağıda cümle kapısı açıldı ve açık bırakıldı.

Sonra ayak sesleri... Fısıltılar... Sükut... Ayak sesleri... Tekrar fısıltılar... Mahpushanenin soluyan ve soludukça açılıp kapanan beton gövdesi... "Kusura bakma..."

Bir hafif kadın çığlığı galiba "Allah..." diye bağırdı. "Gitmem...

İstemiyorum... Beni burada arasınlar Ali Efendi... Ister-390

ZKarJar iKoyuşu

lerse donumu çıkarsınlar... Gitmeeeem..."

Ve birdenbire Murat'ın asla aklına gelmeyen dehşet bir şey oldu. Arabaya doğru sürüklenen Hanım, can havliyle duvarlara, kapılara sarılarak:

Murat ağabey yetiş... Murat ağabey beni asmaya götürüyorlar... Murat ağabey... diye haykırdı.

Murat, adının ilk çağrılışında yumruğunu ağzına götürdü. İkincide, senelerdir unuttuğu bir hareketle elini arka cebine, tabanca taşıdığı zamanlar, silahın sertliğini lezzetle hissettiği kalçasına attı. Sonra, makaslı sustalısının saklı bulunduğu köşeye doğru bir adım attı. Uzayan feryat kesilince durdu.

Sessizlik pek az sürmüştü. Artık Hanım sokakta bağırıyordu. Murat bir iskemle çekip pencereyi açtı. Fayton, ay ışığında kapkara bir hicap halinde, acele hareket etti. Hanım kollarını sımsıkı tutanlara yalvarıyordu:

Bırakın ağalar... Bana otuz sene verin... Boklarınızı yiyeyim ağalar...

Boklarınızı...

Fayton son kelimeyi sanki yere serili bırakıp gitmişti. Ses halinde değil, eğri büğrü taşlardan yapılmış bir yazı gibi gecenin içinde donmuş duruyordu.

Murat derin derin nefes aldı. Önünde ay ışığını ve havayı ince buzlar gibi kat kat dondurmuş güzel gece, arkasında, daha doğrusu sırtında, artık soluyup fısıldamayan mahpushanenin beton gövdesi, canı şiddetle cigara isteyerek bir müddet durdu. "Fayton gidiyor. İçinde Bayram oğlu. Jandarma sağı, jandarma solu Bayram oğlunun... Ölümden öteye köy var mı? Ölümden ötedeki köy... Ve toprak... Ali uyanmamış galiba... Uyanmadığı iyi..." Avlu duvarının üzerindeki nöbetçi jandarma öksürdü.

Uzakta, dört köşe bir kaya halinde inhisar fabrikası görünüyor-W

IKemal Ta/ıtr

du. Caddenin elektriği bir köşesine san bir çizgi gibi vurmuştu. Murat, dişleri birbirine vurarak camı kapattı. Yere indi. Bir cigara yakıp, etrafına baktı. Nâzım Hikmet'in portresiyle göz göze gelmeye cesareti yoktu. Halbuki bunun altındaki kızıl süvari resmine dalmıştı. Tütüne doyunca fotoğraftaki kadına yaklaştı. Adeta yüksek sesle "Artık hayvanı sürünüz... dedi, haydi... İşte görüyorsunuz birisini mutlaka almak lazım... Mutlaka..."

Sırtını sızlatan büyük bir yorgunluğa tutulmuştu. Acele soyundu. Yatar yatmaz, vücudunu bir titreme sardı. Dişleri birbirine vuruyor, şakaklarındaki ve ensesindeki damarlar çekilip sertleşiyordu. Biraz sonra derisini ateş kapladı. Hafif bir terle sanki yüreği yumuşadı. İçini çekti. Uyudu.

Sabahleyin uyanır uyanmaz Gardiyan Kel Hasanla yüz yüze geldi. Hasan, masaya dirseklerini dayayarak oturmuş küçük siyah gözleriyle yüzüne bakıyordu. Suratı her zamankinden daha sarı, daha zayıftı. Zorla gülümsedi:

Öksürdüm de seni uyandırdım beyim..

Hayır. Ben kendim uyandım. Saat kaç?...

Yedi buçuk...

Sobayı neden yaktırmadın? Üşürsün.

Kel Hasan "Adam sen de" manasına başını salladı. Murat bir cigara yaktı.

Dün geceyi, sanki aradan bir sene geçmiş gibi pek uzak, belli belirsiz 79

hatırlıyordu. Karanlığın faciaları büyütmekte adeta mahareti vardı. Yara çok taze olduğu halde, Hanım'in asılması bile, dört saat evvelsinden daha basit bir vaka şekline girivermişti. "...Şehri hücumla zapt edilmiştir, iki bin düşman subayı ve eri öldürülmüş, 6 tank, 8 motorlu top ve mühim miktarda

malzeme ele geçirilmiştir." Yalnız bir taraftan iki bin insanın ölmesi havadisi manşet yapılmak değerini bile çoktan kaybetmişti. Her yerde nefes almaktan kolay, filitle pire, tahtakurusu, sivrisinek imha etmekten kat kat tabiileşmiş ölüm. Rehinelere, işgal kuvvetlerine, mukavemet hareketi mensuplarına, bombalanan şehirlerdeki ihtiyarlara, çocuklara, kadınlara, konsantrasyon kamplanndakilere, Norveç'ten Girit'e, İzlanda'dan Moskova'ya kadar, Urallar'dan Perlharbur'a, Alaska'dan Meksika'ya, Tunus'tan Kaptavn'a, Dakar'dan Cibuti'ye, Suriye'den Hindicini'ye,

Avustralya'dan Tibet'e kadar toprağın üzerinde, denizde, yerin dibinde ve gökyüzünde ölüm esiyor, dünya, kanla dolu bir muazzam testiyi başına dikmiş patlayasıya kan içiyordu.

Sen uyumadın mı Hasan Ağa?

Yok beyim... Sana bir mesele danışacağım. Biz bir halt karıştırdık.

Gene müdüre şikayet mi ettiler? Kim? Kaç lira borçlusun?

Borç meselesi değil... Keşke borç meselesi olsa...

Borçtan mühim nedir?

Karıyla beraber biz de gittik.

Hanımla beraber mi? Birdenbire işin tafsilatını bilhassa bu heriften dinlemek arzuları duydu. Allah rahmet eylesin. Kederle gülümsedi. Olmuş işin kötüsü olmaz. Başka şey konuşalım...

Kötüsü olmaz mı? Bu kötü bir işti beyim... Bak dinle... Beraber arabaya bindik. Kollarını tutuyorum. Zapt etmek ne mümkün... Ali Efendi yardım etmese arabadan yuvarlanacaktık. Sen yalan uydurdun. Lakin fukaranın yüreği vesvesede... Karılar koğuşuna Ali Efendi ile beraber girdik. Uyanıp zıpladı. Uyku sersemi kandı sandım. Yüzümüzden anlamaz mı? Bir Ali Efendi'ye baktı, bir bana baktı. "Aramaya mı geldiler? Aramaya mı?" diye

sordu. Elini yastığının altına sokup bir şey aldı, göğsüne sakladı. İşte o aldığı şey her neyse -bana muska gibi gelmişti- zihnini açtı besbelli karının, birdenbire yere atlayıp kerevetin bacağına iki koluyla sarıldı. Yalvarmaya başladı. O sıra polis komiseri içeri girdi. "Sürüyün şunu" diye çıkıştı. Ne dersin, kerevetin bacağına yapışmış ama, demek ki, arama yapılacağını hâlâ umuyor... Komiser olanı söyle dedi, feryada başladı. Seni çağırdı. Polis milleti imansız oluyor beyim... Arkasından bir itti komiser, "Seni, Murat değil, Allah bile kurtaramaz orospu..." dedi.

Doğru söylemiş.

İşte orasını bilmem... Sürüdük arabaya attık. Yola çıkınca tekrardan yalvaracak oldu. Komiser ağzına mendili sokuverdi. Biraz sonra artık çırpmmıyordu. Bagırmazsan mendili alayım, dedim. Koyun gibi başını salladı. Mendili aldım. Bir sağa, bir sola bakıyor beyim. Gözleri yumruk gibi dışarı uğramış, bir şeyler söyleniyor. Başımı uzatıp dinledim. "Elhamdülillah... Elhamdülillah... Elhamdülillah..." diyor. Hep bu laf... Şaşırmış fukara... Elham okuyacak da gerisi aklına gelmiyor diye beni bir telaş altı. İşe bak ki Elham'm arkası benim de aklıma gelmiyor. Bu sırada arkamızdaki araba dörtnala bize yaklaştı. Müdürün "Ali... Hey Ali..." diye seslendiğini duyduk. Hanım müdürün sesini işitince bir kere "Hıhh..." dedi. Sanki ağzındaki mendili yeni almışım. Tekrardan başladı yalvarmaya... Ölüm zor mesele beyim... Pek zor... Maniler düzüyor bizim müdür beyin üzerine... Manilerle yalvarıyor... Nasıl maniler... Aklımda birisi bile kalmadı. Ben doğrusu ağladım.

Müdür ne istiyormuş?

80

Karıyı yataktan söküp almışız. Bir don, bir gömlek. Başı da açık. Gevre arkadan entarisiyle başörtüsünü yetiştirmiş. Müdür bunları verdi. Arabayı yavaşlattık. Giyindi. Başını bağladı.

Doğumevinin önüne gelince, "Aman Ali Efendi, direkleri görmesin..." dedim. Ali Efendi tecrübeli bir adam. Meğer kasketini hazırlamış. Yüzüne kapattı. jandarma dairesine girdik. Merdivenleri bir türlü çıkamıyor. Her basamakta tökezleniyor. "Hele gayret... Hele gayret..." diyorum. "Elhamdülillah.... Elhamdülillah..." diyor. Dişleri birbirine vuruyor. Karı velhasıl karılıktan çıktı. Başmüddeiumumi gelmemiş. Müddeiumumi muavini var. Hangisi?

İşte o beyaz oğlan... "Sus Hanım, müddeiumumi bey işte" dedim. Kendisini kaldırıp yere attı. Köpek gibi yalvarıyor beyim, lafı da pek anlaşılmıyor ama, taş olsa adam, imana

gelir... Döşemeleri öpüyor... Derken, Allah'ın hikmeti canım, bir öksürük yakaladı Hanım'ı... Ulan karı boğulacak... Hani çocuklar boğmaca olur. İşte boğmaca gibi öksürüyor. Horoz gibi ötüyor. Birdenbire ağzından bir kan boşansm beyim... Oraları derya gibi kan kapladı. Elim gibi, elim gibi, pıhtılaşmış kan geliyor karının boğazından.

Ben korktum. Herkes korktu. Birisi "Kendisini mi vurdu?" diye bağırdı.

Omzundan tutacak oldum. İki eli üzerine geldi. Doğruldu. Yere oturuverdi.

"Bana değmeyin..." dedi. "Kendimi vurmadım. Canına kıyan imansız gider.

Ben hiç canıma kıyar mıyım müddei bey..." Artık bilmem, yüzüne kan mı sürüldü, yoksa elektrikten mi bana öyle geldi. Yanakları sanki elma gibi yanıyor. Bir taraftan da gülüyor beyim... Terbiyeli terbiyeli gülümsüyor. Hepimizin yüzüne ayrı ayrı baktı. Hepimizi tanıdı. Hitamında Ali Efendi'ye "Başefendi, müsaaden olursa iki rekat namaz kılayım," dedi. Ali Efendi müddeiumumi muavinine baktı. "Kılsın," dediler. O zaman, "Beni yalnız bırakmazsınız. Hepiniz çıkm. Yalnız Kel Hasan kalsın," dedi. Herkes çıktı mı beyim, biz yalnız kaldık mı?

İbrikle su getirdiler. Allah kabul etsin, ben döktüm, o aptes aldı. Yolda Elham'ı bulamayan karı gürül gürül okuyor, Şeyh Hazım Efendi okumaktan yana halt etmiş. İki rekat namaz kıldı. Dardakilere, denizdekilere dua etti. Sonra beni yanma çağırdı. Elime bir sustalı çakı sıkıştırdı. "Üstümde çıkar da size bir söz gelir. Bu çakı Ali'nindir. Ona verme başı derde girmesin," dedi. Sana selam etti. "Hakkını helal etsin," dedi. "Murat ağabey elinden geleni yaptı. Kaderim böyleymiş," dedi. "Ben öldükten sonra yemenimi Ali'ye götür," dedi. "Beni yıkamadan gömmesinler. İp eğirdim, çamaşır yıkadım, kazak ördüm. Kefen parası hazırladım," dedi. "Bunları onlara söyle," dedim. "Onlar imansız. Hasan Ağa'm, sana vasiyetim," dedi.

Vasiyeti tuttun mu?

Ne mümkün beyim. Razı olmadılar. Birazdan bir çukura elbisesiyle atıverecekler. Bize vebal gelir mi?

Gelmez, meraklanma... Kolay öldü mü?

Kolay öldü. Hızır Çavuş yok mu beyim, başgedikli olacak rezil. Öyle insafsız herif görmedim. Tutturdu "Elini arkasına bağlayacağım," diye. Karı yalvarır, ben yalvarırım. Dinlemedi. Elerini arkasına çevirip sıkıca bağladılar.

Hükümetin kapısına çıkınca direkler karşıdan göründü. Ben gardiyanken ve de erkekliğimle şaşırmışım beyim... İdam sehpası deyip geçme... Sanki meretler canlı da "Gel, hele gel..." diye kımıldıyor. "Tamam... Şimdi bayılacak..." dedimdi. Bereket versin bayılmadı. Değme babayiğit erkek öyle cesur olmaz... Bizden iyi yürüdü beyim. Masanın başına geldik. Hükmü okudular. "Bir diyeceğin var mı?" diye sordular. "Yok..." dedi. İşte orada rezillik başladı beyim.

Bayıldı mı?

Ne bayılması? Çingene savuşmuş.

39^

öianüar

81

Kim savuşmuş?

Asacak Çingene oğlu.

Neden?

Savuşmuş. Herif haklı. Herifi oraya "Adam asacaksın," diye getirmişler.

Asılacağın karı olduğunu anlamasıyla halkın arasına karışıvermiş. Milletin de işi yok. Gece vakti cambaz seyri varmış gibi karı, erkek toplanmış. Biz millet değiliz beyim, illetiz... Jandarmalar döküldü. "Burada, işte burada"

diye halk bağrışır. Hızır Çavuş söver... Güler misin, ağlar mısın? Çingeneyi sürükleyerek getirdiler, ağlıyor, yalvarıyor. Sanki Hanım'm yerine o cenabeti asacaklar... Vali yalvardı. Laz valinin yalvarması da bir hoş oluyor. Jandarma kumandanı yalvardı. Müddeiumumi muavini çıkıştı.

Vazifeni yap. Yoksa seni tevkif ederim demiştir.

Tevkif ederim, dedi.

Çingene oğlu da bu "Şerefli bir vazife ise sen neden yapmazsın deyyus?." demiştir.

Der mi? Dişleri birbirine çarpıyor. Bu sefer, Hızır Çavuş yumrukla girişti mi Çingene oğluna... Onu gören jandarmalar da yanaştılar. Hanım olmasa geberteceklerdi teresi... Hanım ne yaptı?

Başladı yalvarmaya... "Benim yüzümden fukaraya hakaret etmeyin," diye bağırdı. "Elimi çözün, ben ipi boğazıma geçiririm. Günahtır," dedi. Sonunda "Hasan Ağa ipi geçiriversin," demez mi?

Geçirseydin... Murat gözlerini nefretle kırpıştırdı. Ne olur?

Geçirdim.

İyi etmişsin Hasan Efendi.

Aman beyim, sabah sabah ben sana onu sormaya geldim.

Bir günaha girdik mi?

Ne günahı? Sevabı var budala... Hanım'ı bizden kurtarmışsın.

Müddeiumumi bey de "Sevabı var," dedi. îmam efendi de "Sevabı var," dedi.

Vali omzumu okşadı. Ben de ipi boynuna geçirip masaya tekmeyi vurdum.

Sonra?...

Sonrası... Orada durur muyum beyim... Koştum savuştum. Vay canına...

Millet yarıldı. Sanki ben itfaiye kamyonuyum... Aralarından geçtim. Kimi söver, kimi tükürür... Buraya kadar koştum beyim... Doğru yanma çıktım. Üç saattir uyanmanı bekliyorum.

Murat'ın sırtı ürperdi. Üç saattir bu herif yüzüne bakıyordu demek?

Uykuda taarruza uğramış da yaralanmış gibi göğsüne bir acı yapıştı.

"Defol.." diye bagırmamak için kendisini zor tuttu. Kel Hasan, şu anda o kadar acayip bir haldeydi ki merak daha kuvvetli geldi. Bu sıska ve hilekar yüze Murat hayretle bakakaldı. Demek günaha girmedik mi beyim?

Hayır Hasan Efendi... Bu da bir vazifedir. Sen asmadın ki kanun astı. Hem de Hanım rica etmiş. Ölürken bir insana yardımın dokunmuş. Fena bir şey değil... Haydi yat artık. Yorgunsun.

Malatya milleti...

Bırak Malatya milletini... Sana bir kötü söyleyen olursa "Ağır Ceza Mahkemesi reisine gidin. O da yaranıza merhem olmazsa Allah'a müracaat, dersin. Hanım'ı asan, ipi boğazına takan, masaya tekmeyi vuran sen değilsin ki... Ben de Hanım'a hakkımı helal ettim. Yiğit ölmüş kadın...

Evet bey yiğit öldü. Hasan kalktı. Yüzünde rahat bir gülümseme vardı.

Gideyim de yemenisini Ali'ye teslim edeyim. Se-

vaptır. Oğlan sabahtan beri ağlıyormuş beyim... Ama nasıl aglı-yormuş... Arkadaşlar "Bu Ali artık iflah olmaz, ölür," diyorlar. Eğer ağzından kan

boşanmazsa ölür. Bu kan iyi bir şey... Bak Hanım'in haline... Elham'ı okuyamıyordu. Ağzından kan boşanınca aklı başına geldi. Rahatladı. Bizim kız da, beyim, öksürüyordu ama karnı yırtılacak gibi, onun da ağzından kan boşanınca öksürük eskisi kadar kalmadı. Rahatladı.

82

Doğrudur, Hasan Efendi, insanoğlunun rahatlaması için mutlaka biraz kan ister...

Kan istiyor beyim... Demek ki kan içerdeki pislikleri temizliyor. Hava borularını falan yıkıyor... İşte meydanda bir şey...

Gardiyan Kel Hasan, Hanım'm yemesini Ali'ye vermek için dışarı çıktı. Murat kederli bir gülümsemeyle düşündü:

"Herkes yavaş yavaş kana taraftar oluyor galiba... Malatya Belediyesi'nin sabık köpek zehirleyicisi, Adalet'in otuz liralık gardiyanı ve dün gecenin amatör cellâdı, yedi çocuk babası zavallı Kel Hasan bile, 'Kan, içerdeki pislikleri temizleyecek...' diyor. Bir parça kan... "